

SKAPEREN OG GJENLØSEREN

Artikkelsamling om 1. og 2. trosartikkel

AV KÅRE SVEBAK

FORORD

Litteraturlisten fins i det første, innledende bind i Såkorn-serien - en katekismeforklaring til Luthers Lille Katekisme.

Utdypende artikler foreligger også i følgende tilleggsbind:

En trofast kirke – om Bibel og bekjennelse.

Et hellig folk – om De ti bud.

Hjelperen – om tredje trosartikkel.

Barnerett hos Gud – om Herrens Bønn, dåpen, skriftemålet og Herrens Nattverd

Kåre Svebak

Innhold:

OM DEN APOSTOLISKE TROBEKJENNELSE	3
TRO OG VITENSKAP	4
GUDS VESEN OG EGENSKAPER	9
SKAPELSE OG SYNDEFALL	18
GUDSFORNEKTENDE EVOLUSJONISME.....	25
MANN OG KVINNE I DET SKAPTES ORDEN, FALL OG GJENLØSNING	28
SURDEIGENS LÆREFELLESKAP.....	30
SYNDEFALLSREALISME: ROM 7.....	33
LIDELSENS OG ONDSKAPENS GÅTE.....	34
FOLKEKIRKENS TRANSFORMASJON I DET SEKULÆR-LIBERALE SAMFUNN	39
HVILKET TROSFORSVAR?	42
KORSETS TEOLOGI	55
DEN BENÅDEDE JOMFRU MARIA.....	70
KIRKENS BEGYNNELSE: «DE TOLV».....	82
EN ELLER TO VILJER I KRISTUS?.....	84
SØNNENS TILSYNEKOMST	85
GUDS SØNNNS FORNEDRELSE	92
«HERRENS TJENER».....	94
OBJEKTIV OG SUBJEKTIV FORSONING	96
ÅPENBARINGSORDETS RETTSSPRÅK OM KRISTI RETTFERDIGGJØRELSE	102
VÅR RETTFERDIGHET FOR GUD: GUDS SØNN I SIN LIDENDE LYDIGHET	109
«KORSETS ANSTØT» EN INNFØRING I GALATERBREVET	117
OM KRISTI NEDFART TIL HELVETET.....	129
VITNESBYRD OM DEN OPPSTANDNE JESUS.....	130
KRISTI EMBETE SOM ØVERSTEPREST.....	137
JESUS KRISTUS HIMMELRIKETS ALLHERSKER OG KONGE.....	139
ÅPENBARINGEN AV GUDS UNIVERSELLE NÅDE	144
GUDS BARNS FRIHET UNDER KRISTI HERREDØMME	153
OM DØDEN	156
HVORDAN FORKYNNE GUDS DOM?	160
SYND OG NÅDE	165
OM ENDETIDEN.....	172

Verdt å vite

OM DEN APOSTOLISKE TROSBEKJENNELSE

”Apostolisk” kalles den på grunn av en gammel legende om hvordan apostlene formulerte trosartiklene på Pinsedagen. Opprinnelsen er *døpeordene* fra aposteltiden – ”i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds Navn” – i den treene Guds Navn.

Luthers overskrift: «Troen»

Denne benevnelse ble opprinnelig brukt om den ”nicenske” trosbekjennelse, også kalt ”Nicenum” etter kirkemøtet i Nicea år 325 (med tilleggsformler fra kirkemøtet i Konstantinopel år 381). Fra tidlig middelalder - og i den *europiske* kristenhet, ble ”Troen” brukt om Den apostoliske trosbekjennelse – *dåp-bekjennelsen* - også kalt Apostolicum, hvor trosartiklene på latin innledes med ”credo” – ”jeg tror”.

Utforming og utbredelse

I sin nåværende form kan Credo spores tilbake til Sør-Frankrike på 700-tallet. Forhistorien har mange varianter, som til sammen gjenspeiler regionale sær-trekk. Avgjørende for utformingen ble Roma-menighetens bekjennelse (Romanum), trolig fiksert på 200-tallet (på gresk). Til sist ble ”Apostolicum” enerådende i den europeiske kirke. En pådriver i den retning var franker-kongens uniformitetspolitikk (Karl den Store, 768-814), men Roma-menigheten under pavens ledelse vegret seg. Der var Nicenum dåpbekjennelsen, inntil menigheten ca år 1000 ga etter for keiserens press.

I Norge blir Apostolicum brukt som ”svar” på lesningene i messen, men denne bruk er ny i kirkens historie (i Den norske kirke fra 1889). Fra tidlig mid-delalder ble Apostolicum brukt utelukkende som dåpbekjennelse - ved dåpen (i spørreform) og i dåpundervisningen (i deklarativ form). Det er denne tradisjon Lille Katekisme gjenspeiler.

Innholdet

Trosartiklene fremstiller i korthet den viten som Guds åpenbaringsord gir om Gud og hans velgjerninger mot menneskene. Det er viktig å kunne ordene, men viktigere er det innhold som gis med forklaringen til trosartiklene. De leder oss inn i meningen, gitt fra Bibelens Herre, Jesus Kristus. Gjennom ham lærer vi åpenbaringsordets Gud å kjenne og ha evig liv i ham (Joh 17:3).

DEL 1: FØRSTE TROSARTIKKEL

TRO OG VITENSKAP

VITENSKAP ER INGEN NØYTRAL VIRKSOMHET

Krav om "vitenskapelig metode" kan tilsløre interessekontroll og metafysiske forutsetninger.

Eksempler: Den logiske positivisme og relativismen i tre former:

Den logiske positivisme (siden 1920-tallet) hevdet om den logiske sannhet at den overensstemmer med den fysiske verden. Kan man ikke kombinere logiske slutninger med observerbare fakta, må argumentene forkastes. Denne påstand utelukker Guds underfulle inngripen med ord han har talt ved sine profeter, og med kjensgjerninger som mennesker har vært øyenvitner til i den verden vi sanser. - Hvordan kan ateisten vite at Gud ikke fins? Hvorfor kan ikke Skaperen handle uavhengig av lovmessigheten i den fysiske verden?

Relativismen hevder at det fins ingen norm for objektivitet eller rasjonalitet uavhengig av kulturer og historiske perioder. Påstanden møter oss i tre former:

- *Meningsrelativismen* hevder at det fins ingen handlingstype som i seg selv er rett eller gal. Det som er rett for en person, kan være galt for en annen.
- *Konvensjonalismen* hevder at konvensjoner bestemmer hva som er rett eller galt. Denne betraktningmåte åpner for absolutisme (el absolutt flertallsmakt).
- *Begrepsrelativismen* kjennetegner sammenlignende studier, hvor personens interesser, verdier og identifikasjon med et moralsystem avgjør spørsmål om rett eller galt. - Hvordan kan relativisten vite at religioner og livssyn er av samme art og har samme verdi?

Relativismen blir anvendt på kristentroen under skinn av nøytralitet og toleranse (repressiv toleranse). Slik unngår man og tilslører det unike og usammenlignbare ved kirkens gudstro og gudstjeneste. Den begrunnelse er en bevitnet Jesus-historie, forutsagt i Det gamle testamente og stadfestet med Jesu legemlige oppstandelse fra de døde. Men tar man ikke på alvor øyenvitnenes mange vitnesbyrd til den Oppstandne, må den logiske positivisme alternativt relativismen bortforklare de handlinger som den oppstandne Jesus befalte. De begrunner menighetens virksomhet og bevitner den Oppstandnes virksomme nærvær i den forsamlede menighet.

Forskere er ikke spesielt objektive, produserer ikke uimotsigelig bevis, har ikke metoder til å besvare alle spørsmål og kan følgelig ikke gi en altomfattende forklaring.

TRE FORUTSETNINGER FOR VITENSKAP:

Et trosfundament av ideologisk art

Eksempler: (a) Kunnskap om den verden som omgir meg, er mulig. (b) Min forstand er i samsvar med den verden jeg sanser, og i stand til å bearbeide sanseinntrykk og fremskaffe pålitelig informasjon. (c) Den mest ubegripelige egenskap ved universet er den at det er begripelig (A Einstein). (d) Naturen har en innebygget lovmessighet, og styres ikke av tilfeldigheter, lunefulle guder eller indre motiv.

Når mennesker avviser kirkens tro under skinn av en omfattende viten, består begrunnelsen i overfladiske og spekulative antagelser under skinn av selvfølgeligheter. Den motsatte feil

er også mulig, når man med henvisning til bibelsteder overser Jesu undervisning i Det gamle testamente og dermed avviser naturvitenskapelig kunnskap (biblisme).

Det er viktig å være klar over de vurderinger som begrunner metodevalg, motivering og resultatbruk. Metoden må være *i samsvar med kilden* til ny viten, og gjøre det mulig for andre å *etterprøve* resultatet. Motiveringen reiser spørsmål om hensikt og betydning. Hvorfor blir et prosjekt prioritert fremfor andre? Hva skal resultatet brukes til? Slike spørsmål lar seg ikke besvare uten etiske vurderinger. Vitenskap er en *antiautoritær* virksomhet.

Erkjennelsen at den menneskebaserte viten er begrenset.

Det fins alltid mye vi ikke vet eller kan vite, og den viten vi har, vil alltid være ispedd usikkerhet mer eller mindre. Antagelser er et allment fenomen.

Ny viten er ikke mulig uten trosforutsetninger.

Det er villedende å påstå at kristentroen bygger på løse antagelser, mens de som bygger på "vitenskapen", har en sikker oppfatning om "virkeligheten". Like villedende er det å agere nøytral og rasjonell, fordi man unngår kirkens gudstro begrunnet i en bevitnes Jesus-historie. Bibelhistorien er sentrert om to "brennpunkt": (1) Jesu persons hemmelighet og hans verk, og (2) Jesu gjenkomst, synlig for alle i sin Guddoms herlighet ved denne tidsalders slutt. Sett fra et kunnskapsteoretisk ståsted er det rasjonelt å inkludere åpenbaringsordets Gud i tankens vilkår, og tro at mennesket er skapt med muligheten til å kommunisere med Gud i et jeg-du-forhold.

KIRKENS TRO OG VIRKSOMHET HAR INGEN FORNUFTIG BEGRUNNELSE

Begrunnelsen er Guds vitnesbyrd, som reiste Jesus opp fra de døde på den tredje, «slik Skriftene har sagt» (1 Kor 15:3-4). Guds vitnesbyrd er kirkens troverdighet, og den Oppstandnes sendelse er kirkens legitimitet (Lk 24:44). Andre legitimeringsmåter tilslører det enestående ved evangeliets religion, eksempelvis kirkens årtusenlange tradisjon og kulturelle betydning, den tallmessige oppslutning i folket og menneskenes rituelle behov. Kontrasten til den bibelske begrunnelse taler for seg. Jf Mt 28:19f, Heb 5, Kol 2:2f, 6-8, 16ff, 2 Kor 4:1-6.

To eksempler på å sikre kirkens gudstro ved hjelp av filosofi og tilpasninger til moteriktige idèer i samtiden:

Erkebiskop **Anselm av Canterbury** (d 1109) gjorde *Skriftens åpenbaring* til erkjennelsens objekt, etter regelen "*jeg tror for å forstå*" (*credo ut intelligam*). i sin refleksjon over troens innhold tok Anselm utgangspunkt i *troserfaringer* (*credere*). Henvendt til kristne som nøyde seg med troserfaringer, la Anselm vekt "viten" (*intelligere*). Anselms kritikere - "*nominalistene*" – tok utgangspunkt i viten fremfor troserfaringer, og fornektet hva de ikke kunne forstå.

Anselm endte opp med en forsoningsteori om *inkarnasjonen som logisk nødvendighet*, uten rom for Kristi lovoppfyllelse i menneskenes sted. De gammellutherske teologer karakteriserte denne tankebygning som et "monstrum" med janusansikt.

Peter Abelard (d 1142) ville *forene* tro og viten. Ved hjelp av sin dialektiske metode ville han oppheve tilsynelatende læremotsetninger med henvisning til Gud som deres kilde. Med stor konsekvens ble resultatet en såkalt "*subjektiv*" forsoningsteori, uten rom for Guds forsoning med verden i Kristi død. Denne teori fikk senere stor betydning i vekkesmystikk og i den liberale teologistradisjon hvor troen ble forstått som den frommes "selvbevissthet".

Anselm og Abelard aktualiserer to kilder til gudskunnskap: Erfaringen og Bibelen. Den *almenreligiøse erfaring* er vag, Rom 1:32. Man forholder seg til en høyere, overmenneskelig kraft eller virkelighet, dels med skjebnetro (fatalisme), dels med blidgjørende gjerninger, Rom 2:14f (Apol 4:211-213). Spekulasjon og opplevelsesmystikk gjør ingen forskjell.

Allmenreligion er "kjødets" religion (Gal 3:3). Den handler om formildende omstendigheter, personkvaliteter og blidgjørende ytelser. Eller sagt med Martin Luther er den "*kjødets rettferdighet, visdom og fornuftens tenkning som vil rettferdiggjøre seg ved loven*" (MLuther, S Gal 187. WA 40, 347).

Den andre kilden begrunner gudskunnskap med Bibelen. Biblisisten tror han kan utlegge Bibelen umiddelbart – den lærde bibelistent ved hjelp av vitenskapelige metoder, den naïve bibelistent med tiltro sin fromme fornuft. Alternativet er den rett utlagte Skrift, gitt kirken i og med apostelordets lære fra dens Herre. Dens kjennetegn er forskjellen mellom lov og evangelium. Den går som en rød tråd gjennom hele Bibelen og kjennetegner den apostoliske læreoverlevering.

Ved lovens ord tydeliggjør Gud den dunkle kunnskap om rett og galt, sant og usant – først med Tibudsloven, til sist med Jesu innskjerping av Guds totale krav på kjærlighet av et rent hjerte (Bergprekenen, Mt 5-7). Evangeliet er Guds proklamasjon av frelsesløfter, oppfylt i Jesu lidelse, døde og oppstandelse for alle (1 Kor 15:1-8).

Evangeliet gir den gudskunnskap som er begrunnet i en bevitnet Jesus-historie. Med evangeliet gjør Gud to ting: Han åpenbarer sin universelle gave rettferdighet og forsoning med verden (Rom 1:1-4, 4:25, 8:32-34, 2 Kor 5:18ff), og han gir den enkelte del i frelsen ved dåpen til Jesu død (Rom 6:3) med løftet om salighet for hver den som tror (Mk 16:16).

Begrunnelsen er gitt med Guds løfte, som Gud *måtte* oppfylle fordi han er den han er – den Trofaste og Sanndrue. Det kan vi vite på grunn av løftenes oppfyllelse i «Kristus og ham korsfestet», sett i påskeperspektivet. Det er den Oppstandne vi ser – vi ser Guds herlighet skjult i Jesu legeme.

Jes 53:5 – han ble såret for overtredelser og knust for våre misgjerninger. Straffen lå på ham for at vi skulle ha fred, ved hans sår har vi fått legedom. **Jer 3:8** – Jeg renser dem for all den skyld de pådro seg da de syndet mot meg. **Dan 9:24** – Sytti uker er fastsatt for ditt folk og din hellige by, til ondskapen har nådd sitt mål og synden tar slutt. Da blir skylden strøket ut, det kommer en evig rettferdighet, profetenes syner blir stadfestet og Det aller helligste blir salvet. **Hab 2:4** – den rettferdige skal leve ved sin tro. **Sak 3:9** – På en eneste dag vil jeg ta bort den skyld som hviler på dette landet.

Denne gudskunnskap forstod ikke apostelen Peter, ikke før møtet med den oppstandne Jesus. Peter og de andre fikk et repetisjonskurs som åpnet den blinde fornuft. På Pinsedagen forkynte han offentlig den himmelske viten:

Apg 2:23f – (Jesus fra Nasaret) ble utlevert til dere slik Gud kpå forhånd hadde bestemt og visste om, og ved hjelp av menn som ikke kjenner Guds lov, naglet dere ham til korset og drepte ham. Men Gud reiste ham opp og løste ham fra dødens veer. Det var jo ikke mulig for døden å holde ham fast.

Gud virker den tro som anvender Kristi fortjeneste, enhver på seg selv. Det gjør han med Guds ord forkynt som lov og evangelium. Med Kristus mottatt som gave, er vår fortjeneste utelukket fra frelsens årsak, og vi er fri til å leve som Guds kjære barn med Kristus som eksempel i gode gjerninger. Fremdeles er den onde menneskenatur virksom i vårt innerste. Allikevel er vår frimodighet Kristus Jesus. Han er vår hellighet og rettferdighet for Gud, og

ved troen er han virksom med sin nyskapende Ånd i våre liv, og går alltid i forbønn for oss (Rom 8:3-14, 32-34, Heb 7:24f).

Denne gudskunnskap har Gud stadfestet med Jesu oppstandelse fra de døde på den tredje dag. Det er med denne gudskunnskap Guds kirke fremstår på historiens arena som "*sannhetens søyle og grunnvoll*", 1 Tim 3:15. Kirkens troverdighet og legitimitet under alle forhold er Guds sannhet i egen person, stilt frem for verden i en korsfestet Kristus (1 Kor 1:18, 21). Denne kunnskap er den "hjørnestein" som den blinde fornuft forkaster – som i fortid, så i nåtid. Gud er Gud, menneske er menneske. Kristentroens begrunnelse er unik, likeså unik som Kristi person og kirkens kjennetegn – Kristi evangelium og sakramentene - ikke fra mennesker, men fra den korsfestede og oppstandne.

TO SLAGS RELIGIONER

Lovreligionene er mange, men alle lærer menneskene hva de skal tro og gjøre for å bli frelst. «Evangeliets religion» bringer frelsen fra Gud, fullført i Jesu Kristi korsdød. Troens kilde er den bevitnede Jesus-historie om Guds løfter oppfylt i «Ordet som ble menneske», som led, døde og oppstod i alles sted. Denne gudskunnskap *fra Gud* korresponderer ikke med denne verdens visdom (1 Kor 2:6-10). Bibelen handler om nådereligionens kamp mot lovreligion i menneskesyn og frelseslære. 1 Mos 3:15, Apg 10:43, Rom 3:21, 4:1ff, osv. Kirkens tro er *Guds tro*, om den rettferdighet som evangeliet åpenbarer uten lovgjerninger.

Denne grensedracting er åpenbaringsordets egen. Grensen sammenfaller med nøklemaktens embete, som Kristi utvalgte apostler og deres etterfølgere utøver som Kristi delegater i prekenembetet (Joh 20:23, Mt 28:19, 1 Kor 4:1-2, 2 Kor 5:18-20, osv).

Erfaringer på lovreligionenes vilkår er uten kjenskapen til Guds innerste vesen. Deres frelsesveier uttrykk for tomhet og forvrent religion. Ef 4:17, Kol 2:8, 1 Tim 1:6, 6:20, 2 Pet 2:18. Deres kilde er verdens grunnkrefter. Gal 4:3, Kol 2:8, 20f. Onde ånder utfolder seg i deres myter, riter og verdensbilder. 1 Kor 10:19f, Joh 8:44. Jf 3 Mos 17:7, 5 Mos 32:17.

Kilden til evangeliets gudskunnskap er Guds løfter oppfylt i Jesu persons hemmelighet og lidende lydighet, stadfestet med oppstandelsen fra de døde. Evangelistene Matteus og Markus slutter med den Oppstandnes dåpsbefaling, Lukas med Jesu marsjordre, og Johannes gir tilleggsopplysninger.

Mange hadde «forsøkt å gi en fremstilling av det som har skjedd blant oss», skriver Lukas, og viser til overleveringer «fra dem som helt fra først av var øyenvitner og Ordets tjenere», Lk 1:1. En slik fremstilling har vi i de første kapitler av «Apostlenes gjerninger» - en beretning om kirkens utbredelse fra urmenigheten i Jerusalem til hedningefolkene. Først i Apg 16:10 gir Lukas seg til kjenne med et «vi». Jesus-historien er ikke avsluttet, men fortsetter med den Oppstandnes nærvær i den forsamlede menighet, virksom i prekenembetets gjerning. Det har han selv stadfestet med de under han hadde lovt de tolv (Mk 16:17f).

Evangelistene har nedskrevet elleve disippelmøter i løpet av de førti dagene fra Påskedagen til Himmelfartsdagen, da han ble opptatt til himmelen. Ved en anledning "*viste han seg for mer enn fem hundre brødre på en gang. Av dem lever de fleste, men noen er døde*", skrev Paulus (1 Kor 15:6). Den Oppstandnes befalinger til de tolv gjaldt lokalkirkens virksomhet fra Pinsedagen inntil Kristi gjenkomst på den ytterste dag. *Den Oppstandne hadde gjort alt ferdig* til kirkens fremtreden, like fra Herrens Nattverd, innstiftet Skjærtorsdag kveld. *Noen ukklar etableringsfase fins ikke*, slik tilfelle er i andre kollektivtradisjoner.

Gjennom «*Ordet som ble menneske*» i den historiske Jesus (Joh 1:14) lærer vi den treëne Gud å kjenne i hans trofaste kjærlighet - Abrahams og Isaks og Jakobs Gud. Denne fremvisning (epifani) stadfester hovedunderet Sønnens opptakelse av menneskenaturen i jomfru Marias morsliv. Reist opp fra de død og grav er «*førstegrøden av dem som er sovnet inn*» (1 Kor 15:20). Evangeliet om Guds velgjerninger i ham står i den skarpeste motsetning til den falske innsikt (gnosis) eller grekeres «visdom» (1 Kor 1:22).

Karakteristisk for gnostisk menneskesyn og gudstro er forestillingen om guddomsgnistens som manifesterer seg i mennesket som idé, uavhengig av den skapergitte relasjon mellom mannkjønn og kvinnekjønn (jf den moderne forestilling/kortslutning lik funksjon = lik verdi). Denne fornektelse av den gode Skaperen må avvise eller overse Guds tilsynekomst i mannen Jesus fra Nasaret og fremstille hans forhold til kirken i et lesbisk parforhold.

Jesu persons hemmelighet begrunner troen på den gode Skaperen, nidkjær for sitt skaperverk okkupert av fiendemaktene synd, død og satans rike (1 Kor 2:2). Apostelen formidler Kristi undervisning i et tilbakeskuende perspektiv. Den oppstandnes fullmakter og befaling begrunner apostolatet (el prekenembetet). Hvis ikke, ville ingen kjent til apostolatets kirke i menneskehetens historie (jf 2:17-19, 15:5-20).

Hele sammenhengen fra 1 Kor 14:32 til 15:11 (-20) begrunner den gudskunnskap som apostolatet bringer fra åpenbaringsordets Gud, virksom gjennom den Oppstandens befalinger i prekenembetets gjerning. Jesus-historien fortsetter og gjør all spekulativ visdom til skamme.

Vi mennesker har en iboende trang til å overstige den spesifikke kunnskap om oss selv og den verden vi sanser. Vi søker en omfattende kunnskap om «virkeligheten» og skryter av dypere innsikt. Den slags virksomhet skal kirken overlate til forskere på alle områder. Kirken er ikke sendt til verden for å presentere spesifikke kunnskap om skaperverket i stort og smått, men forkynne i Jesu navn omvendelse og syndenes forlatelse for alle folk (Lk 24). Da lærer vi den eneste sanne Gud å kjenne, vår skaper og gjenløser. Denne viten er problematisk for fornuften, men begrunnet i en bevitnet Jesus-historie og stadfestet med Kristi oppstandelse fra de døde, «slik Skriftene har sagt» (1 Kor 15:3). Denne gudskunnskap er problematisk for fornuften, som ikke kjenner Gud i hans visdom (1 Kor 1:21). Uvitende om den gode Skaperen, kan ingen bevitne Gud i forholdet mann og kvinne, slik kristne ektefolk gjør i hjem og menighet (1 Tim 2:15, 3:1-5).

Det problem som den bibelske gudskunnskap reiser, handler om grensen for vår tankevirkosomhet. Den består så lenge denne verden består. Tilsørende språkbruk er fornektelse i fordekte former, og overtramp gudsopprør til skade for både kirke og kultur. Forholdet begrunner det irettesettende spørsmål som Herrens apostel måtte stille til forsvar for sitt apostolat, **1 Kor 14:36-38**: *Var det kanskje fra dere Guds ord gikk ut, eller er det bare til dere det er nådd fram? Hvis noen mener at han er profet eller åndsfylt, så skal han vite at det jeg skriver, er et Herrens bud. Den som ikke godtar dette, blir selv ikke godtatt.* (1 Mos 2:15ff – en Kristus-profeti, jf 1 Tim 2:8ff. 5 Mos 18:19f.)

Guds tilsynekomst i mannen Jesus var ingen manifestasjon av den kjønnsløse menneskeidè. Kirken bekjenner Jesus Kristus – sann Gud og sant menneske. Guds tilsynekomst i lidende lydighet var den andre Adam (Joh 19:5) i selvhengivende kjærlighet til sin kirkebrud (Rom 5:12ff, Ef 5:20ff). Døden kunne ikke holde på ham (Apg 2:24).

Kristentroens begrunnelse åpenbarer Guds *hemmelighet* (gr mysterion), det vil si Guds uutgrunnelige rådslutning fra evighet. Guds tanker til vår frelse ligger utenfor mennesketankens område og logikkens regler, men gitt verden i en bevitnet Jesus-historie. I ham har Gud blottstilt sitt innerste vesen – sitt hjertelag. Åpenbaringsordets Gud er den Trofaste og Sanndrue – en virkelighet til å stole på (Åp 19:11). Det absolutte uttrykk er krusifikset. Lært av ham gjennom apostelordets lære fra den Oppstandne, kan den kristne si med full rett: *"Jeg vet jo hvem jeg tror på"*, 2 Tim 1:12. Barn eller voksen, ulærd eller lærd gjør ingen forskjell. Alt beror på Jesu Kristi person og verk, *"troens opphavsmann og fullender"*, Heb 12:2.

Bibelteologen Martin Luther lot seg overbevise av Guds lov og evangelium, og måtte erkjenne fornuftens blindhet i alle saker som har med Gud å gjøre. Fornuften forstår ikke *"de ting som hører Guds Ånd til"*, 1 Kor 2:14, og kan umulig supplere, korrigere eller erstatte åpenbaringsordets sannhet med filosofi og fornuftige bibeltolkninger. Den rett utlagte Skrift fra dens Herre stadfester Luthers erkjennelse, like radikal i dag som den gang. I møte med den sekulære fornuft, bør vi likevel ikke begynne fra denne ende og forbli der.

Det fins en gudgitt vei til selverkjennelse og den tro som Gud gir. Først bør vi akte på det som er ære verdt, deretter skjerpe Guds skapervilje, og vise til Kristi ord om Guds underfulle inngripen til frelse, og til sist oppmuntre til tro. I samtalen er vår posisjon på laveste trinn, hver for oss er vi medskyldig i Kristi død, men kalt til å leve forsonet med ham som er forsonet i Kristi død. Av nåde er dere frelst (Ef 2). Gjenytelse er utelukket. Det er korsets anstøt. Noen gjør narr av det hele, andre vil høre mere og noen lar seg overbevise (Apg 17:32).

Kirkens troverdighet er Guds troverdighet, og kirkens tro er Guds tro. Den er sikkert begrunnet, skrev Lukas til vennen Teofilus, *"for at du skal forstå hvor pålitelig det er, det du er blitt undervist i"*, (Lk 1:4). Da er det samsvar mellom troens gjenstand og tillit, og vi kan sikkert vite hva vi skal tro og gjøre.

Tro og viten handler ikke om noe annet enn den rett utlagte Skrift fra dens Herre om hans person og verk, stadfestet med Jesu oppstandelse fra de døde.

GUDS VESEN OG EGENSKAPER

Min hovedkilde: Axel Valen-Sendstad 1996, 251-269.

Når vi kommer i prat med mennesker, lærer vi dem å kjenne. Den vi kjenner best, er vår aller beste venn er den vi omgås ofte. Likevel kan vi ha forestillinger om et menneske uten ha møtt, hørt eller sett vedkommende. Vi kan jo ha hørt rykter eller lest om vedkommende. Hvilke forestillinger har vi om Gud? Hvordan er Gud av vesen? Hvilke egenskaper har Gud?

Mange har forestillinger om Gud uten å kjenne ham. Kristne kjenner Gud til tross for at han aldri har vist seg direkte. Det har han aldri gjort. Heldigvis, for da ville vi ha dødd på flekken.

Gud har vist seg for oss mennesker på en indirekte måte – gjennom ord han har talt og gjennom Jesu persons hemmelighet. Han er Ordet som ble menneske i en ringe skikkelse. Han opptrådte med en myndighet som bare Gud har, og de undergjæringer han gjorde, gjorde han som sann Gud. De vitnet om ham som sa «JEG ER» om seg selv. Derfor bør vi begynne der barnet begynner – med bibelhistorien. Gjennom den lærer vi Gud å kjenne, og aller best

i Jesus-historien. Slik Jesus er, slik er Gud. **Joh 17:3** – *dette er det evige liv, at de kjenner deg, den eneste sanne Gud, og ham du utsendte, Jesus Kristus.*

Når vi taler om Gud som Gud, og tilber og tjener ham, da forholder vi oss til ham som taler til oss med «Kristi ord» - evangeliet - og kommer til syne under dåpen «i vannets bad ved Ordet» (Ef 5:26), og under Herrens Nattverd med Kristi ofrede legeme og blod i brødets og vinnens skikkelser.

Evangeliet om Guds velgjerninger i Jesus Kristus lar oss kjenne Gud som Den Hellige Treenhet. På grunn av Guds åpenbaring i en bevitnet historie ærer vi

«èn Gud i Treenheten og Treenheten i enheten, i det vi hverken blander sammen personene eller deler vesenet, for èn person er Faderen, en annen Sønnen, en annen Den Hellige Ånd. Men Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds Guddom er èn, i herlighet like stor, i majestet like evig» (Athanasianum pkt 3-6)

Den Treene Gud har med handlende allmakt oppfylt løftet han gav Abraham og velsignet alle folk i Kristus Jesus. Derfor er emnet om Guds vesen og egenskaper plassert *etter* læren om Den Hellige Treenhet. Først må vi vite hvordan Gud har gitt seg til kjenne. Kjenner vi ham, snakker vi om Guds vesen og egenskaper "i etterkant" - bakfra (2 Mos 33:18ff. Sal 72:18, 77:15. Jf Guds undere ved Kristi apostler, Apg 2:43, 1 Kor 12:12 osv.)

UTEN GUDS ÅPENBARINGSORD

er mennesket henvist til spekulasjon og fornuftsbegrunnede prinsipper. Da blir Guds allmakt til uinnskrenket omnipotens, Guds allvitenhet til deterministisk forutbestemmelse, Guds allestedsnærvær til panteistisk mystikk, og Guds barmhjertighet til lunefull vilkårlighet. Resultatet kan bli en matematisk entydig gudsforestilling, om en fjern gud, opphøyet over alt og utenfor sitt verk (transcendent), og med krav på alles underkastelse (jf Muhammeds gudskonstruksjon – et referansepunkt utenfor totaliteten).

En gudsforestilling kan bekrefte mennesker og nasjoner i deres selvhevdelse, men gir ikke sitt innerste vesen til kjenne. En gudsforestilling kan ikke oppfylle sine løfter og tre frem i kjøtt og blod med selvhengivende kjærlighet i tid og rom. Ingen gudsforestilling kjenner den gode Skaperen, nærværende og virksom i sitt skaperverk, og med ytre midler i den forsamlede menighet, hvor enn den samles (allestedsnærvær).

Er Guds innerste vesen ukjent, må hans barmhjertighet være uforutsigbar og frelsesvisshet utelukket. Det kan vi vite «i etterkant» - i påskeperspektivet. Begrunnelsen mangler i Guds tilsynekomst (epifani), da han oppfylte løftet til Abraham og trådte fram i Jesu lidelse, død og oppstandelse. Åpenbaringsordets Gud er annerledes, hinsides logikkens regler og all spekulasjon. **1 Kor 2:9** – *Hva intet høye har sett og intet øre har hørt og ikke steget opp i noe menneskes hjerte, det har Gud beredt for dem som elsker ham.*

GUDS VESEN

Åpenbaringsordets språkbruk

Vår mulighet til sann gudskunnskap er Guds ord, gitt ved profeter og apostler, og konkret ved Sønnens inkarnasjon i Jesu tjenerskikkelse. Gud har meddelt sine tanker i menneskenes språk, og meddelt sitt innerste vesen i denne mann av vårt kjøtt og blod (jf emnet om Skriftens klarhet). Med begripelige ord har Gud meddelt en omfattende kunnskap om seg selv,

mennesket og verden. Omfattende er den fordi den overskrider mennesketankens muligheter, og derfor problematisk for fornuften.

Sønnens inkarnasjon og verk lar oss møte Den Hellige Treenhet som den oververdslige (transcendente) og dennesidige innenverdslige (immanente) til samme tid. Derfor er denne samtidighet omtalt på to måter i Bibelen: På den ene side omtales Gud i sin majestet, opphøyet over tid og rom, 1 Sam 15:29, Jer 23:24, Sal 90:4 osv. På den annen side er han den Gud som ser ned, bøyer seg og begir seg inn i menneskenes forestillingsverden i tid og rom, Sal 40:1, 5 Mos 11:10-12, Lk 1:46-55, osv. Det er sistnevnte språkbruk som gjør Gud begripelig for oss mennesker: Lk 1:52f, 18:9-14, 1 Pet 5:5.

Underlig er Guds tilsynekomst med ord og tegn. Den opphøyede og hellige Gud viser omsorg for menneskene, taler på menneskers språk, søker oss i det lave og gir seg til kjenne med ord og gjerninger. Han vil at alle skal lære ham å kjenne ved den kunnskap han gir ved Kristus Jesus – hans person og verk. Gud vil favne enhver i et venneforhold fylt av hans evige liv. Med Guds ord bekjenner vi den eneste sanne Gud og setter all vår lit til ham (det første bud). En kort tilbakemelding er Credo's tre trosartikler (Apostolicum).

Åpenbaringsordets Gud har talt (Heb 1:1f). Evangeliets gudskunnskap er troverdig og sann, slik Gud er. Vi stiller med begrensninger i tid og rom. Derfor må åpenbaringsordets Gud meddele seg på en *inadekvat* måte. Med begripelige ord meddeler han kunnskap om uutsigelige ting, gitt stykkevis (fragmentarisk) fordi kunnskapen overstiger all forstand.

Bibelordene lar oss begripe nok til vår frelse (2 Tim 3:15). **Jes 55:3** - *Hør! Så skal deres sjel leve!* Der står saken. Den som tar vare på Guds ord, kan av ordene vite seg godtatt og elsket av Gud.

Til bibelstudium: Mt 7:23, 25:12, 41. Joh 10:14f, 14:21-24, 27, 17:3, 8, 20f.

1 Kor 13:12. Jf 8:1-3, 14:38. Gal 4:9, Åp 3:5.

Når beskrivende ord, uttrykk og bilder er overført på Gud, er det tale om egenskaper som tilkommer Gud i fullkommen grad. Denne *analoge* språkbruk er åpenbaringsordets (Den Hellige Ånds) egen. Den overskrider vår ufullkommenhet, samtidig som meningen fremgår av sammenhengen.

Eksempler: Gud glemmer aldri sine, Jes 49:15. - Gud er den gode Giveren, Lk 11:13. - Gud elsker, Joh 3:16, og er kjærlighet, 1 Joh 4:16 (jf 2 Mos 22). - Gud erklærer rettferdig, Rom 3:26, Mt 1:19. - Gud er opphavet el begynnelsen til det skapte, 1 Mos 1:1. Jf Joh 1:1, 8:25, 2 Kor 1:20, Kol 1:15f, Åp 3:14 osv.

Det handler ikke om biologi, når vi leser/hører om gjenfødelse, eller om Guds barn og Kristus som den førstefødte. Forholdet mellom Kristus og hans kirkebrud handler ikke om jordisk lykke, men om underordning i en Kristus-virkelig-het hvor overhodet er sann Gud og sant menneske og alles bror.

Det hender at man enten sammenblander eller skiller Guds egenskaper. Da blir Guds åpenbaringsord forfalsket og forvrent, Gal 3:10, Rom 9:31-33, 10:1-3, Lk 18:9-14. Slike prosjekt er uttrykk for spekulasjon (herlighetsteologi). De forutsetter at mennesket har evnen til å fatte umiddelbart hva Guds vesen og egenskaper er. Det motsatte er tilfellet.

Eksempler: Om Guds kjærlighet, Rom 5:8. - Om Guds vrede, Rom 1:18. - Om Guds langmodighet, Rom 2:4.

Det er karakteristisk for bibelsk språkbruk at Guds *frikjennende* og forbarmende rettferdighet blir tilskrevet Sønnens komme i Jesu skikkelse, Joh 3:16, mens Guds *straffende* rettferdighet blir tilskrevet de ugudeliges fordømmelse på den ytterste dag, 2 Tess 1:6.

Guds kjærlighet og nidkjærhet er ikke motsetninger, men evig enhet. Dens tilsynekomst er "Kristus Jesus og ham korsfestet", 1 Kor 2:2. Ordet om korset beskriver Guds sinnelag overfor andre – i all hans nidkjærhet for sitt verk, så han straffer vantro og brudd på sin vilje, og i all hans kjærlighet til sitt verk, så han forlater all synd og skjenker det evige liv i et gjenopprettet gudsforhold. Fra Guds vesen går vi over til Guds egenskaper. Guds egenskaper

Gud er hellig

Ordet hellighet omfatter alle Guds egenskaper. Gud er den opphøyede og ukrenkelige – den Hellige: 1 Sam 2:2, Sal 22:4, 71:22, 99:9, Jes 6:3, 65:5, Joh 12:41, Heb 12:10, 1 Pet 1:15f, Åp 3:7, osv.

Motsetningen til Guds hellighet er menneskets synd, 3 Mos 11:44f, 19:2, 20:7, 1 Pet 1:16. Ingen synder kan bli stående for Gud, det vil si uten Guds tilgivende barmhjertighet: Mt 18:23ff, Rom 1:17, 3:21, Fil 3:9f osv.

Eksempel: Profeten Jesaja i Guds tempel, Jes 6:5. Apostelen Paulus, Fil 3:5-11.

Guds lov, med alle dens bud og forbud, er etter sin ordlyd hellig liksom Gud: Sal 19:9, Rom 7:12, 2 Pet 2:21 (de hellige bud).

Derfor reagerer Gud med nidkjærhet for sitt Ord, når ordenes likefremme mening blir motsagt og underkjent, 2 Mos 20:3-7, Rom 1:18f. Når han straffer løgner og overtredelsene, hvem kan da bli stående? Sal 76:7, Mt 18:32ff, 25:41ff. 1 Kor 14:36-39.

Gudshellighet krever at hans venner trer frem for Gud med ærbødighet og ærefrykt, i barnlig tillit og glede, 1 Mos 18:27ff, 2 Mos 3:5f.

Denne fremtreden skjer ved troen, som kjenner den eneste sanne Gud gjennom Jesus Kristus og vet at Gud er en forsonet Gud, Rom 5:1ff, 5:110, Ef 3:12.

Gud er rettferdighet

Dette ord med avledninger beskriver Gud i et rettspråk gjennom hele Bibelen.

Gud er rettens kilde og i siste instans dens årsak. Åpenbaringsordets Gud er den høyeste rett og alle menneskers Dommer.

Gud er Den Rettferdige, Jes 24:6, Joh 17:25. Ordet som ble menneske i Jesu skikkelse er "Den Hellige og Rettferdige", Apg 3:14, jf Joh 18:37.

Jer 23:5f – Se, dager skal komme, /.../ da jeg lar en rettferdig spire vokse fram i Davids ætt. Han skal være konge og styre med visdom og gjøre rett og rettferd i landet. I hans dager skal Juda bli frelst og Israel bo trygt. Og dette er navnet han skal få: Herren, vår rettferdighet. Jf Dan 5:11, 9:14. Rom 1:17.

Gud er rettferdig i alle sine veier, Sal 145:17, når han dømmer, 9:9, når han taler, 51:6, og når han frelser, Rom 3:21-26. Derfor skal alle mennesker prøves på Guds vilje, åpenbart ved Guds ord (i avledet mening).

Guds rett og rettferdighet hører alltid sammen med den rett han har satt for alle mennesker, og for gudsfolkets nåderett i frelsens historie. Derfor hører Guds rettferdighet sammen med Guds pakter, som også er et rettsbegrep. Guds lovpakter åpenbarer Guds hellighet. Guds nådepakter åpenbarer Guds kjærlighet (se innl til Første parten).

Gud er kjærlighet

Kjærlighet fins ikke uten personer. Dette ord beskriver Gud i et indretrinitarisk forhold mellom Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd.

Det er Guds kjærlighet det handler om, når vi under bibellesningen støter på Guds Messiasløfter og deres oppfyllelse i Kristus, enten saken gjelder hans komme (inkarnasjonen), hans lydighet (rettferdighet) og hans offerdød (forsoningen). Han frelsens årsak og vår fred med Gud. Denne selvhengivende kjærlighet omfatter frifinnelsen mottatt i tro, kalt troens rettferdighet, syndenes forlatelse osv. Og samme kjærlighet omfatter fornyelsen, kalt helligjørelsen, troens frukt osv.

Gud elsker for sin egen skyld, og ikke fordi han finner noe elskelig i oss.

Når Gud frikjenner og setter syndere fri, er årsaken den samme i både den gamle og den nye pakt:

Jes 63:9 – I sin kjærlighet og medlidenhet løste han dem ut. **Jer 31:3** – Med evig kjærlighet har jeg elsket deg, derfor lar jeg min miskunn mot deg vare. Hos 11:4,

Joh 3:15f, 15:9f. 1 Joh 3:1, 4:8f, 10, 16. Rom 1:7, 5:8f, 9:11-13, 11:28. 2 Kor 13:11, 13. Ef 1:4-6, 3:18f. Tit 3:4, osv.

Eksempler: Det var for sin kjærlighets skyld at Gud utvalgte Israel til sitt eiendomsfolk, 5 Mos 7:6-8, Mal 1:2ff, - gav løftet til Abraham, 1 Mos 12:1-3, - og utfridde sitt folk fra slavekåret i Egypten: 2 Mos 1-18.

Guds kjærlighet er den trofaste og forbarmende kjærlighet, som overgår alt hva menneskene evner.

Stilt overfor sitt folks gjenstridighet og frafall, kommer Guds kjærlighet til uttrykk i nidkjærlighet for sitt folk, med løfte om tilgivelse og oppreisning.

Hos 11:1 – Da Israel var ung, fikk jeg deg ham kjær, jeg kalte min sønn fra Egypt. Jes 49:15ff, 63:9.

Gud ynkes og har medfølelse med den som er i nød:

2 Mos 34:6 – Herren, Herren er en barmhjertig og nådig Gud, langmodig og rik på miskunn og sannhet! Sal 103:8-13. Kristi medynk, Lk 6:36, 15:20. Mt 9:36, 20:30, Joh 11:33, 35, 38.

Guds tilgivelse motiverer omvendelsen: **5 Mos 4:30f** – når du er i trengsel, /.../ skal du vende om til Herren din Gud og adlyde hans ord. For Herren din Gud er en barmhjertig Gud. Sal 25:6, Jer 31:20, Dan 9:9, 18.

Guds kjærlighet medbestemmer innholdet i relasjonsord som nåde, langmodighet, barmhjertighet, miskunn og godhet.

Det samme gjelder ordene om Guds forhold til sitt folk, Hos 1-3, 6:4, 11:7ff, eller til den enkelte, Sal 86:15f, eller til folkene, Jer 12:14-17, Sal 100:5, Tit 2:11, 3:4f. Jf Jon 1:1ff, 3:1ff, 4:2, 11.

Guds hellighet og kjærlighet er to konstanter i denne rekkefølge

Gud er den han er, nå og alltid og i all evighet, Sal 102:28, Heb 13:8, Jak 1:17.

Sett fra Guds side, er han alene om å gi mening til sine ord "hellighet og kjærlighet". De stiller oss overfor Guds herlighet, ikke direkte - ansikt til ansikt, men indirekte - "bakfra", 2 Mos 33:23. Han gjør det med dennesidige ord og handlinger i en dennesidig historie. Brukt om mennesker, er ordenes innhold bestemt av vårt forhold til åpenbaringsordets Gud.

Sett fra menneskets side, er sammenstillingen av hellighet og kjærlighet mot-setningsfull og ubegripelig (paradoksal og irrasjonal). Sammenstillingens aller kraftigste uttrykk er Sønnens fornedrelse i hans lydighet til døden på korset – forbannelsens tre, Gal 3:13. Den Hellige gjort til synd! 2 Kor 5:21. Den allmektige Skaperen i den korsfestedes avmakt! Mt 27:40-44. Meningen er underfull og lar seg ikke psykologisere. Intet jordisk fenomen kan belyse Guds underfulle inngripen til menneskenes frelse. Beskuelse er utelukket, men troen ser den skjulte skatt i Ordet.

”Ordet om korset” fremstiller Gud i all hans hellighet og kjærlighet, 1 Kor 1:18, jf 2:13f (= 2 trosart). Ordet er Guds ordåpenbaring i den gamle pakt, et virksomt ord som skaper hva det nevner (Rom 4:17b). Guds underfulle inngripen i Kristi lidende lydighet i alles sted er vår frelsesgrunn. Gud elsker for sin egen skyld, og derfor kaller han menneskene til omvendelse, og ikke av noen annen grunn.

Guds selvhengivende kjærlighet gjør lovreligionenes frelsesveier og verdens visdom til skamme. Evangeliet er ingen spekulativ teori eller logisk konklusjon blitt til i kloke hoder (1 Kor 2:9f). Kristi lidelse, død og oppstandelse lar seg begripe med skriftbevis. Guds løfter ved profetene er troens premisser og deres oppfyllelse i Kristus er troens grunn. Evangeliet kunngjør Guds forsoning med verden i Kristi korsdød og åpenbarer Guds selvhengivende kjærlighet, som langt overgår hans nidkjærhet. Evangeliet åpenbarer Guds ”nådestol” uten loven, 2 Mos 34:6, Sal 38:2, Rom 3:21-26.

Forskjellen mellom Guds hellighet og kjærlighet tilsvarer den mellom lov og evangelium. Loven ble oppfylt i det skjulte – i Kristi lidende lydighet under vredesdommen i alles sted. Gud forlikte verden med seg selv i Kristi død på korset, 2 Kor 5:18f. Derfor begynner det evige liv hos Kristus (Joh 17:3), og ikke med føleri og gjerningsstrev. Troen omfatter Kristus, som er ”Veien”, og derfor ”Sannheten og Livet”, Joh 1:14, 14:6. Veien er Guds vei til oss. I tillit til Kristus Jesus, gikk tolleren hjem fra templet for å gjøre gjerninger som har Guds ord og befaling for seg, Lk 18:13f.

Guds åpenbarte kjærlighet i Kristi person og verk skiller kristentroen fra alle religioner og livs-syn. Guds underfulle frelsesverk er fullført i Stedfortredere-rens godtgjørelse, og tilbys og rekkes oss ved evangeliet og sakramentene, når embetsbærere forvalter dem med tro-skap i Kristi sted. Guds kjærlighets underverk omfatter alle, søker alle, og vil bli mottatt og bekjent av alle. Utelukket fra frelsens årsak er lovgjerninger og tankespinn.

Guds allestedsnærvær

Gud er ingen upersonlig kraft, som gjennomstrømmer altet og sammenbinder alt gjennom tiden (panteisme).

Guds åpenbaringsord lar oss vite at Gud er *nærværende alle steder*.

Sal 33:4, 9f – Herrens ord er sannhet; alt han gjør, kan en lite på. /.../ For Herren må hele verden frykte og alle som bor på jorden skjelve. Han talte, og det skjedde, han bød og det stod der. Jes 43:2, Am 9:2f.

Mt 6:4, 6 – gi din gave i det skjulte. Og din Far, som ser i det skjulte, skal lønne deg. 18:20, 28:20. Lk 1:37 (18:27, jf Rom 8:3).. Joh 4:20-24.

Apg 17:24, 27f - Gud, han som skapte verden og alt som er i den, han som er herre over himmel og jord, han bor ikke i templer reist av menneskehender. /.../ Han er jo ikke langt borte fra en eneste en av oss. For det er i ham vi lever, beveger oss og er til. Rom 4:20f, Ef 3:20, osv.

Gud er etter sitt vesen nærværende i det skapte, og ikke bare i sin gjerning (Guds immanens).

Hva Gud gjorde før skapelsen, tilhører de unyttige spørsmål.

Jer 23:23f – Er jeg en gud som bare er nær, sier Herren, og ikke en gud langt borte? Kan noen skjule seg på hemmelige steder, så jeg ikke ser ham? sier Herren. Fyller ikke jeg både himmel og jord? Sal 139:6-12. Ef 1:20f, 4:10.

Guds allestedsnærvær omfatter alt og rommer alt.

Han er opphøyet over romdimensjonen og samtidig virksom til stede med handlende allmakt i romdimensjonen. Gud er virksom i sitt skaperverk, både synlig og usynlig. Intet er skjult for ham. Han er den kommende. Hvor han er, er himmelen til stede i tid og rom.

Job 23:8f – går jeg mot øst, så er han ikke der, og mot vest, så merker jeg ham ikke. Går jeg nordover, ser jeg ikke hva han gjør, snur jeg sørover, får jeg ikke øye på ham. Han kjenner den veien jeg holder meg til. Apg 17:28, Ef 1:23. Sal 139:7f, Jer 23:24, Am 9:2f. Rom 2:16.

Guds ord forbyr oss å overføre romdimensjonen på ham, og avviser strengt å forestille oss Gud som et menneske.

1 Sam 15:29 – Han som er Israels ære, lyver ikke og angreir ikke. For han er ikke et menneske, så han trenger å angre. 1 Kong 8:27, Jes 66:1. Jf Kol 2:9. -

Gud er virksom til stede i alle menneskers liv, uavhengig av sitt åpenbaringsord.

Men uten ordet, kan ingen kjenne Gud i hans hellighet og kjærlighet. Bare virkningene er til stede, uten at mennesket forstår sammenhengen.

Joh 1:47f – Jesus så Natanael komme og sa: «Se, der er en sann israelitt, en mann uten svik.» Hvor kjenner du meg fra?» spurte Natanael. Jesus svarte: «Jeg så deg før Filip ropte på deg, da du satt under fikentreet.» Apg 17:24, 27f.

Hvor Guds ord blir forkynt og hørt, er Gud virksomt tilstede med lov og evangelium.

Den Hellige er virksom med sitt ord og lar oss kjenne ham i all sin kjærlighet og nidkjærhet for sitt verk. Dette virksomme nærvær omfatter det guddommelig Jeg som er årsak til virkingen.

Apg 2:1f – Da Pinedagen kom, var de alle samlet. Med ett kom det et brus fra himmelen som når det blåser en sterk storm, og det fylte huset hvor de satt. **10:44** – Mens Peter fremdeles talte, kom Den Hellige Ånd ovedr alle som hørte Ordet. **Mt 18:20** – hvor to eller tre er samlet i mitt Navn, der er jeg midt iblant dem.

Eksempler: Den kristne dåp "i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn" (el i Jesu navn). - Tilsigelsen av syndenes forlatelse. - Kristi legemes og blods tilsynekomst i brødets og vinens skikkelser, Mt 26:26-29.

Kunnskapen om Guds allestedsnærvær er både til advarsel og til trøst.

Sal 23:4 – Selv om jeg går i dødsskyggens dag, frykter jeg ikke for noe vondt. For du er med meg. Din kjepp og din stav, de trøster meg. Jer 23:24, Sal 139:9ff. Mt 28:20.

Gud er altseende og allvitende

Alt ligger åpent for Gud, som gjennomskuer og vet alt i dets rette sammenheng.

Han vet det før det skjer, når det skjer og etter at det er skjedd. Han ransaker hvert menneske og vet alt.

1 Krøn 28:9 – Herren ransaker hvert hjerte og kjenner hver tanke som stiger opp i det. 1 Sam 2:3, Job 37:16, Ord 15:3, Sal 139:1f.

Joh 21:17 – «Herre, du vet alt; du vet at jeg har deg kjær.» 2:24f. 1 Joh 3:20. Apg 1:24, Rom 8:27, Heb 4:13, osv.

Guds allvitenskap kommer til uttrykk i forholdet til tiden, rommet og menneskers erkjennelse og innsikt.

Hver for seg og til sammen sprenger forholdet de menneskelige forestillinger om viten. Gud står i et forhold til det liv som er levet, som leves og som kommer til å leve, og vet alt om det. Menneskers erkjennelse og innsikt må vike for den allvitende Gud. I denne sammenheng hører Guds forutviten og utvelgelse.

1 Mos 12:1-3 – Herren sa til Abram: «Dra bort fra ditt land og din slekt og din fars hus til det landet som jeg vil vise deg! Jeg vil gjøre deg til et stort folk; jeg vil velsigne deg og gjøre ditt navn stort. Du skal bli til velsignelse! Jeg vil velsigne dem som velsigner deg, og forbanne den som forbanner deg. I deg skal alle slekter på jorden velsignes.» Ef 1:4f, Rom 8:29f. Salme 139, Am 9:2-4.

Esek 28:2b, 9 – Du er bare et menneske og ikke en gud, likevel føler du deg som en gud. /.../ Du er ingen gud, men bare et menneske i dine banemenns vold. **1 Joh 3:20** – selv om hjertet fordømmer oss, er Gud større enn vårt hjerte og vet alt. Jf Rom 11:33-36.

Hver av personene i Treenheden har del i den guddommelige allvitenskap: Faderen er allvitende, Sønnen er allvitende, Ånden er allvitende,

Mt 6:32 – den Far dere har i himmelen, vet at dere trenger alt dette. Joh 2:24. Sal 139:1f, 7f.

Guds allvitenskap og evighet utelukker fortid og fremtid i Gud.

Åpenbaringsordets Gud er det altseende, overgripende øye og faste punkt, som gjør menneskelivets steder og øyeblikk like viktige og relevante – også dødens sted og øyeblikk. Ord som "forutviten" er tilpasset menneskenes språkbruk og forestillingsevne.

Jes 46:9f – Tenk på det som hendte før, helt fra eldgammel tid. For jeg er Gud, og ingen annen; jeg er Gud, det er ingen som jeg. Jeg kunngjør fra først av de siste ting, forutsier det som ikke har hendt. Jeg sier: «Min plan skal bli fullført, og alt jeg vil, det gjør jeg.»

Det altavgjørende øyeblikk fins ikke i våre avtrykk, men i gudmenneskets siste fotavtrykk på Oljeberget.

Ved Faderens nådeside troner alles bror og er nærværende og virksom med evangeliet og sakramentene, forvaltet på troskapens vilkår i den forsamlede menighet.

Når alt vårt bestyr er glemt, hvilken betydning har da min betydning? Alt beror på "*Jesu, Guds Sønnens blod, som renses fra all synd*", 1 Joh 1:7. Snart kommer han i synlig Majestet, han som i et øyeblikk var i den steinen som sperret graven, og likeså i den døren som sperret apostlene inne.

Guds gode engleskarer tiljublet ham på Langfredagen under hans triumfferd til helvetmakene, og Guds engleskarer tiljubler ham sammen med den triumferende kirke i den himmelske liturgi.

Sett mot håpets horisont, er det av underordnet betydning at Guds åpenbaringsord lar spørsmål stå åpne i et uavklart forhold til hverandre.

Eksempler: Hvordan skal vi forstå menneskets ansvarlighet i forhold til den allseende og allvitende Gud i hans handlende allmakt? - Hvordan skal vi forstå menneskets synd og ansvarlighet i forholdet til Guds fiendemakter?

Åpenbaringsordets Gud holder svarene skjult for oss i dette liv, men henviser oss til sitt ord fra ham som er Sannheten, det vil si en virkelighet til å stole på.

På den ene side er Guds allvitenskap en *advarel* til hver den som står Gud imot:

Jer 23:16f (mot falske profeter) – Hør ikke på det profetene sier når de spår for dere! De bare narrer dere. Synene de forteller om, stammer fra deres eget sinn og ikke fra Herrens munn. Til dem som forakter Herrens ord, sier de: «Det skal gå dere vel,» og til alle som følger sitt harde hjerte: »Ingen ulykke skal ramme dere.»

3 Mos 18:9ff, 20:6, 27. Sal 139:12, Jes 41:22f, osv.

På den annen side er Guds allvitenskap en *trøst* for hver den som lever av Guds nåde, for Kristi skyld:

Jes 57:15 – I det høye og hellige bor jeg og hos den som er knust og nedbøyd i ånden. Jeg vil vekke de nedbøydets ånd til liv og gjøre de knustes hjerter levende. For jeg vil ikke evig føre klagemål og ikke alltid være harm. 66:2 Sal 17:1-3, 34:19, 51:19. Mt 6:32, osv.

Evangeliet om Guds forsoningsverk i Kristus Jesus kunngjør og tilsier oss Guds nåde og fred for Kristi skyld. Slik *handler* Gud i samsvar med sin hellighet og kjærlighet.

Job 42:1-6 – Da tok Job til orde og svarte Herren: «Jeg vet at du makter alt, ingenting er umulig for deg av det du har satt deg fore. Hvem vil da fordunkle din plan med uforstandige ord? Jeg har talt om ting jeg ikke forstår, om det som er så underfullt at jeg ikke kan skjønne det. Men hør på meg, så vil jeg tale. Jeg vil spørre deg, og du skal gi meg svar. Før hadde jeg bare hørt om deg, men nå har jeg sett deg med egne øyne. Derfor tar jeg hvert ord tilbake og viser min anger i støv og aske.

Løsningen på *de åpne spørsmål venter* i Guds fullendte rike, når Jesu minste brødre ser Gud i all hans herlighet og kjenner ham fullt og helt, likesom de fullt ut er kjent og godtatt av ham. Derfor må kirkens sjelesorg - i forkynnelse og undervisning, stadig minne om Guds allvitenskap til advarel og trøst.

1 Mos 22:12-14. Jf Golgata, Mk 15:22. Rom 8:35ff.

Gud er den evige uforanderlige

Oss må Gud endre med Lovens hammer og Evangeliets trøst og legedom.

Det skapte er forgjengelig. Gud er den evige uforanderlige i vesen og egenskaper.

Sal 102, 27f – De skal gå til grunne, men du forblir. De skal alle eldes som en kledning, du skifter dem ut som klær. De skiftes ut, men du er den samme, dine år tar aldri slutt. Jes 54:10, Joh 3:36, Ord 19:21.

Guds uforanderlighet er *til advarel* for de ugudelige og *til trøst* for de gudfryktige. Det viser Skriftens ordbruk.

Jes 54:10 – om fjellene viker og haugene vakler, skal min miskunn aldri vike fra deg, og min fredspakt skal ikke rokkes, sier Herren, som er barmhjertig mot deg. **Mk 9:43** – Det er bedre for deg å gå vanfør inn til livet enn å ha begge hender og komme til helvete.

«Anger» brukt om Gud, betyr ikke at Gud angrer på menneskers vis. Anger brukt om Gud er billedspråk tilpasset menneskelige forestillinger.

4 Mos 23:19f – Gud er ikke en mann så han lyver, et menneske så han skifter sinn. Gjør han ikke det han sier, holder han ikke det han har lovt? /.../ velsigner han, kan jeg ikke gjøre det om. 1 Sam 15:29, Hos 13:14, Rom 11:29, Heb 7:21, 2 Tim 2:13.

Guds uforanderlige hellighet innebærer at Gud endrer sitt forhold til mennesker når de endrer sitt forhold til ham, enten ved frafall eller omvendelse. Da krever Guds vesen at han må "angre", det vil si belønne det gode eller straffe det onde.

Joel 2:13 – Riv ikke klærne sund, men la angeren rive i hjertet! Vend om til Herren deres Gud! For han er nådig og barmhjertig, langmodig og rik på miskunn; han kan endre sin plan så han ikke lar ulykken komme. Jer 18:7-10, 26:3-19, Am 7:3, 6.

Den gudfryktiges trøst er Guds løfte om å endre sinnelag og være nådig mot hver den som tror syndenes forlatelse for Kristi lidelses og døds skyld. Dette løfte har Gud gitt den enkelte i dåpen (Mk 16:16a).

SKAPELSE OG SYNDEFALL

Skapelsesmyter er kjent fra mange folkeslag. Mytenes guder lager verden av en materie som eksisterer før dem, og gjør det ved hjelp av magiske krefter utenfor dem selv.

Hva gudene lager, blir enten oppfattet som guder eller fylt av lunefulle makter, som menneskene må forholde seg til med magiske riter og formler. Karakteristisk er også nedvurderingen av mennesket, som gudene utnytter til å trelle og arbeide i deres sted (eks Arrahasiseposet og beretningen "Enuma elis").

Magiens tankegang går igjen over alt hvor mennesker forestiller seg Gud som den onde, lunefulle skaperguden, og gjør ham ansvarlig for sykdom, ulykke og alt vondt i denne verden.

Av frykt for guden (el gudene) har allmenreligion to strategier: Den ene *rituell manipulasjon* med sikte på gjenopprettet harmoni, den andre bevisst *lykkejakt* ved hjelp av høyere makter. Begge forestiller seg en *liten* gud, underlagt mennesker med den rette, skjulte (okkulte) innsikt.

SKAPELSESBERETNINGEN I 1 MOS 1-2

I skarp kontrast til mytene, meddeler skapelsesberetningen *en omfattende og grunnleggende viten* om Gud, verden og mennesket. De meddeler ikke naturkunnskap, men **naturtydning i en tilbakeskuende læreprofeti**.

Teksten formidler et budskap, tilgjengelig for alle, og en viten meddelt i Jesu undervisning og gitt videre til kirken fra evangelister og apostler. La oss først lære budskapet i den tilbakeskuende læreprofeti (1 Mos 1-2). Derfra går vi videre til Guds visdom i Jesu utleggelse.

En tilbakeskuende læreprofeti

a) *Skaperverket er ikke evig, men skapt*. Det har en begynnelse i absolutt mening. Jf Joh 1:3, Heb 11:3.

b) *Guds skapende Ord oppretter en motsetning mellom ikke-eksistens og eksistens, og virker en ordnende, suksessiv prosess fra kaos til kosmos*.

Disposisjonen følger dagene i et ukeskjema. Det hebraiske ordet for "dag" (jom) har flere betydninger, men sikter her til "lang periode", uavhengig av sola (fjerde dag). I kap 2:4 er ordet brukt om hele skapelsesperioden.

Rekkefølgen lar oss ane en *hierarkisk* ordning av et skaperverk på flere nivå. Underliggende nivå er en forutsetning for neste nivå, som representerer noe kvalitativt nytt i forhold til underliggende nivå:

Nivå 1 - materien med sine naturlover, v 3-10 og 14-19.

Nivå 2 - vegetativt liv, v 11-13.

Nivå 3 – psykisk liv – dyreliv med nervesystem, sansing, følelser osv, v 20-25.

Nivå 4 - åndsliv – menneskeliv med jeg-refleksjon, samvittighet og livstydning, v 26ff.

Alt vitner om det skaptens orden og Skaperens allmakt, trofasthet og godhet. Ord 16:4, Jes 40:26, Mt 6:24ff, Rom 11:33-36.

Illustrasjon: Syndfloden og regnbuen, 1 Mos 8:21f, 9:8ff. Tilgangen på regn, lys og varme vitner om en betinget stabilitet. Mennesket utgjør den latente trussel.

c) *Det skapte beskrives som ting.*

d) *Det skapte er godt.* Ingenting er vanhellig eller urent av det vi trenger til vårt livsopphold. Jf Mt 15:11, Rom 14:14, 1 Tim 4:1-9, Tit 1:15.

e) *Det enkelte menneskes eksistens er ingen tilfeldighet.* Kronen på verket er mennesket i den kjønnspolare relasjon mannlig kjønn og kvinnelig kjønn. Mennesket er underordnet Skaperen og står til regnskap for ham – ikke omvendt. Jf Rom 9:20, 11:33-36.

f) *Alt har Gud skapt for oss, til vårt eksistensgrunnlag.*

Mennesket kommer derfra og har ingenting som det ikke har fått, jf 1 Kor 4:7. Vi står i et mottagerforhold til Skaperen, og gavene er uttrykk for hans omsorg som opprettholder sitt verk. Jf Neh 9:6, Sal 104, Jes 42:5, Jer 10:12ff, Am 4:13, Mt 6:25ff.

Vårt jordeliv forløper i et samspill mellom krefter og levekår i balanse. Det skapte er ikke et råstoff som får verdi gjennom vår bruk av naturressursene.

g) *Ikke det skapte, men Skaperen tilkommer all ære og lydighet.* Jf Rom 1:25ff.

h) *Menneskets livsverden er begrenset til den verden vi sanser,* enten umiddelbart eller ved hjelp av mikroskop og teleskop.

Denne livsverden er vårt skapergitte, ufrakommelige opphav. Vi lever våre liv i intersubjektivitetens verden, og den er liten sammenlignet med mikro- og makrokosmos.

i) Guds skaperverk omfatter alt synlig og usynlig:

Den *synlige* verden, f eks Apg 4:24, 14:15, 17:24.

Den *usynlige* verden, f eks Rom 8:39, Kol 1:16.

j) *Skaperverket omfatter tre områder (el dimensjoner):*

1) *Den "synlige" verden – menneskets verden.*

2) *Helvetet (Gehenna), hvor Gud holder fiendemaktene under kontroll. Jes 14:4-15 (jf 2 Pet 2:4, Åp 12:3f). Jona 1-2 (jf Mt 8:24-26, Apg 27:14ff).*

3) *Den himmelske (angeliske) verden, hvor Guds gode engler tjener Gud.*

DEN GUDSENTRERTE UTLEGGELSE I NYTESTAMENTET

Her følger en oppstilling i form av kommentarer, sitater og hentydninger. Først den gudsentrerte (teosentriske) fremstilling, 1 Mos 1:ff, deretter den menneskesentrerte (antropo-

sentriske) fremstilling. (De har jeg laget ved hjelp av index locorum i Biblia Hebraica og Novum Testamentum Graece.)

1 Mos 1:1-3:

Joh 1:1-3 – I begynnelsen var Ordet og Ordet var hos Gud og Ordet var Gud. Han var i begynnelsen hos Gud. Ved ham er alt blitt til og uten ham er ingenting blitt til av alt det som er blitt til.

Kol 1:15f – Han er den usynlig Guds bilde, førstefødt før hele skapelsen. Ved ham ble alt skapt i himlene og på jorden, det synlige og det usynlige, troner, herredømmer, makter og myndigheter. Alt er skapt ved ham og til ham. Han er før alt, og alt består ved ham.

2 Kor 4:6 – Gud som sa: "Lys skal lyse frem av mørket", han lyste i våre hjerter til opplysning om Guds herlighets kunnskap i Kristi ansikt.

Heb 1:3a – (Sønnen) er hans (Guds) herlighets gjenskinn og hans vesens bilde og bærer alt med sitt kraftige ord.

Det synes underlig at lyset ble skapt før solen. Men slik er historien om det store kosmos.

Skapelsesberetningen gir innsikt i Guds visdom fra "*før verdens grunnvoll ble lagt*", Mt 25:34.

(1) En *grunnleggende* viten om Gud, mennesket og verden, Rom 1:19f. (2) En *utfyllende* viten til kunnskap begrunnet i erfaring og historisk dokumentasjon. (3) En *ordformidlet* innsikt i Guds handlende allmakt. Guds skapende ord formidler denne innsikt i en dennesidig, sansbar verden.

Ord 8:22-36, Sal 33:6, 110:1.

Joh 5:17, 8:58, 10:27-30, 33-38, 11:40, 13:31f, 14:9-11, 17:5, 22, 24, 20:28.

1 Joh 1:1f, 5:20. Åp 3:14, 4:11, 19:13. Fil 2:6, 2 Kor 4:4-6, Tit 2:13, osv.

V 9:

2 Pet 3:5 – himlene fantes fra urtid av og /.../ jorden er blitt til av vann og ved vann i kraft av Guds ord.

V 11f: Heb 6:7 – Den jord som drikker regnet som ofte faller på den, og bærer grøde til gagn for dem som dyrker den, får velsignelse fra Gud.

V 22, 26f:

Kol 3:10 – kle dere i det nye (menneske), som blir fornyet til kunnskap i samsvar med hans bilde som skapte det.

Heb 2:6f (Sal 8:5f). Jf Mt 22:11, 20. Rom 6:4, 8:29, Ef 2:10, 4:24.

V 27 (5:1-3, 9:6b):

Mt 19:4 – Har dere ikke lest at Skaperen fra begynnelsen skapte dem til mann og kvinne og sa: "Derfor skal en mann forlate sin far og mor, og de to skal være ett kjød".

Mk 10:6 – fra skapelsens begynnelse gjorde Gud dem til mann og kvinne.

Jak 3:9b – menneskene som er skapt til Guds avbilde.

Ef 4:24 – ikle dere det nye menneske, som er skapt til Guds avbilde i sannhetens rettferdighet og hellighet.

1 Kor 11:7 – En mann bør ikke tildekke hodet, for han er Guds avbilde og ære, men kvinnen er sin manns ære.

V 31:

Mk 7:37 – Alt har han gjort vel.

2 Mos 2:2:

Heb 4:3, 10 – Vi som er kommet til tro, kommer inn til hvilen. /.../ Den som er kommet inn i hans (Guds) hvile, har også fått hvile fra sine gjerninger, liksom Gud fra sine (v 1-10 om sabbatshvilen - håpet). Jf Åp 14:13.

2 Mos 2:7

1 Kor 15:45, 47 – Så står det skrevet: "Det første menneske, Adam, ble til en levende sjel, den siste Adam til en levendegjørende Ånd." /.../ Det første menneske er fra jorden, av jord, det andre menneske er fra himmelen.

Jf Lk 1:78. Joh 3:13, 31-35, 5:21, 6:23, 20:22. Rom 5:14f, 1 Kor 15:21f, Fil 2:6-9.

V 9:

Åp 2:7b – Den som seirer, ham vil jeg gi å ete av Livets tre, som er i Guds paradiset. Jf 22:2, 14, 19.

V 16f:

Rom 5:12 – Ved et menneske kom synden inn i verden, og ved synden døden, og døden kom således over alle mennesker, siden alle har syndet.

6:23 – Syndens lønn er døden, men Guds nådegave er evig liv i Kristus Jesus, vår Herre.

1 Tim 5:6 – Men den som gjør seg gode dager, er død, skjønt han lever.

Jak 1:15 – Når begjæret har unnfanget, føder det synd, og når synden er fullt utviklet, føder den død. Jf Rom 5:12ff, 6:23, 7:5.

V 18, 22:

1 Kor 11:8f – Mannen er ikke av kvinnen, men kvinnen av mannen. Mannen ble heller ikke skapt for kvinnens skyld, men kvinnen for mannens.

1 Tim 2:13 – Adam ble først skapt, deretter Eva.

En profeti om Kristus "den førstefødte", se 1 Kor 11:3, 8f, 11f, jf 7:4. Rom 8:29, Kol 1:15, Heb 1:6.

Den himmelske brudgom, Mt 9:15, 25:1-13, Ef 5:22ff, Åp 21:2.

V 24:

Mt 19:5 – Derfor skal mannen forlate far og mor og holde seg til sin hustru, og de to skal være ett kjød (jf Mk 10:7f).

1 Kor 6:16 – vet dere ikke at den som holder seg til skjøgen, er ett legeme med henne? Det heter jo: "De to skal være ett kjød".

Ef 5:31 – Enhver av dere skal elske sin hustru som seg selv, men kvinnen skal ha aktelse for sin mann.

Syndefallet utlagt i Nytestamentet

1 Mos 3:1:

2 Kor 11:3 – jeg er redd for at liksom slangen bedro Eva med sin list, så skal også deres sinn forderves, så dere kommer bort fra den oppriktige troskap mot Kristus.

Åp 12:9 – Den store drage, den gamle orm, som kalles djevel og satan, ble kastet ut, han som forfører hele verden, han ble kastet ut til jorden, og hans engler ble kastet ut med ham (jf 20:2).

V 4 + 13:

Joh 8:43f – Hvorfor forstår dere ikke min tale? Jo, fordi dere ikke kan høre mitt ord. Dere har djevelen til far, og hva deres far begjærer, vil dere gjøre. Han var en morder fra begynnelsen, og han står ikke i sannheten, for sannhet fins ikke i ham. Når han taler løgn, taler han av sitt eget, fordi han er løgner og løgnens far. 2 Kor 11:3. Jf 1 Joh 3:8, Jud 6.

V 6:

1 Tim 2:14 – Adam ble ikke forført, men kvinnen ble forført og falt i overtredelse.

1 Joh 2:16 – Alt det som er i verden, sanselig begjær og øynenes lyst og hovmodig skryt på grunn av rikdom - det er ikke av Faderen, men av verden.

Jak 1:14f – Enhver blir fristet når han dras og lokkes av sitt eget begjær. Når begjæret har unnfang-
et, føder det synd, og når synden er fullt utviklet, føder den død.

V 13:

2 Kor 11:3 – jeg er redd at slik slangen narret Eva med sin list, skal også deres tanker bli ført på av-
veier, bort fra den oppriktige og rene hengivenhet til Kristus.

1 Tim 2:14 – Adam ble ikke forført, men kvinnen lot seg forføre og brøt budet. Jf 1 Mos 3:1, 4, 6.

V 14f:

Åp 12:9 – Den store drake ble styrtet, den gamle slange, han som kalles djevelen og satan og som
forfører hele verden, han ble kastet ned på jorden og hans engler med ham.

V 15:

Heb 2:14f – Siden barna er mennesker av kjøtt og blod, måtte også han bli menneske som de. Slik
skulle han ved sin død gjøre ende på ham som hersker ved døden, det er djevelen, og befri alle dem
som av frykt for døden var i treldom hele sitt liv.

1 Joh 3:8 – Den som gjør synd, er av djevelen, for djevelen har syndet fra begynnelsen. Derfor ble
Guds Sønn åpenbart, for at han skulle tilintetgjøre djevelens gjerninger.

Rom 16:20 – Fredens Gud skal snart sønderknuse satan under deres føtter. Jf Lk 1:74. Joh 1:14,
8:36, 12:31, 16:11. Rom 8:15, 1 Kor 15:54-57, Fil 2:7, 2 Tim 1:9f.

V 16:

1 Kor 14:34b - de (kvinnene) skal underordne seg, som også loven sier.

Ef 5:22f – Dere hustruer skal i forholdet til deres menn være som til Herren. En mann er nemlig hus-
truens hode, liksom Kristus er kirkens hode. Han er selv sitt legemes Frelser.

1 Tim 2:11-15 – En kvinne skal ta imot læren i taushet, hun skal underordne seg. Jeg tillater ikke en
kvinne å opptre som lærer, heller ikke å være herre over mannen, hun skal være stille. /.../ Adam ble
skapt først, og så Eva. Og Adam ble ikke forført, men kvinnen lot seg forføre og brøt budet. Men
hun skal bli frelst, gjennom sin barnefødsel, så sant hun holder fast ved tro, kjærlighet og helliggjø-
relse og lever som det sømmer seg.

1 Pet 3:1f – På samme måte bør dere hustruer underordne dere deres menn, så også de som ikke
tror på ordet, kan vinnes uten ord ved hustruens vandel (jf 2:21-3:2, Ef 5:22ff).

Jf Joh 14:28. 1 Kor 3:23, 4:17, 11:3, 16, 15:27f. Kol 3:18, Tit 2:3-6.

V 17f:

Heb 6:8 – Men om den (jorden) bærer tornebusker og tistler, er den udugelig og forbannelsen nær,
og slutten for den er å brennes. Jf Mt 13:7.

V 19:

2 Tess 3:10b – Om noen ikke vil arbeide, skal han heller ikke ete.

Jf Ef 4:28. Apg 20:34, 1 Tess 4:11f, 2 Tess 3:8, 12f.

V 22 + 24: Se 2:9.

Livet under syndefallets kår bærer forbannelsens stempel, 1 Mos 3:14ff. Verden er i den ondes vold, 1 Joh 5:19, og underlagt forgjengelighet, Rom 8:19ff. Allikevel er gjenløsningen ingen frelse fra det skapte. Tvert imot. Det skapte blir gjenløst.

NOEN HOLDEPUNKTER:

- **Budskapet er gitt i og med ordene i en realistisk fremstilling.**

Noe fremgår umiddelbart i det ytre perspektiv - i kontrast til skapelsesmyter. Budskapet fins bekreftet og tydeliggjort i det apostoliske og profetiske Kristus-vitnesbyrd, fra ham som er skaperverkets mellommann.

- **Skapelsesberetningen omhandler et under som overgår alle myter om urhistorie, og beretningen formidler et meningsgivende alternativ til ateistisk tilfeldighetstro (ateistisk evolusjon).**

Budskapet sier om Skaperen at han er god, og nærværende og virksom med sitt ORD i det skapte. Ordet er "tilværelsens grunnelement" (A Valen Sendstad).

Ingenting blir til av seg selv, eller består i kraft av egenaktivitet. Væren er et under. Gud ER underfull. I kraft av seg selv er han altets opphav. Luthers forklaring starter i den rette ende: "Jeg tror at Gud har skapt meg og alle andre skapninger."

Rom 4:17b – Gud /.../ som gjør de døde levende og som kaller på det som ikke er, så det er.

Sett i lys av oppfyllelsen, er skaperverkets midler kirkens Lærer om sitt verk.

Faderen er opphavet til verket, Sønnen er midleren og Ånden er livgiveren.

Joh 1:1-14, 3:5-8, Kol 1:15-23, Heb 1:3ff, osv.

I sentrum for skapelsesberetningen står ikke det skapte, men den treéne Gud i hans handlende eller "aktuelle allmakt" (Tore Wigen). Og videre: I sentrum for Guds frelsesplan fra evighet står Sønnens frivillige tilsynekomst i lidende lydighet inntil sin offerdød på korset. I den selvhengivende kjærlighet lærer vi Guds godhet å kjenne som overgår all forstand.

Ord 8:22f, Kol 1:17, Apg 17:28.

- **Den sanseverden vi finner "naturlig", er et under i seg selv.**

Guds kraft eller energi er ikke noe fysisk uformidlet (jf gnostisisme, spiritualisme, New Age). Det ligger utenfor mennesketankens muligheter å fatte opprinnelsen til den verden vi sanser. Vi kan heller ikke fatte Guds virksomme nærvær – hans immanens i det skapte.

Det "åndelige" ved den verden vi sanser, er åpenbaringsordets tydning. Den bortforklarer ikke vår sanseverden, men forklarer den (T Wigen s 297f). Denne tydning er gitt videre til kirken i og med apostelordets lære fra skaperverkets midler.

Hva Gud taler, det skjer. Med hensyn til Guds virksomme ord er det ingen forskjell mellom Guds skapelse og gjenløsning. Åpenbaringsordets Gud er Skaperen og Gjenløseren. Vi er henvist til Guds skapende ord, nærværende og virksomt i fysikk og kjemi.

Sal 33:9, jf Jos 23:14ff, Jes 34:16b.

- **Det er kirkens oppgave å formidle Skaperens tydning av det skapte.**

Det fremstår i smått og stort som Guds verk, men okkupert av Guds fiendemakter og underlagt sykdom, lidelse og død.

- Med syndefallet trådte Guds fiendemakter inn i skaperverket.

Denne hendelse fikk avgjørende betydning for Guds forhold til menneskene, og for menneskenes forhold til Gud og hans verk. Det umiddelbare samfunn med Gud ble brutt. Samtidig peker beretningen utover seg selv – til gjenopprettelsen i Guds utsendte, Kristus Jesus

1 Mos 3:15, jf Joh 17:3.

- **Guds underfulle gjerninger gjenspeiler og bevitner Guds kraft, visdom og godhet.**

Skaperverkets tause vitnesbyrd har lovens fortegn i våre livserfaringer. Enten vi opplever dem som gode eller vonde, peker erfaringene utover seg selv og reiser spørsmålet: "Hva har jeg fortjent?"

Guds kraft, Sal 115:2f. Guds visdom, Sal 104:24, 136:5. Guds godhet, Sal 136.

OM SKAPELSE OG GJENLØSNING

Gud *oppretholder* sitt falne skaperverk på to måter: Han lar *lovmessigheten* i det skapte bestå, Jer 31:35ff, og han fører en uavbrutt *kamp mot kaosmaktene*.

1 Mos 8:22, Ord 8:29, Jer 5:22.

Sønnen Kristus Jesus er skaperverkets midler – «Ordet».

1 Mos 1:1, Joh 1:1. Alt er skapt ved ham, Heb 1:2f, Åp 3:14, og til ham, Kol 1:16, Ef 1:19ff.

Som midleren er Kristus skaperverkets foreløpige mål. På Dommens dag skal han som har seiret over alle fiendemakter, overgi Riket til Faderen og underlegge seg Ham som la alt under Sønnen

1 Kor 15:24-28.

Allerede skapelsen er et ledd i Guds gjennøsningsplan. Til planen hører Messias-løftet til Abraham, Israels utfrielse fra trelldommen i Egypten, og dertil utfrielsen fra Babel.

Ef 1:10. 1 Mos 12:2f. Jes 43:1, 15ff. Jes 44:21-28, 45:9-11, 18ff.

Til oppfyllelsen hører Sønnens unnfangelse og fødsel i Jesu skikkelse, hans lidende lydighet, opprettelsen av den nye pakt i hans blod, og til Guds folk i den nye pakt, hvor Ånden skriver Guds vilje i hjertene. I interimtiden mellom Pinsedag og Dommens dag skjer kirkens misjon inntil Kristi synlige komme i sin Guddoms herlighet og med den nye jord.

Lk 1-2, Joh 1, Heb 1f. Apg 2. Jes 65:17, Åp 21:3.

I dette frelseshistoriske perspektiv er **allerede** gjennøsningen i Kristus en skapergjerning. Han er både «hvetekornet» og «førstegrøden»,

2 Kor 5:17, Gal 6:15, Ef 4:24, Kol 3:10. Joh 12:24, 1 Kor 15:20.

Nyskapelsen begynner i deres liv som tror evangeliet.

Jer 31:33, Esek 11:19, Sal 51:12.

Kristi gjenkomst på den ytterste dag **fullender** Guds rike i det gjenløste skaperverk. Også da er Kristus Midleren. I mellomtiden (interimtiden) er han virksom i de troende med Den Hellige Ånd med målet for øyet.

Jes 65:17, 66:22. Rom 8:19-23, 2 Pet 3:13, Åp 21:1-8, 2 Tess 1:10. (Jf slutten av Luthers forklaring til Tredje trosartikkel.)

Åpenbaringsordets Gud er underfull, og underfullt er alt Guds verk. Gjerningene vitner om ham, og størst blant dem er Guds frelsesverk i Kristus.

1 Pet 2:9. Jos 3:5, Sal 139:14, Joh 1:14, 1 Joh 1:1-4, Mt 21:42.

GUDSFORNEKTENDE EVOLUSJONISME

Det er forskjell på utviklingsteori og evolusjonisme

Forskning har belyst det psykobiologiske fellesskap mellom mennesker og dyr, og dermed gitt økt innsikt i menneskets egenart. Ny viten kan endre eller erstatte eldre teorier.

Med *evolusjonisme* sikter vi til en omfattende og lukket (ateistisk) virkelighetstolkning, uten rom for det overnaturlige i naturprosessene (naturalisme). Evolusjonistene påstår at naturvitenskap er begrenset til "naturlige" ting og prosesser som fornuften kan forklare, mens de overnaturlige, uforklarlige ting ligger utenfor fornuftens område og har ingenting med vitenskap å gjøre.

Eksempel: Deisten Charles Darwin med sin gudsforestilling plasserte gud *utenfor* en verden styrt av naturlovene, men ga rom for ham med sin hullteori. Den forviser gud til «hull» i menneskets viten.

Mange naturforskere gjør som Darwin – de opererer med en gudsforestilling som om *den* er åpenbaringsordets treéne Gud. Bordet fanger. De forholder seg til Bibelens skapelsesberetninger på *biblisistisk* vis, som om naturforskeren har en umiddelbar tilgang til tekstenes mening og kan falsifisere dem med faktabasert viten.

Eksempel: Den verden vi sanser, er ikke fullkommen. Hvis verden var skapt av Gud, ville alt vært fullkomment. Altså fins det ingen skapergud, og evolusjon er eneste mulighet til å forstå verden.

Dette ateistiske resonnement overser forholdet mellom godt og ondt, og avviser et syndefall begrunnet i Guds fiendemakter. Premiss og konklusjon overstiger tankens muligheter.

Hvordan kan ateisten vite noe om den viten han avviser? Var ateisten tilskuer til "Big Bang" for 13,7 milliarder år siden? Eller kan ateisten sette seg i tilskuerposisjon - og med "en teori om alt" gjøre gudsforestillingen overflødig? Tilfeldighetstroen er en uholdbar posisjon, begrunnet i et selvoppfyllende premiss. Tilfeldighetstroen er det religiøse moment. Et lignende moment er troen på menneskets evne til å forklare «alt» og sette alt på en formel.

Kirken bekjenner "*skaperen av himmel og jord, av alt synlig og usynlig*". Åpenbaringsordets Gud anvender et språk som overstiger alle beregninger og teorier.

Filosofiske retninger har i tidens løp bundet naturvitenskap til falske forutsetninger, så dens talsmenn fremstod som propagandister for et "vitenskapelig" livssyn.

Historisk sett var forholdet et annet. Naturforskningen fikk i middelalderens kristne Europa enestående muligheter til å utforske skaperverket. Både Copernicus, Descartes, Newton, Galileo og Kepler (og mange med dem) ga rom for gudstro i sin forskning, og oppfattet naturlovene som en del av skaperverket. De gjorde oppdagelser i "Guds håndverk", men avstod fra en omfattende og lukket virkelighetstolkning.

Hvorvidt deres gudstro berodde på spekulasjon eller viten fra åpenbaringsordets Gud, lar vi ligge. Poenget er *motiveringen*: Det er vel verdt å fremskaffe faktabasert viten om skaperverket, til gagn for menneskene, biosfæren og all naturforvaltning. Under dette arbeid fremkommer en utviklingsteori som synes vel dokumentert. Problemet er evolusjonistens tilfeldighetstro.

EVOLUSJONISTENS TILFELDIGHETSTRO

postulerer livets tilblivelse av seg selv, i en teknisk-kjemisk sjanseprosess over millioner av år, like fra urcellen til planter, dyr og mennesker. Det er tale om en identitetsgivende avstammingslære (el differensieringslære) som sammenbinder alt liv. Denne forklaringsteori lar den best skikkede overleve i kampen for tilværelsen, men forklarer logisk sett ingenting, for den best skikkedes overlevelse er den overlevendes overlevelse (tautologi). En modifisert forklaringsmåte gir rom for en guddommelig livskraft som styrer alt levende og er virksom i det skapte (vitalisme).

Tilfeldige *mutasjoner* og *naturlig utvalg* forklarer overgangen fra en art til en annen (makroevolusjon), og forklarer utviklingen innen samme art (mikroevolusjon). Mange har påpekt at denne tilfeldighetsteori utelukker den døde materie og den kulturelle dimensjon ved menneskenes liv.

Det er særlig tre påstander som krever begrunnelse i faktabasert viten:

- (1) Organisk liv oppstod ved en tilfeldighet av uorganisk materiale,
- (2) nye arter oppstod av eksisterende arter, og
- (3) utviklingen skjedde ved tilfeldige mutasjoner og naturlig utvalg.

Faktabasert viten vil uansett resultat kreve *omfattende* tolkninger av den verden som er tilgjengelig for menneskers observasjon og matematiske beregninger.

En av de ledende ateister gjennom siste generasjon – *Richard Dawkins*, var tidlig klar over at ikke alt blir overført gjennom gener, og likevel fant han en sammenheng mellom biologisk og kulturell evolusjon fra lavere til høyere nivå (*The Selfish Gene*. 1976). Den art som er best tilpasset miljøet, fører genene videre i en *selvstyrende* logisk prosess (*Blind Watchmaker*. 1986). Denne prosess fant han i barnets miming like fra småbarnstadiet, og den la han til grunn for en omfattende teori om *mimetikk*.

Det er gammelt nytt at barn ved etterligning tilegner seg kulturelle ferdigheter (enkulturasjon), men denne læreprosess er kun en bit i det omfattende og kompliserte fagfelt som omhandler kulturformidling, herunder kontinuitet og endringer i kollektivtradisjoner.

Ateistens problem oppstår med *koblingen* biologisk og kulturell evolusjon. Den biologiske utvikling mot stadig nye nivåer lar seg vanskelig overføre til kulturhistorien. Fremskritt gjøres stadig på mange felt, innen teknologi, legevitsenskap, marin biologi, landbruk, osv. Dermed er livet blitt lettere å leve for mange. Samtidig er bildet *tvetydig*. Fremskritt gir også ondskapen muligheter og truer med jordens snarlige undergang. Problemet er *mennesket*.

Ateistiske humanister i Dawkins følge retter skytset mot «religion» - og især kristendommen. De påstår at religion hindrer menneskene i å tenke de nye tanker som bringer oss alle opp på et høyere kulturnivå. Mange har tenkt i de baner og utnyttet sin maktposisjon til et kultursprang – en Marx, Hitler, Stalin og mange flere. Ondskapens og lidelsens problem består i ord og gjerning.

ÅPENBARINGSORDETS GUD HAR TALT I EN BEVITNET HISTORIE

Åpenbaringsordets Gud har talt og gitt den grunnleggende og omfattende viten om sitt skaperverk – synlig og usynlig. Et enkelt svar gis med Luthers forklaring til Første trosartikkel: "*Jeg tror at Gud har skapt meg og alle andre skapninger*" osv. Astrofysiker eller barn gjør

ingen forskjell. De kan godt dele samme gudstro med Kristus Jesus kilde, og be med de samme ord: «Fader vår, du som er i himmelen» (grunnteksten: himlene).

Åpenbaringsordets Gud er underfull og uutgrunnelig i alt sitt verk, men taus er han ikke. Gud har talt i en bevitnet historie og gitt menneskene den basisviten vi trenger om Gud, mennesket og verden. Denne viten krever en annen tilnærming enn den biblisistiske.

Vi har ingen direkte tilgang til å forstå beretningene om skapelse og syndefall. Den rette utleggelse er her som ellers gitt stykkevis, og samtidig gir den nok av meningsgivende holdpunkt. Skaperverkets midler har utlagt skapelsesberetningen. Han er Jesu persons hemmelighet, både midleren, hvetekornet og førstegrøden i Guds skapelse og gjenløsning.

MENNESKETS KULTUROPPDRAG

1 Mos 1:28 – Gud velsignet dem og sa til dem: «Vær fruktbare og bli mange, fyll jorden og legg den under dere! Dere skal råde over fiskene i havet og fuglene under himmelen og alle dyr som det kryr av på jorden...

Guds kulturoppdrag til mann og kvinne er omfattende og frister til overtramp. Denne fristelse omfatter også de naturvitenskapelige virksomheter.

Eksempel: Den ateistiske evolusjonisme som utelukker Guds opprettholdende og skapende gjerning i det skapte.

Det fins mye velfundert viten om menneskets særstilling som åndsvesen. Likevel har evolusjonismens lukkede forklaringsmyte omfattende og negative følger for menneskenes livsopplevelse og moral. Vi har evnen til å skille mellom godt og ondt, og føle skyld og skam, men evnen må forsvares og oppøves fra barnsben av. Vi søker mening i vår tilværelse, eller resignerer i vår håpløshet. Vi kommuniserer erindringer og formidler kunnskap om vår historie. Osv.

Et alternativ til den ateistiske evolusjonisme er den forskning som avdekker lovmessighet og hensiktsmessighet i naturhistorien, også kalt "intelligent design" (kreasjonisme). Kompleksiteten i sammenhengene synes å peke ut over seg selv til en virksom intelligens bak det skapte. Denne antagelse er ikke noe gudsbevis, men en forklaringshypotes.

Forskernes hypoteser og teorier søker begrunnelse i faktabasert viten. Det er en begrunnelse av begrenset art, for den reiser nye spørsmål og krav om omfattende og meningsgivende svar. Og svarene fins representert med mennesker som hyller ideologier, religioner og livssyn i et uoverskuelig mangfold.

GUDS TILSYNEKOMST I «BIBELENS INTENSJONSOMRÅDE»

Den gode Skaperen unndrar seg våre beskrivelser. I naturen er han *den skjulte Gud*, skjult bak naturens maske. Han viser seg indirekte, slik han vil. Guds tilsynekomst (epifani) er "Ordet" som ble mennesket i Jesu skikkelse, og som led, døde og oppstod på den tredje dag, «slik Skriftene har sagt» (1Kor 15:3). Han er *den åpenbarte Gud*.

Denne person er det hemmelighetsfulle og uutgrunnelige "JEG ER", som åpenbarer Guds NAVN eller vesen for menneskene, **Joh 14:7** – *Den som har sett meg, har sett Faderen.* - Guds vesen og kilden til alt det skapte – synlig og usynlig – er den selvhengivende kjærlighet i gudmennesket Jesus fra Nasaret, lydig til døden på korset (1 Kor 2:2, jf Jes 53:3). Gjennom ham lærer vi den eneste sanne Gud å kjenne i hans trofasthet. Guds endegyldige vitnesbyrd er Jesu oppstandelse fra de døde.

Altså foreligger det gudgitte alternativ til evolusjonismen i det som kalles "*Bibelens intensjonsområde*", nemlig i en bevitnet Jesus-historie. Jesu undervisning i "Skriftene" (GT) har gitt det meningsgivende innhold til hans person og verk. Han er midleren for skapelse og gjenløsning, og midleren har tydet beretningene om skapelse og syndefall. De handler ikke om faktabasert naturvitenskap, men gir den meningsgivende basisviten om Gud, mennesket og verden. Vår tilgang til denne viten er Guds løfter og oppfyllelser i en bevitnet Jesus historie.

Joh 5:46 – Om dere trodde Moses, skulle dere tro meg, for om meg skrev han. **Mt 17:5** - Hør ham! Mennesker spør, men langt fra alt er besvart eller lar seg besvare. Ved Jesus Kristus lærer vi den gode Skaperen å kjenne som skaperverkets Gjenløser. Det er hovedsaken. Bli vi fristet til å tyde Bibelen på egen hånd – gjør vi klokt i å følge Martin Luthers råd - "ta hatten av" og gå videre.

MANN OG KVINNE I DET SKAPTES ORDEN, FALL OG GJENLØSNING

Guds åpenbaringsord om mann og kvinne gir basiskunnskap om den virkelighet vi sanser og lever i. Det overordede tema er det skaptens orden, fall og gjenløsning, og veien tilbake til et gjenopprettet gudssamfunn. Denne kunnskap omfatter det faktiske forhold mellom motstående kjønn i deres karakteristiske ulikhet og i hvert deres kall.

Åpenbaringsordets Gud gir kunnskap om den virkelighet vi sanser før vi tenker. Ordet kommer. Ordet viser til sitt verk – synlig og usynlig - og gir den grunnleggende viten. Uten Guds talte og inkarnerte Ord, er denne kunnskap utilgjengelig, sanseverdenen ubegripelig, og vi selv henvist til spekulasjon i utallige varianter (herlighetsteologi).

DÅPENS FORPLIKTELSE OG KIRKENS MANDAT

Dåpen til Jesu død og oppstandelse forplikter til et liv i den apostoliske kirke- og læretradisjon fra Jesus Kristus. Da lever vi med Kristus til gave i den skriftbundne tradisjon på kirkens grunn, og avlegger handlingens vitnesbyrd om den gode Skaperen og det skapte, enhver i sitt kall.

Kirkens vitnesbyrd om den gode Skaperen er bundet til åpenbaringsordets sammenfall med faktiske forhold og historiske realiteter. Det ligger utenfor kirkens sendelse og mandat å forplikte politikere på en bestemt løsning i forvaltningsspørsmål. Det er statens oppgave, i kraft av dens mandat - å beskytte borgernes liv og eiendom, og dermed god samfunnsorden og rettferdig fordeling av fellesgoder.

HANKJØNN OG KVINNEKJØNN I GUDS VISDOM

1 Mos 1:27 – til mannlig og kvinnelig skapte han dem (grunnteksten har adjektiv).

Denne basiskunnskap om mennesket omfatter mann og kvinne i deres gudbilledlige likhet, og i deres kjønnsbaserte ulikhet i hvert deres oppdrag. Det er Adams oppdrag å være forval-

ter (1 Mos 2:8, 19) og prest (2:16). Det er Eva's oppdrag å ivareta det menneskelige fellesskap i sin posisjon som "medhjelp" og "likeverdig motsvarighet", (2:18, 23).

Gud stadfestet dette forhold da «Ordet ble mennesket», Joh 1:14. Foreningen av Guddom og manndom i Jesu person – underet over alle undere – binder mann og kvinne til *Guds visdom – Faderens enbårne Sønn i Jesu ringe skikkelse, lydig til døden på korset*. Guds visdom avslører menneskets dårskap eller overmot i stadig nye former – i *moderniteten* samfunn mennesket som tenkt forestilling eller idé, som manifesterer sin skapertrang i nydannelser uavhengig av kjønn.

Uttrykket «det *postmoderne* samfunn» varsler noe nytt, men fortsetter i det gamle spor – å agere gud opphøyd over det skapte. Postmodernismens grunnholdning er *postfaktuell*. Den dyrker det subjektive på bekostning av kjensgjerninger, og dekonstruerer forholdet mann og kvinne med forkjærlighet for nydannelser uavhengig av kjønn.

Eva's fall gjelder budet som hun lærte av Adam i hans pretekall (3:3). Adams fall viste svakhet for hustruens innflytelse (3:6). Etter fallet demonstrerer Adam den knuste maskulinitet, som overfører skylden på Gud og hustruen (3:12), mens Eva er uforbeholden i tapet av Adams mannlighet (3:13). Guds straffedom rammer Adam hardt og nådeløst, som må virkeliggjøre sin mandighet i slitet for det daglige brød (3:17-19). Mildere er dommen over Eva, som får erfare velsignelsen i kvinnelige grunnrelasjoner (3:16).

Kjønnenes egenart i hver deres begavelse bunner i biologiske (genetiske), fysiologiske og hormonelle forskjeller. Med hensyn til graviditet, amming og den praktiske omsorg for barn og hjem, er kvinnen den utsatte part (1 Pet 3:7 - den svakere part). Denne utsatte posisjon appellerer til mannens beskytterinstinkt.

Psykologisk sett utfyller kjønnene hverandre på grunn av hjernefysiologiske forskjeller. Generelt sett er mannen best på strukturer og organisasjon, overblikk og orden, og helst i konsentrasjon om én ting, - og kvinnen best på sosiale relasjoner, med sans for nærhet, innlevelse og personlig varme, og gjerne med tanke for mange ting på en gang. Samtidig gir slike (og andre) karakteristika rom for store personvariasjoner til berikelse for det sosiale liv på alle nivå.

Det skapergitte forhold mellom mann og kvinne på jorden peker utover seg selv til kommende realiteter. I Bibelens indre perspektiv merker vi oss at alle kjønnsrelevante tekster er innordnet skaperverkets gjenløsning og det himmelske bryllup (Åp 21:1f, 10f, 19:6-9, jf 21:8, 22:15).

Ethvert brudd på den skapergitte kjønnsrelasjon er ufornuftens gudsopprør. Følgende skisse illustrerer det sammenfallende forhold mellom Guds ord og det skapte:

FORHOLDET GUDS ORD OG DET SKAPTE

Joh 1:14 – Ordet ble menneske og tok bolig iblant oss, og vi så hans herlighet, den herlighet som den enbårne Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet. (2 Mos 33:18f, 34:6, Jes 40:5, 60:1. Lk 9:32, 2 Pet 1:16, Ef 5:14.)

Skaperen har bundet menneskene til sitt skaperord. Gjennom det inkarnerte Ord lar han oss kjenne ham som den gode Skaperen og hans gode vilje med oss (Kol 1:15-20, jf Fil 2:6-11).

Mann og kvinne er skapt til Ham som bevitner og tyder forholdet i sitt forhold til sin kirkebrud, den ène, hellige Kirke (Ef 5:22ff). Hun på sin side bevitner forholdet i hjem og menighet – i menigheten ved å kalle skikkede menn til prekenembetet, i samsvar med Herrens

bud. Kirkens gudgitte orden stadfester og bevitner Skaperens orden til velsignelse for menneskene (1 Tim 2:12f, 1 Kor 11:8, jf 1 Mos 1:27, 2:18, 22).

I sitt morskall vitner kristne mødre om den gode Skaperen, som hun har lært å kjenne i Kristus Jesus. Nytestamentet gjenspeiler kvinnens kjønnsbetingede fortrinn i formidlingen av kirkens tro i nærrelasjoner og privatsfære (jf 1 Tim 2:15, 2 Tim 1:5, Rom 16:1 (Føbe), Apg 16:15 (Lydia), Apg 18:26 (Priskilla) osv).

Men tar vi utgangspunkt i tenkte likhetsroller – og praktiserer dem, må kvinners adgang til prekenembetet bevitne forholdet Kristus og kirken i et lesbisk parforhold - i faktisk strid med den skapergitte ulikhet i likeverdig samhörighet. Da vitner man falskt om den gode Skaperen, og med ødeleggende følger for det sosiale liv og kirkens fremtreden som apostolatets kirke, bundet til Herrens bud.

SURDEIGENS LÆREFELLESSKAP

Jesus og farisèerne var enige om Lovens hovedsak: Kjærligheten til Gud og vår neste, gitt til kjenne i det dobbelte kjærlighetsbud (5 Mos 6:5, Mt 22:37-40, jf 19:19f, Rom 13:8-12).

I sin utvortes lovfromhet var farisèerne gudhengivne mennesker, som mente å ta lovens hovedsak på fullt alvor. Nettopp derfor ble konflikten så skarp som den ble - og *skal* være (jf apostelen Paulus, Fil 3:5-11).

Farisèerne utla "Loven og Profetene" med støtte i en *sideordnet* åpenbaringskilde, nemlig gamle tradisjoner eller (påståtte) overleveringer tilbake til Moses. Dessuten trodde de på *menneskets evne til å velge det gode og samarbeide med Gud om frelsen*. I varierende grad - og med ulike talemåter – oppfattet de synd som hendelige uhell og en fare som truet mennesket *utenfra*. Derfor brukte de syndefallsberetningen som eksempelfortelling: Slik kan det gå, hvis du velger galt! Dette er den jødiske bruk den dag i dag.

FARISÈISMENS TENKEMÅTE FØLGER KIRKEN LIK EN SKYGGE

Jesu varselrop mot farisèernes lære synes ofte overhørt gjennom kirkens historie, så også i nyere tid. Troens rettferdighet (Kristus for oss) blir forkynt **med forbehold** om den fornyelse eller helliggjørelse som Kristus virker i de troende (Kristus i oss). Altså må årsaken til Guds rettferdigerklæring omfatte *mer enn* Guds universelle nåde i Kristi person og verk. Resultat: *betinget nåde* eller frifinnelse med forbehold om fornyelse.

Dette er tradisjonen fra *Andreas Osiander* (d 1552), ført videre i den frafalne lutherdom og i dens ekumeniske avtaler om kirkefelleskap. Eksempler gir Leuenberg-konkordien, Borgåerklæringen og Felleseklæringen med Romerkirken (Joint Declaration).

Leuenberg-konkordien fra 1973, pkt 10 unngår forholdet mellom frifinnelse og fornyelse (rettferdiggjørelse ved tro og helliggjørelsen i den troendes liv). Slutningen ligger nær, at gjerningene tjener til å bevare troens rettferdighet?

Avtalen mellom Den norske kirke og Metodistkirken i Norge i 1994. Avtalen støtter seg til «en prosessorientert tenkning /.../ i deler av luthersk kristendom», og aksept for «vekkelses-

kristendom» innen Den norske kirke. Motstridende lærdommer om saken er rangert som «ikke /.../ kirkesplittende».

Borgå-erklæringen 1992 (vedtatt av Kirkemøtet 1994), pkt 32 c: - «vi regnes som rettferdige og blir rettferdiggjort for Gud, ene og alene av nåde ved tro, på grunn av vår Herre og Frelser Jesu Kristi fortjeneste /.../ rettferdiggjørelse og helliggjørelse er *sider ved den samme guddommelige handling*», osv (kursiv her). Formuleringen var tilpasset dialogen mellom anglikanere og Romerkirken. Denne sidestillingsteori fins ikke formulert i Nytestamentet.

Felleserklæringen om rettferdiggjørelsen mellom Det Lutherske Verdensforbund og Det pavelige råd for fremme av kristen enhet. 1997. Pkt 22: «Når mennesker får del i Kristus ved tro, tilregner ikke Gud dem deres synd og Gud skaper en virksom kjærlighet i dem ved Den hellige Ånd. Disse to aspektene ved Guds nådige handling må ikke skilles fra hverandre», osv.

Her handler det om et lærestykke som er av grunnleggende betydning og står i forbindelse med «alle trossannheter». Følgelig pkt 18 at katolikker ser seg bundet av flere kriterier» i budskapet om rettferdiggjørelsen. Likevel var reaksjonen skarp, især fra tyske katolikker, men redelig og forutsigbar. De oppfattet formuleringene som en konsesjon til den «forensiske» rettferdiggjørelse, eller synderens frifinnelse begrunnet i Guds nådige sinnelag.

Reaksjonen markerte posisjonen fra Tridentinum og Vatican 2. Bundet til sin læreutvikling i Tradisjonen, kan Romerkirken umulig godta Guds nådige sinnelag med «Skriften alene» som kilde. Det kan heller ikke frafalne lutheranere gjøre, slik økumeniske avtaler viser henvisning til en sideordnet tradisjon i folket.

Eksemplene illustrerer *det uløselige problem*. Problemet er ikke sammenhengen mellom frifinnelse og fornyelse, men *forholdet*. Her går veiskillet. Forskjellen beror på Guds rettferdigerklæring av synderen på grunn av Jesu Kristi, Guds Sønnns lidende lydighet. Forholdet lar seg ikke harmonisere, hverken ved syntese eller sidestilling, men det kan tilsløres med tve-tydige formuleringer om sidestilling og læremotsetninger «av ikke kirkesplittende karakter». Men tilslørende språkbruk løser ikke problemet. Det består og skal bestå inntil Dommens dag, slik Jesu oppgjør med farisæerne viser.

Konsesjonene til farisæernes lære, gitt til kjenne i økumeniske dokumenter, har bidratt til avklaring. Også *moderne* eller frafalne lutherdom opererer med syndsforlatelsens evangelium som ett av to frelseskriterier – rettferdiggjørelse og helliggjørelse. Når Guds lov åpenbarer Guds strenge rettferdighet, viser også den frafalne (osiandrinske) lutherdom til *nådevirkninger* og inkluderer dem i frelsens årsak.

HVA KONFLIKTEN GJELDER

Konflikten mellom Jesus og farisæerne den gang fortsetter alle dager. Konflikten gjelder den rett utlagte Skrift fra dens Herre, gitt videre til kirken i og med apostelordets lære om Jesu person og hans lidelse, død og oppstandelse. Han er den rettferdighet som evangeliet åpenbarer uten lovgjerninger av noe slag. Vår fred med Gud er kun han som har oppfylt loven. Gud har forsonet verden med seg selv i «Jesus Kristus og ham korsfestet» (1 Kor 2:2). Med sin død har han knust Guds motstander, djevelen (1 Mos 3:15), og velsignet alle folk (12:3).

I nåtid er den Oppstandne virksom i prekenembetets gjerning og oppmunter, **2 Kor 5:21** - La dere forlike med Gud! Han som ikke visste av noen synd, har han gjort til synd for oss, for at

vi skulle bli Guds rettferdighet i ham. - Utelukket er tilleggssytelser eller en kvalifikasjon ved hjelp av nådevirkninger. Dette forhold er «korsets anstøt» (Gal 5:11).

Guds kjærlighet til syndere i Kristi død, kan vel mange godta, men ikke synders frifinnelse av nåde - gratis. Åbenbaringsordets diagnose finnes i Luthers Lille Katekisme og lyder "meg fortapte og fordømte menneske" (forkl til 2 trosart). Nei, så dypt er jeg da ikke falt! Arvesynden i vårt innerste må forsvare seg mot Guds barmhjertighet kun for sin godhets skyld og stadfestet med Jesu oppstandelse fra de døde.

Vi hører evangeliet om Kristi lidelses og døds fortjeneste. Den Hellige Ånd oppmuntrer og virker suverent den tro som tør anvende Kristi fortjeneste. Anvendelsen underkjenner ikke diagnosen, men stadfester den: "*Han er min HERRE, som har gjenløst meg, fortapte og fordømte menneske, kjøpt meg fri og frelst meg fra alle synder...*"

Men forkynt med forbehold om nådevirkninger hører tilhørerne "*et annet evangelium*" (Gal 1:8). Det frir til menneskers skjønn og behov, frister med omvendelsesprosedyre, bønn og beredelse, med opplevelsesjakt, snusfornuft og menneskepåfunn. Kristi fortjeneste forkynt med forbehold om nådevirkninger er skyggefekting på lovreligionens grunn. Med billig nåde bekrefter man menneskers skinnhellighet for Gud.

Denne sak handler ikke om "vi" og "de andre", men om den onde menneskenatur. Med tilslørende ord innhyller man det bibelske vitnesbyrd om syndens nød. Det skjer med frierier til menneskers overtro på egen kraft og fornuft i troens saker. Men stilt overfor Den Hellige og Rettferdige, bedrar vi oss selv når vi opptre som herrer i eget hus. Det kan ingen forstå av seg selv. Den rette selverkjennelse må Gud lære oss ved sin lov. Dens frelsesvilkår kan ingen oppfylle: Du skal elske Gud av hele ditt hjerte og din neste som det selv. Om vi vil det aldri så mye, makter vi det ikke. Gud setter oss i denne posisjon og holder oss der med sin lov for å la oss vinne seier ved evangeliet om frifinnelsen på grunn av sin forsoning i Jesus Kristus og ham korsfestet. Ved frifinnelsens evangelium lærer Gud oss å frykte og elske ham over alle ting og sette all vår lit til ham. Årsaken til denne tillit er hele veien syndenes forlattelse for Jesu Krist skyld. Han har kjøpt meg fri og frelst, ikke med gull eller sølv, men med sitt hellige og dyre blod. Troens visshet hviler i denne kjensgjerning, gitt den enkelte til del i Den hellige dåp.

Men hva er hensikten, hvis ikke gjerninger og nådevirkninger inngår i frelsens årsak? *Hvorfor* er Jesus den Gud og mann som har gjenløst meg med sitt hellige og dyre blod og sin skyldfrie lidelse og død? *Hvorfor* er han min Herre? Luthers forklaring til andre trosartikkel formulerer *forholdet* slik: "*for at jeg skal være hans egen og leve under ham i hans rike og tjene ham i evig rettferdighet, uskyldighet og salighet, liksom han er stått opp fra de døde, lever og råder i evighet*".

Forklaringen beskriver hensikten i et *forhold* mellom frelsens årsak og nådevirkninger. Virkningene har ingenting med frelsens årsak å gjøre. Samtidig er det en *sammenheng* mellom frelsens årsak og dens virkninger i gode gjerninger. Hvordan?

Med Kristus som gave, gitt av nåde, lever en kristen med Kristus som eksempel i gjerninger som Guds ord og befaling for seg. Men blander vi nådevirkninger sammen med frelsens årsak, blander vi inn farisæernes surdeig. Da er vi skilt fra Kristus med et annet evangelium og falt ut av nåden (Gal 1:8, 5:4, 7-9). Dette er den kirketragedie som økumeniske avtaler dokumenterer.

SYNDEFALLSREALISME: ROM 7

Jesus visste hva som bor i mennesket (Joh 2:25, Mt 9:4, Åp 2:23).

Herrens apostel visste av egen erfaring at *"budordet som var til liv, ble til død"*, Rom 7:9. Budet konfronterer mennesket med den hellige Gud, slik han er når han handler med oss etter sin hellighet og krever et liv i samsvar med budet, som er *"hellig, rettferdig og godt"*, v 12. Da skjer det motsatte av den lydighet som Gud krever. Budet vekker *"alle slags begjær hos meg"*, v 8. Budet lar oss forstå at Guds lov er god, *"men jeg er kjødelig, solgt under synden"* v 14.

Syndserkjennelse er en forutsetning for troen. Troen på Kristi seier hører sammen med den erkjennelse at synden *«bor i meg»*, v 17, 20, og driver meg til å gjøre *"det som jeg ikke vil"*, v 16. *"Viljen til å gjøre det gode har jeg, men ikke evnen til å utføre den"*, v 18. Om jeg samtykker i Guds lov, og nærmer meg Gud på lovoppfyllelsens vei, da erfarer jeg mitt fangenskap under *"syndens lov som er i mine lemmer"* (v 23).

Vi mennesker kan vel ane, men aldri resonnerer oss fram til denne erkjennelse. Guds budord gjør *"synden kjent"*, Rom 3:20. Kjærligheten søker ikke sitt eget, men det er nettopp det vi gjør (1 Kor 13:5). Budet skjerper Guds hellige vilje og gjør spørsmålet om en nådig Gud påtrengende: *"Jeg arme menneske, hvem skal frelse meg fra dette dødens legeme?"* Rom 7:24. Svaret er Guds undergjerning i en bevitnet historie, v 25. Underet er Kristus, som evangeliet åpenbarer *"uten lovgjerninger"*, 3:28. Ved troen anvender mennesket Kristus – Guds rettferdighet – på seg selv.

Evangeliet åpenbarer Guds rettferdighet i gudmennesket Kristus Jesus *"til frelse for hver den som tror"*, Rom 1:16, jf Sal 22:31f. Derfor er troens rettferdighet – Kristus i hans lidende lydighet - frelse fra syndens nød på vredens hav. Troen setter all sin lit til ham som er frelsen fra alle synder, fra dødens og djevelens makt, og fra den evige fortapelse.

Alternativet til Guds gaverettferdighet er alle svarene på lovens vilkår – om selvbestemt tro, om frelse med forbehold om gode gjerninger, om behovstilfredsstillelse, om drømmers oppfyllelse, om samarbeid med en gud som utfyller mitt lovstrev og opphever mine begrensninger i genmaterialet, osv. Alle svar på lovens vilkår lenker oss til Guds strenge rettferdighet. Guds gaverettferdighet gjør det motsatt – setter oss fri til å tjene Gud med Kristus til gave.

Den rettferdighet som evangeliet åpenbarer *«av tro til tro»*, gjør menneskets gudsforhold til et spørsmål om tro eller vantro, og til det drivende motiv i daglig forsakelse og tro. *«Du skal ikke ha andre guder foruten meg»*, for jeg er din Herre *«som har gjenløst deg og kjøpt deg fri /.../ med Kristi hellige og dyre blod og hans skyldfrie lidelse og død»* (forkl 2 trosart).

LIDELSENS OG ONDSKAPENS GÅTE

Lidelse og ondskap stiller oss overfor en sammenfallende problematikk. Den synes å utelukke troen på en allmektig Gud, for det er så mye lidelse og ondskap i verden. På den annen side: Det er så mye vakkert og godt i verden at Gud må være til. Hva man da mener med ordet "gud", er en annen sak.

Filosofen *Aristoteles* forstod allmakt som potensielle muligheter. I tradisjonen fra ham hører forestillingen om en gud som koordinerer lykke og ulykke, og garanterer dydens belønning. Når mennesket erfarer lidelse og ondskap, må det etterlyse *urealistiske* muligheter og i sine bønner søke dem i en alternativ verden. Denne gudskonstruksjon har ingenting med Bibelens Gud å gjøre.

Filosofen *Alvin Planting* har presentert en alternativ løsning uten å bortforklare lidelse og ondskap (*God and other minds*, 1967): Siden Gud ville skape en verden *for frie mennesker*, kunne han ikke ha skapt noen annen verden enn den vi lever i. Den stiller oss stadig overfor *realistiske* muligheter, så vi må velge mellom rett og galt. Gode valg gjør livet godt for oss selv og andre. Feilvalg påfører smerte, i verste fall alles katastrofe.

Planting har tilrettelagt problematikken med "det frie menneske" som innfallsvinkel, og vist at gudstroen tåler møtet med lidelse og ondskap. Mye nød er et resultat av menneskers valg – direkte eller indirekte, men sykdommer, ulykker og naturkatastrofer kan også ha andre årsaker. Men hva er et *fritt* menneske?

Bibelordets Gud gir et glimt av det gudsopprør som medførte menneskets syndefall. Guds fiendemakter gjorde mennesket til okkupert land. Åpenbaringsordets Gud avslører en nedarvet motstand i menneskets innerste, fra en kilde som ligger utenfor vår observasjon. Plantings løsning avklarer, men avklarer ikke *menneskets bundne beslutningsfrihet*. Hva er forholdet mellom menneskets vilje og evnen til å treffe beslutninger? Det fins også en logisk tilnærming – den oppklarende.

En tredje variant er læren om "*karma*" i Østens filosofi - om en lovmessighet i tilværelsen, med påstanden at karma holder hvert øyeblikk i moralsk balanse. Skjebnetro og syndefallsrealisme er uforenlige størrelser. Karma-teorien tilslører, mens Bibelens skrifter gir en *utislørt* beskrivelse av lidelsens realitet: Vi lever i en verden ute av lage, fylt av urett, urettferdighet og påført lidelse.

Hva så? Den rette reaksjon er gitt med Guds handlende allmakt i selvhengivende kjærlighet i lidende lydighet, stilt frem for verden i Jesu tjenerskikkelse. Med dåpen til hans død og oppstandelse er frelsen gitt den enkelte i dåpen med Guds løfte om salighet for hver den som tror (Mk 16:16). Vi har fått et "et levende håp" (1 Pet 1:3). Med ham til gave følger vi hans eksempel i møte med lidelse og ondskap. Vi er kalt til å være en neste for medmennesker i i nød – og de er alltid i nød. Men ingen kan være en neste til Guds ære uten den tro som med Jesus Kristus til gave følger hans eksempel.

1 Joh 4:10f – I dette er kjærligheten, ikke at vi har elsket Gud, men at han har elsket oss og sendt sin Sønn til soning for våre synder. Dere elskede! Har Gud elsket oss slik, da er vi skyldige til å elske hverandre. (Jes 53:4ff, 2 Kor 5:19.)

DEN LOGISKE TILNÆRMING

Dette er en presentasjon med noen kommentarer fra min side:

En vanlig tankerekke er denne: (a) Gud er allmektig. (b) Gud er god, men det onde eksisterer. (c) *Altså* fins det ingen Gud.

Oppklarende er følgende tankerekke: (a) Fins det onde, må også det gode være til. Men hva er ondt og hva er godt? (b) Skjelningen forutsetter at det fins en overordnet norm som avgjør hva som er hva. (c) Men fins det en slik norm, må det også være en normgiver. Logisk sett, kan ikke det ondes eksistens være noe bevis *mot* Gud, like lite som det godes eksistens er et bevis *for* Gud.

Den klassiske problemformulering er denne: (a) Hvis Gud er god, vil han utrydde det onde. (b) Hvis Gud er allmektig, kan han utrydde det onde. (c) Det onde er ikke utryddet. (d) *Altså* fins det ingen Gud. Også denne tankerekke trenger en oppklaring.

(a) og (b) er sanne utsagn. (c) fører inn en forutsetning for konklusjonen - at det onde aldri kommer til å bli utryddet. Men hvordan kan man vite det? Spørsmålet inviterer til det svar som åpenbaringsordets Gud har gitt allerede i en bevitnet Jesus-historie.

Guds løfters oppfyllelse i Kristus Jesus foregriper og begrunner håpet ved tidens slutt, da Gud vil dømme verden med rettferdighet. Derfor må setningene c) og d) lyde: Det onde er ennå ikke utryddet, men dagen kommer da Gud skal utrydde det onde. Evangeliet om gud-menneskets lidelse, død og oppstandelse gir et meningsfullt og begripelig svar og et velbegrunnet håp om frelse fra alt ondt, slik det står skrevet.

Kirkens tro på den Gud Skaperen, den allmektige er ingen teori

Guds åpenbaringsord gir et meningsfullt og sammenhengende svar i en bevitnet Jesus-historie. Med ordet som middel har Gud demonstrert sin allmakt. Han har grepet inn til frelse i sitt folks historie og oppfylt sine løfter til Abraham i Kristus Jesus, gitt til velsignelse for alle folk.

Sal 77:15 – Du er den Gud som gjør undere. (Job 5:9f, Sal 9:2, 40:6, 72:18, osv).

Med Ordet som middel, er Gud fortsatt virksom med de handlinger han innstiftet og befalte i den nye pakts gudsfolk – i sin kirke på jorden. Den oppstandne Kristus ved Faderens høyre er til stede i den forsamlede menighet, virksom med evangeliet og sakramentene i preken-embetets gjerning, forvaltet på troskapens vilkår. Her møter vi Guds handlende allmakt som *håpets allmakt*, så ganske annerledes enn spekulative forestillinger om allmakt ((jf "aktuell allmakt", Wigen 1993, 278). Men dermed er ikke alt sagt, for hverken engler eller dødelige kan overskue Guds "allmakt" (se 1 Pet 1:12b).

Benevnelser av typen «Gud, den allmektige» er det hebraiske «Herren Sebaot» (el det greske «pantokrator»). De har håpets horisont (eskatologiske begreper). Perspektivet på Guds handlende allmakt er håpet om Kristi gjenkomst som verdens Dommer, synlig i sin Guddoms herlighet, og bringer den nyskapte jord. Der skal Guds gode skapervilje skje uten motstand av noe slag, for der fins ingen lidelse eller ondskap mer.

Kristus er i kraft av sin Guddoms person «førstegrøden av de hensøvede». Likt et hvetekorn lagt i jord, ble han unnfanget ved Den Hellige Ånd og forenet med vår menneskenatur i jomfru Marias morsliv. Allerede der begynte kimen til den nye jord.

Den som kjenner Gud i Kristus Jesus, har her og nå sitt ståsted i Guds kirke på jorden, og forholder seg til Guds allmakt slik den utfolder seg ved Ord og Sakrament med håpet for øye. Kristi lidelse, død og oppstandelse gir et nytt perspektiv på lidelsens og ondskapens problem. Perspektivet begrunner Guds kirkes evige halleluja, Åp 5:6, 9, 12ff.

Perspektivet på Guds allmakt i fortid, nåtid og framtid er den analogiløse, suverene og absolute Gud. Alle er vi utlevert til ham. Det er ingen selvfølge at vi er her, og heller ingen selvfølge at Gud hører våre bønner i Jesu navn. Guds bønnesvar er annerledes enn vi tenker og vil.

I sentrum står Guds visdom: *Gud gjorde lidelsen til et middel i sitt oppgjør*, da han forsonet verden med seg selv i Kristus Jesus (2 Kor 5:19a). Dette evige midtpunkt i Guds allmakt lar oss se fremover til Guds sluttoppgjør med sine fiendemakter. *Nå* har Guds barn adgang til Faderen ved Kristus Jesus i Den Hellige Ånd (Ef 2:18). *Nå* gis gis Guds underfulle pant fra Herrens bord - Kristi legemes og blods sakrament (Mt 26:28, Lk 22:19f, 1 Kor 10:16).

Kristi evangelium åpenbarer *Guds trefoldige nådesvirkelighet*: Faderen er i sin godhet opphavet til alle ting, Sønnen er i sin godhet lovens oppfyller og troens rettferdighet, Den Hellige Ånd er i sin godhet Trøsteren og Livgiveren i nød og død. I Guds kirkehjem på jorden er vi utlevert til Guds godhet i Kristus Jesus. Han er Oppstandelsen og Livet i lidelsens og dødens verden.

Ingenting kan stanse åpenbaringsordets Gud i hans handlende allmakt. Den foregriper den kommende verden under enhver omstendighet. Det evige liv består allerede her i å kjenne Guds nådige sinnelag i Jesus Kristus (Joh 17:3). Da stiger troens bønn av dypeste nød, for mitt liv er "skjult med Kristus i Gud", Kol 3:3. (Jf Wigen s 244-245)

"DEN BUNDNE BESLUTNINGSFRIHET"

Tilbake til spørsmålet: Hva er et «fritt» menneske?

Bibelteologen Martin Luther kom i diskusjon med humanisten *Erasmus av Rotterdam* om menneskets vilje og valgfrihet. I den anledning utga Luther skriftet *De servo arbitrio* (1525), eller korrekt oversatt - "**Om den bundne beslutningsevne**". Oversettelsen "Om den trellbundne vilje" tilslører saken, den Luther ga uttrykk for med en distinksjon fra skolastikken, den mellom «voluntas» (vilje) og arbitrium (beslutningsfrihet).

Luther holdt fast ved den irrasjonalitet som Guds åpenbaringsord belyser, men som ingen dødelig begriper: Mennesket er *i sitt gudsforhold "innkrøkt i seg selv"* (incurvatus in se), det vil si bundet til en ond, gudsfientlig vilje med følger for andre mennesker og vårt forvalteransvar i denne verden. Samtidig har mennesket en begrenset evne til å treffe beslutninger til gagn for andre. Denne distinksjon gjengir den bibelteologiske innsikt. Velmenende mennesker kan ha god kunnskap om alternativene og konsekvensene de får, men likevel gjøre beslutninger til sorg, skade og smerte for andre. Ofte skjer det under omstendighetenes tvang (det etiske dilemma).

Luther presenterte ingen spekulativ løsning på det ondes problem, men gjennomskuet det forfinede hovmod og angrep *humanistens tro på mennesker av god vilje*. Diagnosen ble stilt med bibelsk syndefallsrealisme og den legedom beskrevet, som bare Gud Skaperen gir: *En ny vilje* – Guds gode og nådige vilje.

Med den gudskunnskap som Kristus-åpenbaringen gir, ber mennesker: "Skje din vilje, som i himmelen så og på jorden". Hvordan? Luthers forklaring i Lille katekisme gir det bibelske svar:

- "når Gud bryter og hindrer alle onde planer og all ond vilje som ikke vil la oss hellige Guds navn og ikke la hans rike komme, slik som det er djevelens, verdens og vårt kjøds vilje, men styrker oss og bevarer oss fast i sitt ord og i troen helt til vår siste stund."

Dette korrektiv til humanismens menneskesyn er relevant når mennesker påstår å løse det ondes problem med sitt frie valg, eller presterer en tro "av egen fornuft eller kraft" (forkl 3 trosart).

Guds handlende allmakt plasserer mennesket mellom skapelse og gjenløsning – i en verden okkupert av Guds fiendemakter. Friheten i absolutt mening foreligger allerede som *foregripet* frigjøring i en bevitnet Jesus-historie. Den korsfestede og oppstandne Jesus er "førstegrøden av de hensovede" (1 Kor 15:20) og den foregripte løsnings på lidelsens og ondskapens problem. Dagen nærmer seg da gudmennesket Jesus kommer som verdens dommer, synlig for alle i sin Guddoms makt og herlighet. Nå lever vi i mellomtiden - under fallets harde kår. Nå byr Gud oss en mellomløsning, allerede til stede med himmelriket i den forsamlede menighet, hvor han tilbyr og rekker frem sine evige goder med evangeliet og sakramentene som midler.

Mennesker har ingen løsning på ondskapens og lidelsens problem. Guds evangelium bringer løsningen og foregriper den i menigheter med Guds kirkes underfulle tegn. Deres kilde er den korsfestede og oppstandne Kristus. Tegnene bevitner Guds troverdighet og kirkens legitimitet.

Underlig er menneskenes selvkloke gjensvar, fra skepsis til hardnakkede motsigelser. Dette gjensvar minner om reaksjonen når kjensgjerninger strider mot oppfatninger om borgerlig anstendighet og et sivilisert samfunn. Vi orker ikke ta kjensgjerningene inn over oss. De færreste vil kunne holde ut en dag alene på Holocaust-musèet, eller orke å ta inn over seg "det store spranget", som formann Mao satte i gang til en pris av over 40 millioner døde.

Underlig nok, også Jesu Kristi oppstandelse er en hendelse mennesker vegrer seg imot, til tross for at den var forutsagt i den gamle pakt, og til tross for øyenvitnenes vitnesbyrd om den Oppstandnes undervisning, undergjerninger og måltider, og til tross for prekenembetets oppdrag og fullmakter fra ham, osv. Kirkens gudstro er Guds tro, og Guds medarbeidere bringer unike gaver. Og likevel: Lik Guds profeter i den gamle pakt og vår Herre selv, blir også hans delegater stadig møtt med likegyldighet og bedreviten. Hvorfor? Vår stolte menneskenatur motsetter seg den gjennomgripende reformasjon av våre liv. Med våre vegringer bekrefter vi vår onde menneskenatur med dens vrangvilje og bundne beslutningsevne. Det er kjernen i lidelsens og ondskapens problem.

Illustrasjoner: Job 16:19-21, 19:25-27. 2 Kor 1. Fil 3:17-21.

GUDS FORSYN SETTER GRENSER FOR ONDSKAPEN

Det er uttrykk for Guds forsyn når ondskapen holdes i tømme og ikke tar fullstendig overhånd. Det kan se mørkt ut. Alle – og især troende mennesker, blir stadig konfrontert med Guds fiendemakter i mange forkledning. Særlig den åpenbare gudløshet er en påminnelse om det Guds Lam som bar verdens synder – ingen unntatt. Guds vei gjennom lidelse og

ondskap munnet ut i hans seierrike oppstandelse. Guds selvhengivende fiendekjærlighet driver til medfølelse, tilgivelse og hjelp for andre, for vår neste er alltid i nød.

En illustrasjon: Esek 9. Seks menn kom med ødeleggelsesvåpen for å utføre Guds straffedom over gudløsheten i Jerusalem. Men ikke umiddelbart. En av dem var kledd i lin og med skrivesaker i beltet. Han fikk i oppdrag å sette korsmerke (= bokstaven tau i det hebraiske alfabet) ”*på pannen til dem som sukker og stønner over all den styggedom som foregår der*”, v 4. Med korsmerket på pannen unngikk de Guds straffedom, som de fem utførte.

Hvorfor reagerte Gud med så stor nidkjærhet? ”Landet er fullt av blodskyld, og i byen blir retten stadig krenket. For de sier: Herren har forlatt landet, Herren ser ikke noe. Derfor vil heller ikke jeg vise medlidenhet eller skånsel. Jeg gir dem igjen for deres egen ferd”, v 9f. Bare de som bar korsmerket på pannen, ble spart. De seks var samtidig redskaper for Guds forsyn ved å innrette livet etter Guds bud. Derfor tok ikke ondskaper fullstendig overhånd i Jerusalem. (Jf Abrahams forbønn, 1 Mos 18:16ff, og sendebrevet til menigheten i Tyatira, Åp 2:24.)

En sangstrofe treffer poenget i den kristnes liv under syndefallets kår: ”*Jeg går i fare hvor jeg går /.../ jeg går med Jesus hvor jeg går*”. Guds løsning på lidelsens og ondskapens gåte er annerledes den mennesker forventer. Den endelige løsning er han som led, døde og oppstod på den tredje dag, slik Gud hadde lovet. Han er VEIEN til målet, og derfor Sannheten og Livet i egen person. Målet nås når vi med disse våre øyne får skue den treene Gud i all hans herlighet i en tilværelse uten lidelse og ondskap, og med en hvile, fred og glede som overgår all forstand (1 Kor 15:28, Fil 2:11, Åp).

Nå viser mennesker omsorg for hverandre i nød, og skjermer hverandre mot ondskapens følger – så langt de evner. Dessuten har Kristi etterfølgere eksemplets makt, lik byen på et høyt fjell. Den ses på allerede på lang avstand. Arvesyndens motkrefter vinner ikke full kontroll. Det gjør heller ikke det ateistiske tankespinn og lukkede sorgarbeid uten håp.

Guds handlende allmakt består, **Mk 16:16** – Den som tror og blir døpt, skal bli frelst, men den som ikke tror, skal bli fordømt.

FOLKEKIRKENS TRANSFORMASJON I DET SEKULÆR-LIBERALE SAMFUNN

Liberalismen er ingen enhetlig ideologi, men en samling ideer med store følger for samfunnsliv og næringsliv. Karakteristisk er parolen "frihet, likhet, brorskap" fra den franske revolusjon. De samme idèer er forkledd som selvbestemmelse, likestilling og medbestemmelse.

For klarhets skyld bør vi skjelne mellom det *sekulære*-liberale og det *kristelig*-liberale demokrati, den sistnevnte variant forankret i bibelsk menneskesyn og judeo-kristen moraltradisjon. Den sekulære variant gir skinn av å være irreligiøs og nøytralt.

Det liberale demokratis ideer overført på en parlamentarisk kirkeorganisasjon er uforenlig med kirkens kristokratiske struktur. Kristus er HERREN i eget hus og leder kirken med den rett utlagte Skrift, gitt videre til kirken i og med apostelordets lære. En parlamentarisk råds- og møtstruktur blir ikke «kirkelig» ved overføring på et kirkefelleskap. Strukturen er og blir «verdslig» fordi lærevedtakenes autoritet og gyldighet består i flertallsmakt og gjennomføres med den myndighet som flertallet gir – i siste instans med Kirkemøtet som høyeste organ. I en slik sammenheng er kirken fanget i folkesuverenitetens favntak. På sognenivå må menighetsrådet legitimere den gudstjenestelige virksomhet med «overordnet» myndighet og presten fremstå som folkekirkens lojale kommissær.

Denne sekulære myndighetsbruk er forenlig med den lavkirkelige lære om «det abstrakt-funksjonelle prekenembete». Med stor konsekvens må man betrakte hyrde- og læreembete som et verv på omgang, og helst fordelt på ulike oppgaver alt etter behov. Og siden den som har et verv, utøver en del av læreembetet, må representantene i en råds- og møtstruktur anses som utøvere av prekenembetet og avgjøre lærespørsmål med flertallsvedtak, og anse dem endelig avgjort i Kirkemøtet som høyeste organ. Slik fremstår kirken som et stykke verden med basis i verdslig myndighetsbruk. Verdsliggjøring (el sekularisering) er i denne sammenheng en indrekkelig prosess i regulerte former.

Anm. Det abstrakt-funksjonelle embete var ukjent for den gamle kirke, og derfor ukjent for våre reformasjonsfedre. I sin polemikk mot pavens messeofferprester viste den unge Luther til dåpen, og begrunnet det «alminnelige» prestedømme som alle kristne har del i. Da er det tale om de troendes prestedømme for Gud. Det var gammelt nytt. Det abstrakt-funksjonelle prekenembete hører hjemme i pietistisk tradisjon – på luthersk kirke-mark i den spenerske pietisme fra slutten av 1600-tallet. I denne tradisjon ble «lavkirkelighet» en språklig innovasjon.

Myndighetshavere i det liberale demokrati har autoritet og myndighet fra overordnet myndighet – i siste omgang fra "folket". Overført på kirken er vedkommendes stilling prinsipielt sett *en rettighet som individer* har i kraft av idèene «frihet, likhet, brorskap» - presten ikke unntatt. Følgelig beror ansettelse, utnevning og delegering på formell kompetanse og på kvalifikasjoner i henhold til lov og instruks. Guds skaperorden for mann og kvinne vedkommer ikke gjerningen.

ET ULØSELIG PROBLEM

Den folkekirkelige råds- og møtstruktur har innebygget et uløselig problem: Den realpolitiske læremyndighet er uavhengig av prekenembetets gudgitte autoritet og myndighet. Følgelig er lærevedtakene uavhengig av den kirkerettslige gyldighet, som en preste- og biskopsynode har i kraft prekenembetets gudgitte oppdrag og fullmakter. Da består lærevedtakets kirkerettslige gyldighet i bekjennelsen til den rett utlagte Skrift fra dens Herre (Apg 15), gitt videre til kirken i og med apostelordets læreutsagn fra ham.

«Geistlig» (el åndelig) myndighet og «folkekirkelig» myndighet utelukker hverandre gjensidig. De representerer ulike rettskilder og derfor autoritet, myndighet og gyldighet av ulik art. I menigheten gjør kallet forskjellen. Den mann som utøver hyrde- og læreembetet i menigheten, er kalt til å forvalte evangeliet og sakramentene i samsvar med Herrens bud og skal gjøre regnskap for ham.

Benevnelsen kirke brukt på en parlamentarisk kirkestruktur tilslører selvmotsigelsen. Mange har interesse av denne tilsløring, og dermed interesse av å modifisere selvmotsigelsen med *formelle* krav til bekjennelse, lojalitet og embetsplikt. Denne strategi må anses mislykket. Det viser en rekke avskjedssaker og tvistespørsmål som siden 1970-tallet ble avgjort med verdslig lovanvendelse i statens rettsvesen under skinn av "gjeldende kirkerett". En god bløff gjør samme nytten.

Overfører man det liberale demokrati på den organiserte kirkevirkosomhet, er det ikke slik at «noe» blir galt. Andre har sagt det før: Alt blir galt. Kirkens selvforståelse blir en annen. Den forsamlede menighet fremstår ikke som apostolatets kirke, men som et kultfellesskap formet i «folkets» bilde. Også prekenembetet blir et annet, i strid med det apostolat som kirkens Herre innstiftet og ga himmelrikets nøkler. I folkekirken fremstår ikke prestene (el menighetshyrdene) som apostlenes disipler og etterfølgere, lik Timoteus, Titus og de andre, men som stillingshavere eller kommissærer for «overordnet» myndighet, og som en av flere i «teamet».

KIRKERETTENS KILDE OG UTFORMING

Kirkens gudgitte Kristus-bekjennelse er kirkens rettskilde (Mt 16). Kristus utøver sitt herredømme i kirken gjennom prekenembetets utøvere, kalt av ham og med oppdrag og fullmakter fra ham. Denne underordning krever den kirkerettslige utforming i *sakssvarende* ordninger. Noe annet kriterium har ikke kirkeretten. Troen bekjenner Kristus som gave uten forbehold. Kjærligheten tjener med forbehold om nytte og gavn. Det sakssvarende forhold gir kirkeretten karakter av Kristus-bekjennelse og åpner for «frie synoder» etter mønster fra Jerusalem-synoden – den første synode (Apg 15). Da er forutsetningen pastoralrettslige ordninger i samsvar med det oppdrag og de fullmakter som Kristus gav sine utvalgte apostler og deres etterfølgere i prekenembetets gjerning.

Kirkens apostoliske fremtreden under Kristi herredømme forutsetter kirkerettslige ordninger blitt til ved utøvelse av kirkens rett i en *kristokratisk* struktur. Hvis ikke blir det kirkerettslige tomrom fylt av menneskers rettsoppfatninger og ordninger hjemlet i gudsfornektende (positivistisk) rett, og kirkefellesskapet prisgitt "staten" (cæsareopapisme) og "folket" (demopapisme). Denne maktmisbruk i et «indrekirkelig» demokrati trellbinder gudstjenestefellesskapet til frie individers rettigheter i regulerte former. Det liberale demokrati overført på

folkekirken, lar kirken tjene folkeviljens gudsopprør mot Kristi herredømme, for utelukket er kirkens kristokratiske fremtreden som Ordets tjenerinne i Guds kirkeorden.

Forholdet *lavkirkelig* folkekirke og *sekulær* liberalisme rommer både kontinuitet og konflikt. Kontinuiteten består i demokratiske rettighetsidèer og den abstrakt-funksjonell rolleforståelse anvendt på det *folkekirkelige* gudstjenestefellesskap. Konflikten består med demokratisk myndighetsbruk forkledd som *folkekirke*. Forkledningen avsløres straks voteringene aktualiserer ideologisk betingede interesser og vedtakene tjener makthavernes interesser og yndlingsidèer i samtiden. Bundet til selvets interesser, *må* myndighetshavere i kirkens råds- og møteorganer sikre den demokratiske interessekontroll. Offer er i første rekke de gudstjenestelige ordninger, prekenembetet, ekteskapet og den offentlige dåpsundervisning.

DEN NORSKE KIRKES TRANSFORMASJON

Jeg spurte min lærer i dogmatikk, professor Leiv Aalen: «Hva er Den norske kirke?» - «En pietistisk kirke», svarte han. Ved en senere anledning spurte jeg: «Hvor kan jeg virke som evangelisk-luthersk prest uten påtvungne reservasjoner?» Nølende kom svaret: «Det måtte være i Møre og Romsdal, eller i Vadsø og Lyngen». (Fra aug 1967 til mars 1971 virket jeg i Lyngen residerende kapellani, bosatt i Kåfjord. Det ble strevsomme, men lykkelige presteår.)

Den norske folkekirkes tilpasninger til sekulær-liberale idèer like fra 1840-årene skjøt fart fra 1970-årene. Fra da av ble Det teologiske Menighetsfakultet en kirkesosial motor i folkekirkes transformasjon. I dag er det kirkefellesskap som betrodde meg prekenembetet (9.1.1966), *en annen kirke*.

Det var anfeltende å avgi løftet – å forkynne «*Guds ord klart og rent, som det er os givet i den hellige skrift og som vor kirke vidner om det i sin bekjendelse*». Det var vanskelig å forstå den dunkle sidestillingen i Alterboken fra 1920. Hvilke interesser vernet den?

Den norske kirkes fremtreden som evangelisk-luthersk folkekirke har vært undergravet i generasjoner. Mange mistet sitt kirkehjem, men i generasjonsløpet kom nye til i en kirkesituasjon de oppfattet som normalen. Man forsøkte å holde samarbeidet med liberale teologer og biskoper på et «kirkerettslig minimum». Den statlige religionsjus fanget. I dag er folkekirken oppslukt av den liberale teologitradisjon, og lære og liv tilpasset det sekulær-liberale samfunn.

HVILKEN REFORMASJON VIL FOLKEKIRKEN FEIRE?

Den norske folkekirkes fristilling fra staten (fra 1.1.2017) vil være dens definitive brudd med kirkens *wittenbergske* reformasjon – i Norge fra 1537. Ingen i Den norske folkekirke kan si med krav på troverdighet at vi er den gamle kirke i den skriftbundne tradisjon under utøvelse av kirkens rett fra Herren Jesus Kristus. Og med hensyn til Konkordiebokens bekjennelser fra oldkirken og reformasjonstiden, kan heller ingen si med krav på troverdighet at vi er en evangelisk-luthersk kirke, for ekumeniske avtaledokumenter forplikter medlemmene på læren om *frelse med forbehold om nådevirkninger* (sidestillingen rettferdiggjørelse og helliggjørelse). Kirkefellesskap med «reformatoriske» kirker tilslører, lik et språklig fikenblad. Frafallet er offentlig nok, om man vil se. Hvilken reformasjon vil man feire i 2017? Den norske folkekirkes reformasjon?

HVILKET TROSFORSVAR?

(Må ses i sammenheng med artikkelen: Gudsfornektende evolusjonisme.)

Hvilken tro må forsvares? Hvem skal forsvare kirkens tro? Hvorfor er kirkens trosforsvar nødvendig? Hvordan forsvare troen?

Hvilken tro må forsvares?

De ble kalt for "apologeter", de kirkefedre som med stor lærdom forsvarte kirkens tro mot angrep fra filosofisk hold (apologet - av gresk *apologein* = å forsvare, gjendrive). Angrepene gjaldt især kirkens Kristus-bekjennelse - sann Gud og sant menneske, og dermed troen på den treene Gud – åpenbaringsordets Gud. Apologetenes trosforsvar er en blivende påminnelse om det største under i frelsens historie: Foreningen av Gud og menneske i Jesu person, "unntaget ved Den Hellige Ånd i jomfru Marias morsliv. Jesus stadfestet med undergjøring sin undervisning i «Moses og Profetene» om sin person og sitt verk. Avgjørende var og er Guds vitnesbyrd da han reiste den korsfestede Jesus opp fra de døde på den tredje dag, «slik Skriftene har sagt», 1 Kor 15:3f.

Uten den inkarnerte Gud - Deus Incarnatus, ingen tro på den gode Skaperen, ingen tro på ham som skapte himmel og jord, alt synlig og usynlig, og ingen tro på ham som skapte mennesket i sitt bilde – ikke som idè, men som to konkret-fysiske kjønn - mannlig og kvinnelig. Gud ville det slik for sin godhets skyld. Han vil stå i et forhold til alt sitt verk, og med sitt skapende ord være virksom i alt sitt verk og oppholde det. Kilden til denne kjennskap er Kristus Jesus, som i sin person er midleren for skapelse og gjenløsning. Han har vist oss den gode Skaperen i Gjenløserens tjenerskikkelse.

Frafallet fra konfesjonell lutherdom rammer apostelordets lære og apostolatets kirke hvor den måtte tre fram med sine kjennetegn i den forsamlede menighet. Forvirringen i vår tid om kirkens tro er stor og berettiger spørsmålet, som har fulgt kirken like fra begynnelsen, og med rette. Det er menneskers rett å etterspørre den historiske begrunnelse for den kirke som en gang utgikk med «apostlenes lære» fra Jerusalem (Apg 2:42).

Den sekulære farisèisme aktualiserer spørsmålet: Hvilken tro? Utfordringen frister til overtro på menneskets evne til å berge seg selv og sikre "det gode liv" gjennom frie valg (selvbestemmelse, selvrealisering, selvinnsett). I tråd med denne "frelseslære" står menneskene overfor et dennesidig håp, som døden til sist knuser.

Den sekulære liberalisme gir skinn av å forvalte livets mål og mening, men begrunnelsen mangler. Ved stadige konkretiseringer av frihets- og likhetsidèer går utviklingen mot et brorskapets utopia.

Virkingen rammer Guds kirkes ytre kjennetegn i den apostoliske kirke- og læretradisjon, hvor den oppstandne Kristus er til stede, virksom med i den forsamlede menighet med de midler som innstiftet og befalte i begynnelsen. Kirkens trosforsvar gjelder kirkens fremtreden som apostolatets kirke med de ytre, gudgitte tegn, gitt i begynnelsen og samtidig unike og underfulle uansett tid og sted.

Hvem skal forsvare kirkens tro?

Kirkens tro er under konstant ild, og trosforsvar alltid nødvendig. Men hvem er troens forsvarer? Da Gud hadde fridd David fra sine fienders hånd, kvad han, **2 Sam 22:31** – *Gud er et skjold for alle dem som setter sin lit til ham.*

I det frelseshistoriske perspektiv er muren et synlig uttrykk for Guds vern om den enkelte og sitt folk. Da israelittene vandret tørrskodd gjennom Rødehavet, «*stod vannet stod som en mur på begge sider*» (1 Mos 14:22). I det samme perspektiv var Jerusalems nedbrutte murer den fortjente straffedom: Israelittene hadde brutt Guds lovpakt med sitt folk, og ruinene uttrykk for stor ulykke og vanære (Neh 1:3). Da Nehemia fikk vite tragedien, bekjente han folkets troløshet i tillit til Guds løfte: Dersom folket vendte om, ville Gud føre folket tilbake «til det sted jeg har utvalgt til å la mitt Navn få bo der(1:6).

Under gjenoppbyggingen av Jerusalems murer fikk fienden vite at revnene holdt på å bli fylt igjen. Fienden mobiliserte og motløsheten grep om seg. Arbeiderne var for få og grushaugene for store. Da sørget Nehemia for at folket tok oppstilling på de stedene hvor muren var lavest eller lå nede. Så formante han: «*Vær ikke redd dem, tenk på Herren, den store og forferdelige, og strid...*» Oppstillingen gjorde det umulig for fienden å gjennomføre sin plan, og folket vendte tilbake til arbeidet. Halvparten holdt vakt, mens bærerne og bygningsmennene arbeidet med den ene hånd på verket og med den andre holdt de sitt våpen. Bygningsmennene hadde sverd spent om sine lender, mens en basunblåser stod ved siden av Nehemia. Arbeidet var stort og vidløftig, og arbeiderne spredt på muren. Ordren ble gitt: Samle dere på det sted hvor dere hører basunen lyde. «*Vår Gud vil stride for oss*», sa Nehemia. «*Så arbeidet vi da på verket mens halvdelen stod der med sine spyd, fra morgenrøden rant opp til stjernene kom frem*». Neh 4:7ff.

Liksom vandringen gjennom Rødehavet var et skyggebilde av frelsen i dåpen, var gjenoppbyggingen av Jerusalems murer et skyggebilde av kirkens situasjonen under Kristi herredømme i den nye pakt. Strategiene i kirkens trosforsvar er de samme, og de kan en prest ta lærdom av:

Trosforsvar skjer i tillit til Gud, som vil stride for oss. Arbeid med sverd om lend, det vil si: «Be og arbeid!»

I det menighetsbyggende må man prioritere de lærestykker som står svakt eller ligger nede. Samling til strid hvor fienden angriper forutsetter beredskap.

Rom 8:31-37 – Er Gud for oss, hvem er da mot oss? Han som ikke sparte sin egen Sønn, men gav ham for oss alle, kan han gjøre noe annet enn å gi oss alle ting sammen med ham? Hvem kan anklage dem som Gud har utvalgt? Gud er den som frikjenner, hvem kan da fordømme? Kristus Jesus døde, ja, mer enn det, han stod opp og sitter ved Guds høyre hånd, og han går i forbønn for oss. Hvem kan skille oss fra Kristi kjærlighet? Nød, angst, forfølgelse, sult, nakenhet, fare eller sverd? Det står skrevet: «For din skyld drepes vi dagen lang, vi regnes som slaktesauer. Men i alt dette vinner vi full seier ved ham som har elsket oss.

Til bibelstudium:

1 Mos 14:8-20. Sal 56:11f, 118:6f.

1 Mos 22:12, 16-18, Jes 53:5. Mt 17:22f, Joh 3:16, Rom 4:24f, 5:6-11.

Jes 50:8f.

Sal 100:1-3. Mk 16:19f. Apg 2:32-35, 7:56. Heb 1:3, 7:24-27, 8:1, 6, 12:1-3. 1 Pet 3:21f. 1 Joh 2:1f.

Joh 10:27-30, 17:26.

Sal 44:23, 1 Kor 4:9ff, 15:31f. 2 Kor 4:11ff.

Joh 16:33, 1 Joh 4:4, 5:4f. Åp 12:11. 1 Kor 15:57, 2 Kor 2:14ff.

Herrens apostler forsvarte troen mot grekernes "visdom" (sofia, spekulativ filosofi) og tidlig-
gnostiske spekulasjoner, men *aldri med fornuftige argumenter*.

Eksempel: Apostelen Paulus på Areopagos, Apg 17:16ff, da han samtalte med representanter for epikureisk og stoisk filosofi. Da han kom så langt at han begrunnet kirkens tro med Kristi oppstandelse og gjenkomst til dom, gjorde flere narr av ham. Samtalen tok slutt, men "noen" lot seg overbevise, v 34.

Prekenembetets oppdrag medførte et trosforsvar i menighetene, hvor kristne med jødisk eller annen bakgrunn gjorde innsigelser mot evangeliet. Denne motstand rammet særlig apostelen Paulus (1 Tim 6:3-5), som i sitt trosforsvar fremstår som et forbilde for etterfølgere i prekenembete.

Fil 1:7, 15-17 – jeg bærer dere i mitt hjerte, og dere har alle del med meg i nåden, enten jeg sitter som fange eller *forsvarer og stadfester evangeliet*. /.../ Det fins nok noen som forkynner Kristus fordi de er misunnelige og vil ha strid, men noen også i god hensikt. De gjør det av kjærlighet, fordi de vet at jeg er satt til å *forsvare evangeliet*. De andre forkynner Kristus for å hevde seg og ikke med ærlige motiver, i den tro at de kan gjøre mitt fangenskap tyngre å bære. 1 Pet 5:1-3.

I likhet med Herrens apostel er en prest (el pastor) kalt til å forsvare og stadfeste evangeliet i *delegat*-posisjonen, (**2 Tim 1:1** – *for å forkynne løftet om livet i Kristus Jesus*). I den trofaste læreformidling er kirkens oppstandne Herre det overordnede subjekt og kirkens Lærer:

Lk 10:16a – Den som hører dere, hører meg, og den som forkaster dere, forkaster meg. **1 Kor 4:1f** – Så skal dere da se på oss som Kristi tjenere og forvaltere av Guds hemmeligheter. Nå kreves det av forvaltere at de viser troskap. Lk 12:42-48.

I sentrum står «*den gode bekjennelse*» med Kristus Jesus som forbilde og hans gjenkomst for øye (1 Tim 6:12-14, 6:12f).

Et trosforsvar får den ringvirkning at kristne settes i stand til å begrunne kirkens hellige tro med en bevitnet Jesus-historie og med skriftbevis.

1 Pet 3:15 – Vær alltid beredt til forsvar når noen krever dere til regnskap for det håp dere eier. **Kol 4:5f** – Vis forstand i omgang med dem som står utenfor og kjøp den rette tid. Tal alltid vennlige ord, men la dem ha salt og kraft, så dere vet hvordan dere skal svare hver enkelt.

Hvorfor er trosforsvar nødvendig?

Farisæerne lærte at mennesket har evnen til å samarbeide med Gud om frelsen, og å frem-skynde Messias' komme med lovgjerninger. De oppfattet synd som en trussel mot mennesket «utenfra».

Gjennom kirkens historie har den farisæiske overtro på mennesket spilt på lag med motsetningen mellom "ånd" og "materie" i antikkens filosofi (dualismen). Tankemønsteret fikk omfattende følger for kristen lære og liv innordnet det puritansk-asketiske livsideal siden Augustin (d 430). En konsekvens ble den liturgi- og sakramentskrekke som gjennomsyrrer store deler av kristenheten, en annen det traumatiske forhold til kjønn og seksualitet forstått som

selve ursynden, en tredje den moralkasuistikk som beskriver et hellig levnet. Osv. Luthers forklaringer til De ti bud og Første trosartikkel representerer et brudd med denne tradisjon.

Den todelte virkelighetsforståelse siden antikken fikk nedslag i romantikkens religionsteori fra slutten av 1700-taller - om *følelsen* som religionens organ. Kristentroen ble forstått som en tro for «religiøse» mennesker, og dermed forvist til intimsfæren. Teorien formidlet pietistismens forsvar for den «levende» tro med utspring og begrunnelse i vekkelsens opplevelsesmystikk.

Overført til politikken prioriteringer fikk romantikkens religionsteori stor innflytelse på samfunnsutviklingen, gjerne beskrevet med det misvisende ord «sekularisering». Den sosiale motor i denne prosess er *smågruppen* representert i kirkebenken og ellers hvor to eller tre møtes. Sekularisering er først og fremst et indrekirkelig fenomen. Frafallet skjer blant dem som deltar i gudstjenesten og bekjenner kirkens tro. Er følelsen kristentroens organ, hva skal man da med prest og kirkehus? Alternativets manifeste uttrykk er vennsamfunn og bedehus, et typisk trekk ved norsk folkeliv siden siste halvdel av 1800-tallet.

Pietismen falske trosforsvar mot rasjonalismen

På luthersk kirkemark var pietismen et trosforsvar for «vekkelseskristendom» mot «fornuftskristendom» - både gammelluthersk rett-troenhet og rasjonalisme. Kriteriet på «sann» og «levende» kristendom er i denne tradisjon den umiddelbare Jesus-opplevelse, som andre med samme erfaring kan observere og bedømme. Motsetningen ånd og materie medførte forakt for Guds kirkes ytre kjennetegn i en dennesidig historie.

I vår tid blir dette antirasjonelle trosforsvar ført videre i karismatikk og trosbevegelser. Ved hjelp av biblisistisk bibelbruk – både lærd og naïv, utelukker man verdens skapelse for over 13,7 milliarder år siden, og Skaperen virksom i evolusjonshistorien. Innflytelsen fra reformerte trossamfunn er sterk, og preger indirekte den ateistiske kristendomskritikk på anglo-amerikansk hold, siden 1970-tallet anført av Richard Dawkins (se artikkelen: *Gudsfornekten-de evolusjonisme*).

Men ikke alt som utgir seg for kristendom, er kristendom i historisk mening, begrunnet i apostelordets lære fra kirkens Herre. Farisèernes lære i konfrontasjon med Jesus har virket med surdeigens kraft gjennom kirkens historie, og beredt grunnen for kampanjer, appeller og forventninger om personlig fremgang, forvandling og lykke.

DEN SEKULÆR-LIBERALE KVASIRELIGION

Den sekulære liberalisme erstatter den bibelske skapertro med *troen på frie individer, i stand til å skape sin egen livshistorie med selvrealisering som mål*. I denne humanistiske tradisjon er ethvert menneske «sin egen lykkes smed» og jordisk lykke dets mål.

Denne overtro på menneskets evner lar det sekulær-liberale samfunn tre frem med basis i en kvasireligion (el surrogat-religion). Til forhistorien hører de mange misbruk av kirkens tro, ikke minst den biblisistiske utleggelse av skapelsesberetningene, som om den fromme fornuft har en direkte-adgang til bibeltekster uavhengig av den nytestamentlige utleggelse. Altså er «religion» - og især kristendom, en hindring mot de nye idèer som er forutsetningen kultur på et høyere nivå (Richard Dawkins).

Man forutsetter eller later som om kirkens gudstro er en forklaringshypotese på vikende front etter hvert som «vitenskapen» tetter uvitenhetens hull (hullteorien). Her er det snakk

om en religionsteori henvist til føleri i det private rom, som om kirkens gudstro ikke vedkommer den opplyste offentlighet (romantikens religionsteori). Underforstått: Kristne er dumme, gammeldagse eller «religiøse».

Forutsetning og resonnement bærer galt av sted. Man later som om forklaringshypotesen har gjort kirkens tro irrelevant. Under denne forutsetning neglisjerer man egen surrogatløsning: Det "myndige" menneske som gir tingene verdi gjennom foredling og abstrahering, og eget liv mening gjennom selvbekreftende tilfredsstillelse av egne behov. Forutsetning og resonnement beror på omfattende teorier av religiøs art.

I det sekulær-liberale samfunn trer individentsentrerte rettighetsidéer istedenfor kirkens gudstro, og idèene erstatter det nytestamentlige evangelium begrunnet i en bevitnet Jesus-historie. Det «myndige» menneske - bundet til selvets behov, betrakter seg som løst fra grunnrelasjonene Gud – jeg – du/det, og frigjort fra kjønnsrelasjonen mann og kvinne. Med stor konsekvens anser man seg løst fra relasjonene far – mor - barn. Uvitende om kristentroens begrunnelse, lever man etter kortslutningen lik funksjon = lik verdi.

Eksempler: Idèen om partnerskap, løst fra den kjønnspolære relasjon mellom mann og kvinne. Idèen om «selvbestemt» abort, som om barnets mor er fri til å velge bort det ufødte menneske, og evner å velge mellom rett og galt, og som om den ufødte ikke vedkommer hverken far og mor eller nærmeste familie og samfunnet for øvrig. - Idèen at «alt er relativt», som anvendt på kristentroens unike begrunnelse, medfører relativismens terror i religions- og livssynsundervisningen.

Trosforsvar mot folkekirkelige tilpasninger

Tilpasningene har gitt kirkens trosforsvar en indrekirkelig dimensjon: Folkeviljens gjennomslag i en parlamentarisk råds- og møtестruktur. Nedfelt i lov og forskrifter trer den statlige interessekontroll indirekte frem i den folkekirkelige råds- og møtестruktur. Under skinn av «kirkens fristilling» fra staten (1.1.2017), er folkekirken fanget og lenket til i den sekulær-liberale kvasireligion.

Tilpasningene begynte som *hjertenes frafall* fra den evangelisk-lutherske konfesjon. I takt med samfunnsendringene ble konfesjonsstaten nedbygget ved å oppheve embetsmenns forpliktelse på den evangelisk-lutherske bekjennelse. Med hjertenes frafall i kirker og bedehus fulgte meningsutvekslinger og den offentlig debatt som munnet ut i privatrettslige reformer (kristelige organisasjoner) og etter hvert en statskirkelig råds- og møtестruktur «til topps». I denne frafallsprosess hører de ekumeniske avtaler om kirkefelleskap med såkalte «reformatoriske» kirker.

Bundet til statlige reformer gjennom flere århundrer, like fra den suverene kongemakt, via Norges Grunnlov 1814 og parlamentarismens gjennombrudd, ble Den norske kirke til sist offer for den sekulær-liberale stat, fanget i en råds- og møtестruktur i samsvar med yndlingsidèer i den sekulær-liberale kvasireligion, hvor bibelbruken skjer med velmenende skjønn og av helhetlige hensyn (pragmatisme).

I folkekirken har kirkedemokratiet fortrenget kristokratiet. Utelukket er kirkens fremtreden som apostolatets kirke i den forsamlede menighet. Og utelukket er «frie synoder» på ulike nivå etter mønster fra Jerusalem-møtet (Apg 15) og senere synoder i oldkirken. Deres kjennetegn er prester og biskoper frie til å stadfeste apostelordets lære fra kirkens Herre og fatte lærevektak med guddommelig autoritet og gyldighet.

Så er kirkens trosforsvar nødvendig, i hovedsak av to grunner: (1) På grunn av et indrekirkelig frafall fra den evangelisk-lutherske bekjennelse i skriftbunden tradisjon fra aposteltiden og oldkirken, og (2) på grunn av angrep på kirkens tro fra det sekulær-liberale samfunn og nedfelt i den statlige lovgivning.

Guds troverdighet i en bevitnet Jesus-historie

Kirkens tro er Guds tro. Kilden er "ovenfra". Ordet ble menneske i Jesu skikkelse (Joh 1:14, jf Mt 16:13, 16f). Kilden er Guds åpenbaringsord i en bevitnet Jesus-historie, og stadfestet med Jesu oppstandelse fra de døde.

Like lite som et virkelig under lar seg forklare – det strider jo mot naturens lovmessighet og all fornuft! – like lite lar kristentroen seg forsvare på fornuftens vilkår. Dens begrunnelse er Guds undergjæringer i Jesu lidelse, død og oppstandelse.

Jesus-historien fortsetter i den forsamlede menighet, hvor den Oppstandne er virksom med de tegn han innstiftet: Prekenembetet med dets løse- og bindemakt fra den Oppstandne, befalingen å forkynne i Jesu navn omvendelse og syndenes forlatelse for alle folk, også den fra den Oppstandne, og befalingen å døpe dem i den treene Guds navn og lære dem å holde alle hans kirkebefalinger – også den fra den oppstandne, og Herrens Nattverd innstiftet «i den natt han ble forrådt» vitner om den Oppstandnes virksomme nærvær. Han så fram til samfunn med sine venner etter Pinsedagen, da han gir samfunn med hans ofrede legeme og blod i og med alterets sakrament mottatt med munnen. Alt er Guds kirkes kjennetegn, som lar oss lokalisere Guds kirke hvor tegnene blir forvaltet slik han har befalt.

Den historiske Jesus representerer en annen virkelighet, den han overstiger i egen person med fremtid og håp for alle oss andre. Kirkens Kristus-bekjennelse istemmer Guds verk, tydet i Jesu undervisning (GT), stadfestet hin Påskemorgen, og overgitt til kirken ved Jesu utvalgte apostler.

Kirkens Kristus-bekjennelse er ikke en religionsstifters tankekonstruksjon begrunnet i spekulasjon (teisme, polyteisme el ontologisk spekulasjon). Avgrensningen er vel begrunnet: Den som lærer åpenbaringsordets Gud å kjenne, blir kjent med ham som er annerledes enn mennesker forestiller seg. Hans underfulle kjærlighet overgår all hans nidkjærhet, slik "Moses og Profetene" bevitner Guds kjærlighet stilt fram for verden i en korsfestet Kristus. Samme undring følger kirkens trosforsvar med skriftbevis, slik Jesu apostler lærte av ham, og kirken av dem.

Når mennesker lærer Jesu hemmelighet å kjenne, får Gud førsteplassen i livet. Ingen guder foruten ham! Da følger underordning i Guds gode orden for både skaperverk og kirke. Under Kristi nådige herredømme avlegger menn og kvinner livets vitnesbyrd om den gode Skaperen – enhver i sitt kall, av fri vilje og i selvhengivende kjærlighet med Kristus som eksempel. Hør ham! Kom og se!

Evangeliet er hverken et logisk system eller en ideologisk helhet, begripelig for tanken. Evangeliet er «fragmentarisk», 1 Kor 13:12, og likevel noe for seg selv – eksklusivt og absolutt. Guds ord og inngripen i historien står på egne ben, uavhengig av menneskers tanker. Utelukket er enhver komplettering og tilleggssytelse fra menneskets side. Et kirkemøte kan vel sideordne bekjennelse og fornektelse, og etablere en avgudsmakt i kirkens rom, men apostel-ordets lære fra Skriftens Herre står fast alle dager.

Mennesket illusjon om selvforløsning, er dydens fikenblad. Forkledningen duger ikke i møtet med den bibelsk syndefallsrealitet, som Gud avslører med lovens ord uten nåde. Gud vil ha vår tro på den forløsergjerning han har fullført i Kristi lidelse og død for alle. Hva han krever, gir han ved evangeliet om frifinnelsen, som har funnet sted i Kristus Jesus.

Menneskers negasjoner handler om et annet evangelium, eller om selvfor-svar, eller uinnfridde forventninger til mennesker. En student proklamerte: "Jeg tror ikke på noen Gud." Da lød det stillferdige spørsmål: "Hva har du gjort, da?" Vårt ømme punkt er den stolte menneskenatur, fordervet av arvesyndens kraft bortenfor tilgjengelig empiri.

En lovens trelle forskanser seg mot frifinnelsen fra lovens anklager, og opp-fatter Guds gavertferdighet som krenkende og truende. Altså må trosforsvar på evangeliets vegne bero på innsikt i forholdet mellom lov og evangelium (i denne rekkefølge), og kjennskap til Hjelperen, Den Hellige Ånd. I Guds treenhet er Ånden likeså allmektig og suveren som Faderen og Sønnen, i Guddoms majestet og herlighet like stor. Vei har Ånden alle steder, men aldri uten Kristi forkynte ord.

Med denne innsikt, vil ingen finne på å stille seg i Åndens sted og agere hersker over menneskers tanke, vilje og følelse. En Ordets tjener gjør ikke det, men kaster garnet og driver på med Guds ord og bønnen. Da skjer det at mennesker oppdager at de tror. De anvender Guds tilgivende nåde på seg selv, uten å kunne tidfeste første gang.

Trosforsvarets gudgitte forutsetninger

Det liberale demokrati formidler farisèernes lære om synden som hendelig uhell, og menneskets evne til fritt å velge mellom rett og galt. Men den selvkloke levemåte avslører gudfryktighets skinn (1 Joh 2:15-17, 2 Pet 2:9ff).

Jesu oppgjør med farisèismens menneskesyn gir innspill til kirkens trosforsvar i nåtid. Den konservative kirkebergingsstrategi fra 1880- og 90-årene var en utopi. Organiserte frafallskirker lar seg ikke redde. Det viser kirkens historie, og især lutherdommens konfesjonelle ødeleggelse siden slutten av 1600-tallet. Og selvbergingsstrategier fanger – også på bedehuset. Velmenende menneskers praktiske fornuft mangler Guds løfte og befaling. Til slutt gjennomsyrrer farisèernes lære hele deigen. Mange hadde interesse av å overhøre Jesu varselrop gjennom kirkens historie.

Den kristeliggjorte liberalisme lar kirken fremstå som et psykososialt produkt av menneskers samhandling over tid. Den konfesjonelle lutherdom lar apostolatets kirke fremstå i de helliges forsamling, hvor prest og menighetslemmer samarbeider om nådemidlenes bruk på Kristi vilkår. Hvor i det minste to eller tre er samlet i hans navn og utøver kirkens nåderett, der er han i deres midte, virksom med evangeliet og sakramentene. Da er det nok med en rettskaffen prest til trosforsvar mot den folkekirkelige virksomhet på folkeviljens vilkår.

Poenget er ikke mengden, men den uforbeholdne bekjennelse til den rett utlagte Skrift, gitt videre til kirke i og med apostelordets lære (homologi). Bekjennelse (el konfesjon) i denne mening lar Guds universelle kirke fremstå som apostolatets kirke og Ordets tjenerinne på dette sted. Altså er kirkens trosforsvar mulig på den profetiske og apostoliske grunnvoll fordi kirken fremtrer med Guds troverdighet og stadfester med skriftbevis hva Gud har stadfestet. I bønn og arbeid med denne oppgave har vi ikke mottatt noe bedre hjelpemiddel enn Konkordiebokens bekjennelser i den apostoliske lære- og rettstradisjon.

Arbeidet starter med bruk av kallsretten og gjenopprettelse av ordnet nådemiddelfelleskap. I denne verden er kirken den hjord som følger Den gode hyrdes røst. Hans etterfølgere praktiserer «Ordets regel» (Luther. Joh 10:4, jf Åp 14:4) og kirkerettens grunnregel (Mt 7:6). De tar Jesu varselrop mot "farisèernes og saddusèernes lære" på alvor (Mt 16:12, jf 7:15ff og Jesu verop, kap 23).

Oppgaven videre må være å konsolidere apostolatets kirke ved hjelp av katekumenatet for små og store (Mt 28:20). Ingen dåp uten den faste undervisning som lærer dørpte å holde alle Kristi befalinger i det gudstjenestelige miljø. Dette læringsmiljø har den Oppstandnes løfte om hans virksomme nærvær alle dager inntil dagens ende (Mt 28:20). Den indre konsolidering på det evangelium og de handlinger som er unike kjennetegn ved Guds kirke, den er forutsetningen for et misjonerende lekfolk gjennom informasjon, invitasjon og samtale med krav på troverdighet.

a. Klarhet om evangeliets art:

Guds universelle nådepakt på Golgata – med Kristus som mellommann har erstattet Guds lovpakt med Israel på Sinai – med Moses som mellom-mann (Gal 3:17, jf Jer 31:31-34, Heb 8:6-13). Nådepakten beror på Sønnens opp-tagelse av menneskenaturen i forening med sin guddomsnatur, som Gud stadfestet da han oppreiste gudmennesket fra de døde på den tredje dag (Joh 1:14, 1 Kor 15:3). Guds inngripen i historien er en kjensgjerning (Apg 10:43, Joh 5:39, 46, 8:56). Begrunnelsen er gitt i og med Skriftens ord og selvvitnesbyrd. Årsaken fins i Guds innerste vesen, som evangeliet åpenbarer (Gal 4:4, 2 Kor 5:18f, Rom 10:17, 1 Kor 2:4f).

Men evangeliets art er underkjent straks det blir klassifisert som som et tilbud blant flere (relativismens tyranni). Det samme skjer med rangeringene fored-let religion og religions-historiens høydepunkt (evolusjonismens tyranni). 1 Joh 4:9-21, Rom 5:10f, 19, jf 12:1.

b. Klarhet om evangeliets kilde:

Den rett utlagte Bibel, gitt kirken i og med det aposto-liske ord fra Bibelens Herre. Derfor er Den Hellige Skrift eneste kilde og norm for kirkens lære og liv. Forbilder er gitt med Kristus og hans apostler, Joh 10:35, 2 Tim 3:16f, 1 Pet 1:10-12, Ef 2:20. De forkynte gammelt nytt, for saken foreligger i "Skriftene" fra den gamle pakt. Nytt var Guds løfter oppfyllelse i Jesu lidele, død og oppstandelse, Joh 5:39, Apg 10:36-43, Rom 1:1-4 osv. Derfor ble jødene kalt til omvendelse og tro på Guds evangelium, som kunngjør og tilsier Guds forsoning i Kristi død og det nye livet under hans herredømme, Apg 2:22-41, 11:16-18, 26:18, Ef 2:1-5, 5:8, 1 Kor 10:20 osv.

c. Klarhet om Guds midler til rett selverkjennelse og tro:

Gud handler som den all-mektige og suverene når han med ytre midler - evangeliet og sakramentene - frelser det enkelte menneske, Kol 2:10, Rom 4:5, 1 Joh 2:1f, jf Mt 28:19f, Lk 10:16, Rom 10:16 osv.

Kristi virksomme nærvær ved sine midler blir underkjent med menneskers virkemidler og påfunn, hvor fromme de enn ser ut. Eller kanskje følger de ekspertråd om hensiktmessige tilpasninger til populærkultur og yndlingsidèer i samtiden. Uansett bruker man målebånd på den treène Gud og rydder vei for menneskers medvirkning til sin frelse.

En bekjennelse i bibelsk mening er uforbeholden. Den søker ingen "bredere plattform" enn kirkens grunnvoll. Bekjennelsen har evig nok med apostlenes og profetenes grunn-voll, hvor Kristus er hjørnestein (Ef 2:19ff). Evangeliets art krever her to avgrensninger:

(1) Guds frifinnende nåde utelukker tro på troen (fideisme), hva jeg enn måtte tro, og (2) utelukker lovgjerninger fra frelsen, men ikke fra fornyelsen. Det nye livets vilkår er Kristi virksomme nærvær i deres innerste som tror, Mt 22:37-40, Rom 6:12-14.

Uten frifinnelsens evangelium, er Guds frie nåde ukjent for menneskene. Den fins hos dem som tar vare på Kristi ord fra Faderen, gitt i begynnelsen og meddelt i nåtid. De får nåde til å anvende Kristi velgjerninger på seg selv, og er Guds kjære barn for Kristi skyld, de som har Kristus til gave og eksempel.

Eksempler: Peters tale på Pinedagen, Apg 2:30-39. - Paulus' tale på Areopagos, Apg 17:22ff. Jf talen i Lystra, 14:15-18.

d. Den Gud som gjør undere

Dette kirkevilkår støter mot grunndogmet i den sekulære liberalisme – den hermetisk lukkede historie under fornuftens tyranni (jf historisk-kritisk teologi). Men "Gud talte og det skjedde, han bød og det stod der", Sal 33:9. "I disse siste dager har han talt til oss ved sin Sønn", Heb 1:2a. Sal 72:18, 77:15, 86:10, 136:4.

Mennesketanken kan hverken bevise eller motbevise at Jesus fra Nasaret er gudmennesket, den lovede Messias. Jesu person var og er et mysterium. Bevisene gis med den rett utlagte Skrift, Apg 18:28, jf 9:22, 17:3. Utelukket er menneskers godtykke og snusforneuf. Kilden er Kristi egen undervisning – første gang i Nasaret synagoge, Lk 4:21, og senere for sine disipler. Eksamensoppgaven lød: "Hvem sier dere at jeg er?"

Peter ga svaret på vegne av dem alle, Mt 16:16: "Du er Kristus, den levende Guds Sønn!" Svaret er Faderens svar, gitt fra himmelen, v 17. Faderen selv stadfestet Kristus-bekjennelsen med "Jonas' tegn", v 4, da han oppreiste Kristus fra de døde på den tredje dag, slik han hadde sagt i "Skriftene". Men oppdraget forstod de ikke, v 21-23 (merk "måtte"). Sløret lettet ikke før den Oppstandne ga dem et repetisjonskurs de 40 dagene, Apg 1:3. Jf Lk 24:25-27 (måtte ikke Kristus osv) og v 45f.

Gud har handlet til frelse i en bevitnet historie, og vil ha sitt verk kunngjort og meddelt ved trofaste embetsbærere. Hvor det skjer, bevitner Gud sitt forsoningsverk i Kristus og gir mennesker del i det ved evangeliets nådetilsagn og i sakramentets skikkelse. I sentrum står allmaktens Gud i den korsfestedes avmakt, som er "Guds visdom, den skjulte", 1 Kor 2:7.

e. Kunnskapen om Skriftens klarhet fra dens Herre

Apostelen Paulus markerte at han med skriftbevis formidlet Kristi undervisning – og intet annet, Rom 1:1-4, 1 Kor 15:1-5, Gal 1:1, 6-10, osv.

Læren fra Kristus her fått den kanskje strengeste markering i det såkalte "kvinneprest-spørsmålet", 1 Kor 14:34-38.

Abraham spikret poenget i Jesu lignelse om den rike mann og Lasarus: "De har Moses og Profetene, dem kan de høre. /.../ Hører de ikke Moses og Profetene, så lar de seg heller ikke overbevise om noen står opp fra de døde", Lk 16:29, 31. "Kristi ord" lar oss høre Moses og Profetene, og de som hører Kristi ord, anvender dem på seg selv, "lydige mot evangeliet", Rom 10:14ff.

Altså er begge vilkår trosforsvarets vilkår – aldri det ene uten det andre. Da er Kristus nærværende og virksom i samarbeidet mellom trofaste embetsbærere og lærvillige disipler ”alle dager”. Verken presten eller kirken er hovedsaken, men den oppstandne Kristus. Han er kirkens Lærer hvor disipler samles om den rett utlagte Skrift, som Guds medarbeidere formidler samsvar med det apostoliske ord.

Følgelig bør Kristi lære ha første prioritet i døptes liv, konkret uttrykt i bibelbruk, bønn og katekese, 1 Pet 2:2f. Det gjelder å ta enhver tanke til fange i lydighet mot Kristus, og å bryte ned stolte tankebygg som reiser seg mot den levende Gud, 2 Kor 2:4f.

Ingen går fri fra selvets gudsopprør. Problemet er den summeringseffekt som manges gudsopprør får. Moraliteten er i stadig drift, til skade for den enkelte og det sosiale liv. Med stor konsekvens følger totalitære reaksjonsmåter i dennesidige utopier.

I konfrontasjon med denne virkelighet er syndefallsrealisme god ballast. «Jeg» er av samme adamsnatur som «dem». Da blir man ikke så lett skuffet over egne og andres feil og skrøpeligheter. Den inkluderende humor kommer også godt med. Med syndefallsrealisme vet man desto bedre å sette pris på menneskelige kvaliteter på tvers av alle slags skillelinjer.

Hvorfor bør kristne delta ”i styre og stell?» Svaret er likeså enkelt som det er omfattende: *For menneskenes skyld*. Svaret blir synlig og konkret i møte med andre mennesker og i de oppgaver som følger enhver i sitt kall. Et eksempel: En elev eller buss-sjåfør kan ikke redde verden, men de kan gjøre de oppgaver som følger med det å være elev eller buss-sjåfør.

Det sekulær-liberale samfunn utfordrer kristne med språkbruk og virkelighetsforståelse. Språkbruken er abstrakt-matematisk, og virkelighetsforståelsen tilsynelatende nøytral og irreligiøs.

Under skinn av frihet og nøytralitet, toleranse og vidsyn, blir kristentroen segmentert og forvist til det private rom, som om Gud er offentligheten uvedkommende, med unntak av gudstro på ”folkets” vilkår.

Det hender kristne – eller mennesker som oppfatter seg som kristne – går allmenreligionens ærend med selvbekreftende tro, med henvisning til opp-levelsesmystikk og livsforvandling. Samme virkning har biblistisk bibelbruk, løst fra den rett utlagte Bibel fra dens Herre. Slikt binder kristentroens begrunnelse til skjønn og snusfornuft.

Den sekulære liberalisme drar fordel av dualistiske former for kristendoms-forståelse, hvor Gud holder til huse i en himmel langt borte, og Guds virk-somme nærvær en fremmed tanke. En annen fordel gir innflytelsen fra samfunnsvitenskapenes formalspråk i arven fra filosofene Descartes, Kant m fl. Symptomatisk er kvasiteologi i vage ord og generelle vendinger, til forsvaret for lære og liv i åpenbar strid med apostelordets lære.

En kvasiløsning er da ignorans. Kontroversielle steder eller tekster leses ikke. En annen løsning er klassifisering, eksempelvis ”det nye syn”, ”det gamle syn”, eller ”likeberettigede syn”. Og deretter følger rangering mellom det nye og det gamle syn, mellom kirkesplittende lærestandpunkt og tilstrekkelig læregrunnlag, mellom alvorlig lærekonflikt og uenighet å leve med. Teknikkene klassifisering og rangering kan vel ha skinn av teologi, men er allmenkulturelle reaksjonsmåter og åpenbaringsordets Gud ganske fremmed. I samsvar med liberalismens fremgangsmåte, søkes løsninger gjennom debatt, mens enkelte definerer seg selv som ”underveis” eller ”i tenkeboksen”. Det skjer mens bekjennere stad-fester og etterfølger apostelordets lære.

Kirkefellesskap som er "lutherske" av formalitet – eller "med luthersk profil", må legitimere sin teologiske "utvikling" i en tenkt kirkehelhet som ingen har sett. Deres styrings-prinsipp er flertydighet, og deres kjennetegn ordninger tilpasset yndlingsidéer i samtiden. Prisen er tapt interesse i den liberale offentlighet, og årsaken frykt for marginalisering og utstøting. Men like lite som diskusjonen er fornuftens kilde og språkets opprinnelse, er det offentlige rom sivilisasjonens og kirkens opprinnelse. Liberalisters krav om handlingsrom for seg selv, religioner og livssyn vinner frem med støtte i judeokristen moraltradisjon. Underlig er den særbehandling som blir dem til del, som lar folkekirken fremstå i samsvar med deres evangelisk-lutherske bekjennelse - i gudstjenestelige ordninger, i undervisning og diakoni.

Konflikthistorien i de nordiske stats- og folkekirker illustrerer to ting: Liberalismens kirkeødeleggende kraft og det menneskelige erkjennelsesproblem – å oppfatte katastrofen i det som skjer, når den skjer.

Hvordan forsvare kirkens gudgitte tro?

Trosforsvar forutsetter innsikt eller sakkunnskap, og til virkningen hører kristne i stand til å bedømme hva «Kristi hemmelighet» består i. Ef 3:2-9. Brevets lesere vil forstå at «jeg har innsikt i Kristi hemmelighet», v 4. Innsikten gjelder den nåde som var gitt Paulus, å være forvalter over av den hemmelighet som Gud hadde kunngjort for ham i en åpenbaring. Denne hemmelighet er foreningen av jøder og hedninger i endetidens gudsfolk, grunnet på Guds nådepakt i Jesu Kristi offerdød, 2:11ff. Tit 1:3.

Tydlig språkbruk.

Kirkens representanter og kristne aktører i det offentlige rom gis mange anledninger til å markere det bibelske standpunkt. Hvorfor har Guds morallov samfunnsmessige konsekvenser til menneskenes beste? Svaret må vise til kilden. Det er ikke alltid det lykkes. Et velkjent eksempel: Intervjuobjektet omtaler saken i *generelle* vendinger og fremstår med et vinnende vesen. Men hva sa han/hun? Og hva var begrunnelsen?

Det skal så lite til når anledningen byr seg: Et oppklarende spørsmål, et megetsigende bibelord, henvisning til de De ti bud, en allusjon til en relevant bibelfortelling, en vennlig oppmuntring, eller ved andre anledninger påpeke en uønsket sidevirkning, markere innholdet i foreldremandatet, vise konkret til prestens oppdrag og kirkens normgrunnlag, osv. Straks vil mange oppfatte begrunnelsen for kirkens lære og den kristne livsstil (ethos), og kanskje oppfatte den sekulær-liberale livsstil underveis mot sin egen karikatur. En troens bekjenner har ingen grunn til unnvikende svar på Herrens vegne. Unntak er manglende kjennskap til saken, og dermed grunn til å uteske andre eller undersøke saken nærmere.

Det er ingen oppgave for troens bekjennere å tilsløre hva Gud har tydeliggjort og skjerpet i De ti bud, Jesu Bergbreken og apostoliske formaninger. Med fordummende tåketale forblir det samfunnsbyggende innhold i Guds skapervilje like uoppdaget, og mennesker befestes i sine fordommer om kristendom som en samling irrelevante anakronismer.

Oppklaring av ord, begrepsbruk og misforståelser

Eksempel: Justin Martyr (d ca 165). Sa Justin at religionene rommer spor av gudsåpenbaringen i Kristus Jesus (Ordet, Joh 1:1), som lik "et slumrende såkorn" (logos spermatikos) fins i religionenes natt? Lignende tanker fins i stoisk filosofi, hvor ordene - lik såkorn - rommer de virksomme vekstlover som gir utsæden mål og mening.

Nei, Justin sa det motsatte: Hedenskapet avslører Guds fiendemakter. Religionene vitner om demonenes virksomhet. Men hos filosofene fant han glimtvis spor av sannheten, hos dem som hadde påvist polyteismens meningsløshet. Deres kritiske tenkning var av forberedende betydning for kirken - ikke mer.

Det var denne erkjennelse filosofen *Platon* ga uttrykk for gjennom Simmias replikk i dialogen *Faidon*: "Man må gi sin tilslutning til den beste av de menneskelige lærdommer og ta sjansen på å ferdes gjennom livet på denne skrøpelige farkost, så sant man ikke vil ferdes tryggere og mer risikofritt på en sikrere farkost – et guddommelig ord."

Avslørt er myten om Justin som lot misjonens oppgave bestå i å påvise slike såkorn, og vekke dem til liv og vekst. Dermed fremstår kirkens virksomhet som allmenreligionens medspiller (el medløper), som om kirken er kalt til å lede an i religionenes utvikling med et jordisk fredsrike som mål (jf Romerkirken etter Vatican 2).

Et annet eksempel er resonnementet: "Alt er relativt. Det fins ingen sannhet. Sant er bare det som er sant for meg". Men hva er sant for deg?

Få lever etter den relative sannhet. De fleste har meninger om moral, menneskerettigheter, religion, politikk osv. Men hvorfor det, hvis alt er relativt?

Den oppklarende tilnærming gir anledning til å markere den fellesmenneskelige loverfaring – at ingen av oss gjør det gode som vi vil, og dermed formidle alternativet: Å lære Gud å kjenne gjennom Jesus Kristus, det er å kjenne ham som er til å stole på i liv og død.

Den informative tilnærming

Menneskers forsøk på å forsvare tro og livssyn skjer med fornuftige argumenter og ender som oftest med begrunnelsen i føleri, opplevelsesmystikk og overnaturlige hendelser. Men evangeliets begrunnelse er åpenbaringsordets Gud, virksom i en bevitnet Jesus-historie. Den er ikke avsluttet, men fortsetter med den Oppstandnes virksomme nærvær i den forsamlede menighet, virksom med kirkens ytre kjennetegn, evangeliet og sakramentene. *Begrunnelsen er unik.*

Noe har hendt. **Joh 2:46 - Kom og se!** - Mange vil ha svar på spørsmål. Vi inviterer og oppmuntrer til å delta i messen og i studiegrupper, bibelgrupper el regelmessig katekismeundervisning. Målet er ikke at "de andre" skal bli som oss. Vi vet ikke alle svarene, for de foreligger stykkevis, men de fleste kan undersøke saken nærmere. Med kunnskap kommer kjennskap til ham som lar oss kjenne den eneste sanne Gud, og ha evig liv, Joh 17:3.

Vi må hver for oss oppdage troverdigheten i kirkens Jesus-tro, sikkert begrunnet i Jesu undervisning i og stadfestet med Guds vitnesbyrd som reiste Jesus opp fra de døde på den tredje dag, "slik Skriftene har sagt", 1 Kor 15:3. "Hør ham", Mt 17:5b.

Når fortellingen fører oss inn i Guds undergjerninger

"Fortell blant folkene hans undergjerninger", Sal 96:3 (jf 9:2, 88:13). "Jeg vil ihukomme dine under-gjerninger", Sal 77:12 (jf 105:5). (Merk "ihukommelsen" i takkebønnen under Nattverdens Liturgi. Den begynner med Guds undergjerninger som skaper og gjenløser, og slutter med gaven vi mottar med munnen, Lk 22:19, 1 Kor 11:24f).

Bibelfortellingen skal lede inn i Jesu persons hemmelighet og hans verk. Det kan også skje på indirekte vis, når foranledningen er film, en bok, et dikt, et eventyr eller andre kulturytringer. Med dem kan vi kontrastere eller tydeliggjøre henspillinger på bibelhistorien. Andre

ganger må vi akte på det som er ære verdt, Fil 4:8, andre ganger forkaste kulturytringer og forklare hvorfor.

Ingen kultur er i seg selv åpen for evangeliet, men samfunnsengasjerte og kulturkritiske kristne medvirker som lys og salt i det offentlige liv. Uten tro på evangeliet, er mennesket død i sine synder (Ef 2:1), og prisgitt Guds suverene inngripen ved evangeliet (Fil 1:6).

Kjennskap og vennskap byr på anledninger til kunnskap om kirkens lære og liv. Vi slår følge – ikke som kirkens reklamefigurer og kvalifiserte for Gud, men som mennesker, «slike som tror hva andre ikke tror» (Regin Prenter). Innblikk i kristnes dagligliv aktualiserer andres søken, når troen på Guds tilgivende nåde øves i livets krav og i en vennlig husorden hvor Guds ord, salmesang og bønn hører med.

Andre må få oppdage oss som medmennesker i samme båt – medsyndere for den hellige Gud og søkt av ham. Og er vedkommende døpt til Jesu død og oppstandelse, er det også lettere å forstå hva dåpen betyr, når et menneske øver troen på Guds løfte, gitt den enkelte i dåpen (Mk 16:16a). Alle bærer vi på ondt begjær i vårt innerste, og samtidig er vi alle skapt til gjerninger som har Guds ord og bud for seg. Forskjellen beror på Guds tilgivende nåde, som Kristus har fortjent. Hvor han bor ved troen, er det gudsliv i overflod, også når det ikke føles slik. Denne redelighet skylder vi vår neste.

Trosforsvar «under korset»

Den utholdende tro gjør inntrykk, bekjent i motgang og lidelse. Kombinasjonen tydeliggjør vitnesbyrdet, når Gud har prioritet fremfor helse, harmoni, velstand, karriere. osv. Inntrykk gjør også livets vitnesbyrd, når gode gjerninger bevitner troen. Andre hører munnens bekjennelse, ser dem ta vare på Guds ord, praktisere bønnen og motta alterets sakrament, men de ser ikke hjertets tro, og heller ikke ham som er troens gjenstand og håp (Hebe 11:1b). De ser livets vitnesbyrd bekrefte troen (Jakobs brev).

Kristus bringer himmelriket med evangeliet og sakramentene i en dennesidig historie, men hva han virker med ytre midler, overstiger tilgjengelig empiri. Døpt til Jesu død og oppstandelse er en kristen alltid henvist til Guds ord og løfte (korsteologi) Herlighetsteologi kalles tro med støtte i erfaringer og synlige bevis, også kjent som «troens bevis». Herlighetsteologi driver mennesker på stadig opplevelsesjakt. Når motgang og lidelse kommer, faller mange fra, skuffet over uinnfridde forventninger og behov.

Den lovkritiske tilnærming til samtidskulturen

Tankebygninger som hindrer lydighet mot Gud, skal rives ned, og det som prisverdig er, skal aktes på (2 Kor 10:5, Fil 4:8). Det samfunnsbyggende materiale er Guds gode skapervilje, som menneskene aner. Målet må være løsninger som ikke skader enkeltmennesker og samfunnsliv.

Guds lov – ikke mennesker - skal åpenbare livet under Guds vredesvirkelighet. Derfor sier Herrens apostel "vi" i sine formaninger til menigheten (se Johannes-brevene), men "jeg" når han overgir læren som Kristi delegat.

Guds lov reiser det spørsmål som evangeliet besvarer – spørsmålet om Guds kjærlighet og tilgivelse, og en ny start og håp for meg. Evangeliets svar er Guds frie nåde – syndenes forlattelse "uten betaling og ikke for gave" (Jes 45:13b). Løsepenge er "Kristus Jesus og ham korsfestet" (1 Kor 2:2). Andre godtgjørelse er utelukket, også de gjerningen som vi har gjort i rettferdighet (Tit 3:5).

Den lovkritiske tilnærming kan reise det anføkende spørsmål som besvares i det private skriftemål. Absolusjonen er trosforsvar i det private skriftemål, hvor Guds frifinnelse uten forbehold blir tilsagt den enkelte som ber presten om det: "Jeg forlater deg dine synder, i Faderens» osv. (Joh 20:23). Her er vi ved kjernen i kirkens trosforsvar: Gud har oppreist Kristus Jesus fra de døde fordi han har oppfylt loven i alles sted, og er Guds gaverettferdighet og store glede til alle.

Del 2: Andre trosartikkel

KORSETS TEOLOGI

1: VÅR STORE KORSBÆRER. 2: DE SMÅ KORSBÆRERE. 3: HERLIGHETSTEOLOGI

Guds herlighet var skjult i Jesu ringe skikkelse. Han talte med den myndighet som bare den levende Gud har, og viste med undergjerninger sin persons hemmelighet når han ville det og hans oppdrag var tjent med dem. «Korsets teologi» (eller korsteologi) er den gamle benevnelsen på de troendes *skjulte* liv med Gud i Kristus Jesus. Det er med andre ord en underfull sammenheng mellom Guds nærvær i Jesu tjenerskikkelse og den Oppstandnes virksomme nærvær i de troendes liv, skjult med Gud i Kristus Jesus.

Det er korsteologi vi lærer i Luthers forklaring til Andre trosartikkel, en forklaring kalt «*verdens mest innholdsrike setning*». Den sier kort Luthers verk som kirkelærer ved å besvare spørsmålene hvem Jesus er, hva han gjort og hvorfor. I nyere oversettelser er setningen delt i tre. De fleste konfirmanter kan den utenat og senere i lovet omformulere den til takk og bønn (og likeså første og tredje trosartikkel).

Luther valgte overskriften «*Om gjenløsningen*». Til sammen beskriver de tre overskriftene den gjerning som er karakteristisk for hver av de tre personene i Den Hellige Treenhet, nemlig skapelsen, gjenløsningen og helliggjørelsen. Isolert sett handler andre trosartikkel «*Om korsets teologi*» (jf 1 Kor 2:2b) eller "*Om rettferdigjørelsen*" (Robert D Preus).

Overskriften setter navn på **Guds visdom**, stilt fram for verden i "*Kristus Jesus og ham korsfestet*" (1 Kor 2:2). En korsteolog "ser" med Skriftens ord og overlater til Skriftens Herre å tyde meningen med Kristi lidende lydighet. Alt det som er skrevet om ham hos Moses, Profetene og i Salmene, det er oppfylt i Kristi død på korset. Gud er trofast. **Mt 20:28** – *Menneskesønnen (er ikke) kommet for å la seg tjene, men for selv å tjene og gi sitt liv som løsepeng for mange* (Jes 53:11 – for de mange, hebraisk talemåte = alle). Gud vant seg sin kirke - «*med sitt eget blod*» (Apg 20:28).

Hva Jesus lærte om sin person og sitt verk, det stadfestet Gud da han reiste Jesus opp fra de døde. I påskeperspektivet ser vi gjenløsningen i lys av Guds løfter. Vi er dyrt kjøpt. Den som ved dåpen og troen bekjenner ham, får del i omkostningene. Han er vår fred med Gud. Med ham til gave, bekjenner vi ham i livets vitnesbyrd. Vi etterfølger ham i gjerninger som har Guds ord og befaling. Det skjer ikke uten de prøvelser som Gud tillater. Gud gjør oss til kors-teologer i Lammets spor. Åp 7:14ff, 12:10f, 14:4f.

VÅR STORE KORSBÆRER

Gud sett «bakfra»

Guds herlighet er skjult i «den korsfestede Skaperen» (Regin Prenter). Vi ser ikke den historie som begrunner frelsen. De så den heller ikke på Langfredagen. I deres øyne som korsfestet ham, var det onde godt og det gode ondt. Ingen erfaringsbevis tilsa det motsatte forhold. På Golgata lød ingen lovsang til Gud for Sønnens lidende lydighet i alles sted - ingen takksigelse fra disiplers munn da forsoningsverket var fullført i Sønnens blod.

Hva disiplene så på «forbannelsens tre» (Gal 3:13), var ondt også i deres øyne. Heller ikke de så Guds visdom med den rett utlagte Skrift fra Visdommen selv. (1 Kor 1:17-21, 2:7-10, Ords 1-2).

Lik Moses, ville også Jesu disipler se Guds herlighet direkte (2 Mos 33:16ff). Lik jødene den dag i dag krevde også de synlige bevis for at Jesus fra Nasaret var Guds lovede Messias. De undergjerninger som Jesus gjorde, vitnet om hans person hemmelighet – hans Guddoms person i en ringe tjenerskikkelse. Beviset de fikk, var ikke det de hadde tenkt seg. Gud skjulte sin herlighet da han dro forbi. Lik Moses i fjellkløften, fikk de se Gud «bakfra» på forbannelsens tre (Gal 3:19). Like fullt står Guds løfte fast, 2 Mos 33:14: «*Jeg selv (egtl mitt ansikt) skal gå med, og jeg vil føre deg til ro*». Guds tilsynekomst – hans epifani - gjør fornuftens visdom til dårskap for Gud.

Guds Jona-tegn

Et skyggebilde av Jesu oppstandelse var profeten Jona, som Gud reddet fra hvalfisken buk på den tredje dag. Gud stadfestet sin trofasthet og godvilje da han reiste «Den Hellige og Retterferdige» Jesus opp fra de døde på den tredje dag. (Mt 12:39, 16:4. Apg 4:33, 1 Kor 2:1, 1 Joh 5:9f, Åp 1:2, 9.)

Jesu oppstandelse ble stadfestet av mange øyenvitner ved en rekke anledninger. For de første som møtte ham, var det en sjokkerende opplevelse. De lyttet til hans undervisning «om det som har med Guds rike å gjøre» (Apg 1:3), og de tok på ham og spiste sammen med ham før han ble opptatt til himmelen på den førtiende dag, slik han hadde sagt (1 Joh 1:1-3). Deretter overlot de til den Oppstandne å utvelge Mattias til apostel. Det skjedde med loddkastning. Så kom Pinsedagen, da Guds løfter om den nye pakt ble oppfylt, slik det står skrevet. Fra da av er den Oppstandne til stede hvor som helst menigheten samles, og virksom med de tegn han innstiftet. Kirken er «de som følger Lammet, hvor enn det går» gjennom historien (Åp 14:4).

Den oppstandne Jesus viser sin guddoms herlighet på en indirekte måte gjennom ord som høres, og i sakramentets skikkelser. Vi ser ham «bakfra», på lignende vis som Moses (2 Mos 33:23). Vi hører hans ord i evangeliets nådetilsagn og ser hans ofrede legeme og blod rakt fram i sakramentets skikkelser. **1 Kor 11:24** – *Dette er mitt legeme, gitt for dere*. Han gjør ikke underet i messen fordi vi har gjort oss fortjent til det. Han gjør det for sin godhets skyld. Dagen nærmer seg da han kommer som verdens dommer, synlig for alle i sin Guddoms glans. På den dagen skal han dømme verden og føre sitt folk inn i herlighetsriket på den nye jord. Nå lever vi i mellomtiden. Nå er det tegn på falsk åndelighet å grunne troen på føleri og erfaringsbevis.

Guds Jona-tegn gitt i dåpen til Jesu død

Rom 6:3-11. Guds løftepakt med den enkelte i dåpen står fast, **Mk 16:16** – *Den som tror og blir døpt skal bli salig*. Og til et synlig pant på sitt forbarmende nærvær, styrker han troen med alterets sakrament, mottatt med munnen. I tillit til Guds ord og løfte, lever den kristne i forsakelse og tro på dåpens grunn, har samfunn med den oppstandne Kristus, virksom ved troen i døptes liv. Han er vår fred med Gud og vår sanne trøst mot døden og dommen, og har ham til eksempel i gode gjerninger. **2 Kor 5:7** – *vi lever i tro, uten å se*.

Gud har grepet inn med sitt virksomme ord i menneskenes historie, men virker ikke troen uten sitt ord. Unndrar man seg Ordets nådemiddel, kan virkningen være forherdelse inn i døden. Et eksempel er røverens spott på korset, **Mk 15:31f** – *«Andre har han frelst, seg selv kan han ikke frelse. Kristus, Israels konge, må nå stige ned fra korset, så vi kan se og tro!» Selv de som var korsfestet sammen med ham, hånte ham.* (Jf Joh 11:45-53.)

Troen kommer av Kristi ord. Det må vi høre.

Illustrasjon 1: Jomfru Maria's lovsang, Lk 1:46-55. Den er mettet med skriftbevis om Guds ledelse med sitt folk. Selv var ikke Maria noe annet enn *«et glad herberge og en villig vertinne for sin Høye Gjest»*, sier Luther. Videre: *Gud må føre sine gjennom mange prøvelser. Hvis ikke, setter vi flekker på Guds skjønne gaver.* Maria lot Gud gjøre sin gjerning. Hennes delaktighet i den var ikke annet enn trøst, glede og tillit til Gud. Av henne lærer vi å synges et rett Magnificat, sier Luther. (Lutherläsaren 44/2005, 8f.)

Illustrasjon 2: Den rike mann og den elendige Lasarus (Lk 16:19ff). Lasarus illustrerer Sønnens fornedrelse som «den elendige» i sin lidende lydighet. *Den elendige Lasarus* lar oss gjenkjenne Sønnens lidende lydighet i Jesu skikkelse, han som *«led /.../ utenfor byporten»*, Heb 13:12. Jf Sal 22:7 med Mt 28:39 og Heb 12:3.

Lignelsen er Jesu undervisning i korsteologi med seg selv som eksempel i den selvhengivende kjærlighet som Guds doble kjærlighetsbud krever. I sin lidende lydighet kommer han mennesker til redning med den Hellighet og Rettferdighet som han er. Derfor har ikke troen andre guder foruten ham. Troen frykter og elsker Gud over alle ting, og setter *all sin lit til ham* uten å skjele til egen kvalifikasjon, hva den enn måtte være.

Til bibelstudium: Kristus Jesus - «Den elendige».

Sal 73. - V 1 jf Mt 5:8. - V 23 jf Rom 8:36. - V 27ff jf Mt 12:39-42, Jak 4:8-10. - Jf Job 21:7-16, 22 med Lk 16:20f.

Sal 44:14ff. - V 23 = Rom 8:36.

Sal 17:14-16. - To måter å mettes på: Lk 16:25, Mt 5:8, 1 Joh 3:2f, Åp 22:4.

Den skjulte Gud

Skjult var den allmektige Skaperens herlighet på forbannelsens tre. Skjult var Guds rettferdighet i Sønnens lidende lydighet i Jesu tjenerskikkelse. Og skjult var Guds forsoningsverk i Jesu Kristi død (2 Kor 5:19). Ingen så Gud løse våre syndebånd, naglet til korset. Ingen så Gud oppfylle loven i Sønnens lydighet. Ingen så Gud drepe vår død i Sønnens død. (Robert D Preus)

Var dette nødvendig? Spørsmålet forutsetter en evne som ingen dødelig har. Ingen dødelig kan fatte at vi mennesker er falt så dypt. Ingen kan fatte at dette var nødvendig til frelse. Årsaken er arvesyndens kraft i menneskets innerste - *«uten frykt for Gud, uten tillit til Gud og med ond lyst og begjær»* (CA 2 Tysk tekst). Hva Guds ord sier om mennesket, er hva Gud

gjennomskuer. Han har fra evighet sett forsoningens nødvendighet i Kristus og ham korsfestet. Derfor ble han – «Guds Hellige» (Lk 4:34, Apg 3:14) - oppreist fra de døde, erklært rettferdig i alles sted (Rom 5:12ff).

Så dypt stikker arvesynden, at han må rekke oss frelsen gjennom ytre midler, og gi den enkelte del i frelsen i dåpen til Jesu død. Guds meddeler oss sin frelse gjennom ytre midler, Vi hører og ser, men gaven er skjult for oss. Vi er henvist til de handlinger som har den Oppstandnes befalinger. Følgelig må skjelne mellom «Guds fremmede gjerning» og Guds *egentlige* gjerning, Forskjellen beror på forholdet mellom lov og evangelium. Denne skjelning er av den største betydning i den troendes liv, når Gud tillater at vi må lide for Jesu navn skyld.

Krusifikset – Kristi martyratributt fremstiller Guds **fremmede** og **egentlige** gjerning. Rent umiddelbart er bildet meningsløst. Sett i lys av Guds ord, fremstiller krusifikset Guds nidkjerhet for sitt verk og hva vi har fortjent. Gud elsker den verden han har skapt, og må reagere med nidkjerhet for sitt skaperverk, okkupert av fiendemaktene synd, død og satans velde. Meningen er underfull og likevel mulig å uttrykk med få ord, **Rom 10:4** – *Lovens siktemål er Kristus til rettferdighet for hver den som tror.*

Så høyt har Gud elsket verden (Joh 3:14). **Så** fordervet er menneskenaturen. Derfor må jøden fornekte Jesu legemlige oppstandelse, og muslimen fornekte Jesu legemlige død på korset. Skjult er Guds majestet i Sønnens lidende lydighet – like fra unnfangelsen i jomfru Marias liv. Skjult er Kristi majestet og allmakt når vi hører hans ord bli opplest og forkynt. Og skjult er hans guddommelig majestet i sakramentets skikkelser. Lik Moses, ser vi Guds herlighet "bakfra", 2 Mos 33:22f. Da er det kunnskap nok å vite at en Herrens delegat forvalter Guds hemmeligheter slik Herren har befalt, for i ham er alle visdommens og kunnskapens skatter skjult til stede midt i blant oss.

Med krusifikset foran oss, ser vi hva alle ser. Med Skriftens ord for vårt øye, lar Gud oss se hva de første øyenvitner "så" da den Oppstandne opplot Skriftene for dem. Også vi blir "seende", når vi hører Kristi ord og tar vare på dem (Joh 14:23, Rom 10:17). Vi ser meningen med en bevitnet Jesus-historie, gitt den enkelte til del i dåpen til Jesu død. Og vi hører og ser med Kristi ord meningen med Kristi befalinger som hans menighet holder på hvert sted.

Det står mennesket fritt å avvise Guds evangelium når han kaller, og vende Gud ryggen inn til sin død. Så er ikke Gud, men mennesket selv årsak til sin evige fortapelse (Rom 1:18ff). Det skarpeste uttrykk for Guds fremmede og egentlige gjerning - både lovens fordømmelse og evangeliets frifinnelse, er «*Kristus og ham korsfestet*», 1 Kor 2:2. Jes 52:13ff. Mt 20:28. Fil 2:6-8, Rom 1:16, 3:24f. 1 Joh 2:2, 1 Kor 1:18, osv).

Guds ord lar oss se "*syndens lønn*" i vår fortjente død (Rom 6:23), og samtidig se *Guds nådegave*, det evige liv på grunn av Jesu Kristi offerdød i alles sted, Joh 3:16. Jf Joh 1:29, Åp 5 og 7:13ff, osv. Vår frifinnelse er en kjensgjerning, slik Skriftene har sagt og Gud stadfestet med Jesu oppstandelse fra de døde. Kristus er vår fred med Gud. Med denne gave oppmuntrer og formaner Gud: Vend om, for himmelriket er kommet nær, Mt 4:17. Ef 1:10, 2:14-16. Kol 1:20, 2 Kor 5:19ff osv.

Kristi kors og skjulte herlighet gir utsyn over Bibelens innhold og sammenheng, og samtidig kunnskap om Guds vesen og egenskaper. Vi lærer den levende Gud å kjenne i hans trofasthet, lik en venn å stole på i enhver situasjon. Fred med Gud er ufred med verden. Som Herren, så hans tjenere. Men omkostningene er gaven verdt. Det er også de prøvelser som Gud sender i vår vei. «*Er Gud for meg, så trede meg hva der vil imot...*»

DE SMÅ KORSBÆRERE

Troen har Kristus, og med ham det *skjulte* liv med Gud i Kristi lidelser (Kol 3:3). Et eksempel: **Kol 1:24ff.** Apostelen viser til de lidelser som prekenembetet medfører. De er i samsvar med Kristi kjærlighet til sin kirkebrud. «*Det er ham vi forkynner, og vi formaner hvert menneske og underviser hvert menneske med all visdom for å kunne stille fram hvert menneske som fullkomment i Kristus*» (v 28 e Sv Kyrkobibel). Apostelen utførte sitt oppdrag med den kraft som Gud gir troens bekjennere.

Kol 2:1-3 – Det jeg ønsker for dem, er at de skal få nytt mot, bli knyttet sammen i kjærlighet og nå fram til hele rikdommen av overbevisning og innsikt, så de kan fatte Guds hemmelighet, som er Kristus. For i ham er alle visdommens og kunnskapens skatter skjult til stede. Rom 6:2, 2 Kor 5:14.

Gud fører sine gjennom prøvelser og med sitt ord gjør han dem til rette teologer. Han blottstiller den onde lyst i våre tanker, ord og gjerninger, og driver oss til Guds rettferdighet i Kristus Jesus. Ved troen griper vi ham og mister oss selv for Kristi skyld. Slik praktiserer vi dåpen i forsakelse og tro, og gjør Kristi offerbønn til vår: "*Skje din vilje!*" I det skjulte helliger Gud sitt Navn på oss og skaper i oss det nye menneske som skal leve evig for Gud.

Esek 20:12 – Jeg er Herren som helliger dem. **Jes 29:23** – (når de) får se det mine hender har gjort iblant dem, da skal de holde mitt Navn hellig /.../ Folk som farer vill i sine tanker, skal lære å forstå, og de som murrer av misnøye, skal få større innsikt.

Joh 17:10 – Hellige dem i Sannheten! Ditt ord er sannhet. **Ef 5:25f** – Kristus elsket kirken og gav seg selv for henne for at han skulle hellige henne ved å rense henne i vannets bad ved ordet. **Gal 2:20** – Det er ikke lenger jeg som lever, men Kristus lever i meg. Det liv som jeg nå lever i kjødet, lever jeg i tro på Guds Sønn, som har elsket meg og gitt seg selv for meg. Ef 4:24, Kol 3:10 osv.

I troens "gode strid" står tre saker på dagsordenen, 1 Tim 6:11-14:

- (1) Avvis med forakt djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen!
- (2) Tro syndenes forlatelse for Kristi skyld!
- (3) Lyd Guds bud og gode skapervilje!

Hvorfor må denne dagsorden tas på alvor i bekjenneres liv? Vi må ta "dette dødens legeme" på alvor, for arvesynden gjør motstand mot Gud i vårt innerste. Mt 15:11, 16:23. Joh 3:4-6. Rom 7:24f, Gal 5:16ff. Gud angriper og dører kjødets gjerninger med lovens ord. Med evangeliet opp reiser han opp fra døden i våre synder og bevarer oss i barnekår hos ham, frelst fra alt ondt. Joh 17:15, 2 Tess 3:3.

Gud er Gud, skjult i Jesu korsdød, og skjult i de troendes liv. Uten evangeliet, henger vi fast i egen skyld og skam og håpløshet, på stadig flukt fra Gud og må til sist fortvile under lovens trusler og fordømmelser. Adam, hvor er du? (1 Mos 3:9) Med evangeliet åpenbarer Gud sin nådige rettferdighet av tro til tro uten lovgjerninger (Rom 1:16f, 3:28). Troen har den oppstandne Kristus, og med ham den sanne trøst mot døden og dommen. Med ham lever vi oppreist fra døden i våre synder, frelst av nåde (Ef 2).

Kristi små korsbærere vet hva verdens barn er uvitende om. De kjenner den eneste sanne Gud i hans trofasthet og tilgivende nåde. De vet seg frikjent og elsket av Gud fordi Guds ord sier så. Med denne viten går de gjennom anføkkelser, lidelser og død. Joh 10:14, 27, Åp 3:5. Guds handlende majestet unndrar seg vår begripelse, men Guds kjærlighet lar seg gripe i nådetilsagnet vi hører, og motta med munnen, rakt frem i alterets sakrament. Da er det nok for Guds kjære barn at de får det ikke bedre enn sin mester.

Mt 10:25 – Har de kalt husbonden Beelsebul, kan da hans husfolk vente noe bedre? Vær ikke redde for dem! **2 Kor 1:5** – likesom Kristi lidelser kommer rikelig over oss, så er og vår trøst rikelig ved Kristus. **1 Pet 4:13** – Gled dere jo mer dere får del i Kristi lidelser..

Til bibelstudium:

Mt 10:16-31. Joh 15:18-25. 2 Tim 3:10-14. Fil 3:10, 1:24. 2 Tim 3:11, 4:5. 1 Pet 2:19, 5:9.

Jf Apg 8:1-3, 14:19:22. 1 Tess 2:13f, 3:1-9. Heb 10:19-25. 1 Pet 2:21ff.

Fra bekjennesskriftene:

LK Fjerde parten: Den gamle Adam skal korsfestes.

CA 20:37-39 - Uten troen kaller en ikke på Gud, venter ikke noe godt av Gud, tåler ikke korset, men søker menneskelig hjelp og stoler på menneskelig støtte. Således hersker alle lyster og menneskelige påfunn i hjertet når troen og tilliten til Gud er borte. Derfor sier også Kristus: «Uten meg kan dere ingenting gjøre» (Joh 15:5).

CA 21:37 - Uten troen, kan ikke mennesket tåle korset. **CA 26:31** – Dette er den rette og alvorlige og ekte dødelse: å bli øvet og korsfestet med Kristus ved mange slags trengsler.

Apologien:

Den Hellige Ånd undertrykker og dør kjødet, 4:167, 170.

Korset oppdrar de troende, men er ikke alltid straff for synd, 12:151-152.

Korset er Guds fremmede verk med Guds egentlige gjerning som mål, 12:158-161.

Kristi rike er skjult under korset, 7/8:18.

Anfektelsen kan regnes med til sakramentene (har Guds bud og løfte), 13:17.

Korset vil gjøre oss lydige, 16:45-48.

Takkoffer - de helliges prøvelse, 24:25. Prøvelsen for evangeliets skyld hører med til den nye pakts offer, 24:30, og hører sammen med bekjennelse, lidelse og takksigelse, 24:38. Korset er et takkoffer når de forsonte holder ut, 24:67.

Store Katekisme:

De som setter sin lit til Gud, har sorg og nød, se Budene, 42, 197.

Det velsignede kors følger Guds ord, se Fadervår, 65

Konkordieformelen:

Adam skal korsfestes, SD 4:19 (LK Fjerde parten).

Korset former de utvalgte i Kristi bilde, SD 11:45-49.

Hva vil Gud med kors og trengsel i etterfølgernes liv?

Gud ydmyker og oppmuntrer. Gud *ydmyker* sine for at hans verk i Kristus skal bli større for oss, og han bevare oss i rettselverkjennelse og i troens lydighet hos ham. Rom 7:15, 24f, 8:31ff. Joh 3:30, 8:36. Og Gud *oppmuntrer* oss til å øve troen og bønner i trengsler og prøvelser. I troens øvelse fornyer han oss i samsvar med Kristi forbilde og fører oss styrket ut.

1 Pet 1:6f – Derfor kan dere juble av glede, selv om dere nå en kort tid må ha det vondt i mange slags prøvelser, om så skal være. Slik blir troen deres prøvd. Selv forgjengelig gull blir prøvd i ild. Troen som er mye mer verd, må også prøves, så den kan bli til pris og herlighet og ære for dere når Jesus Kristus åpenbarer seg. **2 Kor 1:6** – Lider vi vondt, er det for at dere skal få trøst og frelse. Blir

vi trøstet, er det for at dere skal få den trøst som hjelper dere til å holde ut de samme lidelser som vi må tåle. **1 Tess 1:6f** – dere tok oss, ja, Herren selv, til forbilde, og under store trengsler tok dere imot Ordet med den glede som Den Hellige Ånd gir. Slik ble dere et eksempel for alle dem som tror.

Illustrasjon 1: 2 Kor 12:7-10. Paulus måtte slite med «en torn i kjødet», v 7. Da er Kristi lærdom nyttig til salighet, v 7-10 - «*Min nåde er nok for deg, for kraften fullendes i svakhet.*» /.../ når jeg er svak, blir mishandlet, er i nød, forfølgelser og vanskeligheter /.../ da er jeg sterk.

Illustrasjon 2: Da David var sluppet fri fra sine fiender og fra Saul, kalte han på Herren i sin nød, og Gud hørte ham fra sitt tempel, Sal 18:7.

Herrens apostler *motiverer* Guds handlemåte på tre måter:

- **Gud fører sine gjennom trengsler med Guds fullendte rike for øye.** Guds hjelp i prøvelser er en påminnelse om gleden hos Gud: Mt 5:12 (Lk 6:23), Apg 5:40ff, 16:23-25.

Etter å ha blitt steinet nesten til døde, oppmuntret Paulus de kristne i Antiokia med ordene, **Apg 14:22** – «*Vi må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler.*» Målet tatt i betraktning, er trengsler for bagateller å regne, **2 Kor 4:17** – *De trengsler vi nå må bære, er lette, og de skaper for oss en evig rikdom av herlighet som er uendelig mye større.*

Rom 6:6 – Vi vet at vårt gamle menneske ble korsfestet med (Kristus – ved dåpen til hans død, v 3), for at det legeme som er under synden, skulle gjøres til intet og vi ikke lenger være slaver under synden. **1 Pet 4:1f** – Når Kristus /.../ har lidd under sitt jordeliv, så skal dere væpne dere med denne tanke: Den som har lidd her i livet, er ferdig med synden. Derfor skal han ikke lenger følge menneskelige lyster, men leve resten av sitt liv etter Guds vilje. 2 Kor 4:16-18, Rom 8:17-25.

- **Frimodighetens årsak er en foregrepet Kristus-virkelighet, 2 Kor 4:14f, 16** – vi vet at han som oppreiste Herren Jesus, han skal også oppreise oss sammen med ham og føre oss fram til seg sammen med dere. Men alt skjer for deres skyld, for at nåden skal bli stor og få takken til å stige fra så mange flere – til Guds ære. /.../ Selv om vårt ytre menneske går til grunne, blir vårt indre menneske fornyet dag for dag.

Apostelens «vi» (el vårt) inkluderer den troende kirke i den skjulte Kristus-virkelighet.

- **Håpets begrunnelse er Kristi legemlige oppstandelse fra de døde.** Den foregriper de troendes legemlige oppstandelse og inngang i det fullendte Guds rike. Kristi virksomme nærvær med evangeliet skaper av trengslene «en evig rikdom av herlighet som er uendelig mye større», 2 Kor 4:17.

Fra bekjennessskriftene:

Siden det er slutt på levittiske offer, gjenstår takkofferet eller lovprisningsofferet: - «for-kynnelse av evangeliet, troen, påkallelisen, takksigelsen, bekjennelsen, *de helliges prøvelser*, ja, alle gode gjerninger av de hellige...» Et rent og nytt offer skal bæres frem: «Drikkofferet kreves, det er *prekenens virkning* at vi ved evangeliet blir besprengt av Kristi blod, at vi blir helliget, drept og levendegjort. Matoffer kreves også – det er *takksigelse, bekjennelse og lidelse*. /.../ (takkofferet) fortjener ikke forsoningen, men kommer fra dem som er forsont, liksom lidelsene heller ikke fortjener forsoningen, men er takkoffer når de forsonte holder ut i dem.» (Apol 24:25, 30, 38, 67).

Jobs trengsler kom ikke av misgjerninger som han tidligere hadde begått. «Derfor er ikke trengslene alltid straff eller tegn på Guds vrede. Ja, de redde samvittigheter skal få lære at de, når de i sine trengsler ser bare straff og Guds vrede, ikke skal tro at Gud forkastet

dem, men at trengslene har andre og viktigere formål. /.../ Gud gjør en fremmed gjerning for at han skal kunne gjøre sin egentlige gjerning (ref Jes 28:21, Joh 19:2f), Jer 49:12) /.../ Slik ble profetene drept, og Johannes Døperen og andre hellige. Derfor er ikke trengslene alltid straff for visse synder /.../ men de er Guds gjerninger, bestemt til å være til nytte for oss og til å gjøre Guds makt tydeligere i vår svakhet (ref 2 Kor 12:9). Derfor skulle våre leger, etter Guds vilje, være offer som beviste vår lydighet, men ikke et vederlag for den evige død. For den har Gud en annen befaling, nemlig sin Sønnns død.» (Apol 12:158-161, jf 16:45-48).

Guds Ords lære om utvelgelsen gir «den skjønn, herlige trøst at Gud har latt enhver kristens omvendelse, rettferdighet og frelse ligge så tungt på sitt hjerte /.../ at han «før verdens grunnvoll ble lagt» har holdt råd om det, og «i sitt forsett» bestemt hvordan han vil føre meg til det og bevare meg i det. Videre har Gud villet sikre min frelse så trygt og godt, /.../ at han bestemte min frelse i sitt evige forsett, som ikke tar feil eller blir omstøtt, og lagt den i forvaring i vår Frelsers Jesu Kristi allmektige hånd, som ingen kan rive oss ut av (Joh 10:28). /.../

Denne lære gir oss også en herlig trøst i kors og anføktelser, nemlig den at Gud i sitt råd har bestemt og besluttet før denne verdens tidsalder at han vil hjelpe oss i all nød, gi oss tålmodighet, skjenke oss trøst, skape håp og gi alt en slik utgang at det kan bli oss til frelse. Likedan fremstiller Paulus dette på en trøsterik måte i Rom 8 (28f, 35, 38f), at Gud i sitt forsett /.../ har bestemt gjennom hvilke kors og lidelser han vil gjøre hver enkelt av sine utvalgte «formet etter sin Sønnns bilde», og at korset skal og må tjene enhver «til det gode», for de er kalt «etter Guds råd». Av dette har Paulus trukket den visse /.../ slutning at verken «trengsel eller angst», «verken død eller liv» osv. «kan skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus». (FC SD 11:45-49. Artikkelen om utvelgelsen)

Med korset stadfester Gud sitt kall

Guds kirke på denne jord er Guds under i den nye lydighet. Troen har Kristus til gave, og med ham Guds rettferdighet og syndenes forlatelse. Med troen følger etterfølgelsen i gode gjerninger med Kristus til eksempel. Vi ser ikke hjertets tro, men ser livets vitnesbyrd og hører den bekjennelse som stadfester apostelordets lære fra Skriftens Herre. Når etterfølgelsens tid er slutt, har ikke etterfølgerne gjort annet enn sin skyldighet for Gud. De må erkjenne: «Vi er uverdige tjenere» (Lk 17:10. CA 6).

Undrende må vi spørre: Hvorfor har bekjennere siden aposteltiden holdt fast Kristi ord i lidelse og død? Svaret må vi søke hos den treene Gud, som er Kristus-bekjennelsens opphav (Mt 16:16f). Dens sannhet har Gud stadfestet på endegyldig vis da han reiste Kristus opp fra de døde (1 Kor 15:3f). Med handlende allmakt stadfestet Gud at løftene var oppfylt i Jesu person og hans lidende lydighet. Ved Jesus Kristus har de små korsbærere lært Guds trofasthet og godhet å kjenne (1 Pet 3:17), og derfor følger de ham etter i barnlig tillit. De akter herlighetsriket der fremme så mye mer verdt enn trengsler og prøvelser i Kristi etterfølgelse.

Til bibelstudium: Bekjennelseskamp medfører mange slags forsakelser:

Materielle goder:

1 Kor 7:29-31 – Det er kort tid igjen. Fra nå av skal de som /.../ kjøper noe, (være) som om de ikke eide det, og de som bruker verdens goder, som om de ikke brukte dem. For denne verden, slik den nå er, går under. (Jf Mt 19:21f, Lk 14:33).

Fornuftens visdom:

Mt 11:25f – «Jeg priser deg, Far, himmelens og jordens Herre, fordi du har skjult dette for kloke og forstandige, men åpenbart det for enfoldige. Ja, Far, for dette var din gode vilje.»

Vennskap i familieband:

Mt 10:34-35 – Jesus sa: «Tro ikke at jeg er kommet for å bringe fred på jorden. Jeg er ikke kommet for å bringe fred, men sverd. Jeg er kommet for å sette skille: Sønn står mot far, datter mot mor, svigerdatter mot svigermor, og en manns husfolk er hans fiender. Den som elsker far eller mor mer enn meg, er meg ikke verd. Den som finner sitt liv, skal miste det. Men den som, mister sitt liv for min skyld, skal finne det.» Lk 12:52f. Jesus-ordet utlegger det første bud.

Ære og berømmelse:

Mt 5:11 – Ja, salige er dere når de for min skyld håner og forfølger dere, lyver på dere og snakker ondt om dere på alle vis. 1 Pet 4:14.

Kjødets laster og begjær:

Kol 3:5-10 – Så la da det jordiske i dere dø: Hor, urenhet, lidenskaper, ondt begjær og pengejag, som ikke er annet enn avgudsdyrkelse. Det er slikt som gjør at Guds vrede rammer de ulydige. Til dem hørte også dere den gang dere levde i disse synder. Men nå må dere legge av alt slikt: Sinne, hissigheit, ondskap, spott og rått snakk. Og lyv ikke for hverandre! For dere har lagt av det gamle menneske og dets gjerninger og kledd dere i det nye menneske, det som stadig fornyes etter sin skapers bilde og lærer ham å kjenne. Gal 5:24, Rom 6:6.

Forbilder i troens gode strid

Den som unndrar seg korset, unndrar seg Guds forsoningsverk (gitt i dåpen) har andre forbilder enn Guds Sønn i tjenerskikkelsen, og andre mål enn å få se Gud i sin herlighet.

Lk 14:27, 35 – Den som ikke bærer sitt kors og følger etter meg, kan ikke være min disippel. **Mt 5:12** – Gled og fryd dere, for stor er den lønn dere har i himmelen. Slik forfulgte de også profetene før dere. Rom 8:8, Kol 3:3ff.

Kirkens historie er mer enn en forvaltningshistorie. Den er også historien om troens helter i nådemidlenes bruk. Gud som ser i hjertene, kjenner sine. Vi er henvist til livets vitnesbyrd i utholdende tro, til trøst og oppmuntring for oss som nå lever (Heb 11). Tvetydighet hefter ved livets vitnesbyrd mer eller mindre, men vi aner Kristus-bildet skjult under korset. Denne oppmuntring er hensikten med minnedagene i en evangelisk-luthersk kirkeårskalender. Den handler om Kristi virksomme nærvær i etterfølgernes liv, «*de som følger Lammet, hvor enn det så går*» (Åp 14:4).

Minnedagene oppmuntrer oss: Hold urokkelig fast ved bekjennelsen av vårt håp, Kristus Jesus. Etter sin store lidelse troner han ved Faderens høyre, går i forbønn for alle sine og er virksom i den forsamlede menighet. Med Kristus til gave, gjør vi som Kristus-bekjennere før oss: Med Kristus til eksempel etterligner vi ikke det onde, men det gode (3 Joh 11)

Til bibelstudium: 2 Kor 4. Kol 1:24ff. Heb 11. 1 Pet 2:21ff.

Anfektet tro

En luthersk prest overlater det syke sinn til kyndig behandling. Anfektelse er noe annet, og forutsetter evnen til å føle skyld og skam.

Det hender at en troens bekjenner hører Guds frie nåde forkynt for andre, men ikke til meg. Man hører ikke annet enn lovens anklager og trusler, og mener seg forkastet av Gud. Konklusjonen har mange holdepunkter i ens liv, for lovens anklager har alltid rett, men konklusjonen er feil (jf Rom 7:7 og 24f).

Er det noe en kristen ikke trenger, så er det å gå med dårlig samvittighet og manglende frimodighet. Det er bortkastet tid. Guds legedom gis i det private skriftemål. Det er for enhver som vet med seg selv at jeg trenger å høre syndenes forlatelse tilsagt direkte til meg. Derfor har det private skriftemål sin plass i nattverdberedelsen. Har vi latt oss forlike med Gud, må vi hver for oss sørge for å gå vel forlikt til Herrens bord.

Privatskriftemålet begynner med en skriftebønn som gir anledning til å nevne en synd eller to – og la det være med det. Deretter følger hovedsaken absolusjonen eller den gave som Kristus har fortjent: «Jeg forlater deg dine synder. I Faderens osv.»

Den ubetingede absolusjon tilsagt den enkelte, hører med til de unike handlinger som kjenner det evangelisk-lutherske gudstjenestefellesskap. er enestående ved menighetens praksis. Privatskriftemålet er hemmelig, men ikke bruken. Alle menighetslemmer må kjenne til dets gave og oppmuntres til å bruke den for å leve frimodig i troen.

Ordets etterfølgelse forutsetter den livsnære erkjennelse av livet under syndefallets kår. Vi mennesker er kapable til mye vondt, men også i stand til å gjøre mye godt for hverandre. Vi er av naturen vredens barn (Ef 2:1) og hverandres brodermordere (1 Mos 4). Med denne erkjennelse blir vi ikke så lett skuffet, men vet desto mer å sette pris på andres velgjerninger. Guds godhets bevis er langt flere enn noen kan telle (Jak 1:17).

Når Kristus-bekjennelsen medfører "kors og trengsel", vitner Ånden med vår ånd at vi er Guds barn, Rom 8:16 (1 Pet 4:14, Mt 5:12). Og er ikke en troens bekjenner ikke lenger ved sine fulle fem, går Ånden i forbønn hos Faderen med uutsigelige sukk, Rom 8:26.

Åndens indre vitnesbyrd med vår ånd skjer ikke vilkårlig, men med Guds «ytre» vitnesbyrd, gitt med Jesu Kristi, Guds Sønns ord fra Faderen. Døp til Jesu død er vi alltid henvist til Guds trofasthet som ga løftet (Mk 16:16), og alltid henvist til evangeliet og sakramentene som midler, for ved dem er Den Hellige Ånd den suverene hjelperen – når og hvor han vil. Han vitner med Kristi ord at jeg er et Guds barn på grunn av Kristi fortjeneste (Gal 4:6; Rom 8:15). Ja, så er jeg det. Men tro begrunnet i føleri og snusfornuft bedrar.

Til bibelstudium:

Rom 6:2-11, 7:4-6. Gal 2:19ff.

Verdens fiendskap: Mt 10:25, Gal 6:14. - *Kjødets fiendskap:* Mt 10:37-39, 16:24.

Troens faste holdepunkt i Guds sjelesorg

Tilliten til Guds trofaste kjærlighet har et fast holdepunkt. Det fins ikke i våre erfaringer, men i Guds nåderett håndhevet med ytre vitnesbyrd. Det første er *dåpen* til Jesu død og oppstandelse, det andre Guds syndsforlatelsen tilsagt den enkelte som ber om det i skriftemålet, og Guds tredje vitnesbyrd – Kristi legemes og blods sakrament rakt fram og mottatt under Herrens Nattverd. Guds nåderett gir oss disse ytre holdepunkt fra den oppstandne

Kristus. Profetordet fra Herren lød: «Hør, så skal dere få leve!» (Jes 53:3) Og røsten på Tabor-berget stadfestet Ordet i Jesu skikkelse: «Hør ham!» (Mt 17:5)

Gud vet hvilket kors som gagnar enhver av oss, og han gir kraft til å bære det. Med henvisning til de faste holdepunkt i Guds sjelesorg, kan den dømte vite seg kalt av Gud i sin dåp, få stadfestet Guds nådepakt med Guds nådetilsagn, og motta alterets sakrament til et synlig pant på det skjulte liv med Kristus i Gud.

Rom 6:5 – Er vi blitt forenet med Kristus i en død som er lik hans, skal vi også være ett med ham i en oppstandelse som er lik hans. **1 Kor 11:32** – Når vi dømmes av Herren, blir vi refset, for at vi ikke skal bli fordømt sammen med verden (Heb 12:6-10, Rom 8:12-17). **1 Kor 10:13** – Gud er trofast, han vil ikke la dere bli fristet over evne, men gjøre både fristelsen og utgangen på den slik at dere kan klare det.

Skal vi bli bevart hos Gud, må vi søke *Guds sjelesorg*, og menigheten fremstå som et legende fellesskap. Det er jo meningen med Guds kirkes rene kjennetegn. Siden kors og trengsel har Guds bud og løfte, kan også anfektelsen regnes med til sakramentene (Apol 13:17).

Eksempel: David, Sal 13:2, 7 – Hvor lenge, Herre? Vil du glemme meg for alltid? Hvor lenge vil du skjule ditt ansikt for meg? /.../ Men jeg setter min lit til din trofasthet, mitt hjerte skal juble over din frelse. Jeg vil synge for Herren, for han har gjort vel imot meg.

«Hvor lenge?» Det er martyrenes rop til Den aller høyestes rett: «*Hvor lenge vil du vente*, hellige og troverdige Herre, før du holder dom og straffer dem som bor på jorden, fordi de har utøst vårt blod.

Bønnerop om Guds inngripen underkjenner ikke Guds trofasthet, men bekjenner den. Guds svar er allerede foregrepet med Jesu lidelse, død og oppstandelse fra de døde. Han som hevnen tilhører, har hevnet seg kjærlig. Klag 5:20, Sal 13:2, Job 30:21. Guds nådepakt med den enkelte i dåpen gir grunn til frimodighet hver dag: Vår glede er Jesu Kristi daglige komme.

Gal 3:26f - alle er dere Guds barn ved troen på Kristus Jesus. Alle dere som er døpt til Kristus, er blitt ikledd Kristus. **2 Tim 2:13** – Er vi troløse, er (Gud) trofast, for han kan ikke fornekte seg selv.

Fil 1:6 - han som har begynt en god gjerning i dere, skal fullføre den inntil Jesu Kristi dag.

Troen er i seg selv et mørke, men Den Hellige Ånd opplyser og oppmuntrer med Kristus til gave. Og på nådepaktens grunn oppmuntrer vi hverandre til gjerninger som har Guds ord og befaling for seg, Tit 3:8, Heb 10:24 osv.

Saken gjelder ikke «meg og mitt», men det nye livet, skjult med Kristus i Gud (Kol 3:3). I tillit til Guds frie nåde for Kristi skyld, lever Guds barn under Guds nådehimmel. Livshistoriene viser ulike virkeligheter, men deres barnerett er den samme hos Gud. Troens skjulte liv med Gud er alltid skjult, men ikke livets vitnesbyrd i gjerninger som har Guds ord og befaling for seg. Joh 1:12f, Gal 3:26, Rom 8:17.

1 Pet 4:1-5 – (Siden Kristus) har lidd under sitt jordeliv, så skal dere væpne dere med denne tanke: Den som har lidd her livet, er ferdig med synden. Derfor skal han ikke lenger følge menneskelige lyster, men leve resten av sitt liv etter Guds vilje. Det er nok at dere i den tid som er gått, har levd på hedensk vis i utsvevelser og sanselighet, i drikk, festing og fyll, og drevet med forkastelig avgudsdyrkelse. Nå undrer de seg fordi dere ikke lenger løper med dem ut i denne strøm av utskeielser, og de spotter dere. Men de skal få avlegge regnskap for ham som står klar til å dømme både levende og døde. Rom 6:13f, 12:2, 13:8ff. 1 Pet 2:12, 1 Joh 3:8. 1 Tim 6:18, Tit 3:14. 2 Kor 9:8. Osv.

1 Kor 15:57 – Gud være takk, som gir oss seier ved vår Herre Jesus Kristus! Derfor, mine kjære brødre, stå fast og urokkelig og gjør stadig fremgang i Herrens gjerning. Dere vet jo at deres arbeid i Herren ikke er forgjeves. **Rom 8:36f** – For din skyld drepes vi dagen lang, vi regnes som slaktesauer. Men i alt dette vinner vi full seier ved ham som har elsket oss. Åp 2:7, 11, 17, 26f, 3:5, 12, 21.

Fra bekjennesskriftene:

«Kristi rike /.../ er alltid det som han levendegjør ved sin Ånd, enten det er åpenlyst eller skjult under korset. Slik er Kristus den samme, enten han er herliggjort – som nå, eller i trengsler - som han var før. /.../ Han lærer at kirken er skjult under en flokk av onde, for at ikke dette anstøt skal skade de gudfryktige, og for at vi skal vite at Ordet og sakramentene er virkekriftige selv om de blir forvaltet av onde. Imidlertid lærer han at disse ugudelige – selv om de har del i de ytre kjennetegn, likevel ikke er den sanne Kristi kirke og Kristi lemmer, for de er medlemmer av djevelens rike» (Apol 7/8:18, 19. Ref Mt 13:37-38, 3:12, 25:1.

Uttrykket «Ordet og sakramentene» viser her til Guds kirkes rene kjennetegn, CA 7).

Krusifikset er Guds kirkes seiersmerke gjennom endetidens trengsler. Den oppstandne Kristus kroner troen med sin seier, **1 Joh 5:4** – *For alt som er født av Gud, seirer over verden. Og det som har seiret over verden, er vår tro* (Joh 16:33). Til en påminnelse blir krusifikset båret først i prosesjonen. Vi er døpt til Kristi død, og vi har samfunn med Kristi legeme i velsignet brød, men blir samtidig advart med apostelens henvisning til gudsfolkets ørkenvandring: *Gud hadde ikke behag i de fleste av dem, for de henga seg til det onde* (1 Kor 10).

Et Luther-ord:

«Verdens barn «ser at de som stoler på Gud og ikke på Mammon, de må tåle mye sorg og nød; djevelen står dem imot og hindrer dem så de ikke vinner noen penger, innflytelse og ære i verden, ja snaut nok beholder livet. Men motsatt: De som tjener Mammon, de har makt, innflytelse, ære og gods og trygg posisjon i verden. Derfor må en nøye merke seg slike bibelord som motsier verdens tilsynelatende lykke, og holde fast ved at slike ord ikke kan lyve eller bedra, men skal vise seg å være sanne» (SK Budene 47).

Herlighetsteologi

Herlighetsteologiens kilde

er overtro på menneskets umiddelbare evner for Gud, i tillit til føleri, fornuft og vilje. Kilden krever selvbekreftende tolkningssirkler, hvor man ser hva man vil se, og anvender bibelord med de forbehold som ønskemål og omstendigheter krever. Karakteristisk er stadige sidesprang til "min gudstro", "min kristentro" og "mitt syn" på ditt og datt.

Hvor mennesket er kilden til innsikt i troens saker, har man overtrådt det første bud og erstattet den nytestamentlige med gudelighets skinn. I likhet med de første kristengenerasjoner og våre reformasjonsfedre er også vi kalt til anti-bekjennelse (antilogi). Den avviser det uvirkelige gudsbilde tilpasset menneskers behov og interesser, og avviser den overfladiske virkelighetsorientering med dens titaniske overmot. Kilden til kirkens lære og liv er den rett utlagte Skrift fra dens Herre, og ellers ingen.

Herlighetsteologens middel til innsikt

er den åndeliggjørende omtolkning av kristentroen, ukjent for kirken like fra urmenigheten i Jerusalem. Man påberoper seg den umiddelbare tilgang til dypere innsikt i Guds usynlige egenskaper og skjulte hemmeligheter.

Tankegang og legitimeringsmåte er kjent fra kirkens første århundrer, da såkalte «gnostikere» (av gnosis = innsikt) formidlet alternative evangeliesskrifter, med påstand om skjulte overleveringer fra autoriteter i Jesu innerste disippelkrets. Med hemmelige (apokryfe) overleveringer fremsto gnostikerne som et korrektiv til kirkens lære og liv like fra urmenigheten i Jerusalem. Men korrektivene avslører seg selv med forflatede vrengebilder (el speilbilder).

Karakteristisk var forakten for menneskets kroppslige eksistens og Guds kirkes ytre kjenne-tegn. Med stor konsekvens fulgte aversjonen mot Ordet som ble menneske i mannen Jesus fra Nasaret (Joh 1:14), og et nedlatende forhold til apostelordets læreautoritet fra Kristus.

Lett gjenkjennelig i moderne utgave er aversjonen mot konfesjon, mot liturgi og nådemidler, det vil si mot alt som vitner om den Oppstandnes nærvær, virksom med ytre midler i den forsamlede menighet. Tilsvarende entusiastisk er man for det umiddelbare, det sensasjonelle og oppsiktsvekkende, og for stadig nye påfunn for å trekke folk. Et annet trekk er argumentasjonen med eget «syn» og «dypere innsikt», ikke sjelden tilslørt med status som «konservativ». Da søker man legitimitet i en felles miniteologi, kalt «tilstrekkelig grunnlag» eller «det sentrale» i kristendommen eller Bibelen. Slik etablerer man kirkefellesskap på en basis overordnet «det som står skrevet».

Fremgangsmåten består i reservasjon og rangeringer, men er Nytestamentet fremmed. Med hensyn til interessekontroll er fremgangsmåten fordelaktig:

(1) Rom for *reservasjoner* mot apostelordets lære (Joh 17:20a, Ef 2:20), og

(2) *rangeringer*: Fortsatt uenighet i læren er av underordnet betydning.

Det overordnede hensyn gjelder ikke kirkens fremtreden som apostolatets kirke, men det helhetlige hensyn til det organiserte tjenestefellesskap. Begrunnelsen er herlighetsteologi av politisk art.

Moderne nygnostikere vet bedre enn de som først kjente Jesus fra Nasaret. Er den "indre", umiddelbare opplysning i strid med apostelordets lære, søker man støtte i vikarierende argumenter, alternativt i bibelsteder som handler om noe annet. Resultatet gjør prekenen til propaganda og troen til føleri.

Herlighetsteologi etablert i generasjonsløpet gjør mennesker immune mot "skaperen av himmel og jord, av alt synlig og usynlig" (Nicenum år 325). Under skinn av kristendom, vitner selvbestemt praksis mot den gode Skaperen i kirke og samfunn. Man vitner falskt om mann og kvinne i hvert deres gudgitte kall. Og man vitner falskt om Guds dennesidige (immanente) og virksomme nærvær med ytre tegn i den forsamlede menighet.

Konsekvensene er omfattende. Man må åndeliggjøre og bortforklare historien om den inkarnerte Gud i hans lidelse, død og oppstandelse. I stedet for den nytestamentlige tro trer Gud-og-Jesus-religionen, begrunnet i opplevelsesmystikk egnet til å bevise hva som helst.

Herlighetsteolog eller korsteolog?

Den unge Luther formulerte forskjellen slik: "*En herlighetsteolog kaller det onde godt og det gode ondt. En korsteolog kaller saken for det den virkelig er*" (Heidelberg-disputasen 1518.

Tese 21). Denne forskjell mellom sann og falsk teologi medbestemmer forholdet til den andre trosartikkel – Jesus-historien og dens mening. Her følger fem kjennetegn:

- En herlighetsteolog søker Guds sannhet og velsignelse i slikt som besnærer, pirrer og pranger med ytre fromhet, målbar fremgang, samfunnets kristianisering, osv. Derfor blir frelsesvisshet begrunnet med "forvandling", gitt til kjenne med personlige «blussings» og lykkefromhet i gruppeadferd.
- Herlighetsteologer fortrenger evangeliet om Guds rikes nærvær i en dennesidig Jesus-historie. Med suksèkriterier blir Rikets nærvær et spørsmål om stordriftskampanjer og samfunnets kristianisering. Kriteriene fortrenger gudmennesket i underfulle nærvær i tjenerskikkelsen, og likeså hans nærvær i nåtid, virksom i den forsamlede menighet med evangeliet og sakramentene, og som verdens Dommer på den ytterste dag, synlig for alle i sin Guddoms herlighet. Herlighetsteologer omdanner hele dette endetidsforløp til et stykke verden underkastet autoritære storpredikanter alternativt kirkemøters lærevedtak, som om Guds ord er utgått fra dem eller kommet bare til dem (1 Kor 14:36).
- En herlighetsteolog vil bekrefte sin troverdighet med erfaringer og bevise den med «velsignelser», bønnhørelser, gladsang, opprakte hender og bøyd knær. Men uten sikre holddepunkter for troen, følger frafallet. Guds ord falt på steingrunn, Lk 8:13 – (Det er de) som tar imot ordet med glede når de hører det. Men de har ingen rot og tror bare en tid. Når de blir satt på prøve, faller de fra.
- Herlighetsteologer er fremmede for Guds handlende allmakt i "en korsfestet Kristus" (1 Kor 1:23), fremmede for Ordets etterfølgelse og konfesjon i nytestamentlig mening (homologi). Slike sperrer vitner om arvesyndens kraft i menneskers tradisjoner (2 Kor 10:5, jf Mt 16:22f).
- Herlighetsteologi lar menneskene søke gavene fremfor Giveren (Sal 73), beskuelsen fremfor troen, karrieren fremfor etterfølgelsen. Det oppstår en manipulerende sirkel, hvor tilhørerne blir forespeilet opplevelser og løsninger etter "Guds vilje" – den tilhørerne forventer. Taleren proklamerer kristnes rett til fremgang i alt hva de gjør, og rett til å leve i "Guds barns frihet" fra begrensninger. Bevisførselen skjer i analogi med Guds ord til sitt utvalgte folk i den gamle pakt.

Eksempel: Alle de Guds velsignelser som Moses regnet opp for Guds folk i den gamle pakt, 5 Mos 28:1-14. Alt skulle bli folket til del, med forbehold om lydighet mot Sinai-paktens lover og bud. Hvis ikke, skulle Guds forbannelser komme over folket.

Historien om *radikale* vekkelse (radikalpietisme) handler om konsekvente herlighetsteologer – om «hellig kjød» og «Gud seks fot høy». De opptrer med guddommelig kompetanse, autoritet og myndighet i egen person, som om Gud taler umiddelbart gjennom dem. Dette autoritære svermeri er kjent fra spiritualistene på reformasjonstiden, og senere i radikalpietismens historie opp mot vår samtid. De var gjenfødt med "hellig kjød" og opptrådte som kristus'er, kommet for å fullbyrde dommen over de ugudelige.

Mest kjent i vårt land er den voldelige vekkelsen blant en del av Kautokeino-samene omkr 1850. Mindre kjent er den radikale fløy innen Skiens-vekkelsen noen år senere. Men biblisistisk herlighetsteologi er et flerhodet troll. I våre dager gjør samme åndelighet seg gjeldende med utagerende predikanter på diverse TV-kanaler.

Med selvbestaltet åndelighet utlegger herlighetsteologer bibeltekster i samsvar med eget «syn» og helst med støtte i «fagteologer» eller «nyere forskning», som om lærde teologer er utrustet med Åndens indre lys og umiddelbare tilgang til tekstens egentlige mening eller budskap. Hvor har de det fra?

Den rabiate variant proklamerer «troens ord» med henvisning til "en åpenbaring fra Ånden". I analogi med Skaperen selv, opptrer predikanten med helbredelser og "velsignelser" på ord-

re. Men straks Gud legger korset på, følger famlende sjelesorg, eksperimentell virksomhet og frustrerende resultater. Da er utstøting et middel i den forvrengte menighetstukt. Den avslører at man tar ikke den korsfestede Skaperen på alvor, og følgelig heller ikke seg selv og sin egen død på alvor.

Uten korsteologi, blir arvesyndens kraft og evige følger omskrevet og bagatellisert av hensyn til vår egen rettferdighet. Uten korsteologi må egenrettferdigheten dekke seg bak utvortes skinn, lik en kalket grav, og unngå kjærlighetens skriftemål for sin neste og unngå det private skriftemål i nattverdberedelsen. Hvor Kristi sjelesorg gjennom ytre midler er ødelagt, må uinnfridde forventninger til egen åndelighet ende i de manges frafall og sjeleforlis.

Menneskenaturens preferanse er ikke Guds Ords sannhet, men løgn og selvbedrag (Joh 8:44). Så lenge vi tilpasser åpenbaringsordets Gud til selvbestemt kristentro, må vi trelle under Guds fiendemakter – ”djevelen, verden og vårt eget kjød”. Med læretilpasninger og fornektelser utelukker vi oss selv fra troens øvelse i det liv vi er skapt til å leve. Det er livet i Ordets etterfølgelse, skjult under korset i Lammets spor, hvor enn går. Etterfølgerne ser ham, men ser ham «bakfra».

Mine hovedkilder:

LOEWENICH, WALTER VON: *Luthers theologia crucis*. München 1948.

PINOMAA, LENNART: *Lutherin kilvoitteleva usko* (Luthers kjempende tro). Borgå & Hki 1952.

PRENTER, REGIN: *Zur Theologie des Kreuzes bei Luther*. (1959) = *Theologie und Gottesdienst. Gesammelte Aufsätze*. S 247-274. Århus & Göttingen. 1977.

PREUS, ROBERT D: *Korsets teologi*. (6) = *Lutherläsaren* 1995, 7-22. Overs. Johan Lumme.

DEN BENÅDEDE JOMFRU MARIA

Marias særstilling blant kvinner er hennes posisjon som "Herrens mor". Hennes morskap er enestående. Og på grunn av sitt vitnesbyrd, er hun den første blant kirkens trosvitner i den nye pakt. Denne rekkefølge er ingen rangering, for vitneposisjonen er i Nytestamentet aldri en rangposisjon. Alle Kristus-vitner står for Gud som benådede syndere, uansett tid og sted.

I sentrum for den nytestamentlige overlevering står HERREN og hans utvalgte apostler (apostolatet). Herrens mor levde tilbaketrukket – den gang og senere i aposteltiden (NT). Endog apostelen Johannes unngikk å nevne Maria ved navn. En forklaring kan være konfrontasjoner med tidlignostisk Maria-spekulasjon.

Karakteristisk for gnostisk bibelbruk er allegoriske analogislutninger om Marias evige jomfrudom, som man leser inn på en rekke steder, eks Mt 1:20, 23 og Lk 1:34f. Denne bibelspekulasjon vitner om gnostisk innflytelse og religionsimport tidlig i kirkens historie, først bevitnet i øst.

I Nytestamentets skrifter er Maria – Jesu mor, jomfruen som stod under Guds nådevalg og velsignelse (Lk 1:28 – du benådede, 30, 42, jf 2:34). Hun er Herrens ringe tjenerinne (1:38, jf 48) som stolte på Gud (1:45-55). Hun tok vare på Guds ord og grunnet på dem (2:19, 51).

Maria tilhørte disippelkretsen like fra begynnelsen av Jesu offentlige virksomhet (Joh 2:1f, jf 11) inntil hans død (19:25), om enn med begrenset forståelse for Jesu verk (2:4). Etter møtet med den Oppstandne, var Maria blant dem som samlet seg i Den øvre sal (Apg 1.13f).

Er jomfru Maria den nye Eva?

Dette spørsmål er emnet for denne artikkel. Foranledningen var bidragene i Kirkebladet Lære og Liv, nr 1996. Med stigende uro hadde jeg merket meg økt avstand til evangelisk-luthersk kristendom. Jeg måtte erkjenne at i sentrum for «Kirkelig Fornyelse» stod ikke evangeliet om synderens frifinnelse på grunn av Kristi fortjeneste, mottatt i tro. I ly av Borgå-avtalen, og under trykket fra nyfeminisme og folkekirkelig unionisme, går fluktruten til et "gammelkirkelig" økumene og læremangfold. En legitimeringsmåte var det kirkehistoriske argument. Fra kirkens historie kan man velge det som "beriker" og ivaretar våre interesser. Men hva slags kirkefornyelse er det? Det er lett å gå seg vill uten den uforbeholdne bekjennelse til apostelordets lære fra Skriftens Herre. Det er eneste grunn til at konfesjonell lutherdom identifiserer seg med den gamle kirke i skriftbunden tradisjon. Vi er den gamle kirke og ingen ny kirke, til forskjell fra Romerkirken, Den nordisk katolske kirke, Den anglikanske kirke og mange flere. Sett fra det hold, må de gammellutherske normer «Skriften alene, troen alene og Kristus alene» fortone seg som altfor snevre og eksklusive, og Ordets og Sakramentets kirke som stusselige greier. Et bidrag om Herrens mor kan passende begynne her.

«Vik bak meg, satan!»

Jesus-ordet markerer grensen for mennesketankens muligheter. Under Guds fiendes herredømme har vi kun sans for det som hører mennesket til (Mt 16,23). Det er synd å tilbe noen ved siden av den levende Gud (5. Mos 6,13). Forbudet går som en rød tråd gjennom hele Bibelen, og omfatter Maria-dyrkelsen uten hensyn til forskjellen mellom å dyrke, påkalle og ære henne. Forskjellen vedkommer ikke saken, for den man påkaller og ærer ved siden av

Kristus, tilber man også. Guds befaling er klar, **Sal 50:15** - *Kall på meg på nødens dag, og jeg vil utfri deg.*

Ingen skapning har del i Guds herlighet, heller ikke Herrens mor. Grensen er absolutt. Det fremgår alle-rede av det bønnemønster Jesus har gitt kirken: Faderen er bønnens mål, Sønnen bønnens mellommann, og troens bønn i Jesu navn er Åndens verk. "For ditt er Riket, makten og æren", lyder lovprisningen til Faderen, altets opphav og alle gode gavers giver (jf Ef 2,17f). Men det religiøse menneske benytter helst omveier og supplerende midlere.

Bare èn mellommann

Menneskelig sett trenger vi mellommenn som vet hva det vil si å være uverdige syndere uten krav på noe fra Gud. Ja, vi er uverdige og trenger en forbeder hos Gud. Da faller det naturlig å søke løsningen i det skapte, den være ting og tanker, eller "en avbildning av et for-gjengelig menneske", Rom 1,23.

Vår mellommann er Ordet som ble menneske i Jesu skikkelse (Joh 1:14). Han er "sann gud, født av Faderen fra evighet, og sant menneske, født av jomfru Maria" (forkl 2 trosart). Jesus Kristus, sann Gud og alles bror vet vår nød bedre enn vi gjør (Heb 2:14ff, 4:15f). Det er èn Gud og èn mellommann mellom Gud og mennesker, mennesket Kristus Jesus (1 Tim 2:5). Han er vår talsmann og rettferdighet hos Faderen (Joh 16:10, 1 Joh 2,1f). Bortsett fra vant-roen, kan ingenting skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus (Rom 8:39). Kristus gikk inn i selve himmelen og står nå som vår øversteprest og forbeder for Gud Faderen. Det gjør han i kraft av sin eviggyldige offerdød (Heb 9:24ff). Derfor kan han også fullkomment frelse dem som kommer til Gud ved ham, da han alltid lever til å gå i forbønn for dem (7:25). Denne bønnevei har Guds løfte og fører sikkert fram (Ef 3:2). Den er også påbudt: Ingen kommer til Faderen uten ved meg, Joh 14:6, og v 14 - Dersom dere ber om noe i mitt Navn, vil jeg gjøre det. Denne adgang til Faderen gjør gleden fullkommen (16:24). Jesus stiller et eneste vilkår – at hans ord blir i oss (15:7).

Den bibelske konklusjon står fast: Det strider mot Det første bud å sidestille helgener med Kristus og påkalle dem. Det er en styggedom for Gud å la jomfru Maria medvirke i Guds frel-sesverk. Her står åpenbaringsordets Gud mot menneskepåfunn.

Fortaptes mellommann

Gud og mennesket er forenet kun i Jesu guddomsperson. Åpenbaringsordets Gud er opp-høyet over mennesker og alle engler, og samtidig har han med handlende allmakt kommet til syne i "Ordet som ble menneske" (Joh 1:14), unnfanget ved Den Hellige Ånd og født av jomfru Maria. Han er "full av nåde og sannhet", sier Johannes uten å nevne Maria.

Etter sin opptagelse til Faderens høyre, har vi en forbeder som har delt livet med oss under syndefallets kår, men uten synd (Heb 4,15f, jf 2,17f). I sin lidende lydighet har han overvun-net satans makt. Guds vitnesbyrd er Jesu oppstandelse fra de døde.

Kristus befaler alle som strever med morallovens fordring å komme til ham som kommer oss i møte i den forsamlede menighet (Mt 11:28). Han vil ingenlunde støte dem ut (Joh 6:37). Hans rike er et nåderettens rike hvor han kommer røverens bønn i hu (Lk 23:42f). Men den som vil lete i Bibelen etter lignende løfter om Maria og andre troshelgener, må lete forgje-ves. Her er vi plassert på samme linje, for alle som tar imot Ham, har den samme Gud i hans tilgivende nåde. Også de som forkaster Ham, stilles likt.

Hvem skulle ha større grunn til å påkalle Maria enn den apostel som fikk i oppdrag å ta seg av henne? Men apostelen Johannes har et annet tema: Den inkarnerte Gud, som er Veien, og derfor Sannheten og Livet i Jesu tjenerskikkelse. Ingen kommer til Faderen uten ved ham (Joh 14:6). Ikke overraskende er den eldste disippel-benevnelse vi kjenner, er «de som tilhører Guds vei» - Guds vei til oss (Apg 9:2). Det er først etter aposteltiden vi møter de første ansatser til Maria-fromhet og Maria-dyrkelse.

De hensovedes begrensning

I det hinsidige er englene og de hellige spart for den kjempende Kirkes lidelser og bønnerop under endetidens trengsler. All nød i denne verden er dem fremmed og uvedkommende (Jes 63,16). Eia, var vi der! De lever i den utsigelige glede nær Guds herlighet, spart for satans fristelser, verdens gudshat og ondt begjær. Mange er de bibelsteder som lar oss ane Guds helliges lengsel etter den endelige seier, men ikke et eneste bibelsted gir anledning til den slutning at vi skal påkalle dem og be om deres hjelp i vår nød (jf Apol 21,9-10).

Det er den allvitende og allseende Gud som vet og forstår vår nød i en fallen verden, okkupert av synd og død, og underlagt satans tyranni. Gud "er den som ransaker nyrer og hjerter" (Åp 2:23). Jesus visste ifølge sin guddomsnatur hva som bor i mennesket (Joh 2:24). Dette tjener oss til trøst, for "han som ransaker hjertene, vet hva Åndens attrå er, for etter Guds vilje går han i forbønn for de hellige" (Rom 8:27, jf Lk 24:38). Det er vi mennesker som glemmer vår frelses Gud og planter "fremmede ranker" i en kirke etter vår fasong (Jer 17:10). En fremmed ranke er Maria-fromheten nye Eva.

Linjen fra Det gamle testamente

Patriarkene ble ikke gjenstand for påkallelse og begjæring om forbønn hos Gud. Noe slikt eksempel fins ikke i GT. "Kom i hu, Herre!" Slike bønner påminner Gud om utvelgelsen og løftet til Abraham om velsignelsen i hans ætt. Det er ikke Abraham, men Gud som hører (Jes 63:16). I den samme åpenbaringshistorie er Herrens Nattverd en ihukommelse, som nå gjelder den nye pakt i Jesus Kristi offerdød.

Heller ikke Jakobs velsignelse kan være belegg for helgenpåkallelse, 1 Mos 48:16 - "den engel som forløste meg fra alt ondt, han velsigne guttene, så de må kalles med mitt navn." Jakob opptok Josefs to sønner blant sine. Også de skulle få del i Jakobs testamente, som om de var unnfanget av ham selv (jf Jes 4,1 og Lk 1,25).

Det er ikke påkallelse av døde som er meningen i Jer 15:1 (Moses og Samuel), men å understreke Guds straffedom over folkets synder (jf Esek 14:14, 16:18).

Bønnens vilkår

Foruten vår egen nød er det to grunner til kristnes bønn: Guds ord og løfte. **Sal 119:105** - *Ditt ord er en lykt for min fot og et lys for min sti.*

Katolikken påkaller og ber: "Hill deg, Maria, full av nåde /.../ Hellige Maria, Guds mor, be for oss syndere, nå og i vår dødstime". Men bønnen til de hellige, og fremst blant dem Herrens mor, er uten Guds befaling og løfte. Uvisse antagelser og spekulativ poesi er like uvisse som havets bølge (Jak 1:6). Maria-dyrkelsen er intet unntak.

Kirken fører videre linjen fra den gamle pakt. Peter avviste kontant tilbedelse rettet mot mennesker (Apg 10:25f), og likeså Paulus og Barnabas (Apg 14:11-18). Denne avvising står fast, også om Gud skulle bruke døde som hjelpere, slik han bruker englene sine. Tilbedelsen

tilkommer heller ikke dem, om så en av dem skulle bringe bud om bønnehørelse (Gabriel, Dan 9:20ff, 10:10-15, jf Lk 1:13, Apg 10:1-6). Englene avviser tilbudelse (Åp 19:9f og 22:8f). Følgelig er det åpenbaringsordets Gud Maria og Sakarias lovsynger (Lk 1:46-55 og 68-79).

Hvorfor bør vi ære Guds hellige

Vi priser Gud som så til sin tjenerinnes ringhet, **Lk 1:48f** - fra nå av skal alle slekter prise meg salig, fordi han har gjort store ting imot meg, han den mektige, og hellig er hans Navn.

Det var professor Carl Fr. Wisløff som i en samtale bemerket at reformasjonen tok helgenkalenderen fra folket uten å sette noe i stedet. Det hadde han rett i. En evangelisk-luthersk Kristus-kalender inneholder kirkeårets tider og minnedager fra bibelhistorien, oldkirken og kirkens wittenbergske reformasjon. Kirken skylder å gi især barna og de unge forbilder fra bibel- og kirkehistorie. Sammen med fortellinger fra kirkens historie kan en kalender av denne type være et nyttig hjelpemiddel i husandakten og ellers. Mt 7:3-5.

Hva vil det si å ære de hellige? Det bibelske anliggende har Melancton fremstilt i forsvarsskriftet for Den augsburgske bekjennelse, Apol 21,4-6. Vi ærer de hellige på tre måter: Med takk, oppmuntring og etterligning.

Takken: Vi skal prise Gud og takke ham for de gaver han har gitt sin kirke (Gal 1:24, Mt 5:14, 16). Takken viser at vi verdsetter gaven svært høyt, samtidig som vi roser de hellige for deres bruk av Guds gaver (Mt 25:21, 11:11).

Oppmuntringen: Vi skal minnes troens hellige på en slik måte at vi ser Guds barmhjertighet mot uverdige tjenere, til eksempel mot Peter som fornektet Kristus, eller mot Saulus, forfølgere. Slik tjener minnebildene til å styrke oss i troen på Guds nåde som overgår synden (Rom 5:20). Da bruker vi dem som vinduer mot Guds miskunnhet i Jesus Kristus. Vi ser Den store Korsbærer i de små etterfølgere som har gått foran oss. Med fornyet frimodighet øver vi oss i tålmodighet, og vi har trøst og håp av deres lære, bekjennelse, kors, lidelse, utholdenhet osv (Rom 15:4). Denne ære tilkommer også henfarne kristne som har vært et Guds redskap for den enkelte av oss.

Etterligningen: Vi gjør som idrettsutøveren, studerer forbildet nøye, først og fremst for å øve oss i de helliges tro, og deretter i deres ferd, og gjerne i slikt som vedkommer vårt kall (Heb 13:6-7, 1 Kor 11:1).

Altså gjør vi ikke de hellige til midlere for Gud og delaktige i Guds frelsesverk. Vi lar ikke engang Herrens mor skygge for noe av Jesu Kristi ære. Hennes begrunnelse sammenfatter Det gamle testamentes vitnesbyrd om Gud, den mektige og hellige, eksempelvis *Hannas* bønn (1 Sam 2,1-10). Vi priser Maria salig på grunn av Guds storverk mot henne. Dette storverk var både enestående og allmenngyldig - enestående fordi jomfru Maria ble Herrens mor og første bolig, og allmenngyldig fordi Guds barmhjertighet mot Maria er hans barmhjertighet mot enhver av Adams falne ætt. Maria delte Abrahams tro og satte all sin lit til Guds ord og løfte. Hvordan henger dette sammen?

Guds storverk mot Maria og oss alle henger sammen i barnet hun fødte. Guds miskunnhet mot Herrens ringe tjenerinne er Jesus Kristus, Guds miskunnhet i egen person (Sal 51:3). Han priser dem salige som er fattige i seg selv og tilsier dem himmelriket (Mt 5:3). Et gjen-svar var Elisabets hilsen, da hennes foster reagerte på Marias hilsen, **Lk 1:42-45** - *Velsignet er du blant kvinner /.../ salig er hun som trodde.*

Troens lovsang

Den religiøse fornuft setter sin lit til menneskers bud og lærdommer, foretrekker den selvvalgte fromhet og utvortes ydmykhet (Kol 2:23). Det religiøse menneske forstår ikke troens rettferdighet for Gud, men forstår seg på personer og retter blikket mot Maria. "Full av nåde", sier katolikken om Maria, og legger til grunn en gal oversettelse i Hieronymus' bibeloversettelse Vulgata (d 420). Grunnteksten krever oversettelsen "du benådede" (Lk 1:28). Det er forskjell på frifinnelse og fornyelse.

Hebreerbrevet lister opp noen av troens forbilder i den gamle pakt, blant dem Sara og skjøgen Rahab (Heb 11:11, 31). Her som i Marias lovsang er det Guds løfte som frelser, mottatt i den tro som Den Hellige Ånd skaper. Troens hemmelighet er Kristus mottatt som gave, kun på grunn av Kristi fortjeneste. Utelukket fra frifinnelsens årsak er menneskets moralske kvaliteter eller Guds nådevirkninger i mennesket.

Lk 1,53-55 - Hungrige mettet han med gode gaver, og rikmenn lot han gå bort med tomme hender. Han tok seg av Israel, sin tjener, for å komme sin miskunn i hu - således som han talte til våre fedre - mot Abraham og hans ætt til evig tid. Mennesker som ikke vet noe annet enn lov religion (homo religiosus) synger ikke slikt av hjertet.

I aposteltiden var menighetene grunnfestet i "Moses og profetene" og i Jesus-overleveringen. Det kan man ikke si om dem som overfører på mennesker den dyrkelse og ære som tilkommer Gud. Læremangfold beriker ikke kirken, men ødelegger dens fremtreden som apostolatets kirke. Læremangfold begynner ved å gi villfarelsen rom i gudstjenestelige ordninger, men "en liten surdeig syrer hele deigen", Gal 5:9.

Sannhet eller løgn

Under trussel om salighets forlis må en katolikk holde for sant hva de pavelige dogmer sier om jomfru Marias ubesmittede unnfangelse og syndfrihet (1854), og om hennes legemlige opptagelse til himmelen (1950). Men *hvem* taler her? Taler paven i Kristi sted, er læren sann. Hvis ikke er læren Antikristens løgner. Nytestamentet gir ikke noe tredje alternativ. Det fins ikke.

2 Tess 2,11 - derfor sender Gud dem kraftig villfarelse, så de tror løgneren, for at alle skal bli dømt som ikke har trodd sannheten, men hatt behag i urettferdigheten.

Kirkens historie også syndens historie

Moderne ekumener går gjerne til kirkehistoriens "tradisjoner" for å berike oss med nye læretilsetninger i kompromisserende avtaler og deklarasjoner. Da tar man ikke på alvor at kirkens historie er både troens og syndens historie. Hvor apostelordets læreautoritet fra Kristus må vike for politikerkløkt og taktikkeri, der overser man antikristens virksomhet i kirkens historie. I så henseende representerer vi et kirkeproblem hver for oss.

Kristenheten har aldri vært noen samstemt bekjennelseskirke. Det er slettes ingen selvfølge at apostelordet har sin læreautoritet og gyldighet fra Skriftens Herre, Jesus Kristus. Det vil alltid fins de som fremstår med dypere innsikt, som om Guds ord utgår fra dem, eller kommet bare til dem (1 Kor 14:36). Ordets etterfølgelse fins ikke uten «nei» til vrang lære (antilogi). Det er kirkesituasjonen inntil Dommens dag. Kirkens historie er kampen om den Kristus-bekjennelse som samler kirken om Ord og Sakrament på Skriftens grunn. I kirkens skygge lever den uegentlige teologi i kraft av synsing og liksom-teologi. Bekjennelse i bibelsk mening stadfester med bibelord den rett utlagte Skrift fra dens Herre, gitt kirken i og med apos-

telordets lære. Denne virksomhet samler kirkens lemmer med Guds domstol for øyet. Kirken trenger ikke stammens hyll!

Maria-dyrkelsen fra øst

Hieronymus tilpasset oversettelsen til den Maria-dyrkelse som blomstret først øst i kristenheten, for senere å vinne utbredelse i vest. Utbredelsen fra øst til vest forklarer to ting: (1) Den Maria-fromhet som tilsvarer Romerkirkens dogmer, var fra gammelt av utbredt i kirker utenfor pavedømmet. (2) Maria-påkallelser er typisk for liturgiene i de ortodokse kirker, til forskjell fra den romersk-katolske messe, hvor Maria-påkallelse forekommer en gang (i syndsbekjennelsen). Ingen av Romerkirkens Maria-fester er eldre enn 700-tallet, og alle med utspring i byzantisk tradisjon, ifølge liturghistorikeren Gregory Dix.

Mange har villet forklare Maria-dyrkelsens oppsving på 400-tallet med læren om jomfru Maria som "gudfødgerske" (teotokos), og da med henvisning til konsilet i Efesus år 431.

Med benevnelsen gudfødgerske ville konsilfedrene stadfeste kirkens gudgitte bekjennelse til Jesus som sann Gud og sant menneske (Mt 16), og dermed avvise tendenser til å dele personheten i to - en guddommelig og en menneskelig person (nestorianismen). Nestorius med sine spissformuleringer åpnet for den motsatte ytterlighet i kampen mot dem som forfektet en-naturlæren (mono-fysittene).

Altså bekjenner vi at Maria er gudfødgerske. Efesus-konsilet stadfestet hva Elisabet sa om Maria: "min Herres mor" (Lk 1:43). Benevnelsen fikk en utilsiktet virkning - et veldig oppsving for Maria-dyrkelsen i øst og vest. Det er da viktig å merke seg at Maria-dyrkelsen var et vanlig fenomen allerede på 300-tallet, især i øst, hvor den også fant rom i den nestorianske kristenhet. Det er altså feil å gjøre Efesus-konsilet ansvarlig for senere Maria-dyrkelse.

I Priscilla-katakomben i Rom fins bildet av Maria med barnet sammen med profeten Jesaja. Bildet vitner om en Maria-fromhet som fantes i vest allerede på 100-tallet. Romerkirkens eldste legender og læreutsagn om Maria har den overtatt fra kirkene i øst, hvor den syriske kirke synes å være Maria-dyrkelsens "mor". Allerede Efraim Syreren lærte Marias syndfrihet (ca 370).

Bønn til jomfru Maria fins dokumentert tidlig på 400-tallet, og likeså legenden om hennes legemlige opptagelse til himmelen. Sporene peker i retning Lille-Asia (efesinsk tradisjon) og det syrisk-palestinensiske område. I Romerkirken har en Jerusalem-overlevering fra Johannes Damascenus patristisk autoritet.

Bibel-spekulasjon

Maria-dyrkelsens historie og bakgrunn er en nyttig påminnelse. Får ikke apostelordets lære medbestemme bibelutleggelsen, er især Det gamle testamente utlevert til spekulative læretilpasninger og misbruk. Det var her man mente å finne Maria-fromhetens bibelske fundament ved hjelp av *analogier*, for øvrig typisk for gnostikernes bibelmisbruk. Eksempler:

Adam ble laget av en jordklump - Kristus ble menneske gjennom Maria.

Herren talte gjennom en brennende busk - Ordet ble menneske gjennom Maria.

Eva var under paradistreet - Maria under korsets tre.

Helligdommens port skulle være lukket fordi Gud hadde gått gjennom den (Hes 44:2) – Maria er den evige jomfru.

Man utlegger Åp 12 som om teksten handler om jomfru Maria, og ikke om Guds kirke i endetiden.

Man fremstiller den lydige Maria som motstykket til den ulydige Eva (1 Mos 3). Da postulerer man en analogi til Rom 5:12ff - om Adam som motstykket til den lydige Kristus

Justin Martyr i Rom (d ca 165) og biskop *Ireneus* i Lyon (d ca 200) kom begge fra østkirken. Derfra bragte de med seg en Maria-lære (mariologi) begrunnet i analogien mellom Eva og Maria, og Maria som den nye Eva. Slik ble Maria et tillegg til læren om Kristus (kristologien) i analogi med Kristus som den nye Adam.

En analogi beviser logisk sett ingenting. Analogi-postulatene tjener som *alibier*, dels for påkallelser og bønner til Jomfru Maria, dels for læren om Maria's posisjon som himmeldronning og Kristi medforløser.

Denne bibelmisbruk besnærer fordi konklusjonen virker selvinnyttende. Avslørende er den manglende støtte i læreutsegn fra Jesus og hans apostler. De førte skriftbevis – og blant dem skyggebilder av Den Kommende.

Siden helgenpåkallelse fins dokumentert ca år 203, har vi rimelig grunn til å anta at også Maria var gjenstand for påkallelse den gang, trolig med henvisning til Lk 1,42 og 48. Da leser man inn i teksten noe som ikke står der. Det er tale om en hilsemåte som den dag i dag er vanlig i den arabiske verden, tilsvarende vårt «å, hvor heldig du er!» Eller: «Lykkelig er du som...!»

Den første kirkevigsling til jomfru Maria fant sted i Rom år 352. Men noen egentlig Mariadyrkelse fantes ikke. I øst var den utbredt på 300- og 400-tallet, men som nevnt senere utbredt i vest og begrunnet med nevnte bibelspekulasjon. I skyggen av troens historie følger syndens historie.

Evig jomfru?

Debatter om jomfru Maria gir anledning til å illustrere bekjennesskriftenes vitnekraft i kirken. Det er ikke nok å si "*Skriften alene*" (formalprinsippet). Det er i kraft av «*troen alene*» (materialprinsippet) Bibelen er den *normerende* norm for lære og liv (norma normans). Guds kirke trer frem på historiens arena med den rett utlagte Bibel fra dens Herre, i begynnelsen gitt videre til kirken i og med apostelordets lære. (Lk 24:25-27, 44f. Joh 2:19-22, 17:20. Rom 15:4f osv.)

Maria grunnet på ordene. Det hebraiske ordet har grunnbetydningen å vogge. Hun vogget på Skriften - frem og tilbake, for nå å bruke Luthers bilde. Det er det inkarnerte Guds Ord - Logos - som opplyser Skriften og gjør oss seende, så vi stadfester Skriften med Kristus i Skriften. Så er det den rett utlagte Bibel fra dens Herre som gir bekjennesskriftene rettskraft, autoritet og gyldighet i kirken. Ingen annen. Deres status er den *avledede* norm (norma normata)

I de lutherske bekjennelser fins ord og uttrykksmåter som nok kunne vært annerledes formulert. Et eksempel er Maria omtalt som "den rene jomfru" (CA 3 tysk tekst). I De schmal-kaldiske artikler omtaler Luther henne som "den rene, hellige jomfru Maria" - i den latinske tekst som "den evige jomfru Maria" (SA del 1,4). Samme omtale fins i en passasje i Konkordieformelen (SD 3:24). Uttrykksmåtene vitner om tradisjonens tyngde i språkbruken, og ikke om Maria-dyrkelse og hennes medvirkning i frelsesverket. En rekke bibelsteder utelukker en

trosartikkel om «den evige jomfru»: Mt 1:25f. Mk 1:29-31 og 6:2, Mt 13:55f, Joh 7:3-5. Apg 1:14. 1 Kor 9:5, Gal 1:19.

Konkordiebokens bekjennelse skrifter fra oldkirken og reformasjonstiden har ikke sin rettskraft fra mennesker, men fra Skriftens Herre og kirkens Lærer, Jesus Kristus. De stadfester på apostolisk vis den nytestamentlige tro med skriftbevis. Derfor er bekjennelsestroskap bibeltroskap og bibeltroskap bekjennelsestroskap (Hermann Sasse). Følgelig er Konkordiebokens bekjennelser fra oldkirken og reformasjonstiden like troverdige for oss og våre etterkommere som det var for dem. Rettskraft består ikke i alderens patina, mengdens oppslutning og geografiske utbredelse. De har sin rettskraft fra åpenbaringsordets Gud og kirkens Lærer. Derfor går apostelordets lære foran mennesker, uten hensyn til stand og tittel, Luther og Chemnitz medregnet. Ikke engang et kirkemøtes lærevedtak eller en engels evangelium har rettskraft i Guds kirke uten å konfirmere Kristi evangelium med skriftbevis.

Denne standhaftighet er i realiteten troens kamp mot lovens herredømme i samvittigheten. Troen gir loven rett i dens anklager, men holder fast ved Guds gaverettferdighet i Kristus, lever under Kristi herredømme, og har syndenes forlatelse og evig glede og fred grunnet på Kristi offerdød. Eneste grunn til denne frimodighet er Guds vitnesbyrd, som reiste Kristus opp fra de døde på den tredje dag, «slik Gud har sagt». Guds trofasthet uten forbehold har sitt gjensvar i kirkens bekjennelse til apostelordets lære uten forbehold.

Den religionshistoriske bakgrunn

ble tydeligere etter hvert som massekonverteringer fant sted utover på 300-tallet. I den folkelige fromhet inntok Maria, apostlene og helgenene den posisjon som de gamle guders hadde hatt.

Et kjent eksempel er utviklingen i Efesus, hvor Diana-templet var byens stolthet og Diana-kulten en viktig del i byens næringsgrunnlag. Sammenhengen med Apg 19:23ff er klar. Det gikk tilbake med de gamle guder og virksomheten ved templet ble nedlagt, ikke minst takket være Chrysostomos (d 404). Og da kristendommen fikk keiserlig status som eneste statsreligion, var Diana-kulten over. Disse begivenheter skjedde omtrent 50 år før Efesus-konsilet i 431.

Vi ser for oss folkemassen den 22. juni 431. Den hadde ventet i timesvis på konsilvedtaket. Endelig! Vedtaket blir kunngjort og fordømmelsen over Nestorius forkynt til mengdens jubel. Den toget gjennom gatene og ropet lød: "Beseiret er den hellige jomfrus fiende! Ære være den store, opphøyede, ærerike Guds Moder!" Jubelen lød fra etterkommerne til søvsmeden Demetrius, og lød som et ekko fra den gang mengden skrek mot Paulus: "Stor er efesernes Diana!"

Det er sannsynlig at Herrens mor døde i Efesus, uten at det forklarer Maria-dyrkelsen. Opprinnelsen hører hjemme i den religionshistoriske strøm av jomfruer og gudemødre, blant dem den babylonske Ishtar og den egyptiske Isis, den syriske Himmeldronning og Lille-Asias Store Moder. Dette allmenreligiøse trykk mot kirkens Kristus-bekjennelse var formidabelt. Ikke før mot slutten på 500-tallet opphører kristnes omtale av Isis som «Isidor» - Nådige Isis.

Kristeliggjort hedenskap

Følgende Maria-bønn står i en veiledning for barn og unge om Romerkirkens messe:

"Hill deg, dronning, barmhjertighetens mor. Du vårt liv, vår fryd og vårt håp, vær hilset! Til deg roper vi, Evas landflyktige barn. Til deg sukker vi med sorg og gråt i denne tårenes

dal. Se til oss i barmhjertighet, du som går i forbønn for oss. Og når vår utlendighets tid er forbi, vis oss Jesus, ditt livs velsignede frukt, du barmhjertige, du trofaste, du milde Jomfru Maria. Amen.”

Vakkert og poetisk formulert, javel. Men andre har sagt det før: Dette er kristeliggjort heidenskap. Maria-tilbedelsens fremmarsj i kirkens historie imøtekommer menneskets religiøse behov, som er fiendskap mot den sanne og levende Gud (Rom 8:7). Det er for tanken altfor stort at den hellige Gud rettferdiggjør den ugudelige kun for Kristi skyld, ved troen alene, uten noen kvalifikasjon fra vår side. Mektig er han, og hellig er hans Navn. Marias lovsang til Guds dårskap er troens lovsang til Guds visdom: *“For se, fra nå av skal alle slekter prise meg salig, fordi han har gjort store ting imot meg...”*, Lk 1,48f.

Mennesket har alltid forestilt seg barmhjertighetens guder som gudinner, for det tilligger kvinnen å nære og omslutte livet. Det er ikke tilfeldig at det hebraiske ord for «miskunn» har sin rot i ordet for livmor. Fornuften søker forklaringen til Guds frelseshandling i kvinnen Maria, og tilpasser frelsesverket til behovet for en kvinnelig guddom og et renhetsidol. Slik blir jomfru Maria et vedheng til Kristus-åpenbaringen - en ubesmittet, syndfri jomfru og mor, himmeldronning og medforløser. Det er menneskenaturens vanart å dyrke skapningen fremfor Skaperen (Rom 1:25).

Her merker vi oss forskjellen mellom agape og eros. I Nytestamentet er “agape” benevnelsen på Guds kjærlighet, og ikke “eros”. I antikkens gudeverden ble agape brukt om gudinnen Isis (Isidor – Den nådige moder). Norsk har bare ett ord for kjærlighet. Med norsk språkbruk som ledetråd bærer det galt av sted i bibelbruken.

Kvinne-frigjørere foretrekker kjønnsnøytrale gudsbenevnelser, og henvist til **Jes 66:13** - *Som en mor trøster sitt barn, således vil jeg trøste dere, sier Herren* (jf 49:15). Utsagnet beskriver ikke, men er en billedbruk hvor poenget er mors trøst. Når forholdet mellom Gud og hans folk blir fremstilt som et forhold mellom en mann og en kvinne, ligger poenget i forholdet. Så må det være, for bare mannlige benevnelser kan betegne *opphav*. En mor kan ikke være opphav til barnet hun føder (Hos 2,20, Ef 5,23ff, Åp 21,2 og 22,17).

Den som motsier ordene “unntaget av Den Hellige Ånd og født av jomfru Maria”, må også motsi at en kristen er født “av Gud” (Joh 1:13), og motsi at Kristus-bekjennelsen er fra Jesu Fader “i himmelen” (Mt 16:17), og likeså at evangeliet er “hva Gud har beredt” (1 Kor 2:9).

Det ypperste menneske

Våre religiøse behov foretrekker det skjønne, poetiske uttrykk fremfor det stygge, heslige. Julefeiringens kontrast til Skjærtorsdag og Langfredag taler for seg. Heller julekortets overjordiske fred i stallen, heller det enn krusifiksets gudmenneske i pine og død.

Maria-fromhetens anhang til Kristus-tilbedelsen blir i praksis den hovedfigur som truer med å detronisere Kristus. Menneskelig sett virker det tiltalende med en jomfru og mor “full av nåde” i Kristi nærhet, ubesmittet av synden og med et livsløp i fullkommen lydighet, uten død og forråtnelse.

Et menneske? Nei, Maria-fromhetens kvinneskikkelse skapningens aller ypperste, nemlig menneskets nådeforvandlede, selvbekreftende idealbilde. Likesom Kristus er den ypperste skapning for arianerne, er den velsignede Maria den ypperste skapning for katolikkene. På begge hold blir teksten om den preeksistente Visdom (Sofia) utlagt til egen fordel (Ord 8:23ff). Observasjonen er gammel: Den arianske Kristus-bekjennelse ble formet i antikkens

bilde, mens arvtageren i Maria-dyrkelsen representerer humanismens lengsel etter det *guddommelige* menneske - ikke den sanne Gud og sanne menneske, født av jomfru Maria. Slik tjener Maria-fromheten til å bevare kristne i lengselen etter den naturlige religion, med blikket bakover lik Lots hustru i saltstøttepositur (1 Mos 19:26).

Kun åpenbaringsordets Gud kan gjøre mennesker levende som er døde i synden. Det skjer ved troen på stedfortrederen Kristus, den rettferdige ved Faderens høyre (1 Joh 2:1f, Rom 4:5-8).

Spekulativ konsekvensteologi

En romersk katolikk kan godt innrømme at Eva/Maria-typologien ikke fins i den nytestamentlige overlevering, at oversettelsen "full av nåde" avviker fra den greske grunnteksten, at verken Maria-dogmene eller Maria-fromheten fins bevitnet i Nytestamentet, men i høyden har sin "rot" der (kardinal Newman). Det kan katolikken gjøre fordi han sidestiller Skrift OG Tradisjon og kan hente tradisjonsbevis fra kirkens historie. Maria-dogmenes bevismengde øker med tidsavstanden fra kirkefedrene, men mangler rot i aposteltidens kirker (NT). Bevismengden ligner en pyramide, svevende på hode.

Eva/Maria-analogien følger sin egen logikk, uavhengig av Nytestamentlig forkynnelse og overlevering. Godtar man at jomfru Maria er motstykket til den ulydige Eva, da er man på god vei inn i Maria-tradisjonens konklusjonsrekke, for til sist å ende i dogmene om Marias ubesmittede unnfangelse og legemlige opptagelse til himmelen. Den påståtte Eva/Maria-analogien til Adam og Kristus (Rom 5) fører med stor konsekvens at man påkaller og ber til Herrens mor, den nye Eva, de levendes mor, som er himmeldronningen og Kristi medforløser. Støtten i nytestamentlige læreutsagn er fiktiv og overflødig. Jeg lar *Karl Adams* forklare med et sitat fra hans verk om katolisismens vesen (1931-utg):

«I Maria lyser som aldri før den vidunderlige kjensgjerning, at ikke Gud alene, men også de skapte krefter /.../ fra begynnelsen av medvirker i forløsningsverket /.../ slik er Maria ikke bare egnet til et personlig forhold til Guds Sønn og en personlig frelse, men dessuten (egnet) til et frelsesforhold til «de mange» som ble frelst gjennom hennes Sønn. Med Frelseren fødte hun også de forløste. Slik er hun de troendes Mor. Katolikkene kjenner ikke bare en Far i himmelen, men også en Mor.»

Maria-dyrkelsens hemmelighet

er mennesket som sin egen medforløser. Denne gudsbespottelige realitet står fast uavhengig av Marias posisjon over, under eller ved siden av Kristus. Men ikke nok med det. Hvor mennesket Maria medvirker i Kristi forløsningsverk, følger med stor konsekvens at også kirken (vi) medvirker.

Det er ingen tilfeldighet at Maria-fromheten vinner frem i ly av Borgå-avtalen. Den lærer som kjent apostolisk suksesjon, sidestilling av rettferdiggjørelse og helliggjørelse for Gud (jf Maria full av nåde) og "virkekräftig" frembæring (offer) av nattverdens sakrament. Opp av kjølvannet stiger ordet "rekatolisering". Et fint ord, egnet til å forskjønne den frafalne lutherdom og dens kirkesvik.

Vatikankonsil 2 (1962-65) brakte for alvor Romerkirken inn på den ekumeniske arena. Visjonen er alle kristnes gjenforening i en kirkeorganisasjon på jorden, og det til tross for Maria-dogmenes irreversibilitet fra 1854 og 1950, til tross for konsilvedtakene i Lyon i 1274, Flo-

renze 1439 og Trento (Tridentinum) 1545-63. Samme irreversibilitet gjelder rettferdiggjørelseslæren.

«Rekatolisering» innebærer tilnærminger fra andre hold, blant dem lutherske kirker hvor bekjennelsene fra reformasjonstiden for lenge siden har opphørt å være trosbekjennelser. Derom vitner også den oppnådde enighet mellom Vatikanet og Det Lutherske Verdensforbund i læren om rettferdiggjørelsen.

Her som i Maria-fromheten vil den religiøse fornuft berike oss med supplerende visdom til Skriftens Kristus-vitnesbyrd. Og det fins nok av kreative hoder som vil gi seg den slags i vold og vende ryggen til hva de tror er "luthersk tradisjon". Men får Skriften være sin egen fortolker, og apostelordets lære fra Kristus være nøkkelen til Det gamle testamente, unngår vi tradisjoner i strid med bekjennelsen til den rett utlagte Skrift fra dens Herre. Et eksempel er utleggelsen av 1 Mos 3,15 (protoevangeliet) som gjør Herrens mor Maria til den nye Eva, Kirkens beskytter og helvetmaktenes beseirer. Med menneskers tolkningstradisjoner tilskriver man mennesker det som tilhører Jesus alene.

Kol 2:8 – Se til at ingen røver dere bort med sin filosofi og sitt tomme bedrageri med støtte i menneskelige tradisjoner og verdens tenkemåte (e –Sv Kyrkobibel).

Antikrist i Herrens tempel

Romerske katolikker kan konfrontere protestantiske kirker med forfallet i treenhetslære og kristologi siden 1700-tallet. Den norske folkekirke har et omfattende troverdighetsproblem i kirker og bedehus hvor Gud-og-Jesus-religionen rår. Da kan Maria-fromheten fortone seg som et vern om kirkens gamle bekjennelser, for ikke noe sted blir det bedt så flittig "i Fadernes og Sønnens og Den Hellige Ånds navn" som i kirker med levende Maria-fromhet. Der er også Kristi stedfortredende offerdød en nærværende realitet i den folkelige fromhet.

Problemet er ikke vår romersk-katolske venn, men den kirke-ødeleggende åndsmakt, virksom i Herrens tempel. Ødeleggelsen foregår med den sataniske fristelse blant dem som istemmer Konkordiebokens bekjennelser og tror hva Kristus sier om alterets sakrament rakt frem og mottatt med munnen. Der er Antikrist virksom. Der faller de som står, og der sovner de som våker (Mt 16:23, jf 4:10). Det er grunn til etter-tanke når Maria-fromhet og annen rekatolisering vinner innpass i kretser som har stått fram som «Bønne- og arbeidsfelleskap for Kirkelig Fornyelse», eller som "bekjennelsesbevegelser" og "gammeltroende".

Maria-debatten er en påminnelse om den kirketragedie som Romerkirken er. Den angår alle kristne, forsåvidt som Guds ene, hellige Kirke også der er til stede med syndsforlatelsens evangelium og Herrens Nattverd. En luthersk kristen tror Guds kirkes enhet og vet at Herrens Hellige Nattverd finner sted også der hvor den er behengt med Maria-dyrkelse og innordnet egenrettferdighetens offerteorier (jf dåpen).

Men debatten forteller at *også* vi er Antikristens målskive. For slik er Guds kirkes trengsel, alltid presset av villfarelsenes trelldomsåk (Gal 5:1) og utsatt for Guds fiendes angrep (Åp 12:13-17). En evangelisk-luthersk messeliturgi må følgelig være rensset messe og et lødig uttrykk for apostolisk-luthersk lære i den skriftbundne tradisjon fra kirkens Herre. Uten denne erkjennelse, kommer vi skjevt ut. Det er en lærdom å trekke siden "bispemessen" fra advent 1977.

Guds barn har ikke noe trygt skjulested på denne verdens kalde jordgulv, annet enn apostelordets etterfølgelse som Guds ord, som det i sannhet er (1 Tess 2:13). Vi er henvist til stadig

vakt mot egenrettferdighetens lysende fortjenester (2 Kor 10:3-6). Vi må avvise dem fordi villfarelsene identifiserer seg med Kristus-bekjennelsen fra Faderen (Mt 16:17, Joh 1:12-14, 1 Kor 2). Vi må avvise dem, for Kristus-bekjennelsen utelukker enhver tankebygning som vil være dens anhang under skinn av himmelsendt visdom.

Den rette polemikk

“Guds Ord skal oppstille trosartikler og ellers ingen, ikke engang en engel (Gal 1,8)”, sier Luther i De schmalkaldiske artikler (SA B II, 15, jf 26). Dette utsagn må ses i sammenheng med utsagnene om pavedømmet og Antikrist (B, 1V,9-15). Da begår noen den selvmotsigelse å istemme apostelordets lære og med forbehold om den brede plattform som gir vranglæren rom. Det er omtrent som å bevise sirkelens kvadratur. Den falske romslighet er konfesjonens død. Konfesjon i ordets nytestamentlige mening (og Konkordiebokens) renser ut denne surdeig (1 Kor 5:6, Gal 5:9). Bekjennelsen til Kristus medfører et “vik bak meg, satan”, Mt 16:23.

Gjennom kirkens historie er det gjort mange forsøk på synteser og sidestillinger, alltid koblet til Bibelen med et “og”. Eksempler: Rettferdiggjørelse og helliggjørelse, Guds kraft og menneskets vilje, natur og nåde, fornuft og åpenbaring, Skrift og tradisjon, Kristi offer og menneskets virkekraftige frembæring (Borgå-avtalen), osv. Et fellestrekk er sammenblandingen av lov og evangelium, så evangeliet blir en «ny lov». Grunnmønsteret er det samme som i Maria-fromheten: Menneskets medvirkning i Kristi forløsningsverk.

Sidestillingen av rett og vrang lære slår tilbake med boomerang-virkning. Dynamikken i unionistisk kirkepolitikk lar seg ikke parere med fromhet eller god hensikt. Får ikke Skriftens Herre bevare oss i apostelordets lære fra ham, blir vi ikke bevart hos ham. «Kristus alene» sammenfører og oppbygger kirken på apostlenes og profetens grunnvoll.

Maria-fromhetens alternativ

Når et kirkefelleskap opptrer som kilden til egen lære og praksis, da er mennesket kirkens åpenbaringskilde. Vi trenger fornyet innsikt i det Guds Ord som oppstiller trosartikler og begrunner Konkordiebokens bekjennelser fra oldkirken og reformasjonstiden. Den som øser av lutherdommens kilder, gjenfinner dens identitet. De er kristenhetens kilder, vi er den gamle kirke i skriftbunden tradisjon, og Kristus er vår Lærer i og med apostelordets lære fra ham.

Bønnen i Jesu navn har løfter om å gjenvinne begrepene om kirkens bekjennelse, rett og enhet, om kirkens samfunn i de hellige ting, og om prekenembetet i menighetene og kirkens apostolisitet i tidens løp.

Joh 15:7 - Dersom dere blir i meg, og mine ord blir i dere, da får dere be om hva dere vil, og dere skal få det.

KIRKENS BEGYNNELSE: «DE TOLV»

Mk 3:13-19. (Jesus) kalte til seg *dem han selv ville*, og de kom til ham. Han *innsatte* (egtl gjorde) tolv som *skulle være sammen med ham*, og som han ville sende ut. De skulle forkynne og ha makt til å drive ut de onde ånder. Han *innsatte* de tolv, det var...

Først skulle de «være sammen med ham». Lukas bemerker at han kalte dem «apostler» (Lk 6:12f), det vil si utsendinger (el delegater) med fullmakt til å utføre et oppdrag i utsenderens sted).

Ordbruken hos Markus er bemerkelsesverdig: Jesu kall "*gjorde*" (epoiæsen) de tolv. Det er en hebraisk uttrykksmåte om virksomme ord. Gud *skaper seg tjenere* til å utføre et embete, det vil si et fast oppdrag i sin kirke på jorden.

Ingen er uten videre kvalifisert til å være Jesu Kristi apostel og utøve prekenembetet i Kristi sted. Kallet gis av nåde, men utsendelsen forutsetter Kristi undervisning.

Illustrasjon: Kong Jeroboam handlet egenrådig da han satte seg i Guds sted og "*gjorde* hvem han ville til prester av folket", 1 Kong 12:31, jf 13:33. Denne maktmisbruk ble til ulykke for Guds folk i den gamle pakt – og senere i Kristi kirke.

Jesus kalte de tolv *ved navn*, slik Gud kalte Israels profeter. Navnet markerer embetsbærens sendelse, oppdrag og fullmakter fra Gud, til forskjell fra andres kall. Simon fikk navnet «Peter» - klippe (aramaisk: Kefas). Sebedeus-søn-nene Jakob og Johannes kalte han «Boanerges» - tordensønner. Disse tre utgjorde en indre krets, trolig som representanter for de andre (Mt 16:15f, 17:1, 26:37).

«De tolv» ble snart en benevnelse på Jesu apostler: Mt 26:14, 20, Joh 6:70, 20:24, 1 Kor 15:5. *Tolv-tallet* markerer Guds folk som helhet, som i den gamle pakt bestod av Israels tolv stammer. De tolv apostlene representerer Jesu Kristi kirke – endetidens gudsfolk i den nye pakt. Det er troens folk "*av alle hedninger og stammer og folk og tungemål*", Åp 7:9, 21:1-14, jf 1 Mos 22:17f.

I sentrum for evangelistenes kallsberetninger står Jesu persons hemmelighet og oppdrag – som i himmelen så også i begynnelsen av Jesu offentlige virksomhet.

Sønnens vilje - ett med Faderens vilje

Med Jesu komme er Guds løfte oppfylt og Guds rike kommet nær i Jesu person og virksomhet. Han er *oppfyllelsen* av Guds løfte til Abraham, og dermed *stamfar* til den nye pakts gudsfolk til frelse for hver den som tror (1 Mos 12:2, 15:6). Og Jesus er *den nye Jakob* og "*himmelens port*", som Guds engler stiger opp og ned over, Joh 1:51 (jf 1 Mos 28:10-22).

Det fremgår av sammenhengen hos Markus og Lukas at kallet til apostel hører sammen med *Jesu bønn til Faderen*. Denne sammenheng var enda skjult for dem. Derfor måtte de "*være sammen med ham*" som kunne utlegge "*Skriftenes*" vitnesbyrd om den lidende Messias og hans død og oppstandelse fra de døde. Det var først etter påskebegivenhetene at de skjønte til fulle hvem Jesus var og at *han måtte dø for oppfylle Faderens vilje*. Jf Joh 14:9 og Lk 24:25.

Det er særlig Johannes som fremhever denne viljesenhet mellom Faderen og Sønnen. *Samme viljesenhet foreligger mellom Sønnen og apostolatet*. Det prekenembete som de tolv og deres etterfølgere utøver, avledet av Sønnens sendelse, fullmakt og oppdrag i enhet med Den Hellige Ånd. Joh 20:19-23.

Den ubrutte læreforvidling fra Faderen

Jesu undervisning for hele sin disippelflokk var en forutsetning for valget av *Mattias*. Han var blant dem som hadde fulgt Jesus og vært sammen med de tolv fra Jesus ble døpt av Johannes og til den dagen da han ble tatt opp til himmelen (jf *Mattias*, Apg 1:8, 21f). Valget av *Mattias* – ved loddtrekning – overlot kallet til den Oppstandne. Fremgangsmåten fremhever sammenhengen mellom Sønnens apostolat og apostlenes delegat-posisjon.

Matteus knytter prekenembetet til tre hendelser som hver for seg og tilsammen er av grunnleggende betydning for prekenembetets gjerning i kirken:

- (1) Jesu overdragelse av løse- og bindemakten til de tolv,
- (2) Kristus-bekjennelsen "fra min Fader som er i himmelen", Mt 16:16-23,
- (3) og Jesu utsendelse av de tolv som hans delegater, med fullmakt til å undervise og handle i hans sted (Mt 10).

Lært av Jesus Kristus, og utrustet på Pinsedagen med Helligåndens gaver mer enn andre kristne, kunne de tolv gi videre til kirken Kristi lære fra Faderen, og Kristus være kirkens lærer gjennom apostelordets lære i tidens løp (Mt 28:19f, Lk 10:16). I denne ubrutte læreforvidling får mennesker lære den eneste sanne Gud å kjenne ved den han utsendte, Kristus Jesus:

Joh 17:3, 20 – dette er det evige liv at de kjenner deg, den eneste sanne Gud, og ham du har utsendt, Jesus Kristus. /.../ Jeg ber ikke bare for dem (de tolv), men også for dem som ved deres ord kommer til tro på meg. **Rom 10:17** – Altså kommer troen av prekenen (egtl det hørte), og prekenen ved Kristi ord. **1 Kor 3:5** – Hva er da Apollos, og hva er Paulus? Tjenere som hjalp dere til tro! Begge gjorde vi det Herren hadde satt oss til. Jeg plantet, Apollos vannet, men Gud gav vekst. **15:1f** – Jeg kunngjør for dere, brødre, det evangelium jeg forkynte dere, det dere har mottatt og står på. Gjennom det blir dere frelst, hvis dere holder fast på det ordet jeg forkynte – så sant dere ikke for-gjeves er kommet til tro. **Ef 2:20** – Dere er bygd opp på apostlenes og profetenes grunnvoll, men hjørnesteinen er Kristus Jesus selv.

Apostelordets lære virker åndsutdrivelse

Prekenembetets gjerning skjer aldri på fornuftsens vilkår, men alltid forbundet med åndsutdrivelse (Mk 3:14f, jf Mt 10:1). Hvor apostlenes etterfølgere utøver prekenembetet på troskapens vilkår, er Kristus virksom med sin Ånd, driver ut Guds fiendemakter og befri Guds skaperverk fra djevelens tyranni.

Til bibelstudium:

Apg 5:16b, 8:7, 10:46, 16:18. 1 Kor 12:10, 28 (kraftgjerninger). Ef 6:11f, 1 Tim 4:1f.

Irrasjonell ondskap trer frem fra et ugjennomtrengelig mørke og setter grenser for fornuftige verdensforklaringer. Guds fiende er på ferde hvor mennesker søker okkult (skjult) visdom for å gjenopprette, alternativt bevare tingenes harmoni, i tillit til maktfulle ord og ritualer.

Ved prekenembetet blir verden "exorsert". Det skjer ved å "forkynne evangeliet for all skapningen", Mk 16:15 (jf Lk 10:16f). Og befrielsen skjer ved troen og dåpen. Mk 16:16, Mt 20:19f. Jf Kol 1:21-23, 2:11-15.

Gud har forsonet verden med seg selv i Kristi død. Gud er en forsonet Gud. Guds frelsesverk er fullbrakt for alle, men gis den enkelte til del i dåpen til Jesu død. Frelsens gave, gitt av nåde, befri fra magiske forestillinger om gjort gjerning, begrunnet i okkult visdom.

Hvor evangeliet vinner inngang, mottar mennesker befrielsen Jesus Kristus. Med ham til gave, stiller vi våre legemer fram som redskaper for ham som er troens rettferdighet, gitt av nåde (Mt 5:3, Rom 6).

Jesu disipler – de som følger ham

Lukas nevner enda en indre krets - "de sytti", et symboltall for verdens folkeslag, Lk 10:1-12 (tallet fremkommer ved kombinasjon av 5 Mos 32:8 og 2 Mos 1:5). Tallet fremhever Guds universelle nåde, med adresse til alle og enhver. (Jf Ratzinger 2007, 120)

Lk 8:1-3. I tiden som fulgte, drog Jesus omkring og forkynte i byer og landsbyer, og bar fram det glade budskap om Guds rike. De tolv var med ham, og likeså noen kvinner som var blitt helbredet for onde ånder og sykdommer. /.../ og mange andre som tjente Jesus og de tolv med sine eiendeler.

Kvinner i Jesu disippelfølge var den gang noe nytt. Lukas nevner tre kvinner ved navn og bemerker at det var "mange andre" som tjente Jesus og de tolv med sine eiendeler. Ulike kallsoppdrag gjorde forskjellen mellom de tolv og kvinnenes disippelskap. I tillegg til omsorgen for Jesus og de tolv kom omsorgen for de fattige og utstøtte, så typisk for Jesu disippelfølge den gang og siden i menighetens diakoni, da herberger og hospitaler ble innordnet gjerningene nevnt i domsscenen, Mt 25.

EN ELLER TO VILJER I KRISTUS?

Er det slik at den menneskelige vilje i Kristus går opp i en mystisk enhet med den guddommelige vilje? Hvis så er tilfellet, har den guddommelige vilje erstattet den menneskelige vilje i Kristus. Denne lære kalles fra gammelt av for *monoteletisme*.

Hva er problemet? Uten den menneskelige vilje er ikke Jesus sann Gud og sant menneske, og hans død ikke stedfortrederens død. Monoteletismen ble forkastet på det sjette konsil i oldkirken (Trullanum 1 i Konstantinopel 680-81).

En oppklaring er nødvendig: Det er feil når det hevdes om den lutherske kirke at den ikke har godkjent det sjette konsil, fordi vedtakene var "uklare". Feilkilden er ifølge Tom G A Hardt *Isaac August Doner: Entwicklungsgeschichte der Lehre von der Person Christi*. Stuttgart 1839, 106.

Det var Doner's anliggende å oppheve Skaperens opphøyethet over det skapte. Det skulle skje ved omdanning eller guddommeliggjørelse av det skapte, som om helliggjørelsen består i en transformasjon der den menneskelige vilje oppgis og til sist dør ut. Doner's kronvitner var Johann *Tauler* (d 1361), Andreas *Osiander* (d 1555) og Kaspar *von Schwenckfeldt* (d 1561).

I *Taulers* mystikk er det en motsetning mellom den guddommelige og den menneskelige vilje.

Osiander derimot gjorde Guds nærvær i sjelen til det nødvendige vilkår for frifinnelsen hos Gud. Denne forutsetning ligger til grunn for pietismens lære om «frelsens orden» (ordo sa-

lutis) i et psykologiserende etappeskjema. Betinget nåde kjenner også den liberale teologitradisjon og frafalne lutherdom.

v *Schwenckfeldt* opererte med tesen "Guddommen lider ikke, og manndommen skaper ikke". Derfor avviste han hva han oppfattet som sammenblanding av de to naturer forent i Kristi person.

I Luthers øyne var *Scwenckfeldt* uskolert og monofysitisk påvirket (mono fysis = èn natur). Ifølge den nytestamentlig tro, lever Sønnen etter sin menneskenatur og skaper etter sin guddomsnatur. Dette forhold kommer av naturenes forening i Sønnens person, kalt inkarnasjonen. Den er det store under og frelsesverkets vilkår. (Se *Athanasianum*, 32ff)

Kilde: Tom G. A. Hardt (d 28.6.98): Den evangelisk-lutherska kyrkan och det sjätta eku-meniska konsilet (680-681). = Kyrkligt Forum 1/99, 6-12).

SØNNENS TILSYNEKOMST

(Min hovedkilde: Pieper-Müller 1985, 296-341.)

GUDS VIRKSOMME NÆRVÆR I SKAPELSEN

Guds dennesidige, immanente nærvær skjer på tre måter:

I det skapte. Materien og alt som lever og er til, eksisterer i kraft av Guds nærvær etter sitt vesen og i sin virksomhet.

Jes 23:24 - Apg 17:28 - Kol 1:16f -

I sin troende kirke på jorden. Gud er nærværende med sin kraft og sine gaver, og etter sitt vesen. Gud bor i de troendes legemer som i sitt tempel (den mystiske forening).

Joh 14:23, 1 Kor 3:16, 6:19, 2 Kor 6:16, Ef 1:23, 2 Pet 1:4.

I Kristus Jesus.

I Kristus er Gud og menneske forent i Sønnens person (den personale forening). Han er Menneskesønnen og Faderens enbårne Sønn i hans tjeneste. Skriftens vitnesbyrd sier dette ufattelige om Kristus, at dette menneske er sann Gud og sant menneske, kommet til verden for å lide, dø og oppstå på den tredje dag.

Jer 23:5f. Mt 11:27, 16:13-17, 28:18. Lk 1:32f, 2:49, 51.

Joh 1:10, 14f, 3:31, 35, 5:21, 27, 6:28, 39f, 12:23ff, 13:3.

Apg 20:28b, Rom 1:3, 9:5. 1 Kor 2:8b, Ef 1:20-22, Heb 2:7f. Joh 1:1f, 8:58, 1 Joh 1:1-3. Lk 2:211. Tim 3:16.

Inkarnasjonens under stiller de to naturers egenskaper i et nytt forhold til hverandre: Hver av dem blir tilskrevet den annens egenskaper *uten sammenblanding eller forandring* (communicatio idiomatum, meddelelse av egenskaper).

Det bibelske Kristus-vitnesbyrd tvinger oss til å *holde fra hverandre* to utsagnsrekker:

På den ene side de utsagn som tilskriver Kristi guddomsnatur guddommelige egenskaper (Joh 6:62 – var i himmelen, og 8:58 – før Abraham).

På den annen side de utsagn som tilskriver Kristi menneskenatur guddommelige egenskaper (eks Joh 3:13, 5:17, 19, 21, 26f, 30-32, 36, 47, Mt 28:18).

Denne skjelning er bibelsk begrunnet i vitnesbyrdet om Sønnen som forener de to naturer.

Joh 1:14 – Ordet ble menneske og tok bolig iblant oss. **Kol 2:9** – I ham er hele guddomsfylden legemlig til stede.

Sønnen demonstrerer naturenes egenskaper på to måter:

(1) Når Sønnen i sin *gjenløsergjerning* handler, enten i samsvar med sin menneskenatur eller i samsvar med sin guddomsnatur, alt etter som hans oppdrag krever (*genus apotelesmaticum*. Apotelesma = kallsgjerning). Og

(2) når Sønnen i sin *gjenløsergjerning* demonstrerer sin *majestet og allmakt* i, ved og gjennom sin menneskenatur (*genus majestaticum*).

(1) Sønnen lar den ene av sine to naturer gjennomtrengre den andre alt etter behov (*genus apotelesmaticum*).

Sønnen forener den guddommelige og den menneskenatur i sin person. Personen tar naturene i sin tjeneste, så den ene naturs egenskaper gjennomtrenger den andre *alt etter behov*, og likevel er begge naturer intakte:

Joh 1:14, Lk 24:39, 1 Joh 1:1-3, 4:2f, Heb 2:14, Kol 2:9 osv.

Sønnens guddomsnatur blir tilskrevet menneskelige egenskaper: Han ble en skapning, født i tiden, led, døde, oppstod, satte seg ved Guds høyre side, og skal komme igjen i synlig skikkelse osv.

Joh 1:14, Gal 4:4f, 1 Kor 2:8, 20, Rom 5:10.

Sønnens menneskenatur blir tilskrevet guddommelige egenskaper, så som evighet, handlen- de allmakt, allestedsnærvær, allvitenhet, herlighet osv.

Mt 16:16, 28:18f, Joh 1:14, 6:62, Rom 8:32, 9:5.

Etter unnfangelsen i Jomfru Marias morsliv er Sønnen alltid forent med sin menneskenatur, og menneskenaturen alltid forent med Sønnens guddomsnatur. Dette har kristne alltid trodd på grunn av Kristi undervisning i Skriftene, stadfestet med den legemlige oppstandelse fra de døde.

Altså må vi alltid tenke Sønnen sammen med sin menneskenatur, som etter oppstandelsen er løst fra den romlige begrensning. Johannes fra Damaskus (d c 749) kalte dette forhold for "*gjennomtrengning*" (*perichoræsis*).

Under sitt jordeliv var Sønnen nærværende og virksom på en *lokal* måte, Joh 4:3f. Etter oppstandelsen skjer hans nærvær på en *ikke-lokal* måte, Joh 20:19, Lk 24:31. Bare allmaktens Herre vet hvordan, Joh 20:19, Lk 24:37, 39.

Det står ikke noe sted i Bibelen at Gud ble menneske i de troende, eller at hele Guddommens fylde bor i de troende. Like bibelstridig er forestillingen om "Jesus i hjertet og Gud i himmelen" (Gud og Jesus-religionen), som om Sønnen befinner seg på et annet sted, skilt fra menneskenaturen (*extra calvinisticum*). Guds ord må styre tanken.

(2) Sønnen i sin gjenløsergjerning lar sin allmakt gjennomtrengne menneskenatur (genus majesticum)

Gud er ikke underkastet tid og rom, men i sitt virksomme nærvær opphøyet over tid og rom. Når Kristus kommer på den ytterste dag, kommer han ikke i tjenerskikkelsen, men synlig for alle i sin Guddoms herlighet.

1 Tim 6:15f - den salige og eneste mektige, kongenes Konge og Herrenes Herre, den eneste som er udødelig, og som bor i et lys dit ingen kan komme, han som intet menneske har sett og heller ikke kan se.

Derfor led ikke Sønnen etter sin guddomsnatur, men alt hva Guds ord tilskriver ham av lidelse og død, det led han etter sin menneskenatur. Menneskenaturen eksisterer ikke som en selvstendig person ved siden av, men i forening med Sønnens person. Derfor er Sønnens lidende lydighet en virkelig lidelse.

Rom 1:3 – evangeliet om hans Sønn, Jesus Kristus, vår Herre, som menneske kommet av Davids ætt. **1 Pet 3:18** – Kristus selv led døden for syndenes skyld, en gang for alle. Den Rettferdige led for urettferdige for å føre dere fram til Gud. Han døde legemlig, men ved Ånden ble han gjort levende...»

Steder som viser at Sønnen i sin fornedrelse lot sine guddommelige egenskaper gjennomtrengne hans menneskenatur, eller avstod fra å gjøre det:

Allmakt, Sal 8:7, Jes 9:5, Dan 7:13f. Mt 11:27, 28:18. Joh 3:35, 6:65, 13:3. Ef 1:22, Heb 2:8, 1 Kor 15:27, 1 Joh 1:7, osv.

Av hensyn til sin gjenløsergjerning avstod Kristus fra å bruke sin allmakt. Unntak var undergjerningene som han gjorde til tegn på sin Guddom. Jes 53, Gal 4:4f, Joh 10:18. Av samme grunn kunne han avstå fra sin guddommelige *allvitenhet*, Mk 12:29-33.

Uttrykket "*etter kjødet*" markerer det som tilkommer Sønnen etter sin menneskenatur, og ikke skilt fra Sønnen, Rom 1:3, 9:5 osv.

Eksempler: Kristus er evig og omtalt som tretti år gammel, Joh 8:58, Lk 3:23, Åp 1:8. Han er født av Faderen fra evighet og født av jomfru Maria.

Samme saksforhold gjelder Kristi guddommelige *allmakt* og menneskelige *avmakt*, Joh 4:6, 5:17, 19, 8:12, 18:12. Og likeså hans *allvitenhet* og *begrensede viten*, Joh 21:17, Lk 2:52, og hans udødelighet og død, Mt 16:21, 1 Joh 1:2.

Hva Guds ord sier om forholdet, gir sann trøst mot lovens dom og anklage. Syndenes forlattelse blir meddelt på grunn av Kristi lidelse, død og oppstandelse, og ikke av noen annen grunn.

Likevel lærer noen at det var ikke Sønnen, men Jesus som led, døde og oppstod. Da fornekte man gudmenneskets frelsesverk og virksomme nærvær med evangeliet som høres og ses i den forsamlede menighet.

1 Joh 1:7 – dersom vi vandrer i lyset, slik han selv er i lyset, da har vi samfunn med hverandre, og Jesu, hans Sønnens blod renses oss for all synd. **Apg 20:28** – Vær hyrder for Guds menighet, som han vant ved sitt eget blod. –

Om forvaltere av «Guds hemmeligheter», se 1 Kor 4:1, 10:16, 11:23-27.

Etter at Kristus ble opptatt til Faderens høyre side, bor han ikke i en himmel fjernt fra oss.

Sønnen er etter sin menneskenatur alles bror. Hans (og vår) menneskenatur har del i Sønnens handlende allmakt – i hans allestedsnærvær og verdensherredømme. Skapelsens mellommann i fortid er i nåtid til stede og virksom i sitt skaperverk, og likeså i den forsamlede menighet. I skarp kontrast til våre dødelige legemer, gir han visshet om å vente oss ved dagens ende, der fremme ved målet.

Ef 4:10 – Han som steg ned, er den samme som steg høyt opp over alle himler for å fylle alt. **Kol 1:16f** – For i ham er alt blitt skapt, i himmelen og på jorden, det synlige og usynlige, de som troner og de som hersker, både makter og myndigheter – alt er skapt ved ham og til ham. Han er før alle ting, og alt består ved ham. **1 Kor 15:53** – dette forgjengelige må bli kledd i uforgjengelighet, og dette dødelige må bli kledd i udødelighet (jf v 40).

Alt er Kristus underlagt etter hans menneskenatur - i skapelsen og kirken, med unntak av han som underla ham alt (Ef 1:20-23, Mt 28:18, 20, Heb 1).

Obs! Under Herrens Nattverd er det ikke Kristi person, men **Kristi klare ord** som virker hans legemes og blods virkelige nærvær i sakramentets skikkelser.

På grunn av naturenes forening i Sønnens person, forblir guddomsnaturens egenskaper uforandret. Sønnens opptagelse av menneskenaturen medførte ingen begrensning av de guddommelige egenskaper i hans guddomsnatur.

Joh 1:14b, 18 – vi så hans herlighet, den herlighet som den enbårne Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet. /.../ Ingen har noen gang sett Gud, men den enbårne, som er Gud, og som er i Faderens favn, han har vist oss hvem han er. Joh 2:11, 5:17, 6:46, 10:30, osv. 1 Tim 6:16, 1 John 4:12, osv.

På grunn av naturenes forening i Sønnens person utøver Sønnen sin guddomsrett gjennom sin menneskenatur. Av samme årsak blir menneskenaturen delaktig i guddommelige egenskaper.

Dan 7:14 – (Menneskesønnen) fikk herredømme, ære og rike, folk og stammer med ulike språk, alle folkeslag skal tjene ham. Hans velde er et evig velde, det skal ikke forgå, hans rike går aldri til grunne (Mi 4:7). **Lk 1:33** – Han skal være konge over Jakobs ætt til evig tid; det skal ikke være ende. Ef 1:21ff, 4:10. Joh 1:14, 17:5.

Kristne istemmer og bekjenner hva det apostoliske og profetiske Kristus-vitnesbyrd sier om denne hemmelighet, som på grunn av tankens begrensning er gitt oss stykkevis (el fragmentarisk, 1 Kor 13:9, jf 2 Mos 33:20, Joh 1:18).

”Genus apotelesmaticum” – den viktigste

Kristus fremmer sin gjenløsergjerning når han bruker sine guddommelige og menneskelige egenskaper. Denne bruk er den viktigste. Alle hans gjerninger er gudmenneskets gjerninger. Med andre ord sagt: *Kristus utøver sitt herredømme gjennom sin menneskenatur* - i verden og i kirken – ikke i sitt fravær, men *i sitt virksomme nærvær*. Kristus ved Faderens høyre er til stede, virksom gjennom begge naturer i en udelt handling, og virker det som tilkommer hver av dem.

1 Mos 3:15 – Jeg skal sette fiendskap mellom deg og kvinnen, mellom ditt avkom og hennes ætt. Den skal knuse ditt hode, men du skal hogge den i hælen. **22:18** – i din ætt skal alle folkeslag på jorden bli velsignet fordi du lød mitt ord. **Joh 1:18** – den enbårne, som er Gud, og som er i Faderens

favn, han har vist oss hvem han er. **1 Joh 3:8** – Det var for å gjør ende på djevelens gjerninger at Guds Sønn åpenbarte seg. Joh 3:31ff. Gal 4:4-5. Ef 1:20ff.

Oversikten viser til en sammenheng hvor det nødvendige vilkår er **hovedunderet** – Sønnens opptagelse av menneskenaturen i forening med sin guddomsnatur.

Eksempler: Lk 1:35, 43. 1 Joh 1:7.

Til bibelstudium:

Jes 53:5. Mt 28:20, Lk 19:10, Joh 1:29.

Apg 20:28, 1 Pet 1:1, Gal 3:13, Heb 2:14ff.

Enten subjektet blir nevnt etter begge naturer (Kristus), eller etter èn av naturene (Guds enbårne Sønn), så er samme person alltid virksom i begge naturer. *Hver av naturene gjør det som tilkommer vedkommende natur i fellesskap med Sønnens andre natur.*

Guds visdom er et mysterium for mennesketanken – og for Guds engler, 1 Pet 1:12: Hvordan kunne han som er den opphøyede over alt det skapte (transcendent), være immanent og dele den lidelse og død som tilkommer menneskenaturen? Det gjenstår å se.

Kirken har mottatt sin bibelundervisning fra Skriftens Herre, Kristus Jesus og hans apostler. Kunnskapen fra åpenbaringsordets Gud er meddelt oss stykkevis. Ovenstående henvisninger til Kristi person er kun en oversikt og bør ses i sin sammenheng. Alt henger sammen og har hovedunderet til forutsetning – foreningen av Gud og menneske i Sønnens person – unnfanget ved Den Hellige Ånd i Jomfru Maria's morsliv.

Denne undervisning viser til det frelseshistoriske høydepunkt: *Sønnens død i Jesu død* som historisk kjensgjerning. Det er denne *korsfestede og oppstandne Kristus* som er til stede hvor som helst en menighet er samlet Jesu navn og holder hans befalinger. Der er gudmenneske virksom med sin Hellige Ånd og bygger sin troende kirke på den grunnvoll hvor han er den levende hjørnestein (Ef 2:20).

Ved troen på Kristi ord fra Faderen er våre legemer "bolig" og "tempel" for den treène Gud, Joh 14:23, 1 Kor 3:16ff. Kristus bringer dette nærvær - ikke bare etter sin guddomsnatur, men også etter sin menneskenatur - som *Guds "førstefødte blant mange brødre"*, Rom 8:29. Jf Mt 28:20, Heb 2:18, 4:15f.

FRA BEKJENNELSESKRIFTENE:

Kirkens reformasjon på 1500-tallet medførte en *fornyhet utbredelse av nestorianismen*, kjent som «vekselbruk» eller «det doble bokholderi» i læren om Kristi to naturer. Ved å gjenta og presisere de oldkirkelige bekjennelser, markerte den wittenbergske reformasjon sin identifikasjon med den gamle kirke.

Den nestorianske villfarelse i Gud-og-Jesus-religionen gjennomsyrrer reformerte tradisjoner fra Zwingli, Calvin, Bucer og andre. Under dette press har den konfesjonelle lutherdom et særlig ansvar for å bekjenne Jesu persons hemmelighet med apostelordets lære fra Jesus Kristus, Skriftens Herre:

Athanasianum pkt 28-30 – Det er altså den rette tro, at vi tror og bekjenner at vår Herre Jesus Kristus, Guds Sønn, er Gud og menneske. Han er Gud av Faderens vesen, født før alle tider, og han er menneske av sin mors vesen, født i tiden, fullkommen Gud, fullkomment menneske med fornuftig sjel og menneskelig kropp.

Apol 3. FC Ep 8, SD 8.

Det høyeste mysterium nest etter Den Hellige Treenhets er foreningen av Guddom og manndom i Kristi person – uten naturenes sammenblanding, og uten at personen er delt, samme Ep 8:18, SD 8:33.

Denne hemmelighet må være gjenstand for tro og tilbedelse, og være til trøst og fryd for alle kristne, for vårt kjød og blod forent i Sønnens person troner ved Majestetens høyre hånd, FC SD 8:96.

Sann Gud og sant menneske

NC: "Jeg tror på /.../ èn Herre, Kristus Jesus, Guds enbårne Sønn, Født av Faderen før alle tider, Gud av Gud, lys av lys, sann Gud av sann Gud, født, ikke skapt, av samme vesen som Faderen, han som alt er skapt ved, som for oss mennesker og for vår frelses skyld steg ned fra himmelen, og ved Den Hellige Ånd ble kjød av jomfru Maria og ble menneske, som også ble korsfestet for oss under Pontius Pilatus, led og ble begravet" osv.

FC Ep 7:11, SD 7:94, 99.

Kristus er etter sitt vesen sann, fullkommen Gud, ved siden av Faderen og Ånden i Den Hellige Treenhets, FC SD Regel og rettesnor 28, 8:6, 12:26.

Kristus er èn, ikke ved forvandling av Guddommen til kjød, men ved opptakelse av manndommen i Gud, Athan 33. Han er Gud av Faderens vesen, født før alle tider, og han er menneske - ikke fra himmelen, men av sin mors vesen, Athan 29. Jf FC Ep 12:3, SD 12:25.

Kristi legeme hører ikke med til Den Hellige Treenhets vesen, FC SD Regel og rettesnor 21, 12:29. Han er lik oss etter sin menneskenatur, men uten synd, samme 1:43.

Foreningen av Guddom og manndom i Sønnens person

Atan 32 – Men selv om han er Gud og menneske, er han likevel ikke to, men èn Kristus. - FC Ep 1:5, 3:1, SD 1:43, 8:11, 31.

Menneskenaturen er opphøyet i personens forening med hans guddomsnatur, FC SD 8:50f. Naturenes enhet er "forening" og "fellesskap" (koinonia og henosis, el communio og unio), samme 22. Naturenes forening ligner den mellom legeme og sjel, eller ild og jern (Origenes), samme Ep 8:9, SD 8:18, 64, 66.

Naturenes forening i Kristi (Sønnens) person er uatskillelig, og likevel ikke sammenblandet eller forvandlet til den andre, FC SD 8:7. De er uforandret, samme 7:36, og ikke sammenføyd lik to limte plater, samme 8:14, Ep 8:9. De beholder sine egenskaper i all evighet, SD 8:8.

Da Sønnen ble menneske, ble ingenting ved Sønnens vesen og egenskaper lagt bort eller lagt til, FC SD 8:49. Sønnen er gitt Guddommens evige allmakt fra evighet av, men etter sin menneskenatur ble den gitt ham ved unnfangelsen, samme 85. Kristus er lik Gud etter sin guddomsnatur, men under Gud etter sin menneskenatur, samme 61.

Den innbyrdes meddelelse av naturenes egenskaper

Årsaken er de to naturers forening i personen, FC SD 8:31, 64. Den ene naturs egenskaper blir tilskrevet den andre, samme 36. Når personen gjør noe, virker den ene natur i fellesskap med den andre det som er den enkelte naturs egenskap (Chalcedon-konsilet år 451), samme 46. Det er tale om en virkelig og sann meddelelse, og likevel ingen fysisk vesensmessig overføring, samme 63.

Kristi gjerning som vår midler, forløser, konge, øversteprest, hode, hyrde osv: Den utøver han med begge naturer, og ikke med èn natur alene, FC SD 8:46.

Menneskenaturen alene kan ikke være mellommann, FC SD 3:56 (Sønnens lydighet under loven). Hvis Sønnens lidende lydighet blir tilskrevet kun den menneskelige natur, blir personen delt, samme 8:43. Men Sønnens Guddom og manndom kan ikke skilles, samme 84.

Anm. Zwingli's lære om alloëosis, egtl "andrebruk" el doble bokholderi avviser læren om «egenskapenes meddelelse» (communicatio idiomatum). Z. påstod at slike bibelsteder er *uegentlige* talemåter, så det som blir sagt om den ène natur, skal tilskrives den andre. Denne bortforklaring medfører en omfattende forvrengning av aposto-latets kirke i lære og liv.

Under Sønnens fornedrelse (fra unnfangelsen av) var Guddommens allmakt og herlighet skjult i tjenerskikkelsen. Unntak var Jesu undergjerninger, når han av fri vilje åpenbarte sin allmakt og herlighet gjennom sin menneskenatur, FC SD 8:65f. Samme *fremvisning* gjorde han med undergjerninger etter sin oppstandelse og med sin himmelfart, samme 25.

Hele personen Gud og menneske, ble lagt i graven, før ned til helvetet, overvant djevelen, ødela hans velde og fratok ham all hans makt, FC SD 10:2 (en forutsetning for Kristi herredømme i sin kirke på jorden).

På Kristi Himmelfartsdag ble menneskenaturen virkelig opphøyd til Guds høyre hånd – ikke til et bestemt sted, men til Guds kraft, som fyller himmel og jord, FC SD 12, 28.

Kristi legeme er ikke begrenset til et sted i himmelen. Han er ikke ved Faderens høyre som i et rom eller på et sted, for Gud er ikke et legemlig rom eller sted, samme 7:2, 99, 119.

KRISTI NÆRVÆR

FC SD 8:6-12, 46-74.

Kristus utøver sine majestetsrettigheter i, med og gjennom den opphøyde menneskenatur, det vil si gjennom den samme menneskenatur som han ved unnfangelsen opptok i forening med sin Guddoms natur, FC SD 8:66, jf 13, 51. Av samme grunn led Sønneren etter sin menneskenatur, samme 41f.

Troens rettferdighet er den *hele* Kristus i sin egen lydighet, FC Ep 3:3, SD 3:4, 15, 55. Det er ikke bare Guds Sønns menneskenatur som har lidd, men Guds Sønn har i sannhet lidd i den menneskenatur han antok, samme SD 8:20. Den hele Kristus led, døde, ble gravlagt, før ned til helvetet, stod opp fra de døde, før opp til himmelen og ble opphøyd til Guds majestet og allmakt, samme Ep 3:13.

Hvor Gud er, er også mennesket Kristus, FC SD 8:82. Den hele Kristus er nærværende i sin kirke på jorden, samme 8:77. I Den Hellige Nattverd er Kristi sanne legeme og blod virkelig og vesensmessig til stede i sakramentets skikkelser, når de blir utdelt og mottas med munnen, uten hensyn til mottagerens tro og verdighet. Samme Ep 7:2, SD 7:2f.

Gudmennesket Kristus er virksom i de troendes liv. Han ga dem løfte, "**at ikke bare hans Guddom skal være hos dem – som for oss fattige syndere er lik fortærende ild mot tørr halm, men han, nettopp han - det menneske som talte med dem, som i sin antatte menneskenatur ble prøvd i all vår trengsel, som derfor kan ha medynk med oss som sine medmennesker og brødre - han vil være hos oss i all vår nød også etter den natur som han er vår bror, og vi kjød av hans kjød**", FC SD 8:87 (e sv overs).

GUDS SØNNES FORNEDRELSE

Fil 2:6-11

Sønnen "*fornedret seg selv*". Det står ikke at han ga avkall på noen guddommelig egenskap. Grunntekstens ordbruk *ekènosen* (aorist av *kenò*) betoner "*seg selv*" - i motsetning til andre som ville ha akttet gudligheten som et rov.

Uttrykket "*kom i Guds skikkelse*" beskriver Sønnens tilsynekomst etter sin menneskenatur hans *epifani*, Joh 1:14, Kol 2:9 o fl. Guddommens fylde bor ikke bare i Kristi ånd, men i Kristi legeme.

Han kunne ha opptrådt som Gud og Herre, men for vår frelses skyld ville han opptre som menneske i en tjeners skikkelse – som Guds rene Lam. Lest i Skriftens sammenheng, fremstår stedet med klarhet.

Vi istemmer Elisabets hilsen når vi kaller jomfru Maria for "*gudføderske*" (Lk 1:43 – *min Herres mor*). Dermed avviser vi den villfarelse at Sønnen ga avkall på Guds egenskaper.

Når vi istemmer englesangen i natten (Lk 2:14), priser vi Jesu Guddoms herlighet, skjult i menneskenaturens ornat. Av fri vilje og for vår frelses skyld gikk han inn under loven for å fullføre sin stedfortredergjerning og gi oss barnekår, Gal 4:4. Derfor avstod han fra den *fulle* bruk av sin Guddoms egenskaper. Bare unntaksvis gjorde han undergjerninger til tegn på sin Guddoms makt og herlighet.

Athanasianum pkt 6 og 35-37: «Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds Guddom er èn, i herlighet like stor, i majestet like evig. /.../ likesom den fornuftige sjel og kjødet er ett menneske, således er Gud og menneske èn Kristus, som led for vår frelse, før ned til helvetet, sto opp fra de døde tredje dag, før opp til himmelen, sitter ved Guds, den allmektige Faderens høyre hånd, skal derfra komme for å dømme levende og døde.»

Rom 5:12ff

Teksten forkynner inkarnasjonens hemmelighet ved å sammenstille Skriftens to motpoler – den første Adam – mennesket, og den andre Adam – Sønnen i menneskeskikkelsen (jf 1 Kor 15:47). Kontrasten gjelder Kristi lidende lydighet contra Adams selvopphøyende ulydig-het (1 Mos 3:5).

Utlleggelsen gir videre den overlevering som apostelen Paulus selv har mottatt (1 Kor 15:1-3). Kristi utleggelse lar oss forstå forholdet i lys av person-relasjonene i Den Hellige Treènhet.

Sønnens plass i himmelen stod ikke tom under Jesu jordeliv, for himlenes rike var kommet nær i Jesu skikkelse og virksomt til stede med Jesu himmelske lære og stadfestet med undergjerninger (Mt 4:17).

Videre: At Gud var i Kristus og forsonte verden med seg selv, betyr ikke at Treenheten døde på "*forbannelsens tre*", Gal 3:13b. Der døde Sønnen etter sin menneskenatur. Ingen andre kunne være Guds rene Lam. Ingen andre kunne oppfylle loven i alle deler. Det kunne Sønnen gjøre etter sin menneskenatur, da han i sin lidende lydighet bar vredesdommen i alles sted (2 Kor 5:19).

Jes 53:11b – derved at de kjenner ham, skal Den Rettferdige – min tjener, rettferdiggjøre de mange, og deres misgjerninger skal han bære.

Inkarnasjonens under åpner for to utsagnsrekker:

(1) *Sønnens opptagelse av menneskenaturen betyr at Gud født til verden, led, døde, før ned til helvetet, oppstod osv. Hans menneskenatur blir med andre ord tilskrevet guddommelig herlighet.*

Mt 11:27, Joh 1:14, 2:11, 1 Joh 1:1-3, Kol 2:9 osv.

Andre steder bevitner Jesu persons vesenshet med Faderen, Joh 10:30, 17:11, 22 osv.

Jesu bønner er Sønnens bønner til Faderen: Joh 11:41f, kap 17, Lk 22:42f osv. Han ber etter sin menneskenatur, og bønnene vitner om Sønnens fornedrelse for vår frelses skyld.

Sønnens opptagelse av menneskenaturen begrunner Kristi nattverdunder i brødets og vinens skikkelser, og likeså apostelens ord "Kristus lever i meg", Gal 2:20, som alle troende kan istemme på Ordets grunn.

(2) *Sønnens evige guddomsnatur ble hverken født av jomfru Maria eller døde. Like fullt var Guddommen under Sønnens fornedrelse delaktig i fattigdom, lidelse, død, begrenset viten og makt, osv.*

Mt 8:20, Mk 13:32 2, Kor 8:9, 13:4 m fl.

I sitt jordeliv måtte Guds Sønn i Jesu skikkelse oppfylle loven i sin lidende lydighet inntil døden på korset, og oppstå på den tredje dag, "slik Skriftene har sagt". Guds Sønn i sin lidende lydighet er den samme Jesus som kommer synlig i Guddoms herlighet på den ytterste dag.

Mt 25:31f. 1 Kor 15:3. Jf Joh 13:13f, 14:30f, 15:13. Gal 4:4,

Begge utsagnsrekker har samme gyldighet. Hvorfor?

Svaret er gitt med *den personale forening* - Sønnens opptagelse av menneskenaturen i forening med sin guddomsnatur. Derpå følger Guds vitnesbyrd, gitt i og med Sønnens gjenløsergjerning. Dette oppdrag regulerte hans bruk og ikke-bruk av Guddommens egenskaper. Unntaksvis gjorde han undergjerninger til tegn på sin Guddoms person, og når hans gjenløsergjerning var tjent med det.

Mt 16:13ff, 17:1ff, 20:28. Joh 1:18, 5:17, 8:58, 14:19 o fl. Rom 15:3.

Med stor konsekvens må det nestorianske dobbeltbokholderi bortforklare Kristi virksomme nærvær med Ord og Sakrament, og bortforklare Kristi presise allmaktsord over fremsatt brød – "dette er mitt legeme".

Problematiserende bortforklaringer med tilslørende ord kjennetegner kirker i den reformerte tradisjon siden Zwingli og Calvin. De forleder mennesker til å gjøre seg kvalifisert til frelsen gjennom overgivelse, erfaringer og opplevelsesmystikk. Men Gud forlater ikke synder med forbehold om gjenytelser. Han samarbeider ikke med oss om frelsen, men handler suverent gjennom Kristi ord.

Karakteristiske trekk ved reformert kristendom

Et todelt virkelighetsbilde om ånd og materie kjent fra antikken, medbestemmer den «kenotiske» kristologi om Sønnens fornedrelse som ga avkall på guddommelige egenskaper. Man tenker seg en virkelighet inndelt i en overjordisk, åndelig virkelighet og en dennesidig materiell virkelighet. Frelsen må følgelig forstås som forløsning fra den fysisk-kroppslige eksistens når Ånden rører ved menneskets vilje- og følelsesliv. Kristen lære og liv må følgelig utformes etter regelen "det endelige kan ikke romme det uendelige". Regelen rammer allerede læren om Jesus – hvem han er.

Man må avvise at Guds Sønn i Jesu skikkelse var i full besittelse av sine guddommelige egenskaper. Mennesket Jesus kan ikke ha del i Guds Sønnens egenskaper, de han har etter sin guddomsnatur, og Guds Sønn kan ikke ha del i Jesu egenskaper, de han har etter sin menneskenatur. Altså kan ikke Sønnens fornedrelse bestå i hans lidende lydighet, men i hans menneskenatur. Fornedrelsen må bestå i forvandlingen av det guddommelige «jeg» til et menneskelig «jag».

Forkynnelsen må i dette virkelighetsbilde fremstille Jesu jordeliv som det ideale gudsforhold, og Jesu opphøyelse til Faderens høyre som *avleggelse* av menneskenaturen og forflytning til en himmelbolig fjernt fra oss.

Siden det endelige ikke kan romme det uendelige, må man bortforklare eller tilsløre Kristi ord over fremsatt brød og vin: "Dette er mitt legeme /.../ Dette er den nye pakt i mitt blod." På samme måte som man må bortforklare inkarnasjonens under, må man bortforklare det sakramentale under som Kristus gjør med sitt ord over fremsatt brød og vin. Ved å påkalle Den Hellige Ånd om hjelp, vil man gjøre underet begripelig for fornuften (forvandlingsepiklese), men ikke noe sted i Det nye testamente knytter Helligånden til Herrens Nattverd.

Under innflytelse fra den ville økumenikk, og av hensyn til karismatikere og reformerte tradisjoner, vil man med denne læretilpasning fremme kirkefelleskap på en bredere basis enn Kristi presise og likefremme tydningsord. Sett i lys av kirkens historie medfører denne åndelighet en omfattende forvrengning av den apostoliske kirke i den bundne skrifttradisjon.

Konsekvensene for menighetslivet er omfattende. Det blir predikantens oppgave å stimulere til opplevelser, appellere til viljesbeslutninger og propagandere for kampanjer av mange slag. Karakteristiske uttrykk er affektet stemmebruk, utagerende adferd, rørende anekdoter, sensasjonsmakeri osv. Tilhørerne må søke frelsen i føleri og overgivelse, og "kristenlivet" arte seg som aktiviteter og tilbud for alle behov, og en stadig søken etter frelsesvisshet begrunnet i selvbekreftende erfaringer.

«HERRENS TJENER»

Tittelen «Herrens tjener» er i Det gamle testamente brukt om Israel og enkelte personer.

Israel var utvalgt til å være Herrens tjener, men folket gikk sine egne veier:

Jes 41:8f – Israel, du min tjener, /.../ Jeg hentet deg fra jordens ender og kalte fra dens ytterste grense. Jeg sa til deg: «Du er min tjener, jeg har utvalgt deg og ikke støtt deg bort.» 43:10.

Flere *personer* blir omtalt med tittelen "Herrens tjener": Moses, 5 Mos 34:5. Josva, Jos 24:29. David, Sal 18:1.

Kongen i Israel skulle være HERREN tjener, men få konger gjorde seg fortjent til denne ærestittel.

2 Sam 7:8 – si til min tjener David: Så sier Herren, Gud Sebaot: Jeg hentet deg fra beitemarken der du fulgte saueflokkene, og satte deg til fyrste over mitt folk Israel. Sal 78:70, Esek 37:24.

Kristus – Herrens Tjener

Kirken har alltid skjelnet mellom "Herrens tjener" brukt om mennesker, og tittelen brukt om *Kristus Jesus*, Guds Hellige og Rettferdige tjener.

Eksempler: Peters tale, Apg 3:12-26. V 13: Abrahams og Isaks og Jakobs Gud har ved oppstandelsen herliggjort sin tjener Jesus – Den Hellige og Rettferdige, v 14, Livets Fyrste, v 15, jf 26.

Kirkens Kristus-bekjennelse gjelder Guds tjener Jesus, Apg 4:27ff (obs v 27, 30). Begrunnelsen for kirkens tittelbruk finner vi i "*Sangene om Herrens Tjener*", **Jes 42-53**:

42:1-7 - Utrustet med Ånden, er han kongen som fører *Guds rike* frem på jorden, v 4. Han legemliggjør Guds *nådepakt* med Israel, v 6, og han *gjenløser* menneskene fra syndens herredømme, v 7.

49:1-6 – Gud vil åpenbare sin herlighet på *Profeten* som *legemliggjør Israel*, v 3, og samtidig trer frem *i egen person, skilt fra Israel*, v 5f. Gud taler ved *Profeten til folkene*, som han er sendt til.

50:4-11 – Herrens Tjener er *den lydige*, som kommer folket til hjelp ved å *lide uskyldig*, v 6, 8f. Han frelser dem som hører ham i *tillit* til Gud (jf v 4f), men fordømmer dem som tar *anstøt* av hans skikkelse, v 10f.

52:13-53:13 – Denne sang beskriver Herrens Tjener i hans *fornedrelse og opphøyelse* (1 Pet 1:10f). Profeten og Kongen er *Guds offerprest og offerlam i samme person*. Guds Rettferdige Tjener er alle menneskers stedfortreder, som *frembærer seg selv som godtgjøring* for Israels og de manges synder ("*de mange*", i hebraisk språkbruk: alle). Se 53:4-6, 10-12 (jf Mt 8:17, Joh 15:3).

Herrens Tjener skal tre frem med Guds visdom, 52:13a (Lk 2:40, 52), bli opphøyet, v 13c (likesom Moses opphøyet slangen i ørkenen, Joh 3:14), bli oppløftet, v 13b (jf Mk 16:19), og til sist være meget høy, v 13d (Fil 2:9-11).

Brukt om Sønnen i Guds treenhet, forteller tittelen at han opptok menneskenaturen i forening med sin guddomsnatur og oppfylte Guds vilje i alles sted (Fil 2). Guds rettferdige Tjener er motstykket til den første Adam:

Rom 5:12ff. V 18f – likesom fordømmelse kom over alle mennesker gjennom den enes synd, så kom også rettferdiggjørelse til liv over alle mennesker ved den enes rettferdiggjørelsesdom. Likesom de mange ble syndere på grunn av det ene menneskes ulydighet, så skal de mange stå som rettferdige på grunn av den enes lydighet.

Gud stadfestet sitt verk i Jesu tjenerskikkelse da han reiste ham opp, rettferdiggjort i alles sted:

Jes 53:11f – Min rettferdige tjener skal gjøre de mange rettferdige når de kjenner ham, for han har båret deres synder. Derfor overgir jeg de mange til ham, de mektige skal han få til bytte, fordi han gav sitt liv i døden og ble regnet blant overtredere. Han tok på seg de manges synd og gikk i forbønn for syndere. **Rom 4:25** – Han ble overgitt til døden på grunn av våre synder og oppreist på grunn av vår rettferdiggjørelse.

OBJEKTIV OG SUBJEKTIV FORSONING

Forsoningsverkets rettsspråk - Den Hellige Ånds sakralspråk

Guds pakter er av rettslig (juridisk) art. Det er forskjell mellom løftepakt og lovpakt.

Med *universelle løftepakter* (el nådepakter) har Gud påtatt seg alle forpliktelser og lovt menneskene alle rettigheter. *Lovpakten på Sinai* derimot la alle plikter på Guds utvalgte folk Israel og tilkjente Gud alle rettigheter. Lovpaktens moralnorm er Guds gode skapervilje, tydeliggjort i Tibudsloven og sammenfattet i det dobbelte kjærlighetsbud.

Eksempler: 1 Mos 12:3 – Jeg vil velsigne dem som velsigner deg, og forbanne den som forbanner deg. I deg skal alle slekter på jorden velsignes. **Mt 22:37ff** – Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand. Dette er det største og første bud. Men et annet er like stort: Du skal elske din neste som deg selv. På disse to bud hviler hele Loven og Profetene.

Sentrum og høydepunkt i Guds frelseshistorie er Guds nådepakt i Jesu Kristi blod, også kalt Golgata-pakten. Stedfortrederens død er Guds *lovoppfyllelse, godtgjørelse, soning, forsoning og rettfærdiggjørelse*.

Guds Sønn i Jesu skikkelse påtok seg frivillig alle plikter og gikk inn under loven. Med sin lidende lydighet har han oppfylt Guds hellige lov i alle deler og i alles sted.

Eksempler: Gal 4:4f – i tidens fylde sendte Gud sin Sønn, født av en kvinne og født under loven. Han skulle kjøpe dem fri som stod under loven, så vi kunne få barnekår. **Mt 12:7f** – Hadde dere skjont hva det ordet betyr: «Det er barmhjertighet jeg vil ha, ikke offer», da hadde dere ikke dømt de uskyldige. For Menneskesønnen er herre over sabbaten.

Kristi offerdød en godtgjørelse for verdens synder.

Mt 26:27 – dette er mitt blod, paktens blod, som utøses for mange til syndenes forlatelse. **2 Kor 5:21** – Han som ikke visste av synd, har han gjort til synd for oss, for at vi i ham skulle bli Guds rettfærdighet (skulle bli – av aor konj ginomai: ginometha).

Stedfortrederen har sonet vår straff som Guds hellighet krever.

Eksempler: Gal 3:10 – det står skrevet: Forbannet er den som ikke holder fast på alt det som står skrevet i lovboken og gjør etter det. **1 Pet 3:18** – Den rettfærdige led for urettferdige for å føre dere fram til Gud.

Guds forsoning med verden i Kristus Jesus er samtidig Guds rettfærdigerklæring av hele den falne verden.

Eksempler: 2 Kor 5:19 – Det var Gud som forsonet verden med seg selv, slik at han ikke tilregner dem deres misgjerninger... **Rom 5:18** – likesom én manns fall ble til fordømmelse for alle mennesker, så fører én manns rettfærdige gjerning til frifinnelse og liv for alle.

”Ordet om forsoningen” kunngjør forsoningsverket i Jesu lidelse og død, og meddeler menneskene syndenes forlatelse for Jesus Kristi skyld, til frelse for hver den som tror.

FORSONINGSVERKET FORKYNT MED FORBEHOLD ELLER SOM EKSEMPELFORTELLING?

Den som reduserer Guds forsoningsverk til en eksempelfortelling, og forkynner frifinnelsen med forbehold om gjenytelser, gjør tre ting:

- *Underkjenner frifinnelsen (rettfærdiggjørelsen ved tro).*

Gal 3:11 – når det står skrevet: Den rettfærdige skal leve ved tro, er det klart at ingen blir rettfærdig for Gud ved loven.

- fjerner grunnlaget for fornyelsen (helligjørelsen) og

Rom 6:14 – Synden skal ikke herske over dere, for dere står ikke under loven, men under nåden.

- forkynner et annet evangelium enn Kristi evangelium.

Gal 1:6f – Det undrer meg at dere så snart har vendt dere bort fra ham som har kalt dere ved Kristi nåde, og er gått over til et annet evangelium. Men det finnes ikke noe annet evangelium...

DEN KARAKTERISTISKE SPRÅKBRUK

Uttrykket "han forlater misgjerning" osv.

Direkte oversatt - "han som bærer misgjerning", det vil si alle menneskers misgjerninger. Stedfortrederne i den gamle pakt representerer Kristus i egen person:

Kristus er verdens syndebærer og Guds rene, uskyldige Lam.

Joh 1:29 – Se, der Guds lam, som bærer verdens synd.

Jes 53:4-7. Mt 8:15-17, 1 Kor 5:7, 1 Pet 1:19.

Kristus er øverstepresten som gikk i alles sted, for at ikke Guds vrede skal ramme dem som tror på ham.

Heb 9:11ff. V 15 – Kristus (er) mellommann for en ny pakt. Han døde, og det ble til forløsning fra overtredelsene under den første pakt, for at de som er kalt, skal få den evige arv som var lovt (8:6f).

V 27f – Likeså vist som det er menneskenes lodd å dø en gang og siden komme for dommen, slik er også Kristus ofret en gang for å ta bort manges synder, og siden skal han for annen gang komme til syne, ikke for syndens skyld, men for å frelse dem som venter på ham. -1 Tim 2:5f. Gal 3:15, 17 (pakt, testament).

Gud forlater synd for sin miskunnhets skyld, og ikke av noen annen grunn.

Mk 2:6-8 – Jesus /.../ sa til den lamme: «Sønn, dine synder er forlatt. Men noen skrifflærde som satt der, tenkte med seg selv: «Hvordan kan han si slikt? Han spotter Gud! Hvem andre enn Gud kan forlate synder?» - Sal 103:3, Jes 43:25, 1 Joh 1:9.

Messias – Herrens lidende tjener.

Jes 53:11f – Min rettfærdige tjener skal gjøre de mange rettfærdige når de kjenner ham, for han har båret deres synder. Derfor overgir jeg de mange til ham. **1 Joh 2:1f** – om noen synder, har vi en som taler vår sak hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettfærdige. Han er en soning for våre synder, ja, ikke bare for våre, men for hele verdens..

Joh 1:29, 11:51f, Rom 3:25f, 4:25, 5:19. Kol 1:20. 1 Pet 3:18. Heb 7:25f.

Den objektive forsoning

Rom 5:10a – Da vi ennå var Guds fiender, ble vi forsonet med ham ved hans Sønnens død. **2 Kor 5:19** - De var Gud som i Kristus forsonet verden med seg selv, slik at han ikke tilregner dem deres misgjerninger.

Å forsonne (katalassein) er her uttrykk for en sinnsforandring i Gud – Guds nådige sinnelag. I åpenbaringsordets språkbruk er det å "ikke tilregne" alternativt "forlate" noen deres synder det samme som å erklære synderen rettfærdig.

Gud har stadfestet sitt nådige sinnelag i den ene Rettfærdige i alles sted. Det gjorde Gud da han reiste Jesus opp fra de døde. Gud er en forsonet Gud, og vår rettfærdighet for Gud er

«Kristus og ham korsfestet», 1 Kor 2:2. Vi er henvist til en bevitnet kjensgjerning, slik Skriftene har sagt. Budskapet om denne hendelse - er "forsoningens ord" og evangeliet i avgrenset mening. Kristi offerdød står i sentrum for den himmelske lovsang.

1 Kor 2:2 – (jeg ville ikke) vite av noe annet hos dere enn Jesus Kristus og ham korsfestet. **Åp 5:12f** – Verdig er Lammet som ble slaktet, verdig til å få all makt og rikdom, visdom og styrke, ære og pris og takk. Og hver skapning i himmelen og på jorden og under jorden og på havet, ja, alt som der finnes, hørte jeg si: Han som sitter på tronen, han og Lammet skal ha all takk og ære, pris og makt i all evighet. (5:6) - Gal 3:1f, 6:14. 1 Krøn 29:11.

Den subjektive forsoning.

Guds forsoning med verden oppmuntrer til tro, **2 Kor 5:20** - *La dere forlike med Gud.* - Med evangeliet som middel virker Gud troen i tilhørernes hjerter når og hvor han vil. Da oppstår den dristige tanke, at Guds forsoning gjelder også meg. Troen griper Gud i hans ord og stoler på ham.

Rom 5:11 – vi priser oss lykkelige i Gud, ved vår Herre Jesus Kristus, han som har gitt oss forsoningen.

Guds forsoningsverk motiverer og oppmuntrer enhver til å vende om og leve forlikt med Gud. Da tar vi Gud på ordet og anvender forsoningsverket, enhver på seg selv, og lever forlikt med Gud. Denne sinnsforandring har følger for vårt dagligliv. Rom 12:1f.

Det er ingen mangel ved troen. Den har Kristus til gave. Guds selvhengivende kjærlighet i Kristus er hel og fullkommen. Med ham til gave, oppmuntrer Gud oss til daglig omvendelse med hans kjærlighet til eksempel.

1 Joh 4:10f – Kjærligheten er ikke det at vi har elsket Gud, men at han har elsket oss og sendt sin Sønn til soning for våre synder. Mine kjære, har Gud elsket oss slik, da skylder også vi å elske hverandre. Mt 18:12-14. Joh 13:13-17. Rom 3:25-28, 5:8-11.

Utelukket fra forsoningens årsak er forestillingen om omvendelsen som en gjenytelse og formildende omstendighet i Guds øyne. Appellforkynnelse gjør evangeliet til lov, troen til prestasjon og dåpen til lydighetshandling.

EN KORSESTET KRISTUS - GUDS KRAFT OG VISDOM

Menneskelig sett, virker det urettferdig at Den ene uskyldige måtte lide for alle skyldige. Men dette gjorde Guds enbårne Sønn av fri vilje, da han kom i Jesu tjenerskikkelse.

Joh 3:16 – SÅ har Gud elsket verden. **10:17f** – Faderen elsker meg fordi jeg gir mitt liv for siden å ta det tilbake. Ingen har tatt mitt liv, jeg gir det frivillig, for jeg har makt til å gi mitt liv og makt til å ta det igjen (18:4-11). **Ef 5:2** – Kristus elsket oss og gav seg selv for oss som en offergave, et velluktende offer for Gud.

Den rettferdighet som evangeliet åpenbarer, har to sider – en passiv og en aktiv: (1) Gud tilregnet den uskyldige Kristus alle menneskers syndeskyld. Og (2) Gud lot den uskyldige Kristus være offerprest og offerlam i alles sted. Guds nådepakt i Sønnens blod la alle lovens plikter på ham, og lot menneskene få alle rettigheter hos ham, både barnerett og arverett.

Jes 53:6 – Vi for alle vill som sauer, vi vendte oss hver sin vei. Men skylden som vi alle hadde, lot Herren ramme ham. **2 Kor 5:21** – Han som ikke visste av synd, har han gjort til synd for oss, for at vi i ham skulle bli Guds rettferdighet. **Joh 1:29** – Se, der er Guds Lam som bærer verdens synd. **Gal 3:13** – Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse da han kom under forbannelse for vår skyld. **4:4f** - i tidens fylde sendte Gud sin Sønn, født av en kvinne og født under loven. Han skulle kjøpe

dem fri som var under loven, så vi kunne få barnekår. **1 Pet 3:18** – Kristus selv led døden for synderes skyld, en gang for alle. Den rettferdige led for urettferdige for å føre dere fram til Gud.

Bibelen inviterer ikke til spekulasjon om hva Gud i sin majestet kunne ha gjort. I sentrum står en underfull kjensgjerning i en bevitnet Jesus historie, «slik Skriftene har sagt» (1 Kor 15:1-5).

Tydningen har Gud gitt med ord som han har talt gjennom sine profeter: Gud er oss nådig og forlater oss syndene av eneste grunn - Guds Sønnns lidende lydighet i Jesu tjenerskikkelse. Han har oppfylt Guds lov i alle deler, og derfor ble han Guds løsepenge for verdens synd og menneskenes eneste årsak til frifinnelsen hos Gud. Dette stadfestet Gud – både Jesu person og verk - da han oppreiste Jesus fra de døde.

Mt 20:28 – Menneskesønnen (er ikke) kommet for å la seg tjene, men for selv å tjene og gi sitt liv som løsepenge for mange. **Rom 3:24** – ufortjent og av hans nåde blir de erklært rettferdige på grunn av forløsningen i Jesus Kristus. **1 Tim 2:6** – Kristus Jesus som gav seg selv som løsepenge for alle. **1 Pet 2:24** – Han bar våre synder på sitt legeme opp på korstreet, så vi skulle dø bort fra synden og leve for rettferdigheten (Jes 53:4f. Dåpens betydning, se Rom 6:2ff).

Gud er i sitt vesen hellig – både nidkjær og kjærlig. Guds lov er bærer av Guds hellighet. Gud elsker den verden han har skapt, og derfor reagerer han med nidkjærhet mot menneskets frafall i tillit til andre guder, og fremst blant dem selvets lyst. Uten frykt for Gud og uten tillit til ham, er vi under fordømmelsen og bereder vår egen fortapelse i det evige «utenfor» (Mt 8:12, osv). Ond samvittighet bekrefter Guds hellighet, tross alle tankens fluktforsøk. Det gjør også døden (Heb 2:15).

Vi får som fortjent fordi mennesket ikke vil ha hva Kristus med lidelse og død har fortjent av kjærlighet til en fallen menneskehet. Lovens budskap er skremmende og forferdelig. «Ve meg», sa profeten Jesaja stilt overfor den tre ganger hellige Gud: «Jeg er fortapt, en mann med urene lepper». Redningen er syndenes forlatelse, meddelt på grunn av Kristi fortjeneste. (Jes 6.)

Guds ordåpenbaring fremstiller Guds nidkjærhet og kjærlighet ved siden av hverandre, men alltid slik at Guds nidkjærhet tjener hans kjærlighet. Det aller sterkeste uttrykk er "Kristus Jesus og ham korsfestet", 1 Kor 2:2.

Gal 3:10, 13 – de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse. For det står skrevet: Forbannet er den som ikke holder fast på alt et som står skrevet i lovboken og gjør etter det (5:10b, jf 1 Kor 14:36-38). **Rom 7:25** – Jeg ulykkelige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme? Gud være takk ved Jesus Kristus, vår Herre!. Så tjener jeg altså Guds lov med mitt sinn, men syndens lov slik jeg er av naturen.

Evangeliet er budskapet om vår frifinnelse i Kristi stedfortredende offerdød. Gjennom hans person og verk lærer vi den eneste sanne Gud å kjenne i hans kjærlighet som er større enn hans nidkjærhet (Joh 3:16). Troen griper Gud i hans løfte og har Forsoneren og Frigjøreren til gave, og med ham fornyelsen i våre liv, om enn i sin begynnelse.

Gal 3:13 – Men Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse da han kom under forbannelse for vår skyld. For det står skrevet: Forbannet er enhver som henger på et tre. **Rom 1:18f** – evangeliet /.../ er en Guds kraft til frelse for alle som tror. /.../ For i det åpenbares Guds rettferdighet, av tro og til tro, slik det står skrevet: Den rettferdige skal leve ved tro. **5:19** – Likesom de mange ble syndere på grunn av det ene menneskes ulydighet, skal nå de mange stå som rettferdige på grunn av den enes lydighet (v 8-11). 2 Kor 5:19ff.

I Guds frelsesråd må Guds strenge rettferdighet tjene evangeliet om hans selvhengivende kjærlighet – begge stilt frem i Kristus og ham korsfestet. Det var Guds Sønn av evighet som i sin menneskenatur led den evige fordømmelse, den vi mennesker har fortjent med vår onde lyst i tanker, ord og gjerninger. Gudmenneskets lidelse var av uendelig verdi for Gud, og er et mysterium for Guds engler og for oss. Vi er ikke henvist til spekulasjon, men til Guds forsoningsverk i en korsfestet Kristus. Han er Guds kraft og visdom.

1 Joh 1:7f – Sier vi at vi ikke har synd, da bedrar vi oss selv og sannheten er ikke i oss. Men dersom vi bekjenner våre synder, er han trofast og rettferdig, så han tilgir oss syndene og rensar oss for all urett. **Apg 20:28b** – Vær hyrder (pastorer) for Guds menighet, som han vant ved sitt eget blod. 2 Kor 5:21. Jes 53:4-6.

Fra Apologien til Confessio Augustana:

Apol 4:76f, 82: «Å motta syndenes forlatelse er å bli rettferdiggjort, etter det som står: «Salige er de som har fått sine misgjerninger tilgitt» (Sal 32:1). Bare ved troen på Kristus /.../ ikke på grunn av kjærligheten eller gjerninger, er det vi mottar syndenes forlatelse, selv om kjærligheten følger troen. /.../ Syndene blir tilgitt på grunn av Kristus som forsoneren (sit Rom 3:25). /.../ Og Paulus legger til «ved troen». Slik blir altså denne forsoner til gagn for oss, når vi ved troen mottar den miskunn som er lovet i ham, og stiller den opp mot Guds vrede og dom (sit Heb 4:14f)».

Apol 4:110, 120: «Dersom troen mottar syndenes forlatelse på grunn av kjærligheten, vil syndenes forlatelse alltid være usikker, for vi elsker aldri så mye som vi skulle. I virkeligheten kan vi ikke elske i det hele tatt, dersom ikke hjertet er visst på at syndenes forlatelse er blitt gitt til oss.»

Apol 4:195f: - «syndenes forlatelse er den samme og lik for alle, likesom Kristus er èn, og den blir tilbudd av nåde til alle som tror at de får sine synder tilgitt for Kristi skyld. Syndenes forlatelse og rettferdiggjørelsen blir altså mottatt kun ved tro, ikke på grunn av noen gjerning. /.../ (Rom 5:1) «Da vi altså er blitt rettferdiggjort ved tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus. Gjennom ham har vi også fått adgang ved troen.» /.../ Det er troen som oppnår dette, for troen rettferdiggjør og har en forsonet Gud. Det evige liv tilkommer de rettferdiggjorte /.../ (Rom 8:30) «Dem som han har rettferdiggjort, har han også herliggjort.» (NO 2001: dem som han har erklært rettferdige...)

Apol 4:231f: «(Kol 3:14) - «kjærligheten som er fullkommenhetens bånd». /.../ Paulus taler om kjærligheten til nesten. Nå har vi ingen rett til å anta at Paulus ville tilskrive den andre tavles gjerninger makten til å gjøre oss rettferdige eller fullkomne overfor Gud – framfor den første tavles gjerninger. Og dersom kjærligheten gjør oss fullkomne, så er ikke Kristus nødvendig som forsoneren. For bare troen griper Kristus, forsoneren. /.../

Han sier at kjærligheten er en kjede eller et bånd, og med det vil han vise til det som knytter sammen og forener kirkens mange lemmer. I alle familier og samfunn må enheten holdes oppe ved gjensidige tjenester, og freden kan ikke bevares uten at menneskene overser og tilgir visse feil seg imellom. På samme måte sier Paulus at det også i kirken må være en kjærlighet som bevarer freden, som tåler - om nødvendig, brødrenes trassige atferd, som overser mindre feil, så ikke kirken skal falle fra hverandre i forskjellige splittelser og av disse splittelser oppstå hat, partier og kjetterier.»

Anm. I Nytestamentet – og hos Luther – er Kristi lidende lydighet normen i den apostoliske formaning til døpte. Dermed oppstår den kontrast som utmerker den kristne livsstil (el ethos).

Filip Melanchton kom senere til å overføre den alminnelige loverfaring på kirkefelleskapet. Dermed ga han til kjenne sin humanistiske interesse for kirken som samfunnsinstitusjon og dens folkeoppdragende gjerning. *Confessio Augustana* og dens Apologi lar oss møte den lojale Melanchton, lojal mot den wittenbergske reformasjon, om enn med en skjult agenda.

Da De sachsiske visitasartikler ble utgitt i 1527 uten Luthers vitende, la Melanchton vekt på Guds lovs betydning som et middel til å vekke anger og «bot». 1528-utgaven presiserer Luther (Om læren) at boten følger av og *etter* troen. Men av hensyn til «den alminnelige, ulærde mann» kunne man bruke ordet bot om den anger eller skrekk som loven virker og troen forutsetter.

Den unge Melanchton ville gi en empirisk-psykologisk beskrivelse av den kristnes liv, dets tilblivelse og vekst, og betraktet anger og tro som to påfølgende momenter i en omvendelsesprosess. Dette anliggende røper hans humanistiske interesse og dannelsesideal. Karakteristisk er bruken av De ti bud uavhengig av den nytestamentlige sammenheng.

Bibelteologen Luther anvendte Tibudsloven på nytestamentlig vis, slik disposisjonen og forklaringene viser. Menneskene aner Guds gode skapervilje i familie og samfunnsliv, men overført på det kristnes gudstjenestefelleskap, blir Guds skapervilje anvendt i en *annen* virkelighet – i nådens og syndsforlatelsens rike. Her er den oppstandne Kristus Herren, og nestekjærligheten innordnet Guds rettferdighet i Jesu Kristi, Guds Sønnns lidende lydighet. Han har oppfylt Guds lov og vist hva Kjærligheten består i og innebærer.

I 1529 – altså året forut for Den augsburgske bekjennelse – kom Melanchton til klarhet om den rettferdighet som evangeliet åpenbarer *uavhengig* av lovgjæringer: Den rettferdighet som Gud tilregner troen, er synonym med *syndenes forlatelse*, eller synderens frifinnelse på grunn av Kristi fortjeneste - og den alene. I forsvaret for troens rettferdighet har *læren prioritet* (første tavle), det vil si læren om syndenes forlatelse på grunn av Kristi fortjeneste, fremfor nestekjærligheten (andre tavle). Frifinnelsen går foran fornyelsen, aldri motsatt.

Hensikten med troens rettferdighet er *den nye lydighet* under Kristi nådige herredømme (jf Luthers forkl 2. trosart). Det er en sammenheng mellom frifinnelsen og fornyelsen, mellom den *tilregnede* rettferdighet (Kristus for oss) og den *tilegnede* rettferdighet i den troendes liv (Kristus i oss).

Kristus utgjør sammenhengen. Han er frifinnelsens årsak på grunn av sin lidende lydighet inntil døden på korset i alles sted. Og han virker fornyelsen i den troendes liv. Men blandes fornyelsen sammen med frifinnelsens årsak, har man falt ut av nåden og gjort evangeliet til en ny lov. Denne skjelning begrunner kirkens wittenbergske reformasjon og dens identifikasjon med den gamle kirke i skriftbuden tradisjon. Begrunnelsen er den nytestamentlige tro.

Troen mottar Guds gaverettferdighet. Med Kristus til gave lever vi med ham til forbilde i gjæringer som har Guds ord og bud for seg. Ved troen blir vi ikledd Kristus, vår hellighet og rettferdighet for Gud, og ved troen følger vi hans eksempel «*i inderlig medfølelse, godhet og ydmykhet*». Vi tar oss ikke til rette, men «*bærer over med hverandre*», Kol 3:12f. (Jf Lille Katekisme, forkl til «andre tavle».)

En ny tendens viste seg i Melanchtons kommentar til Romerbrevet år 1532. Han la ensidig vekt på den *tilregnede* rettferdighet (den forensiske). Senere ble det tydelig at Melanchton oppfattet fornyelsen eller det nye livet som noe annet og sideordnet rettferdigjørelsen.

ÅPENBARINGSORDETS RETTSSPRÅK OM KRISTI RETTFERDIGGJØRELSE

Jesu Kristi, Guds Sønnns lidende lydighet er årsaken til Guds forsoning med verden og syndere-rens frifinnelse. Denne årsak i en bevitnet Jesus-historie står i sentrum under gjennomgåelsen av Andre trosartikkel. Hvordan Kristi rettferdigjørelse i synderes sted blir den enkelte til del, blir utdypet under Tredje trosartikkel.

Ordbrukens *kilde* er Guds ordåpenbaring i en bevitnet historie, dens *innhold* er «Guds rettferdighet», og dens *tema* syndere-rens frifinnelse.

Ordvalg, uttrykksmåter og billedbruk formidler en visdom så ganske annerledes enn de frelsesveier som menneskene forestiller seg. Derfor har man fra gammelt av talt om "Den Hellige Ånds språk". Følgende eksempler kontrasterer menneskers tanker om Gud, mennesket og verden:

Rom 1:22 – (Menneskene) sier de er kloke, men endte i dårskap.

1 Kor 2:1, 4, 9f, 13 – Da jeg kom til dere, brødre, var det ikke med fremragende talekunst eller visdom jeg forkynte Guds vitnesbyrd. /.../ Jeg la ikke fram mitt ord og mitt budskap med overtalende argumenter og visdomslære, men med Ånd og kraft som bevis. /.../ Det intet øye så, og intet øre hørte, som ikke kom opp i noe menneskes tanke, alt det Gud har gjort ferdig for dem som elsker ham, - dette har Gud åpenbart for oss ved sin Ånd.

Åp 13:8b – alle som bor på jorden, skal tilbe dyret... Se nærmere: 1 Kor 2:14ff.

RETTFERDIGGJØRELSEN INNORDNET GUDS PAKTER MED SITT FOLK

Rettferdiggjørelsens innhold og terminologi er innordnet løftepakten med Abraham og lov-pakten på Sinai. Også ordet "pakt" er et rettslig ord. Gud taler og handler i sine pakter på en slik måte at han oppfyller sine forpliktelser og holder sine løfter, Guds paktslutninger med sitt folk er alltid i samsvar med Guds rettferdighet. Det er også Guds reaksjon, enten den er brennende nidkjærhet eller grenseløs kjærlighet.

5 Mos 32:4 – Han er Klippen, fullkomment er hans verk, rettferdige er alle hans veier. En trofast Gud, uten svik. Rom 3:3f, 4:25f.

Årsaken til den nye pakt er Guds universelle og frelsesbringende rettferdighet i Guds Sønnns blod. Sønnens frivillige lydighet til døden i Jesu skikkelse utelukker all verdighet, fortjeneste eller kvalitet fra vår side. Mellommannen i alles sted er "Herrens Tjener" - "Den Rettferdige" – og ingen annen.

Jes 42:1, 6 – Se, min Tjener som jeg støtter, min utvalgte som jeg har behag i. Jeg har lagt min Ånd på ham, han skal bringe retten ut til folkene. /.../ Jeg, Herren, har kalt deg i rettferd og grepet din

hånd. Jeg har formet deg og gjort deg til en pakt for folkene, til et lys for folkeslagene. Du skal åpne blindes øyne og føre fanger ut av fengslet. 53:11. **Mt 26:28** – dette er mitt blod, paktens blod, som utøses for mange til syndenes forlatelse. 1 Joh 2:1f. Rom 5:10, Apg 20:28 -

Gud er god og frifinner for sin godhets skyld. Guds vitnesbyrd er Jesu oppstandelse fra de døde, reist opp rettfærdiggjort på den tredje dag.

Apg 3:14f – Dere fornektet Den Hellige og Rettfærdige og bad om å få løslatt en morder. Men livets høvding drepte dere, han som Gud reiste opp fra de døde. 7:52, 22:14. **Rom 4:25** – Han ble gitt på grunn av våre synder og oppreist på grunn av vår rettfærdiggjørelse.

Rettfærdiggjørelsen ved tro er ingen teori eller lære om noe som vi skal forestille oss. Troens rettfærdighet, gitt av nåde, er Guds gaverttfærdighet til menneskene, gitt til frelse for hver den som tror. Denne "fremmede" rettfærdighet begrunner syndenes forlatelse, og er troens rettfærdighet.

Jes 53:11 – Min rettfærdige tjener skal gjøre de mange rettfærdige når de kjenner ham, for han har båret deres synder. Sak 9:9ff.

2 Kor 5:21 – Den som ikke visste av noen synd, har han gjort til synd for oss, for at vi skulle bli Guds rettfærdighet i ham. Rom 1:17, 3:21ff, 10:3, Fil 3:7ff.

Ved troen på syndenes forlatelse bor Kristus ved troen i hjertene – i menneskets aller innerside. Der virker han det nye livet "i Ånden" og i kamp "mot kjødet". Derfor hører dette læres-tykke uoppløselig sammen med dåpen til Jesus død og dens betydning i den døptes liv (Femte parten).

Gal 5:16ff. Jer 33:8ff, 31:31-34. Esek 36:23ff.

Ved evangeliet fører Kristus retten fram på jorden. Det gjør han på en slik måte at også hedningene gis adgang til Guds frelsesbringende rettfærdighet i den nye pakt. Det gjør han ved å erklære dem rettfærdige som tror at Gud er dem nådig på grunn av Kristi lidende lydighet. Slik viser nådepaktens Gud sin trofaste kjærlighet.

Jes 49:6 – Jeg gjør deg til et lys for folkeslag, så min frelse kan nå til jordens ende. 42:1, 3. Tit 3:4-7. **Rom 4:24** – Vi skal få rettfærdigheten tilregnet når vi tror på ham som reiste Jesus, vår Herre, opp fra de døde. Jf "det salige bytte", Jes 53:11f.

GUDS DOBLE HANDLEMÅTE

Guds nådige rettfærdighet opphever ikke Guds strenge rettfærdighet. Forholdet markerer forskjellen mellom Guds nidkjærhet og kjærlighet, mellom lov og evangelium.

På lovpaktens grunn fører Gud sak med sitt trassigfolk. Lovovertredelse gjør fortjent til Guds straffedom. På Dommedagen vil Gud ta det endelige oppgjør og opprette rettfærdighetens rike på den nyskapede jord.

Hos 4:1f – Herren har sak med dem som bor i landet. For det er ingen sannhet og troskap og ingen gudskjennskap i folket. De sverger og lyver, myrder og stjeler, bryter ekteskapet og farer med vold. Jes 3:14, Joel 3:17, Sal 9:9. **Rom 3:10** – Det finnes ikke én som er rettfærdig, ikke en eneste. 2:5ff.

Loven åpenbarer Guds strenge rettfærdighet, men står i evangeliepaktens tjeneste. Uten Kristus Jesus, blir Guds lov vårt anklageskrift, for ingen kan holde den.

Rom 3:19-21 – Vi vet at alt det som lovens sier, gjelder dem som har loven, for at hver munn skal tie og hele verden stå skyldig for Gud. Ikke noe menneske blir rettfærdig for Gud på grunn av gjerninger som loven krever. Ved loven lærer vi synden å kjenne. Men nå er Guds rettfærdighet blitt åpenbart

uavhengig av loven. Om den vitner Loven og Profetene. Jf 1 Mos 15:6, Jes 53:11, Jer 23:6. Joh 5:43ff. Kol 2:14, 2:23-25.

Disse forskjeller og sammenhenger har utspring i Guds vesen, slik hans åpenbaringsord viser ham - i all hans hellighet og kjærlighet. Dette forhold mellom lovpakt og nådepakt, mellom lov og evangelium, er basisviten om Gud. Den medbestemmer alt hva Luthers Lille Katekisme sier om Gud. Disse momenter kommer vi stadig tilbake til.

Eksempler på språkbruken

Å rettferdiggjøre i alminnelig språkbruk:

Lk 7:29, 35 – de gav Gud rett og lot seg døpe av Johannes. /.../ Men Visdommen har fått rett, det bekrefter dens disipler. **10:20** – gled dere over at dere har fått navnene skrevet i himmelen. **16:15** – Dere vil ha folk til å tro at alt står rett til med dere, men Gud kjenner hjertene deres. Mt 11:19. 1 Tim 3:16,

Å rettferdiggjøre i rettslig (forensisk) mening. I Det gamle testamente:

2 Mos 23:7 – Hold deg borte fra en falsk sak, så du ikke lar en rettferdig og skyldfri mann miste livet. For jeg vil ikke frikjenne den som gjør ondt. **5 Mos 25:1** – Når det kommer til rettssak mellom to menn, og de møter for retten, skal dommerne avgjøre saken. De skal frikjenne den som har rett, og dømme den som er skyldig. **2 Sam 15:4** – «Bare de ville sette meg til dommer i landet /.../ jeg skulle hjelpe dem til å få sin rett.» 1 Kong 8:31f. Sal 82:3.

Jes 53:11 – Min rettferdige tjener skal gjøre de mange rettferdige når de kjenner ham, for han har båret deres synder. 43:9, 26. Sak 9:9ff.

Eksempel: 1 Mos 44:16. Josefs bror, Juda, fant det nytteløst å erklære seg selv uskyldig for Gud.

I Det nye testamente: Å erklære rettferdig.

Rom 3:21-26 – Men nå er Guds rettferdighet blitt åpenbart uavhengig av loven. Om den vitner Loven og Profetene. Dette er Guds rettferdighet *som gis ved troen* på Jesus Kristus til alle som tror. Her er det ingen forskjell. Alle har syndet, og de har ingen del i Guds herlighet, og *blir erklært rettferdige gratis av hans nåde* på grunn av forløsningen i Kristus Jesus. Han har Gud satt fram som en nådestol ved troen i hans blod for å vise *sin rettferdighet* ved at han forlater synder som forut var begått og som han i sitt tålmod hadde båret over med. Men i vår tid ville han *vise sin rettferdighet*, både at han selv er *rettferdig*, og at han *erklærer den rettferdig som har tro på Jesus*.

På grunn av syndefallet, er menneskene syndere for den hellige Gud og utelukket fra samfunn med ham. Vi må få syndenes forlatelse *som gave* fra Gud:

Rom 5:10, 16, 18f - Da vi ennå var Guds fiender, ble vi forsonet med ham ved hans Sønn's død. Når vi nå er forsonet, hvor mye mer skal vi ikke da bli frelst ved hans liv. /.../ Det er annerledes med gaven enn med den enes synd. For dommen over én mann førte til fordømmelse, men nådens gave førte til frifinnelse, enda det var mange som hadde falt. /.../ Likesom de mange ble syndere på grunn av det ene menneskes ulydighet, skal nå de mange stå som rettferdige på grunn av den enes lydighet. (Jes 53:11).

Den rettferdighet som evangeliet åpenbarer, er Guds Sønn i sin lidende lydighet, til frelse for hver den som tror. Men *hvordan*, og *hvorfor* får vi den? Nytestamentets skrifter svarer med to ord i denne rekkefølge: *Rettferdiggjørelse og helliggjørelse*, eller frifinnelse og fornyelse.

Rettferdigjørelsen for Gud består i *Kristi fortjeneste, mottatt i tro*. Han er den Guds rettferdighet som evangeliet åpenbarer, nemlig den rettferdighet som Gud tilregner troen kun av nåde. Dette er evangeliet i *avgrenset* mening - syndenes forlatelse kun for Kristi lidelses og døds skyld. Syndenes forlatelse for Kristi skyld er alltid saken når ordbruken handler om

rettferdiggjørelsen ved tro. Om denne frie nåde brukes verbet "*dikaiûn*", som betyr å "*frikjenne*" den anklagede, eller "*erklære for ikke skyldig*".

Dernest: Hvorfor? *Helliggjørelsen* består i den fornyelse som Kristus virker med sin Ånd i de troendes liv. Med Kristus som *gave*, følger livets vitnesbyrd. Da er Kristus vårt *eksempel* i gjerninger som har Guds ord og befaling for seg. Men hele veien er den uforbeholdne frifinnelse av nåde det nødvendige vilkår. Uten frifinnelsen, ingen fornyelse. Frifinnelsen av nåde er hele veien fornyelsens eneste årsak - aldri motsatt.

ER DET SANT HVA JEG TROR?

Hvordan kan vi vite at Gud er en forsonet Gud og frikjent hos Gud? Begrunnelsen er todelt: (1) Gud har oppreist Jesus fra de døde på den tredje dag, og (2) i dåpen til Jesu død gitt den enkelte del i sitt forsoningsverk. Han har kledd oss i sin rettferdighet, gitt av nåde. Guds løfte i dåpspakten står fast: Den som tror og blir døpt, skal bli salig (Mk 16:16).

Den ene Hellige og Rettferdige har båret verdens synder, og derfor oppstod rettferdiggjort på grunn av vår rettferdiggjørelse. Gud er en forsonet Gud, og Kristus den rettferdighet som evangeliet åpenbarer for verden.

Rom 5:18 – Likesom fordømmelse kom over alle mennesker ved den enes synd, så kom også rettferdiggjørelse til liv over alle mennesker ved den enes rettferdiggjørelsesdom.

Loven anklager hvert menneske for Guds hellige domstol, og da må hver munn tie og hele verden være skyldig for Gud (Rom 3:19). Det er syndere vi er. Loven åpenbarer Guds strenge rettferdighet og kjennelsen lyder uten nåde (5 Mos 27:11-26, jf 2 Kor 3:7, 9). Utvei fins ikke, og overprøving utelukket.

Da skjer det utenkelige. Gudmennesket Jesus trer inn, tar seg av vår sak, og åpenbarer Guds rettferdighet *uavhengig* av loven (Rom 3:25, Jes 63:1-3, Åp 19:13). Gud er oss nådig for sin egen skyld. SÅ høyt har Gud elsket verden at han gav sin Sønn, den enbårne... Større enn hans nidkjærhet er hans kjærlighet. Det er hva krusifikset minner oss om. Og derfor bruker vi korstegnet. Jeg er døpt, og du er min Herre. Derfor er kirken sendt med Guds nådes evangelium. Gud vil virke troen i dem hører evangeliet og tar vare på det. Det gjør han for at vi skal ha evig liv i Kristus.

Anm. Et eksempel på sammenblanding er følgende påstand: «För Luther /.../ är det kristna livet i dess helhet såväl mortificatio som vivificatio (ett dödande och en levandegörelse) – dessa båda äro mera olika sidor av en och samma gudomliga nådeshandling än på varandra följande stadier. /.../ boten innebär ett återvändande till dopets gåva; denna dopgåva har «transcendental prioritet» (O Ritschl) i förhållande till alla det botfärdiga livets uttryck», Gustaf Aulen: Dogmhistoria. Stockholm 1946, s 212 (uth her).

Denne sammenblanding av frifinnelse og fornyelse i en og samme «nådeshandling» beror på en nykantiansk tolkning, også kalt «Lunda-teologi». Ved å gjøre dåpens gave til en idé (agape), opphever man dåpens betydning som rettferdiggjørelsens sakrament i den døptes liv. Luthers fremstilling av forholdet «Kristus for oss» og «Kristus i oss» er grundig fremstilt i hans Store Galaterbrevs Kommentar, utg 1535. Svensk oversettelse: Stora Galaterbrevs Kommentaren. Sth 1954.

IKKETILREGNING OG TILREGNING

Frelsens gave består i syndenes forlatelse – og ikke i noe annet. Gud tilregner oss ikke syndens lønn som fortjent, men Kristus – syndebæreren - til gave – og med ham syndenes forlatelse, det vil si ikke-tilregning.

Heb 9:22b – synd blir ikke tilgitt uten at blod blir utøst.. 3 Mos 17:11 – Blodet soner fordi livet er i det. **Mt 26:28** – dette er mitt blod, paktens blod, som utøses for mange til syndenes forlatelse. **Ef 1:7f** – (I Guds elskede Sønn) har vi forløsningen som ble vunnet ved hans blod, syndenes forlatelse. Så stor og rik er hans nåde, som han i rikt mål har latt oss få.

Troen anvender Kristi fortjeneste og har Guds rettferdighet – Jesus Kristus. Den oppstandne Kristus er Guds *tilregnede* rettferdighet, en virkelig rettferdighet - gitt av nåde. Han bor ved troen i menneskets innerste (Ef 3:17, Joh 14:23, Kol 2:7), og virker med sin Ånd den nye lydighet i kamp med vår fordervede menneskenatur (Gal 5:16ff).

Frifinnelsen går foran. Fornyelsen følger etter. En illustrasjon gir sammenstillingen i Luthers forklaring til andre trosartikkel (Lille Kat): Jesus Kristus, sann Gud og sant menneske, er «min Herre som har gjenløst meg fortapte og fordømte menneske» (= ikke-tilregning) – for at jeg skal «tjene ham i evig rettferdighet, skyld og salighet» (= tilregning). Gud er den som på underfullt vis skaffer undertrykte rett overfor sine undertrykkere:

Sal 7:11f – Gud er mitt vernende skjold, han *frelser* de oppriktige av hjertet. Gud er *en rettferdig dommer*. **10:17f** – Herre, du hører hva de hjelpeløse ønsker, du vender øret til og *gir dem mot*. De farløse og undertrykte *hjelper du til deres rett* (82:2-4). **103:6** – Herren griper inn og *frelser*, lar alle undertrykte *få sin rett*.

I nådepakten handler Gud etter sin nåderett. Gud er nådig for sin barmhjertighets skyld:

Sal 32:1f – Salig er den som har fått sine overtredelser *tilgitt* og sine synder *skjult*. Salig er det menneske som Herren *ikke tilregner* skyld. **51:3** – Vår meg nådig, Gud, i din trofasthet, *sløtt ut* mine overtredelser i din store barmhjertighet. **Sal 143:2** – *Stevn ikke* meg, din tjener, *for retten!* For *ingen som lever er rettferdig for deg*. **Ord 20:9** – Hvem kan si: «Jeg har holdt hjertet rent, nå er jeg rensset for synd?» (Sal 24:5)

Evangeliet åpenbarer den *virkelige* rettferdighet, som altså fins *før* evangeliet åpenbarer den for oss:

Rom 1:16f – jeg skammer meg ikke over evangeliet. Det er en Guds kraft til frelse for alle som tror *!...!* For i det åpenbares Guds rettferdighet av tro og til tro. **3:26** – i vår tid ville han *visе sin rettferdighet*, både at han selv *er rettferdig*, og at han *erklærer* den *rettferdig* som tror på Jesus.

1 Kor 1:30 – Dere er hans verk ved *Kristus Jesus*, han som *er blitt* vår visdom fra Gud, *vår rettferdighet*, helliggjørelse og forløsning. **2 Kor 5:21** – Han som ikke visste av synd, har han *gjort til synd* for oss, for at vi *i ham skulle bli Guds rettferdighet* (Jer 33:16, Jes 45:24, 53:6, 9, 12). **Rom 5:19, 21** – Likesom de mange ble syndere på grunn av det ene menneskes ulydighet, skal nå de mange stå *som rettferdige på grunn av den enes lydighet*. *!...!* På samme måte som synden hersket ved døden, så skulle også *nåden herske gjennom rettferdigheten* til evig liv ved Jesus Kristus, vår Herre. **8:3** – Det som umulig for loven fordi den var maktesløs på grunn av menneskets onde natur, *det gjorde Gud*. For syndens skyld sendte han sin egen Sønn i syndige menneskers skikkelse og *holdt dom over synden i vår natur*. Gal 3:13, 1 Pet 2:22, 1 Joh 3:5.

Gud har i Kristus straffet hver eneste synd, og forsonet hver eneste synd. Gud har erklært oss alle frikjent på grunn av Kristi stedfortredergjerning. Evangeliet kunngjør kjennelsen: Du er frikjent! Ved evangeliet tilbyr Gud og rekker oss syndsforlatelsen av nåde - gratis, med løfte om evig liv for hver den som tror.

Joh 3:36 – Den som tror på Sønnen, *har evig liv*. Den som er ulydig mot Sønnen, skal ikke se livet, men Guds vrede blir over ham. **Mk 16:16** – Den som tror og blir døpt, skal *bli salig*, men den som ikke tror, skal *bli fordømt*.

Ved dåpen og troen er vi blitt ikledd Kristi rettferdighet, som er Guds rettferdighet. Den som anvender dåpen til Jesu død på seg selv, anvender Kristi fortjeneste og Guds gaverttferdighet på seg selv.

Gal 3:26f – Dere er alle Guds barn ved troen i Kristus Jesus. *Alle dere som er blitt døpt til Kristus, er blitt ikledd Kristus*. Jf Jesu lignelse om bryllupsklærne, Mt 22:11-14,

Andre tekster som belyser rettferdigerklæringen for Kristi skyld:

Lk 18:13f – tolleren stod langt nede og ville ikke engang løfte blikket mot himmelen, men slo seg for brystet og sa: «Gud, *vær meg synder nådig!*» Jeg sier dere: Han gikk hjem *erklært rettferdig* for Gud, den andre ikke. **Rom 3:19f** – alt det som loven sier, gjelder dem som har loven, for at hver munn skal tie og hele verden *stå skyldig* for Gud. Ikke noe menneske blir *erklært rettferdig* for Gud på grunn av gjerninger som loven krever. Ved loven lærer vi nemlig synden å kjenne. 1 Joh 1:9, 2:1f. Gal 3:22, jf v10 og 13f, 4:4f. Ef 2:3-9.

Jf Rom 7:9 med 24f. - Jf Rom 8:1f med 33ff, 10:3. - Jf 1 Kor 4:3f med 15:55-57.

SYNONYM ORDBRUK (OM SAMME SAK):

Å tilregne noe til rettferdighet = erklære rettferdig:

1 Mos 15:6 – Abraham trodde på Herren, og han regnet ham det til rettferdighet (NO 30. Troen var ikke tilregningens årsak. NO 2001 har et «derfor» som ikke står i grunnteksten). **Rom 4:3, 5** – Abraham trodde Gud, og *det ble regnet ham til rettferdighet*. /.../ Den som ikke har gjerninger, men tror på ham som *erklærer* den ugudelige *rettferdig*, ham blir hans *tro regnet til rettferdighet*.

Å skjule synd = ikke tilregne synd:

Rom 4:7f – Salige er de som har fått sine overtredelser *tilgitt* og sine synder *skjult*. Salig er det menneske som Herren *ikke tilregner* synd. (Sal 37:1f). **2 Kor 5:19** – Gud var i Kristus og *forsonte* verden med seg selv. Derfor *tilregnet* han dem *ikke* deres misgjerninger og betrodde oss *forsoningens ord* til oss.

Syndenes forlatelse = rettferdigerklæring, frifinnelse:

Apg 13:37-39 – han som Gud oppreiste, gikk ikke til grunne. Derfor skal dere vite, /.../ at ved ham blir *syndenes forlatelse* forkynt for dere, og at enhver som tror, i ham blir *erklært rettferdig* fra alt det som Moseloven ikke kunne *erklære* dere *rettferdig fra*.

Å bli forsonet = å bli rettferdiggjort, frelst:

Rom 5:9f – Siden vi nå *er rettferdiggjort* i hans blod, skal vi desto mer ved ham *bli frelst* fra vreden. Mens vi ennå var Guds fiender, *ble* vi *forsonet* med ham ved hans Sønnens død. Siden vi nå *er forsonet*, skal vi desto mer *bli frelst* ved hans liv. 2 Kor 5:19, 21.

Å frelse kun av nåde:

Tit 3:4-7 – Da Guds, vår Frelser, godhet og menneskekjærlighet ble åpenbart, *frelste han oss*, ikke på grunn av gjerninger som vi hadde gjort i rettferdighet, men *på grunn av sin barmhjertighet* ved den nye fødsels bad og fornyelse i Den Hellige Ånd, som han rikelig utgjøt over oss ved Jesus Kristus, vår Frelser, for at vi, *rettferdiggjort av hans nåde*, skulle i håpet bli arvinger til evig liv.

Dialektisk ordbruk (ved bruk av motsetninger):

Guds velsignelse - motsatt Guds forbannelse:

Gal 3:9f – Derfor blir de som tilhører troen, velsignet sammen med den troende Abraham. Alle de som holder seg til lovgjæringer, er under forbannelse. **Apg 3:25** – Dere er profetenes barn og har del i den pakt som Gud gav deres fedre da han sa til Abraham: I din ætt skal alle jordens slekter velsignes.

Å løse synder - motsatt å binde synder:

Mt 16:19 – Jeg skal gi deg himmelrikets nøkler, og alt hva du binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og alt hva du løser på jorden, skal være løst i himmelen. 18:18. **Apg 26:29** - Jeg skulle ønske for Gud at ikke bare du, men alle som hører meg i dag, nå eller senere må bli som jeg, bare uten disse lenkene.

Å gjøre til synd - motsatt bli Guds rettferdighet i Kristus,

2 Kor 5:21 – Han som ikke visste av synd, har han *gjort til synd* for oss, for at vi i ham skulle *bli Guds rettferdighet*.

FRELSE I MOTSETNING TIL FORDØMMELSE:

Mk 16:16 – Den som tror og blir døpt, skal bli salig, men den som ikkje tror, skal bli fordømt. Jf Mt 1:21, 9:2, Rom 5:1, Apg 13:39.

OMSKRIVENDE ORD OG UTTRYKK:

Eksempler er apostlenes ordvalg i møte med tilhørere fremmed for hebraiske uttrykksmåter:

Elske, ha evig liv, bli frelst, dømt el fordømt, overgang fra døden til livet, vandre i lyset, rense fra synd, forlate synd: Joh 3:16-18, 5:24. 1 Joh 1:7, 9. 2:12, 3:14.

Være rettferdig og erklære rettferdig den som tror på Jesus, bli frelst, vaske ren, utfri, sette over: Rom 3:26, 5:9. 1 Kor 6:11, Kol 1:13.

Apg 2:38 (= Tit 3:5f) – *Vend om* og la dere, hver og en, døpe i Jesu Kristi navn *til syndenes forlatelse*. Da skal dere få Den Hellige Ånds gave. Jf Mt 3:2, 4:17, Apg 10:47f, 22:15, o fl.

Apg 3:19 (= Kol 2:14) – Gjør derfor bot og vend om, så skal deres synder *bli visket ut*. Jf Jes 43:25, 44:22, Sal 51:3

Apg 10:43 (= Rom 3:21f) – Om ham vitner alle profetene at hver den som tror på ham, skal *få syndenes forlatelse* ved hans navn. Jes 53:5f, Jer 31:34, Mi 7:18. Apg 15:9, 16-18. 1 Joh 2:12.

Peter bruker verbet "*å frelse*" synonymt med "*å rettferdiggjøre*":

Apg 4:12 – Det fins ikke frelse i noen annen...

Apg 15:1, 11 – Noen som var kommet ned fra Judea, begynte å lære brødrene: «Uten at dere følger skikken vi har fra Moses, og lar dere omskjære, kan dere ikke bli frelst. /.../ Nei, vi tror at det er ved Herren Jesu nåde vi blir frelst, på samme måte som de. (Gal 2:16, Ef 2:5. Jf Apg 20:32 – Nå overgir jeg dere til Gud og hans nåde, som har kraft til å oppbygge dere og gi dere arven blant alle dem som er helliget.)

ORDVALGET I SEPTUAGINTA

De som oversatte Det gamle testamente til gresk (*Septuaginta*) var så fortrolig med den hebraiske uttrykksmåte at de ofte foretrakk ordet "*miskunnhet*" fremfor "rettferdighet" (dikaiosynæ).

Eksempler: 1 Mos 19:19, 20:13, 21:23, 32:10.

I NT vil denne fremgangsmåte passe dårlig i en rekke sammenhenger.

Den rettslige (forensiske) betydning er vanlig i hele Bibelen, på både hebraisk og gresk, og ofte brukt i motsetning til fordømmelsen (5 Mos 25:1, Rom 5:18). Derfor blir ordet "rettferdiggjøre" også brukt om Guds forsoningsverk i Kristus Jesus (2 Kor 5:19).

5 Mos 25:1 – Når det kommer til rettssak mellom to menn, og de møter for retten, skal dommerne avgjøre saken. De skal frikjenne den som har rett, og dømme den som er skyldig. **Rom 5:18f** – likesom en manns fall ble til fordømmelse for alle mennesker, så fører en manns rettferdige gjerning til frifinnelse og liv for alle. Like som de mange ble syndere på grunn av det ene menneskes ulydighet, skal nå de mange stå som rettferdige på grunn av den enes lydighet.

Den rettslige betydning brukt om prekenembetets utøvere - deres oppdrag og fullmakter:

Dan 12:3b – De som har ført de mange til rettferdighet, skal skinne som stjernene, evig og alltid. **Joh 20:23** – De som dere forlater syndene, er forlatte, og de som dere binder i syndene er bundet i dem (jf Mt 18:18). **2 Kor 5:18, 21** – Alt er av Gud, som har forsonet verden med seg selv ved Kristus og gitt oss forsoningens embete. /.../ I Kristi sted er vi altså sendebud, så Gud formaner ved oss. I Kristi sted ber vi: La dere forlike med Gud! **1 Tim 4:16** – Gi akt på deg selv og din gjerning som lærer. Fortsett med dette! For om du gjør det, skal du frelse både deg selv og dem som hører deg.

VÅR RETTFERDIGHET FOR GUD: GUDS SØNN I SIN LIDENDE LYDIGHET

Den nødvendige forutsetning – «unntaket av Den Hellige Ånd»

Forutsetningen for vår frelse er underet over alle underer – foreningen av Gud og menneske i Jesu person. Men var denne forutsetning nødvendig? Hvorfor skulle Gud ha behag i den ene uskyldiges død?

Rent umiddelbart høres det grusomt ut at Gud ofret sin Sønn for å bli forlikt med verden. Denne overfladiske reaksjon gir grunn til ettertanke (Peter Abelard på 1100-t). Guds kjærlighet til en trassig menneskehet overgår all forstand, men to perspektiver korresponderer likevel med menneskenes forstand:

For det første: Vår egen skyld og skam og håpløshet omfatter vårt forhold til Gud og medmennesker. Gud er min nestes verge, og min neste er Guds verk, likeså dyrebar som meg selv. Uten frykt for den hellige Gud, og uten kjærlighet til ham, må våre tanker, ord og gjerninger provosere den gode Skaperen, lik «en binne som er fratatt ungene sine», sier profeten (Hos 13:8). Når mennesker rammes av urett og løgn, høres ofte rop om hevn. Skulle Gud overse urett og løgn?

For det andre: Gud har stilt frem for verden sin rettferdighet i Sønnens tjenerskikkelse, lydig til døden på korset. Guds oppgjør med menneskenes skyld og skam har funnet sted, men uten å ramme noen utenforstående. Gud ofret og ble ofret. Gud mot Gud i en selvhengivende nidkjærhet for sitt verk. "Så har Gud elsket verden..." (Joh 3:16). Da skjedde to ting samtidig: Guds strenge rettferdighet ble oppfylt, og Guds nådige rettferdighet ble åpenbart i Jesu korsdød. Sønnens lidende lydighet fra unntakelsens under til forsoningsverkets under er Guds rettferdighet til frelse for hver den som tror.

Det dype i kirkens tro

Jesu person og verk rommer et dyp som er skjult også for Guds gode engler (1 Pet 1:12). Var det derfor kristne i mange generasjoner vegret seg mot å avbilde Jesu korsdød? De eldste funn stammer fra 400-tallet.

For jøden var korset forbannelsens tre, for andre folk den dypeste vanære. En korsfestet Messias? En korsfestet Gud? Peter irettesatte Jesus som ville gå til Jerusalem for der å lide døden (Mt 16:22). De tolv tok anstøt av en lidende og korsfestet Messias. De ventet en Messias som skulle gjenreise Davids kongedømme i frihet fra fremmedåket. De ble forferdelig skuffet, og redde for sine liv søkte de dekning bak lås og slå (Joh 20:9). De to som vendte tilbake til Emmaus, sa til den fremmede,

Lk 24:21 – Og vi som hadde håpet at det var han som skulle utfri Israel!

Ingen forstod at Gud hadde oppfylt løftene sine om den nye pakt. De hadde hørt Jesu undervisning i «Moses og Profetene» om sin lidelse, død og oppstandelse på den tredje, men likevel ikke hørt. Guds lov var oppfylt og Gud hadde forsonet verden med seg selv i Jesu død, slik han hadde lovt, og likevel forstod de ikke. Forsoningsverket var fullført i det skjulte på Golgata i vitners nærvær uten troens Halleluja. Slik er korsets teologi. Guds tanker er ikke våre tanker.

Guds vitnesbyrd om sitt verk skjedde på den tredje dag. Guds evige amen til sitt verk var den oppstandne Jesus, oppreist fra de døde, rettferdiggjort i alles sted. Den ukjente var Den Hellige og Rettferdige. Det måtte han bevise med skriftbevis fra Det gamle testamentes skrifter. Kristentroens begrunnelse er bevitnede kjensgjerninger.

Tegnene har vi i den forsamlede menighet – prekenembetet med løse- og bindemakt fra den Oppstandne, og dåpen til Jesu død og oppstandelse, befalt av den Oppstandne, og Herrens Hellige Nattverd, innstiftet før han gikk til sin død med sikte på sitt samfunn med sine venner etter sin oppstandelse. Tegnene er gitt til hans delegaters forvaltning på troskapens vilkår, og på dette vilkår gitt til kirken med løftet om hans virksomme nærvær i den forsamlede menighet inntil dagens ende. Mennesker forholder seg til Jesus-historien på mange vis, men begripelig er den med skriftbevis.

Peters tale på Pinsedagen

Apostelen Peter lot være å si i klartekst hva Jesu korsdød betyr (Apg 2). Det er en viss pedagogikk i dette. Først må vi få klarhet i hvem denne person er. Deretter følger de bevitnede kjensgjerninger - at han ble korsfestet, døde, ble gravlagt og oppstod fra de døde på den tredje dag. Deretter følger meningen, «at Kristus døde for våre synder, slik Skriftene har sagt» (1 Kor 15.3), og til sist den tro som anvender Kristi velgjerninger, enhver på seg selv (jf 2 trosart og Luthers forkl LK)..

Peter forklarte at det var "ikke mulig for døden å holde ham fast", Apg 2:24. Tilhørerne forstod. Den korsfestede Jesus var Guds rettferdige Tjener, som på Langfredagen hadde oppfylt loven i alle deler, og gitt sin rettferdighet i bytte for menneskenes synder (Jes 53:11), Hva skulle de da gjøre? Peter proklamerte frelsen for de rådville, nemlig dåpen i Jesu Kristi navn til syndenes forlatelse, v 38. Guds løftepakt til Abraham var oppfylt for alle folkene, og ved dåpen og troen ble de innlemmet i Guds folk på nådepaktens grunn.

Så er ikke kristentroen et produkt av menneskers søken og spekulasjon, men Guds tro. Kirkens Kristus-bekjennelse er Guds bekjennelse. Begrunnelsen i en bevitnet historie, slik Skrif-

ten har sagt, gjør troen unik og alt annet til vantro. Dens innhold er Guds rettferdighet i Jesu skikkelse, også kalt «Den Rettferdige» (Jes 24:16, Apg 7:32, 22:14, 1 Pet 3:18, 1 Joh 2:1. Apg 3:14 – Den Hellige og Rettferdige).

Jesu korsdød åpenbarer Guds rettferdighet i alles sted. En korsfestet Kristus stiller oss overfor åpenbaringsordets Gud i all hans hellighet og kjærlighet. En synlig påminnelse er krusifikset. Det minner oss om Guds strenge rettferdighet og om hans nådige rettferdighet i «det salige bytte» (Jes 53:11). Vi ser hva vi har fortjent i kraft av vår onde menneskenatur, og vi ser hva Kristus har fortjent i kraft av sin lidende lydighet. Han har kjøpt oss fri døden i våre synder, og med ham til gave, er han vår rettferdighet for Gud og vi Guds kjære barn.

Troen fra Gud kommer med evangeliet til oss, og Den Rettferdige blir «min», når tilhørere gis nåde til å bekjenne Jesus som Herre.

Sønnens lidende lydighet «for dere»

Bibelen lar oss betrakte Sønnens lidende lydighet som en passiv og aktiv lydighet.

Sønnens *passive* lydighet fremstiller ham som Guds rene Lam og verdens sydebærer (vår forsoner). Mindre fremme i forkynnelsen er hans *aktive* lydighet. Han har oppfylt Guds lov i alle deler og i alles sted. Det bibelske vitnesbyrd om han aktive lydighet skal vi her se nærmere på. Den handler om Sønnens rettferdiggjørelse ved gjerninger befalt i Guds hellige lov og sammenfattet i det doble kjærlighetsbud. Det har Sønnen oppfylt med selvhengivende kjærlighet, lydig til døden på korset. Mange er Skriftens vitnesbyrd om årsaken til verdens frifinnelse hos den hellige Gud. Den er kjensgjerningen Gud vil ha forkynt og trodd i verden.

2 Mos 12:5 – Det skal være et lam uten lyte, av hankjønn (Joh 1:29, 1 Pet 1:19, Heb 9:14). **Dan 9:24** - Sytti uker er fastsatt for ditt folk og din hellige by, til ondskapen har nådd sitt mål og synden tar slutt. Da blir skylden strøket ut, det kommer en evig rettferdighet, profetenes syner blir stadfestet, og Det aller helligste blir salvet. **Sak 9:9** – Se, din konge kommer til deg. Rettferdig er han, og seier er gitt ham.

Gal 4:4f – i tidens fylde sendte Gud sin Sønn, født av en kvinne og født under loven. Han skulle kjøpe dem fri som stod under loven, så de kunne få barnekår. Rom 1:3. **Mk 1:15** – Tiden er kommet, Guds rike er nær. Vend om og tro på evangeliet! Joh 1:14. Ef 1:9f.

Fil 2:8 – Han fornedret seg selv og ble lydig til døden. **Heb 5:8** – Enda han var Sønn, lærte han lydighet av det han led. **Mt 5:17** – jeg er ikke kommet for å oppheve loven eller profetene. Jeg er ikke kommet for å oppheve, men for å oppfylle. **Rom 5:19** – Likesom de mange ble syndere på grunn av det ene menneskes ulydighet, skal nå de mange stå som rettferdige på grunn av den enes lydighet (Jes 53:11).

Rom 4:24f – Vi skal få rettferdigheten tilregnet når vi tror på ham som reiste Jesus, vår Herre, opp fra de døde, han som ble overgitt til døden på grunn av (diå) våre synder og oppreist på grunn av (diå) vår rettferdiggjørelse. **2 Kor 5:21** – Han som ikke visste av synd, har han gjort til synd for oss, for at vi i ham skulle bli Guds rettferdighet. **Ef 1:10, 5:2** – Lovet være Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, han som i Kristus har velsignet oss med all Åndens velsignelse i himmelen. /.../ Kristus elsket dere og gav seg selv for oss som en offergave, et velluktende offer for Gud. **Gal 2:20** – det liv jeg nå lever i kjødet, det lever jeg i troen på Guds Sønn, som elsker meg og gav seg selv for meg.

Kristus er den rettferdighet som evangeliet åpenbarer av tro til tro (Rom 1:17), og vi møter i ham en forsonet Gud (2 Kor 5:19). Med evangeliet og sakramentene rekker Gud oss sin gave-rettferdighet, og tilregner den hver den som tror (1 Mos 15:6, Rom 4:3). Døpt til Kristus, er de Guds barn ved troen på ham (3:26f, Rom 6:3f), og blir velsignet sammen med den tro-

ende Abraham (Gal 3:9f). Den som har lært Guds nådige sinnelag å kjenne i Kristi lidende lydighet, kjenner den treène Gud i all hans kjærlighet.

Sønnen i tjenerskikkelsen er lovoppyfilleren og derfor Guds rene, uskyldige Lam. I den ene Rettferdige og Hellige har Gud forsonet verden med seg selv. Guds *nådepakt* er den nye pakt i Jesu Kristi blod – Guds blod. Gud har tatt på seg alle forpliktelser og gitt menneskene alle rettigheter hos ham. Gud har erklært ham rettferdig - og alle med ham. Evangeliet proklamerer og tilsier oss Stedfortrederens rettferdiggjørelse som vår egen. Frikjent kun av nåde på grunn av Kristi fortjeneste – og ikke av noen annen grunn! Det er: Han er min Herre som har gjenløst meg fortapte og fordømte menneske. Hør, så skal dere leve! (Jf Rom 2:13, 3:13.)

Guds løftepakt med Abraham er oppfylt i Jesu Kristi korsdød, 1 Mos 12:3b - «I deg skal alle slekter på jorden velsignes». Evangeliet kunngjør oppfyllelsen og tilsier oss velsignelsen uten forbehold, og evangeliet gir kraft til å anvende Kristi fortjeneste, enhver på seg selv. I

Ikke noe sted i Bibelen beskriver troen som en kvalifikasjon fra menneskets side. Gud skaper troen av ingenting (Rom 4:17). Årsaken til vår frifinnelse fins ikke i oss, men i Guds godhet for sin egen skyld, stilt frem i «Den Hellige og Rettferdige» (Apg 3:14).

Eksempel: Det var ikke farisèeren i templet, men tolleren som ga Gud rett i både fordømmelsen og oppreisningen. Det var ikke farisèeren, men tolleren som gikk derfra erklært rettferdig for Gud. Lk 7.

Alternativet til frifinnelsen på grunn av Kristi fortjeneste er streng, men rettferdig. Alternativet er fordømmelsen i det evige «utenfor», for evig fortapt, borte fra Gud. Gud er hellig, og intet urent øye kan se ham. Den største av alle synder er vantroen – også kalt «alle syndearters mor». Uten frykt for Gud og uten kjærlighet til ham, lever vi som om kilden til godt og ondt fins i vårt eget bryst (1 Mos 2:17, Rom 5:18a, 6:23 osv). Vantroen akter ikke åpenbaringsordets levende Gud som Gud, men forakter ham, flykter fra ham og søker tilflukt i tanker, ord og gjerninger til eget behag. Denne tilflukt er dydens fikenblad (Mt 12:37 osv.) Med stivnakket hovmod overfor Gud, vår Skaper og Gjenløser, er vi årsak til vår egen fortapelse. Med livet i strid med Guds gode skapervilje er fordømmelsesdommen fortjent.

Den første Adam – og den siste

1. *Kristus er "den siste Adam" (1 Kor 15:45) og den førstefødte før hele skapelsen (Kol 1:15, jf 1 Mos 2:18ff).*

Den første Adam representerer livet under syndefallets kår – "utenfor" den paradisiske virkelighet. Kristus representerer en annen virkelighet med en annen virkningshistorie. De to er hverandres motstykker og hovedpersonene i verdenshistorien.

"Det første menneske, Adam", var skapt i Guds bilde, men ved sin ulydighet ble han stamfar til en menneskehet under syndens og dødens lov. Som motstykket til den første Adam har Gud i Kristi lidelse, død og oppstandelse "frelst oss fra mørkets velde og satt oss inn i sin elskede Sønnns rike" (Kol 1:13). Kristus er etter sin menneskenatur (adamsnatur) det gjenreiste menneske- den siste Adam. Ved sin lydighet ble han Kirkens hode og kilden til liv og udødelighet. Rom 5:12ff, 1 Kor 15:21f, 45-47, Kol 1:18f.

2. Skapelse og syndefall belyser Sønnens inkarnasjon.

Unnfanget ved Den Hellige Ånd, ble adamsnaturen opptatt i forening med Sønnens guddomsnatur, og delaktig i Sønnens allmakt "i himmel og på jord" (Mt 28:19). Den stilling som Adam hadde i skaperverket før fallet, har Sønnens menneskenatur i Jesu skikkelse.

Guds evige frelsesråd og inkarnasjonens mysterium ligger skjult i Adams skapelse og syndefall, 1 Mos 1-3. Mennesket skapt i Guds bilde - "i vårt bilde", 1 Mos 1:26, peker frem mot Kristus - "den usynlige Guds bilde", som var før alt det skapte, Kol 1:15-17.

Gudmennesket er Guds tabernakel, Joh 1:14, som åpenbarer "Nåden og Sannheten". Han er "Guds hemmelige visdom, den skjulte, som Gud før tidsaldrene har forutbestemt til vår herlighet", 1 Kor 2:7, jf Sal 78:2 og Mt 13:35.

I Jesus Kristus møter vi Lovens Herre og Menneskesønnen som oppfylte loven. I motsetning til den første Adam, har den siste Adam utført sitt oppdrag til punkt og prikke, stadfestet med oppstandelsen fra de døde. Han er "en rettferdig Spire" av Davids ætt, og kalles "Herren vår Rettferdighet", Jer 23:5f. Derfor er han Faderens velsignede og opphavet til endetidens gudfolk. Dets borgere kommer alle fra dåpen med barnekår og arverett hos Gud. De tjener ham som hans kjære barn ved troen på Guds velgjerninger i Jesus Kristus. Han er deres fred med Gud. Ham venter de som frelser frelser på Dommens dag, Ef 1:4, 1 Joh 4:17, Mt 25:34b.

Rom 5:12-21. Jf 1 Kor 2:6-8, 15:21f, 45-47, Kol 1:12-20, Fil 3:20.

Den ène Rettferdige er etter sin himmelfart ved Faderens høyre side: Mt 22:44, Apg 2:33f, Rom 8:34 osv. Der er med andre ord *vår bror*, han som kalte apostlene "mine brødre", Joh 20:17, og likeså alle disiplene, Heb 2:11. Jf Mt 12:50, Joh 6:40, Rom 8:16f.

Nå kan han fritt gjøre hva han kan etter sin guddomsnatur, Heb 2:14, 16-17, Ef 1:20-23, 1 Tim 6.15.

I samme personforening står Sønnens guddomsnatur i et lignende forhold til sin menneskenatur: Det var "herlighetens Herre" led, døde, ble gravlagt og oppstod fra de døde, 1 Kor 2:8. Det var Gud som vant seg en kirke "med sitt eget blod", Apg 20:28. Det var Gud som før ned til helvetmaktene og triumferte.

En visdom som overgår all forstand

Guds lov reiser følgende spørsmål til alle tider: Hvordan kan den hellige Gud frikjenne synderen? Det er et Guds under. Vi er kjøpt fri til en ufattelig pris.

Vi er henvist til en bevitnet Jesus historie, og til Jesu undervisning i «Moses og Profetene» (GT), den hans utvalgte apostler ga videre til kirken. Denne tydning med skriftbevis har Gud stadfestet med Jesu oppstandelse fra de døde. Tydningen er begripelig, men Guds selvhengivende kjærlighet overgår all forstand. Tydningen henviser oss til en bevitnet kjensgjerning. Gud har med sitt eget blod kjøpt oss fri de fiendemakter som okkuperer og terroriserer hans verk under syndens og dødens og satans herredømme. Et underfullt forsoningsverk reiser nye spørsmål:

Hvorfor tok ikke Gud et oppgjør med sine fiendemakter lenge før? Det virker urettferdig at Gud var langmodig mot menneskenes synder i utallige generasjoner, men ikke mot oss. Svaret ligger hos Gud som er "en rettens Gud" (Jes 30:18). Guds frelsesplan med verden er Guds sak. I sin langmodighet vil Gud være nådig og vise miskunn for Kristi skyld. Guds frelserverk er vår sjanse. Lengre kommer vi ikke. Kirken gransker ikke skjulte ting.

Evangeliet henviser oss til kjensgjerninger i en frelseshistorie, tydet av Bibelens Herre, Jesus Kristus. Denne bevitnede historie dreier seg om den hovedsak som Bibelen sammenholder med ordparet rettferdiggjørelse og forsoning. Under Herrens Nattverd uttrykker han samme sak uttrykket «syndenes forlatelse». To ord sammenfatter meningen med den nye pakt i Jesu Kristi, Guds Sønnns blod.

Vi må skjelne mellom forsoning og rettferdiggjørelse, to ord om frelsens årsak. Med *forsoning* blir et brutt forhold gjenopprettet. Med *rettferdiggjørelse* blir anklagen opphevet, skylden strøket og synderen frikjent.

Guds nådepakt i Jesu offerdød lar oss møte Gud som Forsoneren og den krenkede part til samme tid. Gudmennesket er både offerprest og offerlam. Denne underfulle hemmelighet innbyr til undring, takk og tilbedelse i himmelen og på jorden.

Tekster: Mt 16:21-23, Lk 18:13f, Heb 2:14ff, 8:8-12, 1 Joh 2:1f, 4:7-11. Ef 1. Åp 5.

Motbilder i den gamle pakt var offertjenesten i templet, og især offeret på den store Forsoningsdagen (Heb 10:3). Men her er en viktig forskjell. Jesu tjeneste som øversteprest skjedde ikke skjult for folket i templets Aller Helligste. Han var selv templet (Joh 2:13-22).

Offeret Kristi kors var skjult for folkets øyne, men synlig for Gud og den himmelske verden. Gud forlikte verden med seg selv i den nye pakts tempel. Virkeligheten avløste motbildene fra skyggenes tid (Heb 9:11ff).

Ingen øyenvitner så forsoningsverket da det skjedde, men Gud stadfestet sitt verk da han reiste Kristus opp fra de døde, rettferdiggjort i alles sted.

1 Kor 2:8 – Denne visdom har ingen av verdens herskere kjent til. Hadde de kjent den, ville de ikke ha korsfestet herlighetens Herre.

Guds Sønnns aktive lydighet

Hva den består i, viste han i handling da han sammen med disiplene plukket kornaks på sabbatsdagen (Mt 12:1-15). Da viste han at Menneskesønnen er herre over sabbaten, og viste i handling at Gud vil ha barmhjertighet av hjertet fremfor utvortes offerhandlinger i lydighet mot Moselovens forskrifter.

Altså har Lovens Herre frivillig i Jesu tjenerskikkelse oppfylt kjærlighetens bud i sin aktive lydighet, hans selvhengivende kjærlighet. Jesus Kristus er i egen person den rettferdighet som langt overgår farisæernes og de skriftlærdes rettferdighet (Mt 5:20). Guds rettferdighet er i en sum «Kristus og ham korsfestet» (1 Kor 2:2). Den ene Rettferdiges død har godtgjort for verdens synder. Han er vår nåderett hos Gud med barnekår hos ham, gitt i dåpen til hans død. Med ham til gave er vi Guds kjære barn, fri til å tjene ham i evig rettferdighet, uskyldighet og salighet (forkl 2 trosart).

Sal 40:8-10 (Heb 10:7) – Se, jeg kommer - i bokrullen er det skrevet om meg – for å gjøre din vilje, Gud, er min lyst, og jeg har din lov i mitt hjerte. Jeg brakte budskap om rettferdighet i den store forsamling. **Mt 5:17** - Tro ikke at jeg er kommet for å oppheve loven og profetene. Jeg er ikke kommet for å oppheve, men for å oppfylle loven. **Gal 4:4f** – født av en kvinne, født under loven, for at han skulle kjøpe dem fri som var under loven, så vi skulle få barnekår.

Joh 4:34, 5:36, 17:4, 19:30. Rom 1:4, Gal 3:13, Ef 2:4-6, osv.

Guds frelsesvilje i Guds Sønnns aktive lydighet avskjærer oss fra misforståelsen at Guds frelsesvilje er begrenset til dem som tror evangeliet. Guds lov-åpenbaring er gitt alle mennesker, med lovoppfyllelse som frelsesvilkår. Denne lov har Kristus oppfylt i alles sted. Denne

oppfyllelse er innordnet Guds universelle lovpakter – og til sist innordnet den nye pakt - nådepakten i Jesu Kristi, Guds blod.

På den ene siden står bibelord om frelsens årsak i *Kristi offerdød*, f eks Kol 1:12-14 og 1 Pet 1:18-21. På den annen side står ord om *frelsen årsak i Kristi lidende lydighet*, f eks Jes 53:11, Rom 5:18f, Fil 2:8 osv. Denne sideordning er medisinen mot den ensidige forkynnelse – enten bare Forsoneren og syndebæreren, eller bare Lovens oppfyller og troens rettferdighet.

I det sekulære samfunn er det fristende å innskrenke forsoningsverket til Kristi lydighet under loven, og fremstille ham som et solidaritetsideal til etterfølgelse. Men kristentroen er ingen lovreligion. Troen er tilregnet Guds rettferdighet for Kristi skyld. Årsaken er Guds rene, uskyldige Lam i sin aktive lydighet og samtidig verdens syndebærer i sin passive lydighet. Det er han nå og alltid og i all evighet.

Mt 5:17 – Tro ikke at jeg er kommet for å oppheve Loven eller Profetene! Jeg er ikke kommet for å oppheve, men for å oppfylle. Dette Jesus-ord inngår i "Bergprekenen" (Mt 5-7), også kalt Jesu "ordinasjonspreken" for de tolv (jf Lk 6:13). Oppfyllelsen omfatter hans verk som Guds rettferdige tjener og Guds sonoffer. Åp 5:14ff. Sal 40:8-12, 2 Kor 5:19, 21.

Fra bekjennesskriftene:

"Den rettferdighet som blir tilregnet troen eller den troende for Gud av bare nåde, er Kristi lydighet, lidelse og oppstandelse, fordi han har oppfylt loven for oss og betalt for vår synd", FC SD 3:14f. - Ved sin aktive lydighet oppfylte han loven for oss, og ved sin passive lydighet bar han syndens straff for oss, SD 3:15f.

Troen har alltid Guds løfte for øye – at Gud vil være oss nådig Kristi skyld, Apol 4:180. Kristi fortjeneste utelukker alle andre fortjenestegrunner, SA B 2:24.

Kristi rettferdighet i hans lidende lydighet er eneste grunn til opptagelse i barnekår hos Gud og arverett til det evige liv, FC SD 3:22, 32

HVA VIL GUD MED SØNNENS LOVOPPFYLLELSE I JESU SKIKKELSE?

Spekulasjon og tankesystem er menneskene vei til gudserkjennelse og livets mål og mening. Guds vei til oss går gjennom hans virksomme ord i en bevitnet frelseshistorie.

Guds ord er gudserkjennelsens eneste mulighet, men den kunnskap som lar oss kjenne Gud i hans innerste hjertelag, er så ganske annerledes enn noe menneske kunne ha tenkt seg. Frelshistoriens høydepunkt og sentrum er Guds løfters oppfyllelse i «Jesus Kristus og ham korsfestet» (1 Kor 2:2). Svaret er gitt med Jesu undervisning i «Skriftene», og stadfestet med Jesu oppstandelse fra de døde. Med sin lidende lydighet har han oppfylt Guds lov i alle deler for å være vår rettferdighet og eneste grunn til frifinnelse og salighet hos Gud.

1 Tess 5:9f – Gud har ikke bestemt oss til vrede, men til å vinne frelse ved vår Herre Kristus Jesus. Han døde for oss for at vi, enten vi våker eller sover, skal leve sammen med ham. **Gal 4:4f** – født av en kvinne, født under loven, for at han skulle kjøpe dem fri som var under loven, så vi skulle få barnekår. **Rom 5:19** - Likesom de mange kom til å stå som syndere ved det ene menneskes ulydighet, så skulle de mange stå som rettferdige på grunn av den enes lydighet. **6:14** – Synden skal ikke ha herredømmet over dere. Dere er jo ikke under loven, men under nåden.

Årsaken til den tilregnede rettferdighet

På grunn av syndefallet er vi mennesker syndere for Gud, og derfor utelukket fra samfunn med Den Hellige. Bare Gud kan gjenopprette vårt forhold til ham. Bare Gud – og ingen an-

nen - kan skape ny vilje til å elske ham av hele vårt hjerte og vår neste som oss selv. Men hvordan? Nytestamentet beskriver svaret med ordene rettferdiggjørelse og helliggjørelse, som i sak hører sammen i denne rekkefølge. Rekkefølgen er fort sagt. Vanskelig er troens øvelse.

Åpenbaringsordets Gud erklærer synderen rettferdig, frikjent av nåde. Deretter følger livet i gjerninger etter Guds gode skapervilje. Gud frikjenner og fornyer, saklig sett i denne rekkefølge. Her er en sammenheng, men også et forhold som Guds ord taler åpent om.

Årsaken til forholdet i nevnte rekkefølger har en eneste årsak: Guds forsoning med verden i Kristi død. Den erklærte rettferdighet er total. Frifinnelsen er gitt uten forbehold om kvalifikasjon av noe slag.

Annerledes beskriver apostelordet helliggjørelsen eller fornyelsen. Den er i sin begynnelse. I de de troendes liv er den oppstandne Kristus virksom med sin Ånd, men møter motstand inntil livets slutt. Årsaken er den onde menneskenatur (el kjødet). Og likevel er det ingen grunn til motløshet, for erklært rettferdig for Gud, lever Guds barn på nåderetten grunn i til-lit til Guds løfte, gitt den enkelte i dåpen. Gud er trofast. Løftet om syndenes forlatelse for Kristi skyld er troens stadige glede uavhengig av omstendighetene og egen verdighet. Med Kristus til gave følger livet med ham til eksempel. Den gjerning han har begynt, vil han fullføre.

Vår inngang til et liv i helliggjørelse er troens rettferdighet, den evangeliet åpenbarer i Kristus og tilsier oss av nåde. Gud tilgir kun for sin godhets skyld. Her bruker grunnteksten ordet "*dikaion*" om den erklærte eller tilregnede rettferdighet. Ordet betyr å «frifinne» den anklagede og erklære ham for «ikke skyldig». Frifinnelsen gjelder vår sak i den aller høyeste rett for Guds domstol. Evangeliet gir beskjed: Du er frikjent. En annen har tatt din sak på seg, nemlig stedfortrederen Jesus Kristus.

Kjennelsen blir kunngjort offentlig for alle i prekenen, gitt den enkelte i dåpen (Rom 6) og tilsagt den enkelte med Kristi fullmakt i privatskriftemålet: «Jeg forlater deg alle dine synder, i Faderens osv.» Underfull og usammenlignbar er årsaken til menighetens gudstjenestelige virksomhet - Guds selvhengivende kjærlighet i Sønnens aktive og passive lydighet.

Rom 5:10, 16, 18f (Jes 53:11) – Da vi enda var Guds fiender, ble vi forsonet med ham ved hans Sønnens død. Når vi nå er forsonet, hvor mye mer skal vi ikke da bli frelst ved hans liv. Ja, ikke bare det, vi priser os lykkelige i Gud, ved vår Herre Jesus Kristus, han som har gitt oss forsoningen. /.../ For dommen over en mann førte til fordømmelse, men nådens gave førte til frifinnelse, enda det var mange som hadde falt. /.../ Altså: Likesom fordømmelse kom over alle mennesker: ved den enes synd, så kom også rettferdiggjørelse til liv over alle mennesker ved den enes rettferdiggjørelsesdom. Likesom de mange kom til å stå som syndere på grunn av det ene menneske ulydighet, så skulle de mange stå som rettferdige på grunn av den enes lydighet.

Guds vitnesbyrd om «den enes rettferdiggjørelsesdom» er Jesu Kristi oppstandelse fra de døde på den tredje. Guds rettferdige Tjener oppstod rettferdiggjort i alles sted.

«KORSETS ANSTØT» EN INNFORING I GALATERBREVET

Pauli brev til galaterne er apostelens forsvar for «*korsets anstøt*». Uttrykket fins bare her. Foranledning er motstanden blant jødekristne etter første misjonsreise.

Gal 5:11 – Om det er slik, brødre, at jeg også i dag forkynner omskjærelsen, hvorfor blir jeg da forfulgt? Da er jo korsets anstøt tatt bort.

Men hva er «korsets anstøt»? Uttrykket sammenfatter hva Paulus har skrevet i det foregående om sitt apostelloppdrag fra den oppstandne Jesus – å forkynne Kristi evangelium «for de uomskårne» (2:7). Dette oppdrag medførte motsigelser og forfølgelser (2 Kor 4).

Brevet kan være det første Paulus-brev, men mer sannsynlig - det fjerde i rekken, skrevet etter Tessaloniki-brevene og Første Korint-brev. I sistnevnte viser han til Kristi evangelium, som er et «anstøt» for jøder og en «dårskap» for grekere (el folkene i den antikke kulturkrets). I Romerbrevet har han gitt en mer utførlig fremstilling av Kristi evangelium.

Galaterbrevet forutsetter basiskunnskap om mennesket under syndefallets kår. Denne kunnskap inngår i «Kristi evangelium» eller den undervisning som hans utvalgte apostler ga videre til kirken fra dens Lærer. La oss begynne her.

Korsets anstøt under syndefallets kår

Syndefallsrealisme er et gjennomgående trekk ved Jesus-overleveringen.

Joh 1:5,10f - Lyset skinner i mørket, og mørket tok ikke imot det. /.../ verden kjente ham ikke. Han kom til sitt eget, og hans egne tok ikke imot ham. Menneskene avviste skaperverkets midler, med unntak av dem som tok imot ham. Dem ga han «makt» (eksusian) til å bli Guds barn (v 12-14).

Jf denne makt eller myndighet gitt i dåpen til Jesu død og oppstandelse, Gal 3:26f.

Med *lastekatalogen*, **Gal 5:19-21**, illustrerer Paulus det «*som kommer av vår onde menneskenatur*» (kjødet, jf Mt 15:10-20, Rom 1:18ff).

Med henblikk på motstandernes reservasjoner mot Kristi evangelium merker vi oss «fiendskap, strid, rivalisering, sinne, selvhevdelse, stridigheter, partier og misunnelse /.../ de som gjør slikt, skal ikke arve Guds rike» (v21).

Vi ser hverandre utenfra. Gud ser i menneskets aller innerste (hjertet). Guds lov er hellig lik Gud, og derfor kan intet urent øye se ham (Mt 5:). **2 Mos 33:20** – *det menneske som ser meg, kan ikke leve.*

Vi er henvist til å se Gud «bakfra» (2 Mos 33:23)- i Jesus Kristus og ham korsfestet (1 Kor 2:2). **Der** ser vi Gud i all sin nidkjærhet mot overtredelser i tanker, ord og gjerninger, og der ser vi Gud i all sin kjærlighet, så mye større enn hans nidkjærhet. Stilt overfor den korsfestede Kristus, står vi overfor Guds lov og evangelium, hver i sin absolutte dom: Lovens dom – vår fortjente død i våre synder, evangeliets dom – vår frifinnelse av nåde på grunn av Kristi fortjeneste. **Joh 3:16** - *Så har Gud elsket verden...»*

Guds lov og evangelium driver til selverkjennelse for Gud. Guds lov lar oss kjenne Gud i hans nidkjærhet for sitt verk, og i hans ufattelige kjærlighet. Gud er en forsonet Gud, og hans rike er tillitens og gledens rike. Guds godhet motiverer vår omvendelse (Lk 15:17-24).

Mt 4:17 – Vend om, for himmelriket er nær! (2 Kor 5:17ff) **Mt 5:3** – Salige er de som er fattige i seg selv, for himmelriket er deres! (jf v 8: Salige «de rene av hjertet», for de skal se Gud.

Galaterbrevets tema er denne indre fattigdom og tilregnede renhet. De synes å utelukke hverandre gjensidig. Det beror på årsaken til selverkjennelsen for den hellige Gud, og gaven som gis av nåde for Kristi skyld. Jesu persons hemmelighet og verk er veiskillet i spørsmål om selverkjennelse, frelsesvei og gudsyndyrkelse.

Hva Paulus sier til slutt i dette brev, knytter tilbake til begynnelsen, **Gal 6:8** – *Den som sår i sin syndige natur, skal høste undergang av den; den som sår i Ånden, skal høste evig liv ved Ånden.* – «Å så i Ånden» - det skjer ikke med lovgjerninger, men «ved å høre og tro» det gudsbilde som apostelen maler med Skriftens ord. Bildet er «den korsfestede Jesus Kristus». Jf 5:19ff.

Til ettertanke: Lk 21:34-36. 1 Kor 6:9-11. Ef 5:1-20. Kol 3:1-10.

Åp 21:27, 22:14f. Jf Gal 1:8f, 2:4f, 14-16, 3:1-3, 10, 4:30, 5:10, 6:1, 7.

Læren om troen (de tre første av De ti bud) *utelukker* overbærenhet med Kristusfornektelser og handlinger i strid med Guds bud og skapervilje. Hvorfor denne eksklusivitet? Den uforbeholdne bekjennelse til Kristi evangelium stadfester Guds trofasthet.

Bare ett evangelium

En Herrens apostel farer ikke med privatmeninger *om* evangeliet, eller med et evangelium som mennesker godtar. Utelukket er «et annet evangelium», for det fins bare *ett* evangelium – Kristi evangelium. Det har Gud stadfestet da han reiste Kristus opp fra de døde (1:7-9). «Evangeliet» har her den *omfattende* mening – overleveringen av Jesu undervisning i Skriftene om sin person og sitt verk. Den oppstandne Jesus har åpnet Skriftene også for Paulus, og – i likhet med de andre apostlene, utrustet med Åndens gaver til å formidle læren fra Kristus og begrunne den (1 Kor 15:1-3). Hva Gud har stadfestet, det begrunner og forsvarer Paulus med et «det står skrevet» (Gal 3:11, 13, 4:22, 26). Uten å søke menneskers ros (6:14), opptrer en Herrens apostel som «Kristi tjener» (egtl trell, Gal 1:12). Denne trofaste læreformidling er aldri uten den virkning som Paulus kaller «korsets anstøt». Det vil stadig fremstå forkynnere med «evangelier» begrunnet i velmenende forbehold og tilpasninger, som om Guds ord er utgått fra dem, eller kommet bare til dem (jf 1 Kor 14:36, jf Gal 1:15ff).

Jesu Kristi delegat

I likhet med de andre apostlene var også Paulus kalt *umiddelbart* «av Jesus Kristus og av Gud Fader, som reiste ham opp fra de døde» (1:1), og lik dem et *øyenvitne* til den Oppstandne (1:15f). De andre apostlene kunne bare konstatere at Paulus forkynte samme Kristi evangelium som dem, og anerkjenne ham som Herrens apostel (2:1-10). Allerede hilsenen markerer Pauli autoritet og kompetanse som Jesu Kristi delegat el utsending):

Gal 1:3-5 – Nåde være med dere og fred fra Gud, vår Far og Herren Jesus Kristus, han som gav seg selv i døden for våre synders skyld for å fri oss ut fra den nåværende onde verden etter Gud vår Fars vilje. Ham være ære i all evighet! Amen.

En Kristi «apostel» står i en *delegat-posisjon* til kirkens Herre og sine tilhørere. Han utøver et bestemt oppdrag på Kristi vegne: Å overgi *Kristi* evangelium med *Kristi* guddommelige autoritet og myndighet. Derfor presiserer Paulus straks – «*han som gav seg selv*» osv.

Gal 3:13f – Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse da han kom under forbannelse for vår skyld /.. / for at folkeslagene ved Jesus Kristus skulle få del i den velsignelse som var lovt Abraham, og for

at vi ved troen skulle få Ånden som det var gitt løfte om». - Kristi gjenløsergjerning oppfylder Guds løftepakt og innleder den kommende verden, allerede foregripet «av Gud Fader, som reiste ham opp fra de døde» (1:1).

Apostelens delegat-posisjon lar Kristi evangelium gå foran personen. I motsatt fall fremstår den falske apostel med de forbehold som mennesker godtar og roser. Et advarende eksempel er Peters hykleri, da han falt for fristelsen å tilpasse læren alt etter sin omgang med hedninger eller jøder (Gal 2:11-16, jf Mt 16:21ff, 26:69ff, 21:15-10).

Den apostoliske hilsen

Når en keiserens delegat kunngjorde keiserens forordning, innledet han med «fred» (pax) fra keiseren nevnt med navn. Da talte han på keiserens vegne og håndhevet ordningen i keiserens sted, og undersåttene måtte forholde seg til landshøvdingen som til keiseren selv.

Poenget her er apostelens megetsigende avvik fra delegat-hilsenen. Nytt er ordene «*nåde*» og det karakteristiske «*og Herren Jesus Kristus*». I samsvar med Kristi evangelium og apostelbetet fra ham, markerer apostelen *det unike* ved evangeliet og dets kilde. Kirkens tro er Guds tro, gitt kirken i og med Jesu person og verk, og *han* er kirkens Herre.

Aposteloppdraget medfører et forvalterskap på Kristi vegne, i samsvar med «*Guds og vår Fars vilje*» (Gal 1:1). Oppdraget kan bare utøves i et skjebnefellesskap med Kristus i hans fornedrelse (jf 1:15f med Mt 16:16f, 23). Da medfører trofasthet i prekenembetets gjerning den lidelse som «*korsets anstøt*» vekker. Paulus viser til dem «*som forvirrer dere og vil forvrengte Kristi evangelium*» (v 7). De tar anstøt av Kristi evangelium og blir selv støtt bort fra kirkens fellesskap med et «*han være forbannet*» (1:8f).

Med sin undervisning fra Skriftens Herre har Paulus den tillit til sine medkristne «*at dere ikke vil tenke annerledes enn jeg. Den som forvirrer dere, skal få sin dom, hvem han så er*» (Gal 5:10). Poenget er ikke tenkemåten, men Guds tanker (Jer 29:11), gitt med den rett utlagte Skrift fra dens Herre – og handling deretter (jf 6:1-4). Et trassig folk følger sine egne tanker (Jes 66:2, jf Jer 4:14, 7:24).

«Falske brødre»

Bekjennelse i bibelsk mening (homologi) kjennes på troskapen mot apostelordets lære fra Skriftens Herre (Apg 2:42, 1 Kor 11:2, 15:2, 2 Tim 3:14, Åp 3:8). Utelukket er prekestol- og nattverdfellesskap med rom for reservasjoner mot Kristi ord (Apg 15:1, 24, 1 Kor 16:22, 2 Kor 11:4). Samtidig medfører den uforbeholdne tilbakemelding frontmarkeringer i tidens løp:

Gal 2:4 – noen falske brødre som hadde sneket seg inn for å lure på den frihet vi har i Kristus Jesus, så de kunne gjøre oss til treller. Men ikke et øyeblikk gav vi etter og bøyd oss for dem. For vi ville at evangeliets sannhet skulle bevares for dere. **3:1** – Hvem er det som har forhekset dere? **4:17** – Den iver disse andre viser for dere, er ikke av det gode. De vil bare skille dere ut for å vinne dere som tilhengere.

5:4, 7, 10 – Dere som vil bli rettferdige for Gud ved loven, er skilt fra Kristus, dere er falt ut av nåden. /.../ Hvem er det som har hindret dere i å være lydige mot sannheten? /.../ Den som forvirrer dere, skal få sin dom, hvem han så er (1:9, ff 1 Kor 15:1f). **6:12** – slike som vil ta seg godt ut blant mennesker og slippe å bli forfulgt på grunn av Kristi kors..

Prinsipielt sett, gjelder korsets anstøt «*den frihet vi har i Kristus*», i motsetning til dem som «*vil bli rettferdige for Gud ved loven*». Motsetningen aktualiserer forholdet mellom løftepakt

og lovpakt i Guds frelsesplan. Konkret gjelder spørsmålet hvorvidt hedningkristne er forpliktet på *omskjærelsen*.

Hvorfor ikke utvise romslighet? Den er utelukket med forholdet mellom løftepakt og lovpakt. En tilsynelatende liten reservasjon - mot apostelordets lære om den tilregnede rettferdighet, har samme virkning som en liten surdeig (5:9): Den opphever Guds nådepakt. **Gal 3:18** – *det var jo ved et løfte Gud i sin nåde gav arven til Abraham*. Med forbehold om lovgjerninger og utvortes hellighet – og især ved å gjøre troens lydighet til frifinnelsens vilkår! - har man gjort evangeliet til lov og med livets vitnesbyrd falt ut av nåden (5:4).

Gud har oppfylt sin universelle løftepakt med Abraham. Oppfyllelsen er «den nye pakt i mitt blod» (1 Kor 11:25), stadfestet med Kristi oppstandelse fra de døde. Abraham-paktens kjennetegn var omskjærelsen. Den nye pakts kjennetegn er *dåpen* til Jesu død og oppstandelse (Gal 3:26f, jf Apg 2:38, Rom 6:3, 13:14). Det nye livet i hans nåderike leves på nådepaktens grunn. Syndenes forlatelse er hele veien fornyelsens vilkår. (Se mitt bidrag: «Den nye pakt i mitt blod».)

Apostelens gjensvar

Paulus redegjør for sitt apostelkall, anerkjent av de andre apostlene (kap 1-2). Deretter fremstiller han pakthistorien med avgjørende vekt på forholdet mellom Guds løftepakt med Abraham og Guds lovpakt (el Sinai-pakten) med sitt utvalgte folk Israel (kap 3-4). Til slutt innskjerper han den kristne frihet fra Sinai-paktens seremoni- og sivillover, og form-aner til et liv «i Ånden» med gjerninger i samsvar med nestekjærlighetens bud (kap 5-6).

Apostelens gjensvar består ikke i egne synspunkter og konklusjon etter beste skjønn. En apostels kompetanse og autoritet består i overleveringen fra Herren, stadfestet med «*Guds ord og Jesu Kristi vitnesbyrd*» (Åp 1:2. Jf v 9 og 19:10. Jf Apg 15). Jesu vitnesbyrd med profetordet, og profetordets vitnesbyrd om Jesus, er «*Guds vitnesbyrd /.../ Jesus Kristus og ham korsfestet*» (1 Kor 2:2. Jf Gal 3:1, 5:7. 1 Joh 5:5-12). Altså er bekjennelsestroskap bibeltroskap, og bibeltroskap er bekjennelsestroskap i skriftbunden tradisjon - i apostelordets etterfølgelse med læren fra Jesus Kristus og hans Far i himmelen (Gal 1:4, Mt 16:16f).

Paulus hadde forkynt Kristi evangelium med den begrunnelse som er kjent for «alle dere som er døpt til Kristus» (3:27, 4:30f). Derfor ble Paulus mottatt «som en engel fra Gud, ja, som Kristus Jesus selv», men hvor var det blitt av jubelen fra den gang, spør Paulus. «Er jeg blitt en fiende fordi jeg har sagt dere sannheten?» (4:15f)

Paulus henviser til evangeliets innhold med noen kortversjoner: Gal 1:4 (sit ovf), 2:15f, 19f, 3:13f, 26f, 4:4-7, 5:1a, 6:14-16. Avgjørende for deres troverdighet er skriftbevisene om de troendes frihet i Kristus. Friheten består ikke i lovgjerninger, men «ved troen» alternativt «i troen» (2:20, 3:8, 14, 22, 26, 6:10).

Gud har kalt oss ved sin nåde (1:15). Den består i Kristi selvhengivende kjærlighet, «som gav seg selv i døden for våre synderes skyld, for å fri oss ut av den nåværende onde verden» (1:4). Guds tilgivende nåde på grunn av Kristi fortjeneste er en virkelig benådning el frifinnelse. Befrieren har med sin korsdød i alles sted kjøpt oss fri fra lovens forbannelse (Gal 3:13, 4:3).

I likhet med Jesus advarte også hans apostel mot farisèernes surdeig (Mt 16:6), *men blir de hørt?* (Gal 5:9, jf 1 Kor 5:6-9.) Problemet var og er «korsets anstøt», for utelukket er den farisèiske overtro på menneskets evner i troens saker. Med gode hensikter blir anstøtet til-

slørt, men avslørt med Jesu tilrettevisning, Mt 16:22-26. Han gjennomskuer vantroens lære-tilpasninger av frykt for folkenes guder (2 Kong 17:8f).

Den velsignelse Gud lovte Abraham

Skriftbevis med bruk av følgende tekster: 1 Mos 12:1-9, kap 15 (2 Mos 12:40f). Kap 17, 22:1-19, 26:1-6.

Se utleggelsen i **Gal 3:6ff**. Merk velsignelsen ved «din ætt» - Kristus, v 16, og forholdet tro og løfte (v 2 og 5) med Abraham som eksempel, v 6ff.

Paulus fører skriftbevis i samsvar med Jesus-overleveringen:

Eksempler: Jesu svar til den rike unge mann: Mt 19:17-22. Jf den bortkomne sønnen, Lk 15:16-19. - Jesu ord om tolleren Sakkeus, Lk 19:9f. - Jesu tydning om slangen som Moses løftet opp i ørkenen, Joh 3:13-18. - Jesu ord om Abrahams ætt, Joh 8:31ff. - Skriftbevisene bringer oss tett på samtalen mellom Paulus og urmenighetens ledere, Gal 2.

Skriftbevisene begrunner Abraham-paktens oppfyllelse i Jesu person og verk. De formidler Jesu undervisning *sett i ettertid* – i påskeperspektivet.

Eksempler: Jf Peters tale i Salomos Søylegang, Apg 3:12ff. - Urmenighetens forbønn for apostlene Peter og Johannes, Apg 4:24-31 (merk v 28). - Stefanus-talen, Apg 7:1-53. - Peters vitnesbyrd og Jakobs skriftbevis under Jerusalem-møtet, Apg 15:6-18. - Paulus om Abrahams tro og løftepaktens oppfyllelse, Rom 4. - Lovens oppfyllelse ved troen: Livet i Ånden, 8:1-17. - Han som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss, for at vi i ham skulle bli Guds rettferdighet, 2 Kor 5:21. - Abraham-paktens evige velsignelse er troens rettferdighet, Kristus Jesus, Ef 1:3, 7f. - Abraham som forbilde, se Heb 6:11ff.

Gal 3:8-10,13, 14, 29 - Skriften forutså at Gud vil rettferdiggjøre hedningene ved tro, og den forkynte på forhånd dette gode budskap til Abraham: I deg skal alle folkeslag velsignes. Derfor blir de som tror, velsignet sammen med den troende Abraham. Men de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse. /.../ Men Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse da han kom under forbannelse for vår skyld /.../ for at Abrahams velsignelse skulle komme til folkeslagene ved Jesus Kristus, og for at vi ved troen skulle få løftets Ånd. /.../ hører dere Kristus til, er dere Abrahams ætt og arvinger ifølge løftet. (Jf v 14 og NO 2001)

Guds universelle nådeløfte er oppfylt i en bevitnet Jesus-historie, slik Skriften har sagt. Denne nåde er gitt den enkelte til del i *dåpen* (Gal 3:27, Mk 16:16). Så er ikke troen en tro på troen, men *tillit til åpenbaringsordets trofaste Gud* som har påtatt seg *alle* forpliktelser og gitt oss *alle* rettigheter. Hos ham skal vi søke opplysning ved evangeliet om løftepaktens oppfyllelse i Kristi lidelse, død og oppstandelse. Men reserverer vi oss med forbehold om et hellig liv og levnet, er vi falt ut av nåden (5:4).

Et oversetterproblem representerer **1 Mos 15:6** i Det Norske Bibelselskaps oversettelse fra 2001: - «*og derfor regnet Herren ham som rettferdig*. Hvor kommer «derfor» fra? Samme oversettelse gjentas i Nytestamentet: Rom 4:3, 9, 22. Gal 3:6. Jak 2:21, 23. Jf Gal 3:26 – *i kraft av troen* (istf «ved»). Alternativet ligger tett på grunnteksten: Abraham «*trodde på Herren, og han regnet ham det til rettferdighet*.» Tilregningen skjer alltid på grunn av Guds nådige sinnelag, som alltid virker den tro som setter all sin lit til ham.

Det er sant: Troen er en lovgjerning, ja, den lovgjerning som oppfyller budet «*du skal ikke ha andre guder foruten meg*» (1 bud). Hvorfor? Troen har Kristus til gave (forkl 2 trosart). Med ham følger hans virksomme nærvær i gjerninger som Gud har Guds ord og befaling for seg.

Da følger den lovoppfyllelse som Gud har behag i. Denne tro er ingen kvalifikasjon for Gud, men Guds tro virksom i kjærlighet.

Troen er Gud Helligåndens *suverene* verk ved evangeliet, når tilhørere får nåde til å anvende Kristi fortjeneste, enhver på seg selv. Abraham trodde på den Gud «*som gjør de døde levende og kaller på det som ikke fins, så at det fins*» (Rom 4:17. Jf No 2001).

Sett fra Guds side – fra innersiden, ser troen inn «*frihetens fullkomne lov*» (Jak 1:25) og har Guds rettferdighet – Kristus, gitt av nåde. *Sett fra menneskers side – fra yttersiden*, må livets vitnesbyrd bevitne troen, slik eksemplet Abraham viser.

Jak 2:23f – «Abraham trodde Gud, og det ble regnet ham til rettferdighet», og han ble kalt «Guds venn». Dere ser at et menneske blir ansett som rettferdig ved gjerninger og ikke bare ved tro.

Troens rettferdighet for Gud trives godt sammen med gjerningen. Her bruker Luther bildet «rettferdigjørelsens sirkel». Innenfor er Kristus «for oss» eneste årsak til frifinnelsen hos Gud. Det er han ikke, hvis vi reserverer oss med forbehold om fornyelsen, eller «Kristus i oss». (Se formaningen, Gal 5:16ff.)

Trellkvinnens sønn og den frie kvinnes sønn

Skriftbevis: 1 Mos 16, 17:15-19, 21:1-21. Se bruken i Gal 4:22-31.

Lovpaktens vilkår:

3 Mos 18:5 (Esek 20:11) – Dere skal holde mine forskrifter og lover. Det menneske som retter seg etter dem, skal leve ved dem. Jeg er Herren. Neh 9:29, Lk 10:28, Rom 10:5.

Løftepaktens gave:

Hab 2:4 (Esek 14:14) – den rettferdige skal leve ved sin tro. Gal 2:16, 3:11, Rom 1:17, 3:20, Heb 10:38. (Det hebr ord for *tro*, kan også bety *troskap*.)

Løftepaktens fornyelse ved profetene, se t eks Jes 52:33- kap 54.

Eksempler på anvendt Jesus-tradisjon:

Joh 8:35f - En trell blir ikke i huset for alltid, men en sønn blir der for alltid. Får Sønnen frigjort dere, da blir dere virkelig fri.

Se anvendelsen: Rom kap 4, 6:18, 22: 9:7ff. 1 Kor 8:9. Gal 2:4, 5:1, 13, 26.

1 Pet 2:16. Heb 12:22. Åp 3:12, 21:2, 10.

Hagar og Sara, Gal 3:21ff.

Trellkvinnen *Hagar* fødte Ismael på naturlig vis, han som representerer lovpakten fra Sinai. Hennes etterkommere treller under lovens krav, som ingen makter.

Den frie kvinne er den gamle *Sara*, som fødte *Isak* etter løftet. Han representerer Abrahams barn etter løftet. De er Guds kirke på jorden med sentrum i det Jerusalem som er «der oppe». *Derfra* utbrer kirken seg på jorden. Hun er den mor som føder barn uavlatelig med Guds løfte. V 26f.

Trellkvinnens sønn *Ismael* drev gjøn med Isak, som hadde arveretten (1 Mos 21:10). Han ble «*et villesel av en mann /.../ vendt mot alle*» (16:12). Han «*forfulgte ham som var født etter Ånden, så er det også nå*», Gal 4:29.

I et senere perspektiv må vi inkludere *islam* – Ismaels ætt. Mer enn noen annen lovreligion representerer islam kvinneundertrykkelse, antisemittisme, demokratiunderskudd og utbredelse gjennom krigføring. Muhammeds gudskonstruksjon og Koranen begrunner voldsbruk

mot «de vantro» med forholdet mellom «det arabiske hus» og «krigens hus». Koranen er en stadig kilde til islams utbredelse ved hjelp av brutte avtaler, frykt, terror og våpenmakt.

Evangeliets religion åpenbarer Guds rettferdighet "uten lov", stilt frem for verden i Jesus Kristus og ham korsfestet. Slik har Gud tatt på seg alle lovens forpliktelser, og i nåde gitt oss alle rettigheter med barnekår og arverett hos ham, 4:4f.

Gal 5:1 – Til frihet har Kristus frigjort oss (Joh 8:36).

Holder vi fast ved (= tror) apostelordets lære fra Herren Jesus, blir vi frelst:

1 Kor 15:1-5 – Jeg kunngjør for dere, brødre, det evangelium jeg forkynte dere, det dere har mottatt og står på. Gjennom det blir dere frelst, hvis dere holder fast ved det ordet jeg forkynte – så sant dere ikke forgjeves er kommet til tro. For først og fremst overgav jeg dere det jeg selv har tatt imot, at Kristus døde for våre synder, slik Skriftene har sagt, at han ble begravet, at han stod opp den tredje dag, slik Skriftene har sagt, og at han viste seg for Kefas og deretter for de tolv. Jf 14:36, 11:23. Gal 1:9.

Lk 24:45-48. Apg 2:24-28. Rom 7:22ff, 11:6-10. 1 Tess 2:13f, Fil 1:5f, 2:13, osv.

Så er evangeliet ingen frelsesteori, og apostolatets kirke ingen lov religion. Kristi evangelium er et *levende* håp til "vredens barn" (Ef 2:3, jf Rom 8:1-3), lik en livbøye kastet ut til fortapte på opprørt hav. Ved troen anvender vi Guds nådetilsagn, enhver på seg selv, og har med Kristus til gave, har vi Guds evige rettferdighet, liv, glede og fred *allerede* (Joh 11:25, Ef 2:1-5). Sett fra menneskets side, er gaven ufortjent. Sett fra Guds side, er gaven Guds Sønnns fortjeneste og prisen uendelig stor. **Så** har Gud elsket verden.

Troen kommer til oss – vi kommer til troen

Denne språkbruk er typisk for den nytestamentlige trosformidling fra Gud Faderen ved Gud Sønnen i Jesu skikkelse. Han er «*Den Kommende*» og himmelriket tilhører dem som *kommer til ham*.

Gal 3:23: Før troen kom, ble vi holdt i varetekt under loven, innestengt helt til *den tro som skulle komme*, ble åpenbart. Jf Joh 1:7, 4:39, osv. Apg 3:16, 4:4, osv.

Altså er kristentroen Guds tro. Den kommer fra Faderen med Sønnens lære fra Faderen, og apostelordet gir videre Sønnens lære. Helligånden - som utgår fra dem begge, skaper troen i dem som hører og tar vare på evangeliet. De *har* evig liv og *lever* ved troen. (Joh 17:3, Gal 1:3f, 2:16, 19-21, 3:6-9, 26f).

I sin øversteprestelige forbønn ber Jesus for alle dem som ved apostlenes ord «*kommer til tro på meg*» (Joh 17:20). *Kunnskapen* fra Gud lar oss kjenne Ham som har kalt oss «*ved Kristi nåde*» (Gal 1,6, jf v 15, 2:21, 3:18). Slik er det vi «kommer» vi til troen (Gal 3:2, Ef 1:13. Lk 10:16, Apg 2:38, 8:15, 10:44f, 15:7f, osv).

Gal 3:23-25 – Før troen kom, ble vi holdt i varetekt under loven, innstengt helt til den tro som skulle komme, ble åpenbart. Slik var loven en vokter (paidagogos) for oss helt fram til Kristus, for at vi kunne bli erklært rettferdig ved tro. Nå når troen er kommet, er vi ikke lenger under vokteren. For dere er alle Guds barn ved troen på Kristus Jesus. Alle dere som er blitt døpt til Kristus, er blitt ikledd Kristus. Kol 2:12f.

Andre eksempler: Rom 10:4, 16f. Ef 6:23, 1 Tim 1:13f, Heb 12:1f. 1 Pet 1:1f, 2 Pet 1:1, Jud 3f, 20.

Den bibelske språkbruk om troen er sakssvarende: Tar man ikke vare på Guds ord, glir man bort fra troen (Heb 2:1), eller faller fra (Mt 24:10, 1 Tim 4:1).

Joh 14:23f – Om noen elsker meg, holder han fast ved mitt ord /.../ Men den som ikke elsker meg, holder ikke fast ved mitt ord, og det ord som dere hører, er ikke mitt, men Faderens som har sendt meg.

Den uforbeholdne bekjennelse til apostelordets lære samler og forener kirken i den Kristus-virkelighet som læren bringer fra Faderen ved Sønnen. Kristi evangelium åpenbarer ham som er rettferdigheten «ved troen», som utelukker rettferdighet «ved loven». De utelukker hverandre gjensidig. Utelukket fra frifinnelsens årsak er tro formet av kjærlighet, eller gjerningen som vi har gjort i rettferdighet (Tit 3:5). Frifinnelse med forbehold om fornyelse strider mot Guds trofasthet og sanndruhet, og går lovreligionens ærend. Et eksempel til etterfølgelse er apostelen Paulus:

Gal 2:21 – Jeg forkaster ikke Guds nåde. For hvis en kan vinne rettferdighet ved loven, da døde jo Kristus til ingen nytte. **3:12f** – I loven kommer det ikke an på tro, der heter det: Den som holder budene skal leve ved dem (3 Mos 18:5). Men Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse da han kom under forbannelse for vår skyld. For det står skrevet: Forbannet er enhver som henger på et tre. 5 Mos 21:23b, 27:26. Jf Rom 8:3f, 10:4.

Steder til ettertanke: 1 Kor 11:2, 15:2. Fil 2:16. 2 Tim 1:14, Heb 4:14, Åp 2:13 osv.

Hva menes med «anstøt»?

Det greske ordet som ligger til grunn, er hentet fra snarefangst, brukt om pinnen som åtet var heftet på (gr. skandalon). Den som setter snaren, blir årsak til død, og den som intetanende «går i fella», blir årsak til sin egen død. Da står vi overfor to grunnbetydninger: (1) Å være til anstøt for noen (skandalon poiein), og (2) å ta anstøt av noe.

I den første betydningen – å være til anstøt - forleder man noen til frafall og et levnet deretter. Noen hadde «forhekset» galaterne (Gal 3:1f, jf 2:20, 6:14).

Rom 16:17 – Jeg formaner dere, brødre: Hold øye med dem som skaper splittelse og fører andre til fall ved å gå imot den lære dere har tatt imot. Hold dere unna dem. Jes 53:6, Mt 7:15, 2 Tess 2:13f, 3:6, 14, Tit 3:10, 2 Joh 7-10, 2 Tim 2:26.

Man kan være til anstøt også med *misbruk* av tillatte ting - t eks mat og vin (Rom 14 og 1 Kor 8). Da blir svake kristne forledet til å gjøre noe som de anser for synd (Rom 14:15, 20, 23). Den som vet bedre, må følge *kjærlighetens regel* og avstå fra bruken (jf Apg 15:20, 29). Unntatt er den påtvungne praksis, som medfører handlingens fornektelse av den frihet Kristus har kalt oss til (1 Kor 8:9, Kol 2:16, Gal 5:1).

Stilt overfor kjærlighet i strid med Guds gode skapervilje og Kristi eksempel, har læren prioritert fremfor kjærlighetens regel. Syndenes forlatelse gjelder ikke læren, men *livet* (Apg 15:20).

Gal 5:13 – Dere er kalt til frihet /.../ La bare ikke friheten bli et påskudd for den syndige natur, men tjen hverandre i kjærlighet. For hele loven blir sammenfattet i dette ene bud: Du skal elske din neste som deg selv.

Den *andre* betydningen – å ta anstøt av noe - kan skje på to måter:

Enten tar man anstøt av kristnes skrupelighetssynder i ord og gjerninger, og bruker dem til forsvar for sin vantro og et liv deretter (Joh 6:61, 66, Rom 9:30-33, 1 Kor 1:22f). Denne problematikk er tema i Jakobs brev.

Eller man tar anstøt av livet under korset – når etterfølgelsen medfører fornedrelse, motgang og lidelse for Jesu navns skyld (Gal 6:12, jf Mt 11:6, 25f, 13:21, 16:22f, 24:10-13). Av

frykt for omkostningene, og under skinn av kjærlighet, søker man trygghet i menneskers ros og allmennytt - den vi alle er tjent med.

Hva er årsaken til «korsets anstøt»?

Med «korset» siktes til Guds forsoning med verden i Jesu død på korset (Gal 1:4, 3:1f). Guds universelle løfte til Abraham er oppfylt i «en korsfestet Kristus» (1 Kor 1:23). Tiden for Sinai-paktens lov er ute, og *utelukket* er kompromisser med et «annet evangelium» (Gal 1:6f). Guds forsoning med verden er eksklusiv. Den er fullbrakt i «Den Hellige og Rettferdige» (Apg 3:14) – i den ene for alle. Kristus og ham korsfestet (1 Kor 2:2) er troens rettferdighet. Årsaken til korsets anstøt er **troens rettferdighet**.

Forholdet løftepakt og lovpakt representerer det dype i kristentroen.

Jes 8:14f – Han skal være en helligdom, en snublestein og en klippe til fall for begge Israels riker, en snare og en felle for dem som bor i Jerusalem. Mange blant dem skal /.../ gå i snaren og bli fanget.

Skriftbeviset og den bevitnede Jesus-historie forholder seg til hverandre som løfte og oppfyllelse. De er to sider av samme sak – Guds vilje med sin frelsesplan for en fallen verden (Gal 3:6-14, 4:4f, 21ff).

Det altavgjørende spørsmål for kirken i nåtid er det samme som for Paulus den gang og kirken i fortid – «*hva sier Skriften?*» (4:30). Hva sier den om forholdet mellom Guds løftepakter og lovpakten på Sinai? Hva er forholdet mellom Kristi gjerning «*for oss*» og Kristi gjerning med sin Ånd «*i oss*»? Hva er den rettferdighet som Gud tilregner troen? Det sammenfattende svar er «korsets anstøt» som er **troens rettferdighet, syndereens rettferdiggjørelse ved tro på grunn av Kristi lidende lydighet** (Fil 3). Altså gjør korsets anstøt forskjellen mellom nådepakt og lovpakt i Guds frelsesplan.

Skillet består ikke i kvaliteter som den troende har eller ikke har, men i Jesu Kristi, Guds Sønnns lidende lydighet - og ingenting annet. Derfor var det ikke fariseeren, men tolleren som «*gikk hjem rettferdig for Gud*» (Lk 18:14, Ef 2:5, 8). Det utførlige toller-forsvar finner vi i Romerbrevet. «Nådestol meg», lød tollerens bønn, direkte oversatt (hilastæti). Nådepaktens nådestol er Kristus og ham korsfestet for verdens synder. Guds Sønn i tjenerskikkelse er «*den rettferdighet jeg får ved tro*» på ham (Rom 4:13, 24, 2 Kor 5:21, Fil 3:9. Jf Gal 2:20, 3:8, 14, 22, 26. Ef 2:8, 3:17).

Rom 3:23 – Alle har syndet og mangler Guds herlighet og blir rettferdiggjort gratis av hans nåde ved gjenløsningen i Kristus Jesus. Ham har Gud satt fram som en nådestol ved troen i hans blod for å vise sin rettferdighet deri at han forlater forut begåtte synder, som han hadde båret over med i tålmodighet. (E Sv Kyrkobibel).

Korsets anstøt kan man underslå eller tilsløre, men ikke rokke. Troens rettferdighet er i all evighet Guds rene Lam inntil døden lydig (Åp 5).

Da Paulus besøkte lederne for urmenigheten, framla han det evangelium som han forkynte for folkeslagene. **Gal 2:5f** - Men ikke engang Titus, som var med meg, og som er greker, ble tvunget til å la seg omskjære. Dette kravet kom fra noen falske brødre...» (jf Apg 15:1, 5). Kristi evangelium var til anstøt for dem. I strid med Jesu advarsel førte de på avveier «disse minste små som tror på meg» (Mt 18:6, Mk 9:42ff, Lk 17:1f).

Altså handler ikke «korsets anstøt» om kristnes skrøpeligheter og unnfalldenhet i etterfølgelsen. Man kan være til anstøt for noen, eller ta anstøt av noe, men evangeliet om korset forfører ikke. Det er en «snublestein» for jøder, sier Paulus (1 Kor 1:23). Sammenstillingen jø-

de og greker må tas i omfattende mening. Den ene reserverer seg mot Kristi evangelium med gjerninger, den andre med idèer som mennesker godtar (jf Rom 9:30ff).

Et tidløst anstøt

Det aller sterkeste uttrykk for Guds lov og evangelium er "*Kristus og ham korsfestet*" (1 Kor 2:2). Så brennende er Guds nidkjærhet for sitt falne skaperverk. Så dypt steg Sønnen ned av fri vilje og for vår frelses skyld. Så høyt har Gud elsket verden...

Den nye pakt i Jesu blod *sammenholder* den rettferdighet som Guds lov krever, og den rettferdighet som evangeliet åpenbarer og gir. *Og samtidig er de hverandre likeså fjernt* som himmel og jord. Korsets anstøt åpenbarer Guds nidkjærhet og kjærlighet som overgår hans nidkjærhet. Kristus i hans lidende lydighet er eneste årsak til vår frifinnelse hos Gud, og den «Guds rettferdighet» som Gud tilregner troen. Troen istemmer: «Han er min Herre!» - *min!* Slik kommer troen til oss og virker tillit til en forsonet Gud. Troen har Kristus og mangler ingen ting (Luther).

Noen tar anstøt av kristentroens *unike begrunnelse* og foretrekke relativismens tyranni, eller en modifisert utgave i humanistisk tradisjon. Andre tar anstøt av Guds hellighet, som krever et så ufattelig offer at andre frelsesveier er utelukket og kun den ubetingede syndsforlatelse er tilbake. En korsfestet Kristus avkler oss all egen rettferdighet, samtidig som frelsens omkostninger lokker og drar. Vi er dyrt kjøpt. Men tar man anstøt, uansett grunn, går frelsen tapt. (Gal 3:13, 1 Kor 6:20, 1 Pet 1:18.)

Det merkes når evangeliet om Guds velgjerninger i Kristus virker troen. Da tør tilhørere anvende Kristi fortjeneste, enhver på seg selv. Troen kan være svak eller sterk, men bekjenner «*han som gav seg selv i døden for våre synders skyld, for å fri oss ut fra den nåværende onde verden, etter Gud vår Fars vilje*» (1:4). Skjult i den korsfestedes avmakt, møter Gud oss med selvhengivende kjærlighet. I den er hans allmakt skjult.

Anstøtelig for mange er også *rett-troenhet*, først Jesu forhold til farisèerne, så apostelens forhold til «*falske brødre*» (2:4), og – i deres spor - kirkefelleskap i enig bekjennelse til apostelordets lære fra Skriftens Herre. Noen har liturgi- og sakramentskrekke. Andre skyr «konfesjonell» eller «ortodoks» lutherdom.

Reservasjonene mot bekjennelse i nytestamentlig mening (homologi) røper menneskenaturens sans for «*menneskeverk*» (Gal 3:3). Den kan skinne av kjærlighet til «kirken» og søke fellesskap i «et stort ekumene», men Kristi evangelium utelukker reservasjoner, og dermed prekestol- og nattverdfellesskap på en lærebasis etter skjønn. Men hvem er ren i denne sak? Dommen skal begynne med Guds eget folk (1 Pet 4:17).

Guds kjærlighet til verden, stilt fram for verden i en korsfestet Kristus, «*gleder seg ikke over urett, men har sin glede i sannheten*» (1 Kor 13:6, se Rom 12:9, 16:17-20). Så fins det ingen kjærlighet i strid med apostelordets lære fra Skriftens Herre (Gal 2:5, 14, 4:16, 5:7).

Tankevekkende er spørsmålet (Gal 3:2f): Hvorfor komme til troen, men «*fullføre med menneskeverk*»? Man kan vel legge noe til eller trekke noe fra »apostlenes og profetenes grunnvoll» (Ef 2:20), og fellesskapet se ut som en kirke, men Jesus advarer mot kirkehjem hvor herre-roperer bor. Fallet blir stort (Mt 7:27).

Reservasjoner under skinn av raushet og rommelighet er i Guds øyne en «*hvitkalket grav*» (Mt 23:27). Formålet kan være tjenestefellesskap tilpasset allmennytte og interessekontroll, men virkningen er destruktiv. *Det unike* ved kirken går tapt, som er troens rettferdighet, for

noen korsets anstøt, for andre Guds kirkes «fagre skatt» (2 Tim 1:8-14). Uten frifinnelsens årsak i Kristi lidende lydighet, forstummer Guds uforbeholdne nådetilsagn, og istedenfor den uforbeholdne absolusjon i privatskriftemålet trer den kvasiterapeutisk virksomhet og riter til selvbekreftende behov. Da er vi skyldige til å holde hele loven og må dømmes deretter.

Gal 5:4f – Dere som vil bli rettfærdige for Gud ved loven, er skilt fra Kristus, dere er falt ut av nåden. Men vi holder oss til troen, og ser ved Ånden fram mot den rettfærdighet som er vårt håp.

Lovens oppfyllelse «ved troen»

I Kristus Jesus kommer det ikke an på om en er omskåret eller uomskåret; her gjelder kun tro, virksom i kjærlighet. - Troen har Kristus til gave, og kjærligheten følger ham etter i gjerninger som har Guds ord og bud for seg.

På læredelen i brevet følger formaningen (Gal 5:16ff). Læren først, livet deretter – ikke i tid, men i sak. Syndenes forlatelse for Kristi skyld er kristenlivets grunn hele veien.

Gal 3:26f – alle Guds barn ved troen på Kristus Jesus. Alle dere som er døpt til Kristus, har kledd dere i Kristus. (Jes 61:10)

Formaningens forutsetning er troens rettfærdighet - Guds Sønn i sin lidende lydighet «for oss». Frifinnelsens årsak er også fornyelsens årsak - «Kristus i oss.

Kristus skaper med sin Ånd den gode frukt i de troendes liv (Gal 6:8). Denne gjerning er skjult også for dem. Apostelen vil ikke rose seg av noe annet enn «*vår Herre Jesu Kristi kors*», for ved det er han blitt «*en ny skapning*» (v 15). Det nye livets årsak i Kristi lidende lydighet holder i liv og død.

Gal 2:20 – Det er ikke lenger jeg som lever, men Kristus lever i meg. Det liv som jeg nå lever i kjødet, lever jeg i tro på Guds Sønn, som har elsket meg og gitt seg selv for meg. **Fil 1:21** – For meg er livet Kristus og døden en vinning.

Hva vi er «*i Kristus*», det skal vi bli. Med dette håp blir vi ikke trette av å gjøre det gode (Gal 6:9). Med den frimodighet som «*Kristi kors*» gir, står vi imot den onde menneskenatur og søker å ligne Kristus i hans selvhengivende kjærlighet. Vi går i hans spor som har oppfylt loven og fridd oss fra trelldommens åk. Han er troens rettfærdighet, og derfor formaner Herrens apostel:

Gal 5:16 – Lev et liv i Ånden! Da følger dere ikke begjæret i vår syndige natur. For vår onde natur står med sitt begjær Ånden imot, og Ånden står imot vår onde natur.

Hører vi Kristus til ved dåpen og troen, skal vi ikke leve som om vi står i gjeld til vår onde natur med dens lidenskaper og lyster (Rom 8:10-12). Paulus beskriver dem livsnært, flere lett gjenkjennelige i den pågående konflikt (Gal 5:19-21).

Dydskatalogen – både her og flere steder i Nytestamentet - er ingen blåkopi fra samtidskulturen, men et *Kristus-bilde* (jf Gal 3:1). «Troens dyder» er hans som kalte oss (1 Pet 2:9). Med ham til gave skal vi dag for dag strebe etter å ligne ham, og ved troen bli «*det nye menneske*» som bærer Åndens frukt (5:22f). Lastekatalogen vitner om arvesyndens motstand. Dydskatalogen vitner om det tjenersinn som ikke skjeler til andres ros, men «*gjør godt mot alle og mest mot troens folk*» (6:3-5, 9f).

Gal 5:25 - Har vi fått livet ved Ånden, så la oss også leve ved Ånden.

Med denne oppmuntring blir vi sendt, enhver til sitt kall (6:8-10). Hva vi er i Kristus, skal vi bli.

Hensikten med troens rettferdighet

«Dette har han gjort «for at jeg skal være hans egen og leve under ham i hans rike og tjene ham i evig rettferdighet, uskyldighet og salighet, likesom han er stått opp fra de døde, lever og regjerer i evighet. Det er både visst og sant.» (Lille Katekisme, forkl 2 trosart)

I Fjerde parten vender Luther tilbake til hensikten med Kristi frelsesverk:

Rom 6:4 – Vi ble begravet med Kristus ved dåpen til døden, for at likesom Kristus ble oppreist fra de døde ved Faderens herlighet, så skal også vi vandre i et nytt levnet.

Forklaringen til apostelordet dekker den nytestamentlige dåpformaning:

Vann dåpen betyr at «den gamle Adam i oss skal druknes ved daglig anger og bot og død med alle synder og onde lyster, og at det derimot daglig skal fremkomme og oppstå et nytt menneske, som skal leve evig for Gud i rettferd og renhet.»

Denne fornyelse skjer *ved troen* på Jesu Kristi fortjeneste, gitt oss i vår dåp. Fornyelsen er Åndens gjerning i deres hjerter som hører og tror gave-evangeliet (Gal 3:1f). Troens støtte-stav er Guds løfte, gitt i dåpen til Jesu død. Troen anvender gaven, gitt i dåpen, har Guds nåde og barmhjertighet i Kristus, og mangler ingenting. Det er ingen mangel ved troen, sier Luther. (Se Gal 2:19ff, 6:14f.) Manglene hefter ved den troendes liv, men ikledd Kristi rettferdighet, gitt i dåpen, er manglene skjult for Gud, liksom innhyllet i en kappe. Rom 8:1. Gal 3:26.

Tekster til fordykning: «Dåpkapitlet», Rom 6. Ef 4:17ff.

Rør ikke ved korsets anstøt

Med Galaterbrevet har Herrens apostel Paulus gitt kirken et forsvarsskrift for Kristi evangelium. Det er delegatens forsvar på Kristi vegne – i Kristi sted. Korsets anstøt er troens rettferdighet på grunn av Kristi fortjeneste – og ikke av noen annen grunn. Den oppstandne Kristus er virksom i de troendes liv. Med sin Ånd virker han fornyelsen i de troendes liv, men fornyelsen hører ikke med til frifinnelsens årsak.

Martin Luther illustrerer forholdet i sin Store Galaterbrevskommentar. Svigerfaren kommer først, deretter svigerdatteren. Først kommer troen på frifinnelsen for Kristi skyld, og *deretter* følger Åndens frukt i gjerninger som har Guds ord og befaling for seg. Troen trives sammen med gjerningen, men blandes gjerningen sammen med frifinnelsens årsak, er det ikke lenger tale om troens rettferdighet hos Gud, men om egenrettferdighet og innbilt tro. Med forbehold om gjerninger, er vi falt ut av nåden.

Troens rettferdighet hos Gud skjuler den onde menneskenatur, og skjuler de mangler som i dette liv hefter ved de troendes liv. Da har vi nok med vår egen byrde. Med denne erkjennelse er det lettere å vise overbærenhet med andres mangler. Unntatt er den overbærenhet som innhyller læretilpasninger i kjærlighetens kappe. Læren om frifinnelse med forbehold om fornyelse leder vil, og likeså den billige nåde, som om det ikke er farlig å synde, om du bare tror!

Rom 6:9-11 – Vi vet at når Kristus er oppreist fra de døde, så dør han ikke mer, for døden har ikke lenger makt over ham. Gjennom sin død gjorde han opp med synden en gang for alle. Det liv han lever, er et liv for Gud. På samme måte skal dere regne dere som døde for synden, men som levende for Gud i Kristus Jesus. (Gal 2:20f, 5:24, 6:14f)

Rør ikke ved troens rettferdighet!

RØR IKKE VED KORSETS ANSTØT! Det fins bare ett evangelium.

OM KRISTI NEDFART TIL HELVETET

Luthers forklaring forbigår dette ledd i taushet. Det kan være av pedagogiske grunner. Men det samme gjør han i Store Katekisme for prester. Hvorfor?

Konkordieformelen artikkel 9 gir en kommentar til dette ledd. Foranledningen var uenighet blant teologer av Den augsburgske bekjennelse. Skjedde Kristi nedfart før eller etter hans død? På hvilken måte skjedde nedfarten? Etter sin guddommelige natur, sjelelig, eller både legemlig og sjelelig? Dessuten: Vitner nedfarten om Kristi fornedrelse eller opphøyelse – hans seier og triumf? Leddet i trosbekjennelsen fristet til spekulasjon.

Leddet er en trosartikkel. Det skal ikke diskuteres, men tros enfoldig, slik Luther gjorde i en preken i Torgau 1533. Det er nok å vite at Kristus har ødelagt helvetmaktene og gjenløst «dødens og djevelens makt og den evige fordømmelse i helvetets svelg». Dette og andre spørsmål som overstiger «vår blinde fornuft», de skal vi overlate til den kommende verden. FC Ep 9.4. Det er særlig to tekster som begrunner dette ledd: 1 Pet 3:19-21 og 4:6.

1 Pet 3:19-21

Ordene sikter ikke til Sønnens person før inkarnasjonen, men til Guds Sønn i Jesu skikkelse, han som led og døde, 1 Pet 1:11. Han forkynte for åndene som var i fangenskap, det vil si for dem som var ulydige på Noa's tid. Motivet kommer vi tilbake til i 1 Pet 4:6.

I NT blir ordet for å forkynne eller proklamere (keryssein) brukt dels om å forkynne Evangeliet (Mt 4:23, 9:35 osv), dels om å forkynne Loven (Mt 3:1, Rom 2:21 osv). Det fremgår av tekstens sammenheng at her handler det om *domsforkynnelse* for de mennesker som på Noa's tid fikk anledning til å høre Guds ord, men forherdet seg (Mt 24:37-40, Lk 17:26f). De er for all ettertid *et advarende forvarsel* om de vantros endelikt på Dommens dag.

I tillit til Guds løfter venter Guds barn håpets oppfyllelse i Guds rettferdige dom. Apostelen formaner dem til å tåle spott og lidelse for den gode vandel "i Kristus", og til alltid å være rede til å begrunne årsaken til deres håp, 3:14-4:7.

4:4 - Derfor skal dere i den tid som gjenstår i kjødet, ikke lenger leve etter menneskers begjær, men etter Guds vilje.

Den største oppmuntring gir Kristi martyreksempel, som straks etter sin lidelse trådte frem som dommer over åndene i varetekt. Til sist kommer han som dommeren over levende og døde. Så langt teksten forstått i brevets sammenheng.

Spekulative tolkninger, flere kjent fra tidlig i kirkens historie:

(1) Kristus proklamerte løftenes oppfyllelse, altså *frelsen for patriarkene og profetene* (Hermas' Hyrden c 140).

(2) Kristus forkynte *dommen for falske engler eller demoner* - de som forførte menneskene på Noa's tid (1 Mos 6:1-4).

(3) *Etter dommen* bandt Kristus de onde englene - demonene – og *satte dem i varetekt* (Første Henoks bok, kap 19).

(4) Med henvisning til *Apg 2:24 - Kristus før ned til helvetet for å lide også der* (Aepinus, d 1553). Men samme bibelsted handler om Kristi legeme - ikke om hans sjel.

(5) Kristi nedfart er en *billedlig* (åndelig) fremstilling av Kristi lidelse, død og begravelse (Calvin, reformert lære). Men apostelen viser til en *faktisk* hendelse.

(6) Kristus før ned til *den gamle pakts fromme i helvetets forgård* (limbus patrum) og fridde dem ut (Romerkirken).

1 Pet 4:6

Stedet nevner motivet for Kristi nedfart:

4:6 - Nettopp derfor ble også evangeliet forkynt for de døde, for at de skulle bli dømt som mennesker etter sin onde natur, men leve i Ånden, liksom Gud.

Kristi proklamasjon av sin seier gjelder dem som her hørte Guds ord. Alle spekulasjoner om omvendelsens mulighet etter døden skal avvises som vranglære (eks Markion, Origines).

Hva skjer med alle de som ikke fikk høre Guds ord mens de levde her? Guds åpenbaringsord gir anledning til dette svar: Gud skal dømme "*det som skjuler seg hos menneskene*", Rom 2:16b.

Resten står ubesvart.

VITNESBYRD OM DEN OPPSTANDNE JESUS

Det fins ingen vitnesbyrd om Jesu oppstandelse. Ingen så det som skjedde. Det fins bare øyenvitner til den tomme grav, og øyenvitne-beretninger fra møter med den Oppstandne. Kildene står ikke alene, men bekrefter Jesu undervisning i «Skriftene» om sin person og sitt verk, og begrunner kirkens tro og virksomhet siden Pinsedagen.

Vitnesbyrdene har ulike kilder: Jesu fiender, Jesu venner og Jesu egne vitnesbyrd. Kildene gir anledning til å rekonstruere hendelsen og drøfte vitnesbyrdenes troverdighet (del A). Videre gir Nytestamentet et bilde av overleveringen om Jesu oppstandelse i aposteltiden, og senere i tidens løp. Hvordan vitner kirkens virksomhet om Jesu oppstandelse? (Del B)

A. OPPSTANDELSBERETNINGENS TROVERDIGHET

Jesu fienders vitnesbyrd

(1) Den romerske legionæren fulgte rutinen før nedtakingen. Med et spydstikk i siden kontrollerte han at den korsfestede virkelig var død.

(2) Lørdag morgen – på sabbaten, satte Pilatus en vaktstyrke til å vokte den forseglede graven. Det gjorde han på farisèernes og øversteprestenes oppfordring. Både venner og fiender forholdt seg til det faktum at Jesu døde legeme lå bak steinen som var rullet foran åpningen. Mt 28:11-15.

(3) Hvis Jesu fiender hadde stjålet liket, kunne de ha vist det fram og satt en stopper for ryktet om oppstandelsen. Det skjedde ikke.

(4) Fra og med søndag morgen var både venner og fiender, hver for seg, enige om en uventet kjensgjerning: Jesu legeme er borte! Graven er tom! (5) Jesu fiender satte ut ryktet om gravplyndring. Også ryktet bekreftet at graven var tom. Mt 28:13. Men ryktet faller på sin egen urimelighet av tre grunner: Vaktstyrken, steinen foran gravåpningen og kvinnene som først kom til graven.

Hvordan skulle Jesu venner ha overmannet vaktstyrken? Ingenting tyder på noe i den retning. - Hvem skulle ha brutt forseglingen og rullet steinen til side? Den var altfor tung, ca halvannet tonn, og dessuten rullet på plass i et spor som skrånet nedover. - Ifølge den tids rettsoppfatning var kvinner lite troverdige vitner. Hvorfor skulle kvinnene spre en løgn, de som hadde alt å tape ved en slik løgn?

Jesu venners vitnesbyrd

(6) *Jesu gravsted er bevitnet*. Eieren var rådsherren Josef av Arimatea, medlem av jødernes høye råd (Sanhedrin), Mt 27:57.

(7) Evangelistene legger ikke skjul på at *kvinner var de første vitner* til Jesu tomme grav, og de første som møtte den oppstandne Jesus. Ryktemakere ville ha unngått å nevne kvinnene, som i antikkens rettsoppfatning var vitner med liten troverdighet.

Obs. Apostelen Paulus nevner ikke kvinnene, men at den oppstandne Kristus «viste seg for Kefas og deretter for de tolv», osv. (1 Kor 15:5). Paulus gir en summarisk oversikt hvor motivet strukturer fremstillingen. Motivet fremgår av sammenhengen: Å forsvare sitt apostolat fra den oppstandne Kristus, som også han var øyenvitne til i likhet med de tolv (jf 14:36).

Også Paulus er en Herrens apostol. Også han har samme oppdrag, autoritet og kompetanse som de andre tolv. Men i egne øyne er han ikke verdig å kalles apostel, «for jeg har forfulgt Guds kirke», v 9. Hans apostelkall illustrerer Guds nåde: «ved Guds nåde er jeg det jeg er», v 10. Kallet beror ikke på personlige kvalifikasjoner.

Indirekte markerer Paulus likhet med de tolv og kirkens opprinnelse, til forskjell fra kvinne-emansipasjonistene i Korint-menigheten. Alt beror på Guds nådige inngripen, som med handlende allmakt er kilden til apostolatet og menighetens gudstjenestelige fellesskap på ethvert sted – like fra begynnelsen.

(8) *Lite smigrende reaksjoner* bekrefter beretningenes autensitet: Forferdelse, menneskefrykt, vantro, uforstand, osv.

(9) Her er *ingen uklar førstefase* i form av ryktespredning, hvor konklusjonen blir etablert etter en tid: Dette har hendt. Synagogens forhold til kirken beror den dag i dag på overgangen fra uklar førstefase til en konklusjon begrunnet i en akseptabel påstand om en faktisk hendelse.

Øyenvitneberetningene er *klare i utgangspunktet*. Øyenvitnene forholder seg til kjensgjerningene den tomme grav og den oppstandne Jesus, men forstår ikke. Like fra begynnelsen beror tydingen helt og fullt på den Oppstandnes undervisning i løpet av de førti dagene fram til Himmelfartsdagen. Denne tyding ble første gang formidlet offentlig med Peters tale på Pinsedagen. Apostlenes lære om Kristi oppstandelse formidler Kristi undervisning i «Skriftene» like fra begynnelsen.

(10) Apostelen Johannes har utfylt de andre evangelistene med *en detaljbeskrivelse av Jesu tomme grav sett innenfra*, Joh 20:3-10. Detaljene taler for seg om en ufattelig hendelse. Linklærne lå urørt, mens svatteduken - som hadde ligget over ansiktet, "var lagt sammen på et sted for seg selv", Joh 20:7.

Jesu egne vitnesbyrd

(11) Nytestamentet har *tolv beretninger* om disippelmøter med den Oppstandne. Listen er ikke fullstendig, Apg 1:3. Paulus nevner i 1 Kor 15 seks av dem, og forteller (v 6) at Jesus vis-

te seg "for mer enn fem hundre brødre på en gang", hvorav "de fleste" levde ennå (år 55 el 56). Vitnesbyrd om møter med den oppstandne Jesus har vakt oppsikt og ført til en større folkeansamling hvor den oppstandne Jesus viste seg offentlig.

Beretningene gjelder bevitnede disippelmøter, som *alle lot seg kontrollere* med navn og tidspunkt. Siden vitnesbyrdene har betydning for alle mennesker, ble de nedskrevet mens erindringene var friske (jf Lk 1:1-4, Apg 1:1-3).

(12) Den Oppstandnes disippelmøter skjedde *uventet*. De første vakte forferdelse, skepsis, og undring, Mt 28:12, 24. Årsaken var uforstand og vantro, Lk 24:16, 25, 30f, Joh 19:36.

De elleve mente de så en ånd og ble forferdet, v 37. Selv om de gjenkjente Jesus på sårmerkene, var deres glede fylt av vantro og undring, v 41. Var det virkelig Jesus som stod midt iblant dem? Han måtte overbevise dem ved å gi dem noe å spise, v 42, jf v 30. Men det er ingen kristentro å konstatere et under. Det var først da han *åpnet deres sinn til å forstå Skriftene*, at de trodde på ham, v 44-47. Den Jesus som led, døde og oppstod, var virkelig Guds lovede Messias og Israels håp. Med Jesus som lærer begynte de å forstå Jesu persons hemmelighet og det verk han var utsendt for å gjøre.

(13) Den oppstandne Jesus *talte til intellektet*. Han forklarte "*forklarte Skriftene*" for disiplene, så de forstod hvorfor Messias "*måtte*" lide og oppstå på den tredje dag. Guds mening med hans lidelse, død og oppstandelse:

Lk 24:27-32, 44-48. Jf 16:29, 18:31, Joh 1:45, 5:39, 46f.

Eksempler på skriftbevis: Sak 13:7. Sal 22:22ff, 40:8f. Hos 6:1-3. 1 Sam 2:7f. Andre steder fra Nytestamentet: Lk 1:52, Rom 16:25f, Apg 17:11, 2 Tim 3:15, 1 Pet 1:11, 20f, Åp 19:10 osv.

(14) Beretningene *beskriver kjensgjerninger og har et nøkternt preg*. De står i skarp kontrast til eventyr, fabler og myter, og likeså til beretninger om syner (visjoner) og hallusinasjoner forbundet med sterke forventninger.

(15) *Den fysiske dimensjon* i beretningene er tydelig, med stadige kontroller for å stadfeste at det var et virkelig menneske. Jesus viste dem sitt mishandlede legeme. Han opptrådte ikke som ånd eller spøkelse, men som et virkelig menneske. Disiplene tok på ham, hørte på ham og spiste sammen med ham, Joh 21:9-13, 1 Joh 1:1-4 osv.

(16) Beretningene handler om *disippelsamvær av lengre varighet*. Enkelte varte en hel kveld.

(17) *Ulike beretninger* er bevart uten forsøk på å harmonisere dem. De er vitneutsagn om hendelser av skjellsettende betydning for hvert menneske. *Gud har "bevist"* at Jesus er Kristus, sann Gud og sant menneske, og Gud *har holdt hva han lovet* "ved sine profeter i de hellige Skrifter", Rom 1:2, 4 (skriftbevis).

(18) Jesus *irettesatte Tomas fordi han var sen til å tro* – ikke fordi han søkte bekreftelse på Jesu oppstandelse. Bekreftelsene var mange nok og gitt av andre disipler. Tomas fikk lov av Jesus å ta på sårmerkene, Joh 20:25, 27f, og dermed oppfylle Moselovens forskrift om berøring av lik først på den åttende dag, 4 Mos 6:10-12, 19:11-13 (jf Rom 1:3f, 1 Joh 1:1-3).

Jesus priser dem salig som "ikke ser og likevel tror", Joh 20:29b. Han ser for seg senere tiders troende. Tomas representerer dem alle med fingrene som rører ved den Oppstandnes sårmerker.

(18) *Jesu møte med forfølgeren Saulus*, som da var underveis til Damaskus, Apg 7:58, 8:1-3. Jesu virksomme nærvær der og da omfatter den kjensgjerning at han utrustet Saulus med en apostels innsikt i Det gamle testamentes evangelium: Gal 1:11-24, Apg 9:20f, jf 22:14-16, 26:15-18.

Deretter ble Paulus døpt i Damaskus, Apg 9:1-19, 22:1-16, 26:9-18.

B. JESU OPPSTANDELSE BEGRUNNER KIRKENS TRO OG VIRKSOMHET

Guds løfters oppfyllelse i Jesu lidelse og død begrunner kirkens tro og virksomhet er. Begrunnelsen er Guds egen, som reiste Jesus opp fra de døde på den tredje dag. Hva "Moses og Profetene" sier om Guds Messias og hans verk, har Gud oppfylt i en bevitnet Jesus-historie.

Mt 12: 39,40f – En ond og utro slekt krever tegn, men den skal ikke få noe annet tegn enn Jona-tegnet. For som profeten Jona var tre dager og tre netter i den store fiskens buk, slik skal Menneskesønnen være tre dager og tre netter i jordens dyp. Folk fra Ninive skal stå fram i dommen sammen med denne slekt og anklage den. For de vendte om da Jona forkynte sitt budskap – og her er mer enn Jona. 16:4. **Lk 16:31** – Hører de ikke på Moses og Profetene, så lar de seg heller ikke overbevise om noen står opp fra de døde. **2 Kor 1:20** – For så mange som Guds løfter er, har de fått sitt ja i ham. Derfor sier vi også ved ham vårt Amen, til Guds ære.

Hva Gud har vitnet med Jesu oppstandelse – om hans person og verk, det har omfattende følger for Guds kirke på jorden:

(1) *Bibelhistorisk kontinuitet og konsekvens*. Like fra Pinsedagen forkynte apostlene – da med Peter som talsmann (Apg 2:14), at Guds Messias-løfter til sitt folk var oppfylt i Jesu lidelse, død og oppstandelse, Apg 2:16-21 (Joel), 25-28, 31, 34f (David).

Apostlenes forkynnelse formidlet Jesu utleggelse av den gamle pakts skrifter, den han ga både før sin død og senere i de førti dagene mellom sin oppstandelse og himmelfart. Innholdet i "Guds evangelium", eller "Jesu Kristi evangelium", står skrevet hos Moses og Profetene. Denne kontinuitet ble bekreftet med apostlenes forsvar for læren de hadde mottatt fra Jesus. Det samme gjorde fremveksten av Det nye testamentes skrifter - "kirkens kànon".

(2) *Jesu oppstandelse begrunner den faste tillit til Guds løfter ved "Moses og Profetene"*. Denne tillit lar Det gamle testamentes skrifter fremstå som en fast og forpliktende virkelighet. Gud er den trofaste og sanndrue, og derfor har han oppfylt løftene i en dennesidig og underfull Jesus-historie.

(3) *Øyenvitneberetningene lar kirken i den nye pakt inngå i Guds frelsesplan for verden*. Siden Pinsedagen fremstår Guds kirke som en Ordets virkningshistorie i menneskehetens historie.

Mt 16:21 – ham måtte gå til Jerusalem og lide meget... **Apg 17:2f** – tre sabbater på rad talte han med dem ut fra skriftene. Han tolket dem og forklarte at Messias måtte lide og stå opp fra de døde, og sa: «Det er Jesus, han jeg forkynner for dere, som er Messias.» Lk 24:26, 37. Jf Sal 66:12. Mt 3:15, 26:42. Lk 12:50.

(4) Kirkens fremtreden på historiens arena lar kirken fremstå som *etterfølgernes historie*, hvor dømte lærer å holde alle Kristi befalinger og etterfølge apostelordets lære fra ham. På dette vilkår er HERREN nærværende og virksom i den forsamlede menighet.

(5) Jesu lidelse, død og oppstandelse medbestemmer Jesu marsjordre, Lk 24 - . Kirken lever i *interimtiden* mellom Pinsedagen og Kristi synlige gjenkomst i synlig herlighet. Interimtiden omfatter kirkens sendelse (misjon) til folkene.

Av grunnleggende betydning er prekenembetets gjerning. Skjult under ytre ord og uanselige tegn, og representert ved skrøpelige tjenere, er Kristus virksom i deres gjerning på troskapsens vilkår.

1 Kor 4:1f – Så skal dere da se på oss som Kristi tjenere og forvaltere av Guds hemmeligheter. Nå kreves det av forvaltere at de viser troskap. Mt 12:39-42, Lk 16:27ff.

Den trofaste kirke er fremstår som den forsamling hvor døpte mennesker hører den Gode Hyrdes røst og lærer å leve av hans ord og innstiftelser.

1 Tim 3:15f – Guds hus, som er den levende Guds menighet, sannhetens søyle og grunnvoll. Det må alle bekjenne, at gudsfryktens hemmelighet er stor: Han ble åpenbart i menneskers skikkelse, vant sin rett i Ånden, ble sett av engler, forkynt for folkene, trodd i verden, tatt opp i herlighet. Mk 1:15, Apg 2:38.

(6) *Med Kristi virksomme nærvær i den forsamlede menighet.* Jesu undervisning fortsetter ved apostlenes etterfølgere i prekenembetet. Derfor omga apostlene seg med aposteldisipler og sørget for at skikkede menn ble kalt og innsatt til å være prester (presbytere, pastorer el biskoper) i hver menighet, Tit 1:5. De er kalt til å formidle apostelordets lære hel og uskadet til nye disipler. Deres undervisning fra kirkens Herre begrunner og stadfester kirkens Kristus-bekjennelse, gitt fra himmelen: Jesus fra Nasaret er gudmennesket i en tjeners skikkelse og Menneskesønnen som kommer tilbake på den ytterste dag, synlig for alle i sin Guddoms herlighet, da som verdens Dommer.

Lk 16:10 – Den som hører dere, hører meg. **Mt 16:16** – «Du er Messias, den levende Guds Sønn.»

Mt 28:20 – Se, jeg er med dere alle dager. 25:31ff. **Åp 1:7** – Se, han kommer i skyene! Hvert øye skal se ham, også de som har gjennomført ham, og alle jordens folk skal bryte ut i klagerop over ham.

Den Oppstandnes vitnesbyrd i den trofaste kirke

Den oppstandne ga apostlene og deres etterfølgere marsjordren,

Lk 24:47 – i hans navn skal omvendelse og syndenes forlatelse forkynnes for alle folkeslag.

«Her er mer enn Jona», sier Jesus-ordet (Mt 12:41). Hvor døpte lærer å holde alle Kristi befalinger, der er han til stede, virksom i den forsamlede menighet (28:20). Forvaltet på troskapsens vilkår, er evangeliet og sakramentene de tegn som Guds kirkes lemmer lever av. Dåpen til Jesu død og oppstandelse ble innstiftet av den Oppstandne, og likeså løse- og bindemaktens embete. Uten Jesu oppstandelse, ville Herrens Nattverd - «den nye pakt i mitt blod» - aldri blitt feiret, 1 Kor 11:25, jf Mt 26:28.

1 Kor 4:1f – Så skal dere da se på oss som Kristi tjenere og forvaltere av Guds hemmeligheter (mysterioi). Nå kreves det av forvaltere at de viser troskap.

Kirkens tro har en *unik* begrunnelse, og likeså de handlinger som medbestemmer innholdet i menighetens felles gudstjeneste på ethvert sted. Handlingene bevitner Jesu oppstandelse og stadfester Guds vitnesbyrd: Jesu undervisning i Skriftene om sin persons hemmelighet er den rett utlagte Skrift, og den gjenløsergjerning han var sendt for å utføre, har han fullført. Derfor trer Guds kirke frem som endetidens gudsfolk i den nye pakt, samlet om Kristi virk-

somme nærvær i den forsamlede menighet. Noen annen legitimitet har ikke menighetens virksomhet.

Apg 4:20 – vi kan ikke la være å tale om det vi har sett og hørt.

Menighetslivet i apostolisk læretradisjon er kun begripelig i lys av den kjensgjerning som Guds engel proklamerte og øyenvitnene til den Oppstandne stadfestet,

Mt 28:6 – Han er oppstått!

Siden Pinsedagen er Kristi kirke bundet til øyenvitnenes beretninger, og til den oppregning som Paulus gir i 1 Kor 15. Oppregningen begrunner prekenembetets (el apostolatets) troverdighet og læreautoritet:

1 Kor 15:1f – Jeg kunngjør for dere, brødre, det evangelium jeg forkynte dere, det dere har mottatt og står på. Gjennom det blir dere frelst, hvis dere holder fast på det ordet jeg forkynte – så sant dere ikke forgyves er kommet til tro.

Apostlenes etterfølgere i prekenembetets gjerning stiller med bundet mandat. De skal formidle Jesu undervisning i «Skriftene», gitt kirken i og med apostelordets lære fra den Oppstandne, og begrunne kirkens tro med en bevitnet Jesus-historie. På dette vilkår er den oppstandne Kristus til stede og virksom i den forsamlede menighet. Likesom den gang i begynnelsen, gir han i nåtid det sinn som gjenkjenner ham i Det gamle testaments vitnesbyrd om ham og hans verk.

Lk 24:48 - Dere er vitner om dette. **10:16** – Den som hører dere, hører meg.

Det konkrete uttrykk i nåtid er samarbeidet mellom prest og lekfolk bruken av Ord og Sakrament i den forsamlede menighet, og om den marsjordre som gjelder menighetens sendelse på ethvert sted (Lk 24:47). Samarbeidet gjelder de handlinger som bevitner Kristi oppstandelse og virksomme nærvær:

(1) **Det hellige prekenembete**, som formidler apostelordets lære fra Kristus og opprettholder basis for menighetens virksomhet.

(2) **Den hellige dåp** til Jesu død og oppstandelse. Dåpen til Jesu død og oppstandelse (Rom 6). Uten Jesu oppstandelse, ingen dåp til Jesu død og oppstandelse, og ingen kirke i Lammets spor (Åp 14:4).

(3) **Den hellige avløsning** i skriftemålet.

(4) **Herrens Hellige Nattverd**. Herrens Hellige Nattverd ", innstiftet i den natt han ble forrådt". Jesu tydningsord – "dette er mitt legeme" ga han før sin død, med befaling om å holde dette måltid ofte til hans ihukommelse. Men uten oppstandelsen, ingen Pinsedag og ingen menighet samlet for å holde hans befalinger og møte ham i dens midte.

Samarbeidet bevitner Kristi død og oppstandelse og har mange uttrykk: å høre Kristi ord lest og forkynt, å bekjenne, påkalle, takke og be i Jesu navn, og gjøre gode gjerninger (diakoni).

Prekenembetet i kirken har utspring i Faderens utsendelse av Sønnen i Jesu skikkelse. Det fortsetter med Jesu oppdrag til apostlene å gi Kristi lære videre til kirken, forvalte "Guds hemmeligheter" i Kristi sted, og forkynde i Jesu navn omvendelse og syndenes forlatelse for alle folk. Men uten Jesu oppstandelse, intet apostolat.

Joh 20:21-23 – «Fred være med dere! Likesom Faderen har sendt meg, sender også jeg dere.» Da han hadde sagt dette, åndet han på dem og sa til dem: «Ta imot Den Hellige Ånd! De som dere forlater syndene, de er dem forlatt, og de som dere binder i syndene er bundet i dem.» **Lk 24:48** – Dere er vitner om dette (se v 44-46).

På Pinsedagen (Apg 2) utrustet Jesus dem med Åndens gaver mer enn andre kristne, til å formidle læren fra ham, gjøre undergjerninger, drive ut onde ånder og tale på fremmede språk:

Lk 24:49 – Jeg sender over dere det min Far har lovt. Men dere skal bli i byen til dere blir utrustet med kraft fra det høye. **Joh 14:26** – Hjelperen, Den Hellige Ånd som Faderen skal sende i mitt navn, han skal lære dere alt og minne dere om alt det jeg har sagt dere. 15:46, 16:7. Jf Mk 16:17-18, Apg 19:6, 2 Kor 12:11f.

Da den Oppstandne oppfylte løftet til apostlene, stadfestet han to ting av umistelig betydning for Guds kirke på jorden:

- (1) Apostelordets lære er Guds ord og kirkens grunnvoll, og
- (2) hvor grunnvollen består hel og uskadet i den forsamlede menighet, der er den oppstandne Kristus virksom med sin Hellige Ånd og bygger menigheten til et levende tempel for Gud.

Apg 2:42-44 – Trofast holdt de seg til apostlenes lære og kirkefelleskapet, til brødsbrytelsen og bønnene. 5:12-16, 14:3, 8-10, 15:12, 19:6, 11f, 28:3-5.

Konklusjon

Uten Guds begrunnelse i en bevitnet Jesus-historie, ville kirkens tro og virksomhet vært ukjent for verden. Derfor er det kirkeødeleggende når mennesketanker begrunner «evangeliet» og legitimerer menighetens virksomhet med lære og liv i strid med apostelordets lære. Denne legitimeringsmåte på menneskers vilkår lar kirkens tro som et tilbud blant mange på livssynsmarkedet. Underlagt relativismens terror, blir fremstillingen usaklig og manipulerende. Det samme skjer når man med «religion» forstår handlinger og erfaringer som viser utover seg selv til en åndelig virkelighet i et omfattende meningsunivers.

Kristentroens begrunnelse er en bevitnet Jesus-historie: Åpenbaringsordets Gud har oppfylt løftene, gitt kirkens fedre i gammeltestamentlig tid. Det har Gud gjort med handlende allmakt i en bevitnet historie om Jesus fra Nasaret, slik Skriftene har sagt. Kirkens Jesus er den historiske Jesus, stadfestet med Jesu legemlige oppstandelse og kirkens ytre kjennetegn fra ham.

Kirkens tro er Guds tro. Den lar oss tenke Guds tanker med Jesu undervisning i «Skriftene». Da er vi hans lærlinger med apostelordets lære fra ham som åpner Det gamle testamente for oss og lar oss begynne troen med skriftbevis, lik de første kristne. Med Kristus som Læreren, mottar vi den grunnleggende viten om Gud, menneske og verden. Siden denne viten er begrunnet i underfulle kjensgjerninger, er den problematisk for fornuften, men like fullt troens sikre grunn.

Kirkens unike budskap tåler møtet med lovreligioner, ateisme og religiøsitet i den sekulær-liberale kultur. Men tilslører man begrunnelsen, blir kirkens tro underlagt relativismens terror, og kristendom sidestilt med livssyn og religion i alminnelighet. Da blir især barn og unge avskåret fra kristentroens unike begrunnelse, og dermed avskåret fra oppvekst i den evangelisk-lutherske kirke og gjort fremmede for det sakramentale kristenliv i den skriftbundne tradisjon fra aposteltiden.

KRISTI EMBETE SOM ØVERSTEPREST

Kristus utøvet sin gjerning som øversteprest i sin *fornedrelse*. Etter sin *opphøyelse* til Faderens høyre side utøver han sin gjerning som forbeder.

Hva gjorde den fornedrede Kristus som øversteprest?

Faderens enbårne Sønn frembar seg selv som offer for verdens synder. *Gjentagelser er utelukket.*

Heb 10:1, 4 – Loven har bare en skygge av de goder som skulle komme, ikke tingene selv slik de virkelig er. /.../ For blodet av okser og bukker kan umulig ta bort synder.

Heb 7:27 – Han trenger ikke, slik som andre øversteprester, å bære fram offer hver dag, først for sine egne og dernest for hele folkets synder. Offeret har han båret fram en gang for alle da han ofret seg selv. 9:12, 15, 10:14. Rom 6:9f.

Eksempler på skyggebilder av Kristus som den kommende øversteprest: Abraham og Isak, 1 Mos 22:2, 9-12, og Josef, 50:20.

Hemmeligheten i Guds underfulle kjærlighet er *Kristi evige sønnkår*, Heb 1. Den inkarnerte Guds Sønn ofret seg selv i selvhengivende kjærlighet og ble ofret i alles sted. Stedfortrederen var både offerprest og offer i samme person - og et bedre offer.

Det var *Gud* som forlikte verden med *Gud* i Jesu offerdød. Den hemmelighet som evangeliet åpenbarer, er *Gud mot Gud* i Sønnens lidelse og død etter sin menneskenatur.

2 Mos 28:1 – Du skal kalle din bror Aron og hans sønner fram fra israelittenes flokk og sette dem til prester for meg. (Se hele kap 28: Øverstepresten et skyggebilde av den kommende Kristus i sin sin gjerning som øversteprest)

2 Kor 5:18f – Gud /.../ forsonte verden med seg selv og gav oss forsoningens embete. Det var Gud som i Kristus forsonte verden med seg selv, slik at han ikke tilregner dem deres misgjerninger, og han overgav forsoningens ord til oss. Rom 5:10, Ef 2:16, 1 Tim 2:6. Joh 11:49-52, 17:19. 1 Joh 2:2.

Et under lar seg ikke forklare, men konstatere som kjensgjerning. Evangeliet forklarer ikke, men gjør to ting: (1) *Proklamerer* den oppstandne Kristus, sett av mange vitner, og (2) *kaller* oss med maktfulle ord til omvendelse og tro.

Gud har stadfestet offerets endegyldige og eviggyldige betydning, slik han hadde lovt. Vår syndeskyld er tatt bort. Guds vitnesbyrd er Jesu oppstandelse fra de døde. Gud har i Jesu død frelst oss fra syndens følger – fra syndens og dødens og djevelens herredømme, osv.

Heb 9:12, 26 – ikke med blod av bukker og kalver, men med sitt eget blod gikk han i helligdommen én gang for alle, og således vant han en evig forløsning. /.../ nå har han åpenbart seg en gang for alle ved tidenes ende for å utslette synden ved sitt offer. **10:14** – med et eneste offer han han for alltid gjort dem som helliges, fullkomne. 1 Kor 15.1-15.

2 Tim 1:10b – han har tilintetgjort døden og ført liv og udødelighet fram i lyset ved evangeliet. Heb 2:14, Tit 2:14, 1 Kor 15:55ff.

Nå kommer Gud oss nær gjennom forsoningens ord i prekenembetets gjerning, gitt løse- og bindemakt fra ham. Gud er virksom deres delegat-gjerning. «Den som hører dere, hører meg», Lk 10:16. „La dere forlike med Gud“, 2 Kor 5:19. Da følger livet med Kristus som gave, oppreist fra døden i vår synder (Ef 2).

1 Joh 4:11 – har Gud elsket oss slik, da skylder også vi å elske hverandre.

Kristi øversteprestelige gjerning medførte *tre forandringer*:

Loven ble forandret.

Heb 7:12 – Når prestedømmet forandres, betyr det nødvendigvis at loven også forandres. 18, 23f.

Menneskenaturen ble opphøyet til Faderens nådeside i himmelen.

Heb 8:1 – En slik øversteprest er det vi har, og han har satt seg på høyre side av Majestetens trone i himmelen. Sal 110:1. Pag 2:31f, Heb 1:3, 13, osv.

Ved gudmennesket Jesus Kristus har vi fri adgang til den hellige Gud.

Heb 4:16 – La oss derfor med frimodighet tre fram for nådens trone, så vi kan få miskunn og finne nåde som gir hjelp i rette tid. 7:19, 10:19-22. Jf Apg 2:36, Fil 2:11.

Hva gjør den opphøvede Kristus som øversteprest?

Han er allmaktens Herre i sin gjerning som forbeder. Han går i stadig forbønn or sine. Da er det ikke hans offerdød som taler til vår fordel, men *han selv* i sin selvhengivende kjærlighet. Vår øversteprest anvender seg selv på hvert lem i den troende kirke. Den Hellige og Rettferdige er deres hellighet og rettferdighet for Gud.

Joh 17:20f – Jeg ber ikke bare for dem, men også for dem som ved deres ord kommer til tro på meg. Jeg ber at de alle må være ett, likesom du, Far, er i meg og jeg i deg. Slik skal også de være i oss, for at verden skal tro at du har sendt meg. **Heb 7:24f** – Jesus har et prestedømme som ikke tar slutt, fordi han er og blir til evig tid. Derfor kan han også fullt og helt frelse dem som kommer til Gud ved ham, fordi han alltid lever og går i forbønn for dem. **Rom 8:34b** – Kristus Jesus døde, ja, mer enn det; han stod opp og sitter ved Guds høyre hånd, og han går i forbønn for oss. Hvem kan da skille oss fra Guds kjærlighet? **1 Joh 2:1** – Men om noen synder, har vi en som taler vår sak hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettferdige.

Anm. To teorier forvrenger og fortrenger Kristi endegyldige Golgata-offer og hans forbedergjerning. Jeg viser til Den Katolske Kirkes Katekisme (RKK):

Messeofferteorien (i ulike varianter). Den ene teorien handler om den gjentatte ublodige frembæring av det eukaristiske offer (el gjenfremstilling). Det gjøres for at «dets frelsende kraft» skal bli anvendt på de synder som vi daglig begår. Det er den samme offergave som den gang og i messen blir ofret; «bare måten å ofre på er forskjellig». Dermed får «alle kristne slektledd mulighet for å forene seg med hans offergave». RKK pkt 1366-67.

Helgenpåkallelser. Begrunnelsen er en teori om gjerningshelgener med et overskudd av gode gjerninger. Romerkirken har kåret (kanonisert) dem til helgener, det vil si erklært at de «*har etterlevet de kristne dyder på en heroisk måte og har levet i trofasthet mot Guds nåde*». Det er ikke som troshelgener, men som gjerningshelgener de er «*forbilder og forbedere*». De har gjennom kirkens historie alltid vært en «*kilde og opphav til fornyelse*». «*De bærer frem de fortjenester de selv her på jorden vant ved den ene mellommann mellom Gud og mennesker, Kristus Jesus /.../ Deres broderlige omsorg er vår skrøpeligheit til uvurderlig hjelp.*» I en særstilling står jomfru Maria: «*i henne er Kirken allerede fullkommen hellig*». Kirken ser i henne «*hva den skal bli*», og ærer henne som «*sin egen Mor*».

RKK pkt 828, 829, 956, 972.

JESUS KRISTUS HIMMELRIKETS ALLHERSKER OG KONGE

Kristi universelle kongedømme

Den opphøyede Kristus ved Faderens nådeside rår med handlende allmakt over alle folk og alt som rører seg på jorden, i luften og i havet. Hans herredømme er omfattende.

Hans virksomme nærvær er *ikke avgrenset* til en del av menneskeheten, eller en del av jorden. Den er heller ikke avgrenset til Kristi guddomsnatur, men tilkommer gudmenneskets begge naturer forenet i Sønnens person.

Dan 7:13f – (En menneskesønn) nærmet seg den gamle av dager og ble ført fram for ham. Han fikk herredømme, ære og rike, folk og stammer med ulike språk, alle folkeslag skal tjene ham. Hans velde er et evig velde, det skal ikke forgå; hans rike går aldri til grunne. Sal 8:7, 110:2.

Mt 28:18 – Meg er gitt all makt i himmel og på jord. **11:27a** – Alt har min Far overgitt til meg. Joh 3:35, 13:3.

1 Kor 15:27a – «alt la han under hans føtter». Heb 2:8. **Ef 1:20ff** – (Gud reiste) Kristus opp fra de døde og satte ham ved sin høyre hånd i himmelen, over alle makter og myndigheter, over alt velde og herredømme og over alle navn som kan nevnes, ikke bare i denne verden, men også i den kommende. Alt la han under hans føtter, og ham, hodet over alle ting, har han gitt til kirken, som er Kristi legeme, fylt av ham som fyller alt i alle.

Kristi herredømme omfatter maktriket, nåderiket og herlighetsriket.

På grunn av Skriftens vitnesbyrd må vi inndele Kristi universelle herredømme i tre myndighetsområder:

Kristi *maktrike* er altomfattende.

Kristi *nåderike* er avgrenset til Guds *stridende* kirke (ecclesia militans) på jorden, hvor djvelens rike rår over de vantro.

Kristi *herlighetsrike* er den kommende verden, hvor Kristus rår med utilslørt herlighet over Guds gode engleskarer. Guds troende kirke har ved dåp og tro evig liv allerede, og fortsetter å leve i herlighetsriket som den *triumferende* kirke (ecclesia triumfans).

Rom 5:1f – Da vi altså er blitt rettferdige ved tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus. Gjennom ham har vi også ved troen fått adgang til den nåde vi står i, og vi priser oss lykkelige fordi vi har det håp at vi skal få del i Guds herlighet. **8:17** – Vi er Guds arvinger og Kristi medarvinger, så sant vi lider med ham; så skal vi også få del i herligheten sammen med ham. Apg 5:14, Ef 2:2.

Heb 12:22f – dere er kommet til fjellet Sion, til den levende Guds by, det himmelske Jerusalem, til ti tusenvis av engler, til en høytidssamling, til menigheten av de førstefødte som er oppskrevet i himmelen. Dere er kommet til en dommer som er alles Gud, til åndene av de rettferdige som har nådd fullendelsen, til Jesus, mellommannen for en ny pakt...

Kristi éne herredømme.

De tre maktområdene er forent i Kristus, den ene Herre. Alt er ham underlagt, og alt styrer han til beste for sin kirkes samling og livsopphold på jorden. Han verner sin kirke utad, leder mennesker til tro og bevarer dem hos seg.

Rom 8:28 – Vi vet at alle ting tjener til det gode for dem som elsker Gud, dem han har kalt etter sin frie vilje. Ef 1:21-23, Mt 28:18f,

Mt 16:18 – Du er Peter; på denne klippe vil jeg bygge min kirke, og helvetets porter skal ikke få makt over den.

1 Pet 1:4f – Vi skal få en arv som aldri forgår og ikke flekkes til eller visner. Den er gjemt i himmelen for dere som gjennom Guds kraft blir bevart ved troen, så dere skal nå fram til frelsen; den ligger alt ferdig til å åpenbares ved tidens ende. Ef 1:18f.

Atskilte myndighetsområder.

De tre rikene skal ikke blandes sammen, men natur og nåde holdes atskilt, slik Kristus gjør. På jorden har Guds kirke sitt herberge i verdens riker, men fremstår ikke som et rike av denne verden.

Joh 8:36 – Mitt rike er ikke av denne verden. **17:11, 20** – Hellige Far, bevar dem i ditt navn, det navn du har gitt meg, så de kan være ett, likesom vi er ett. /.../ Jeg ber ikke bare for dem, men også for dem som ved deres ord kommer til tro på meg. Jeg ber at de alle må være ett, likesom du, Far, er i meg og jeg i deg. 1 Tim 2:2.

Sammenblandingens fare

En sammenblanding av nåderiket og verdens rike lar kirken fremstå som ett av to: Enten som *religionsvesen*, innordnet statens og/eller borgernes behov, eller som gudsstat (*teokrati*) med krav på overhøyhet over staten. Den teokratiske ambisjon kommer til uttrykk i krav om et statsstyre etter De ti Guds bud eller såkalte "kristne grunnverdier". Sammenblanding og maktmisbruk skjer med ulike begrunnelser og på mange måter.

Eksempler: Det liberale demokratis idèer om individers rettigheter er overført på en «åpen» folkekirke i en råds- og møtestruktur «til topps».

Endringer i kirkens lære og liv er hjemlet i flertallsvedtak og gjort forpliktende for alle medlemmer.

Teorien om biskopen som enhetsforvalter innordnet det helhetlige hensyn til et tjenestefellesskap (pragmatisme).

Den lovgivende statsmakt øver kontroll med folkekirkens lover og kallspraksis.

Sammenblanding av verdslig og åndelig myndighet medfører at reservasjoner mot apostelordets lære blir institusjonalisert i kirkens ordninger. De verner om inngrepene i Kristi kongelige læreembete i kirken. I apostelordets lære fra ham kalles de «antikrister», de som øver kirkestyre på vegne av «Den Lovløse». Jf Jesu advarsel mot falske kristuser og falske profeter, Mk 13.

2 Tess 2:4 – (Den Lovløse) er den som står imot og opphøyer seg mot alt som tilbes og kalles gud. Ja, han tar sete i Guds tempel og gjør seg selv til gud.

1 Joh 2:18-21 – mange antikrister har alt stått fram. Derfor vet vi at den siste tid er kommet. De er utgått fra oss, men de var ikke av oss. Hadde de vært det, da ville de blitt hos oss. Slik skulle det bli klart at ikke alle er av oss. Men dere er blitt salvet av Den Hellige, og alle har dere kunnskap. Det er ikke fordi dere ikke kjenner sannheten jeg skriver, men fordi dere kjenner den og vet at ingen løgn kommer fra sannheten. 4:3.

Maktriket sammenblandet med nåderiket lar menneskene bli frelst uten evangeliet, og uten Den Hellige Ånds gjerning ved nådemidlene. Denne sammenblanding er typisk for åndeliggjort kristendom i spiritualistiske retninger (svermerne).

Herlighetsriket forvekslet med et maktrike forvrenger håpet til en drøm om et tusenårsrike i denne verden. Det vil man gjerne foregripe med undergjerninger, åndsmanifestasjoner og

stordriftskampanjer. Denne sammenblanding er typisk for karismatikk og herlighetsteologi. Slike forventninger skuffer og bedrar. De bryter med det håp som den oppstandne Kristus gir og røver den sanne trøst av Kristi kors i alskens nød og trengsel. Han retter våre blikk mot den kommende verden.

Joh 17:24 – Far, jeg vil at der jeg er, skal de som du har gitt meg, være hos meg, så de får se min herlighet, som du har gitt meg fordi du elsker meg før verdens grunnvoll ble lagt. **Fil 3:20f** – vi har vår borgerrett i himmelen, og derfra venter vi Herren, Jesus Kristus, som frelser. Åp 21:1-5 osv.

De tre rikene er trosartikler.

Maktriket ses. Kristi herredømme i nåderiket og herlighetsriket ses ikke. I nåderiket lar han seg høre og se på en indirekte måte - gjennom Kristi ord som høres og sakramentene som ses. Men hjertenes tro ses ikke.

Lk 17:20f – Guds rike kommer ikke på en slik måte at en kan se det med øynene. Ingen vil kunne si: Se her er det, eller: Der er det. For Guds rike er iblant dere. **Heb 2:8b** – Ennå kan vi ikke se at alt er lagt under ham. **1 Pet 2:15** – det er Guds at dere ved å gjøre det gode skal stoppe munnen på uforstandige mennesker som taler i uvitenhet.

Så lenge denne verden består, er vi henvist til Guds ords løfter. I håpet venter vi Kristi synlige komme, når han bringer herlighetsriket på den ytterste dag. Dette håp er ingen drøm eller fiksjon, men fast begrunnet med skriftbevis og Kristi oppstandelse på den tredje dag. Derfor skal håpet stå sentralt i forkynnelse og samtale.

1 Joh 3:1-3 – nå er vi Guds barn, og det er ennå ikke blitt åpenbart hva vi skal bli. Vi vet at når han åpenbarer seg, skal vi bli ham lik, for vi skal se ham som han er.

Rom 5:1f – Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus. Gjennom ham har vi også ved troen fått adgang til den nåde vi står i, og vi priser oss lykkelige i håpet om få del i Guds herlighet. Ja, ikke bare det; vi priser oss lykkelige også i våre trengsler. **8:24f** – Vi vet at alle ting tjener dem til gode som elsker Gud, dem han har kalt etter sin frie vilje. **1 Kor 1:7f** – Derfor mangler dere ikke noen nådegave, mens dere venter på at vår Herre Jesus Kristus skal åpenbare seg. Han skal også befeste dere inntil enden kommer, så dere kan stå uangripelige på vår Herre Jesu Kristi dag. Gud er trofast, han som har kalt dere til samfunn med sin Sønn; Jesus Kristus, vår Herre.

KRISTI KIRKESTYRE - IKKE SOM HOS FOLKENE

Opprinnelig skulle *Gud* være konge over Israel (= teokrati).

2 Sam 23:21 – Det er ingen ondskap å se i Jakob, ingen ulykke i Israel. Herren deres Gud er med dem, han hylles som konge iblant dem.

Hvordan det gikk med Guds kongedømme, leser vi om i **1 Sam 8**:

Da dommeren Samuel begynte å bli gammel, krevde Israels eldste at han skulle sette «en konge over oss, en som kan styre oss! Det har jo alle de andre folkene», v 5b. - «han skal gå foran oss og føre oss når vi er i krig», v 20.

HERREN befalte Samuel, v 7, 9: "Lyd folket og gjør i alt det de ber deg om! For det er ikke deg de har forkastet; det er meg de har forkastet og ikke vil ha til konge over seg. /.../ Men advar dem alvorlig, og la dem få vite hvilken rett han kommer til å få, den kongen som skal rå over dem.»

Denne avsporing gjenfinner vi i den jødiske Messias-forventning på Jesu tid. Den var både nasjonalistisk og lovisk, og forklarer hvorfor de første jødekristerne hadde vanskelig for å godta

at evangeliet omfatter hedningene (Apg 10 og 15). Det grunnleggende problem var *en lidende Messias*, og dermed Kristi *universelle kongedømme* grunnet på hans offerdød for alle mennesker. Et eksempel var allerede Peters irrettesettelse av Jesus:

Mt 16:22f – «Gud fri deg, Herre! Dette må ikke hende deg.» Men Jesus snudde seg og sa til Peter: «Vik bak meg, satan! Du vil føre meg til fall. Du har ingen sans for det som Gud vil, bare for det som mennesker vil. Jf Apg 15, 1 Kor 1:18ff.

Det er ødeleggende for kirken når menighetene blir styrt "som de andre folkene". Da skjer en sammenblanding av åndelig og verdslig myndighet i kirkens ordninger.

Mt 4:9 – Herren din Gud skal du tilbe, og bare ham skal du tjene. **22:21b** – gi keiserens hva keiserens er, og Gud hva Guds er.

Den forvrengte lydighet mot øvrigheten demonstrerer troløshet mot Gud. Makthaverne må gjerne få våre penger, men ikke den nye lydighet under Kristi herredømme. Gud vil ha vår tillit til hans ord.

Mt 12:37 – etter dine ord skal du kjønnes rettferdig, og etter dine ord skal du dømmes skyldig. Jak 3.

Historien har utallige eksempler på lojale kristne og prester som forsvarte urettferdige kriger og ugudelige lover. Istedenfor Ordets etterfølgelse, lot de seg bedra av samtidens motteidèer og hensynet til alles beste. Ingen kristen eller prest går klar av slike fristelser, men en ting er sikkert: Kristne som støtter seg til "gjeldende lov", blir alltid skuffet.

Mt 4:4 – Mennesket lever ikke bare av brød, men av hvert ord som kommer fra Guds munn (5 Mos 8:3). **1 Tim 3:15b** – du skal vite hvordan en skal ferdes i Guds hus, som er den levende Guds kirke, sannhetens støtte og grunnvoll. Joh 8:44.

Kristus kongen i syndsforlatelsens rike

Kristi rike endevender menneskenes tanker om stort og smått, om fortjeneste og frelsesvilkår. Kristus har båret byrden og brutt åket i stykker. Hans åk er ikke krav, men gave. Når han legger sitt åk på, gir han sjelen sabbat og gjør byrden gagnlig og lett, for den har han selv båret.

Slik er hans styremåte så ganske annerledes enn hos folkene.

Jes 9:4 – åket som tynger folket, stangen over nakken på det og staven som driveren brukte, har du brutt i stykker som på Midjans dag. **Sal 72:12-14** – han berger de fattige som roper om hjelp, de arme som ingen hjelper har. Han ynkes over småkårsfolk og redder de fattiges liv. Han løser dem fra tvang og vold, deres liv er dyrebart i hans øyne.

52:7 – Hvor fagert det er når den som bringer gledesbud, kommer løpende over fjell, melder fred og bærer godt budskap, forkynner frelse og sier til Sion: «Din Gud er konge!» 52:13-53:12.

Mt 20:25-28 – folkenes fyrster er herrer over dem, og de mektige menn hersker over dem med makt. Slik er det ikke blant dere. Den som vil være stor blant dere, skal være de andres tjener, og den som vil være den fremste blant dere, skal være de andres trell. Slik er heller ikke menneskesønnen kommet for å la seg tjene, men for selv å tjene og gi sitt liv som løsepenge for mange.

5:3 – Salige er de som er fattige i seg selv, for himmelriket er deres.

11:28-30 – Kom til meg, alle dere som strever og bærer tunge byrder, så vil jeg gi dere hvile. Ta mitt åk på dere og lær av meg, for jeg er tålsom og ydmyk av hjertet, og dere skal finne hvile for deres sjeler. For mitt åk er godt, og min byrde lett.

Kristus lærer kirken med apostelordets lære fra ham, og derfor er kirken uten noe Guds mandat til å forandre læren. Prekenembetets gjerning sammenfaller med Kristi oppdrag og fullmakter - å forvalte Guds ord og sakramenter under utøvelse av løse- og bindemakt i Kristi sted.

Mt 23:8 – det er en som er lærer for dere, og dere er alle søsken. **Lk 10:16** Den som hører dere, hører meg.

Gud vil en bekjennende kirke, som tar vare på hans ord. Lydigheten mot Guds ord går foran lydighet mot denne verdens makthavere og myndigheter. Underordning under Kristus har sin pris, men Guds ord er kirkens grunn og prisen verdt.

Apg 5:29 – En skal lyde Gud mer enn mennesker. Jf Joh 16:2, Åp 2:10.

Med nådemidlene er Kristus virksom med sin Hellige Ånd.

Forvaltet på troskapens vilkår, er nådemidlene de redskaper som Den Hellige Ånd bruker. Han kaller og forsamler, skape og opprettholde troen, virker ny lydighet, osv. I denne gjerning er nåderiket også hos oss, og den oppstandne Kristus til stede, virksom i den forsamlede menighet. Han er enhetens Herre (Ef 3).

Kristus har opprettet prekenembetet for å bygge sin kirke på Kristus-bekjennelsens grunnvoll. Gud Faderen er opphavet til den grunnvoll som Kristus har lagt med sin undervisning i Skriftene. Denne grunnvoll har apostlene gitt videre til kirken, og gis videre hvor deres etterfølgere forvalter Guds nådemidler i samsvar med Herrens bud. Trofaste prester (el pastor) bevarer grunnvollen hel og ubeskåret. Ved deres embetsgjerning blir de troende utrustet til all god gjerning (Ef 4). Alle forsøk på å oppbygge Guds kirke med andre midler er dårskap og hovmod for Gud.

Mt 16:18 – «Du er Messias, den levende Guds Sønn.» **Joh 16:33b** – «I verden har dere trengsler. Men vær frimodige; jeg har seiret over verden!» 2 Tim 2:17-19,

1 Kor 4:1f – Så skal dere da se på oss som Kristi tjenere og forvaltere av Guds hemmeligheter. Nå kreves det av forvaltere at de viser troskap. Jf 1:2-6.

Mt 24:45 – Hvem er en tro og klok tjener, en som herren har betrodd oppsynet med de andre tjenerne, så han skal gi dem mat i rette tid?

I Kristi nåderike blir all gudskunnskap formidlet ved Ordet og troen – bit for bit, dvs fragmentarisk. Gud har talt, men ikke sagt oss alt, bare det som er nødvendig for oss mennesker og tjener til vår salighet.

I herlighetsriket skuer de salige Gud i *all* hans herlighet og har *full* kjennskap umiddelbart. Forskjeller i erkjennelse hører sammen med forskjeller i erfaring. I nåderiket ser vi skrøpelig og ringhet, og erfarer kors og trengsel for Guds rike. I herlighetsriket er alt dette borte.

1 Kor 13:12 – Nå ser vi som i et speil, i en gåte, da skal vi se ansikt til ansikt. Nå forstår jeg stykkevis, da skal jeg forstå fullt ut, slik Gud kjenner meg fullt ut. **Apg 14:22** – De styrket disiplene, oppfordret dem til å holde fast ved troen og sa: «Vi må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler.» Fil 3:20f.

Misjonens tidsrom

Tiden mellom Kristi himmelfart og Dommens dag er tiden for menighetens sendelse (interim-tiden). I dette tidsrom blir Kristi universelle kirke synlig og lokalisert gjennom sine ytre kjennetegn, og dermed tilgjengelig i den forsamlede menighet hvor den enn samles på

jorden. Utbredelsen i tidens løp skjer etter regelen "for jøde først, og så for greker", Rom 2:10b.

Det lovede Messias-riket er i ferd med å komme som *nåderiket*. Det kom først med Kristi offentlige opptreden, senere med "Guds hemmeligheter" forvaltet med troskap i tidens løp (1 Kor 4:1). Til sist kommer Guds rike som *herlighetsriket* på den ytterste dag, når den opphøyede Kristus kommer synlig for alle i sin Guddoms herlighet og bringer med seg den nye jord. Der rår livet i full utfoldelse i tilstander som overgår all forstand.

Mt 4:17 – Fra den tid begynte Jesus å forkynne: «Vend om, for himmelriket er nær!»

28:18-20 – «Meg er gitt all makt i himmel og på jord. Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler, døb dem i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.»

Åp 1:7 – Se, han kommer i skyene! Hvert øye skal se ham, også de som har gjennomboret ham, og alle jordens folk skal bryte ut i klagerop over ham. 21:1-4.

Kristus skal overgi «Riket» til Faderen

Det er *nåderiket* det handler om, når Kristus *skal overgi Riket* til Faderen på den ytterste dag. Deretter fremstår Riket i synlig herlighet, når den treëne Gud er "alt i alle", og med sin glans gjennomstråler den triumferende kirke.

1 Kor 15:28 – når så alt er underlagt ham, skal også Sønnen selv underordne seg under Gud som har lagt alt under ham, og Gud skal være alt i alle..

ÅPENBARINGEN AV GUDS UNIVERSELLE NÅDE

Min hovedkilde - foruten Bibel og Konkordiebok: **Pieper, Franz**: Kristen dogmatikk omarbeidet av ... J. T. Mueller. I svensk, bearbeidet översättning utgiven av ...Tom G. A. Hardt. Uppsala. 1985. S 263-268.

Guds nåde mot menneskene er ingen nødvendighet for Gud. Nåden er ingen utstrømming av guddommelig natur (panteisme). Gud er Gud. Gud er nådig for sin egen skyld – av fri vilje og av uutgrunnetlig kjærlighet.

Guds nåde er en nødvendighet for menneskene. Menneskeheten står under Guds vrededom fordi ingen evner den lovoppfyllelse som Guds hellighet krever. På lovens vei må menneskene pådra seg stadig mer skyld og anklage, og til sist høre Guds strenge rettfærdighet. Rom 3:19f, Gal 2:16, 3:1a.

Sett fra Guds side, er andre frelsesgrunner utelukket. Sett fra vår side, er Guds inngripen nødvendig til frelse.

Lk 1:78 – lyset fra det høye (skal) gjeste oss som en soloppgang og skinne for dem som bor i mørke og dødens skygge og lede våre skritt inn på fredens vei. Joh 3:16.

”GUDS NÅDES EVANGELIUM”

åpenbarer Guds nådige sinnelag mot en fallen menneskehet. Evangeliet proklamerer Guds rettferdighet, oppfylt i Jesu, Guds Sønnns lidende lydighet, og meddeler oss Guds forsoning med verden i hans offerdød. Kristus Jesus er Guds gaverettferdighet til oss og vår fred med Gud i en glad samvittighet. Han er Guds gave *før* vi hører evangeliet. Nærværende og virksom er han i den forsamlede menighet – med evangeliet som proklamerer Guds velgjerninger i Kristus, og med sakramentene forvaltet, slik han befalt.

Apg 20:20, 24 – Ingenting av det som kunne gagne dere, har jeg holdt tilbake, men jeg har forkynt og lært dere dette både offentlig og i hjemmene. /.../ for meg er liv eller død ikke verd å snakke om, bare jeg kan fullføre løpet og det embete jeg fikk fra Herren Jesus: å vitne om Guds nådes evangelium. Ef 2:8f, Rom 4:16.

Troen fins hvor tilhørere anvender Kristi ord og fortjeneste på seg selv, i tillit til Guds løfte. De lærer av evangeliet den eneste sanne Gud å kjenne i hans innerste hjertelag, og har evig liv på grunn av Kristi lidende lydighet i alles sted. Deres rettferdighet for Gud er Kristus Jesus, den ”Guds rettferdighet” rettferdighet som evangeliet. Gud regner deres tro til rettferdighet, ikke på grunn av troen i og for seg, men på ham som troen stoler på - den oppstandne og rettferdiggjorte Kristus, gitt syndere av ubegripelig nåde. . Her handler det ikke om idèer som fornuften forstår, men om himmelriket som foregrepet virkelighet.

1 Joh 1:3 – Det som vi har sett og hørt, forkynner vi også for dere, for at dere skal ha samfunn med oss, vi som har samfunn med Faderen og hans Sønn Jesus Kristus. Joh 3:16, 17:3. Apg 4:20. Rom 3:21-28

Ordet ”nåde” i Bibelens sakralspråk

Guds undergjerninger i en bevitnet historie gir mening til ordet «nåde» brukt i Bibelen. Kilden er Guds underfulle vesen – og ingenting annet. Karakteristisk er følgende fem trekk:

Ordet «nåde» er *aldri brukt om menneskets evner*, men *alltid om Guds underfulle vesen*. Altså må Guds evangelium meddele kunnskap med ord som svarer til innholdets art (idiomatisk språkbruk).

Lk 16:8, jf 10:21.

Nåde blir *brukt om Gud i to betydninger* – om Guds nådige sinnelag eller gunst (*favor*) og om Guds nådevirkning eller gave (*donum*). Forskjellen tilsvarende Kristus ”for oss” og ”i oss”. Brukt om Guds nådige sinnelag, handler nåden om den frifinnelse som har funnet sted i Kristus Jesus (forsoning el rettferdiggjørelse). Brukt om nådevirkning, handler nåden om Kristi virksomme nærvær i deres innerste (hjerte) som tror. Hvor Kristus bor ved troen, mangler ingenting, tross arvesyndens motstand.

Rom 12:6, 1 Kor 15:10

Gud benåder synderen fordi han er den han er – miskunnhet, kjærlighet osv. (Sal 51:1). Innholdet i slike ord ble synliggjort med Guds løfters oppfyllelse i den inkarnerte Guds Sønn i Jesu tjenerskikkelse ”full av nåde og sannhet”, Joh 1:14. Guds ord gir innsyn i Guds kjærlighet – en selvhengivende kjærlighet, lydig til døden ”for de ugudelige”, Rom 5:6, 15-17. Sett fra Guds side, er Guds nåde Kristi fortjeneste. Sett fra menneskets side, er Guds nåde fri – gratis.

1 Tim 1:2, 2 Tim 1:2 osv.

Guds nådes evangelium virker tillit til Gud. Evangeliet lar oss kjenne den sanndrue og trofaste Gud i hans selvhengivende kjærlighet. Gudmennesket Jesus har i ord og handling åpenbart Guds kjærlighet, godhet, barmhjertighet og menneskekjærlighet.

Apg 20:24, Mt 1:15, Heb 4:16. Joh 3:16, 1 Joh 4:9, Rom 12:1, Tit 3:4f.

Noen ganger blir nåde brukt i omfattende mening om både gunst og gave. Kristne blir for-
mant til å forvalte Guds mangfoldige nåde, så de taler rette ord og tjener hverandre med rett sinnelag. 1 Pet 4:10f. Rom 15:15f, 1 Pet 2:16, 1 Joh 4:9-11.

Vi går videre for å se nærmere på Guds nådige sinnelag og nådevirkninger hver for seg.

Kristus «for oss» og «i oss»

Guds universelle nåde og frelsens årsak er Kristus "for oss" i sin lidelse, død og oppstandelse. Denne Guds nåde mot en fallen menneskehet må vi ikke forveksle eller blande sammen med Guds nådevirkninger "i oss". I så fall gjør man Guds nådes evangelium til betinget nåde og en ny lov (nova lex). Forskjellen mellom Guds nåde for oss og Guds nådevirkninger i oss er forskjellen mellom årsak og virkning.

Troen er i seg selv et mørke, men ser i Guds ord Guds nådige sinnelag i Kristi lidende lydighet. Kristentroen er ingen tro på troen, men tillit til Kristus – Guds rettferdighet, gitt syndere av ubegripelig nåde. Guds ords opplysning er av grunnleggende betydning for den døptes liv og kirkens liv på jorden.

En kristen vandrer ikke i beskuelse. Guds ord lar oss vite at så er det. Troens grunn er ikke slutninger som fornuften forstår. Allikevel faller noen for fristelsen å begrunne troen med støtte i noe annet enn evangeliet og sakramentene. Bor Kristus ved troen i mitt innerste og virker det nye livet til Guds ære, da må jeg vel merke fremgang, forbedring og frukter til Guds ære? Denne søken etter støttestaver vitner om arvesyndens motstand i vårt innerste (i hjertet). Uten Guds ord og bønn, gir vi etter og støtter oss til følelser og erfaringer. De holder ikke i kjødets dyst. Da ligger slutningen nær: jeg er for svak til å være en kristen og duger ikke. Merk da at man så ingen "veldig Gud" i krybben (Jes 9:6), og heller ingen Gud i handlende allmakt på Jesu kors. Det er derfor underlig at det fins mennesker som holder fast ved Guds ord og tar vare på det.

Den som har Kristus til gave, har barnekår og arverett hos Gud, og øver troen med Kristus som eksempel i gode gjerninger. Da erfarer de arvesyndens kraft (el kjødet) i sitt innerste. Likevel fører de troens gode strid. De tror syndenes forlatelse allikevel, på grunn av Kristi fortjeneste, har Guds ord og løfte for sitt øye, og ber Gud om hjelp og redning. De ser av Guds ord at Kristus "for oss" er deres grunn til frimodighet hele veien. Hvorfor en kristen må føre troens strid uten beskuelse, ofte i stor svakhet, er en gåte. Guds føremåte er skjult for oss. Vi løser ikke gåten med vår fornuft. Løsningen venter der fremme. Troen kommer av Kristi ord. Troens grunn er selv et under – sann Gud og sant menneske, og Guds forsoning med verden et ufattelig under det også.

Evangeliet om Kristi lidelse, døde og oppstandelse bringer den gudskunnskap som ellers er ukjent og skiller Guds kirkes tro fra religionene. Deres kjennetegn er frelse ved spekulasjon og lovgjerninger. Det spiller ingen rolle for Gud, om de er fine, gode eller imponerende i menneskers øyne. Den avgrunnsdype forskjell går mellom Guds universelle nåde - åpenbart i Kristi lidende lydighet for alle, og den kvalifisertes selvbekreftende trøstegrupper av mange slag. Kor 2:6-14 Guds nådige sinnelag "utenfor oss"

Guds nådige sinnelag utelukker frelse ved gjerninger:

Rom 4:4f, 13f, 16 – Den som gjør et arbeid, får lønn etter fortjeneste, ikke av nåde. Annerledes er det med den som ikke har gjerninger, men som tror på ham som erklærer den ugudelige rettferdig, ham blir hans tro regnet til rettferdighet /.../ Det var ikke ved loven Abraham eller hans ætt fikk det løfte at han skulle bli arving til verden, men ved troens rettferdighet. Hvis det er de som holder seg til loven, som er arvinger, da er jo troen gjort til intet og løftet satt ut av kraft. 5:20, 11:6. Heb 11:8, Tit 3:5.

Denne eksklusivitet omfatter løftet om *nådelønn* i Guds fullendte rike. Lønningen gis av nåde, men gradert. Dette forhold skal oppildne kristne til gode gjerninger, især i motgang og lidelse for Kristi skyld.

Eksempler: Paulus, 2 Kor 11:23-27, 30, 1 Kor 15:10. - Moabitt-kvinnen Rut, som fulgte med Naomi, Rut 1:16.

Hva nådelønningen består i, se Mk 10:30, Åp 14:13.

Mt 19:27-30. Jes 64:6, Ords 19:17, Mt 5:12, Lk 17:10, Åp 22:12.

Guds nådige sinnelag er kristenlivets grunnvoll

Guds kjærlighet består i Kristi lovoppfyllelse, fullbrakt i Kristi offerdød for alle, med løftet om evig liv til hver den som tror.

Joh 3:16, jf v 1-16.

Kristus Jesus er den «Guds rettferdighet» som Gud regner troen til rettferdighet for seg.

Jes 31:33f – Jeg vil legge min lov i deres sinn og skrive den i deres hjerte. Jeg vil være deres Gud, og de skal være mitt folk. Da skal ingen lenger lære sin neste og sin bror og si: «Kjenn Herren!» For de skal alle kjenne meg, både små og store, sier Herren. For jeg vil tilgi deres misgjerning og ikke komme i hu deres synd. Esek 36:27.

Gal 3:10, 12 – de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse. For det står skrevet: Forbannet er den som ikke holder fast på alt det som står skrevet i lovboken og gjør etter det. /.../ I loven kommer det ikke an på tro, der heter det: Den som holder budene, skal leve ved dem. 5:4.

Guds frelsende nåde er alltid nåde for Kristi skyld.

Heb 4:16 – La oss derfor med frimodighet tre fram for nådens trone, så vi kan få miskunn og finne nåde til hjelp i rette tid. Rom 5:2, 20, 6:1. Ef 1:4-6, Gal 1:15.

Guds nåde mot menneskene hører uatskillelig sammen med den forløsning som har funnet sted i Kristus som løsepenge.

1 Tim 2:6 – (Kristus Jesus) som gav seg selv som løsepenge for alle. Rom 3:24,

Stedfortrederen gikk inn under lovens forpliktelse og forbannelse. Det er denne lovoppfyllelse Gud tilregner hver den som tror. Guds nåde for Kristi skyld blir i Bibelen fremstilt som en historisk kjensgjerning.

Gal 4:4f – i tidens fylde sendte Gud sin Sønn, født av en kvinne, født under loven, for å kjøpe dem fri som var født under loven. 3:13. Rom 3:25.

En kristen lever ikke under loven, men under nåden. Grunnvollen er lagt i Kristi fullbrakte verk, det vil si uavhengig av oss og *utenfor oss* (extra nos). Denne grunnvoll må vi for all del unngå å forveksle, sidestille eller sammenblande med fornyelsen (helliggjørelsen) eller en iboende kvalitet i oss.

2 Tim 1:9 – Han har frelst oss og kalt oss med et hellig kall, ikke på grunn av våre gjerninger, men etter sin egen vilje og nåde. Det er den nåde som er gitt oss i Kristus Jesus fra evighet av, og som

nå er blitt åpenbart da vår frelser, Kristus Jesus, kom til jord. Han har tilintetgjort døden og ført liv og udødelighet fram i lyset ved evangeliet. Ef 1:4, 9. Rom 5:2, 11:5.

Når andre ord benyttes istedenfor nåde, har de samme innhold (synonym ordbruk).

Rom 1:7 – Jeg hilser dere alle, som er elsket av Gud, dere hellige som er kalt av ham: Nåde være med dere og fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus! **5:8** – Gud viser sin kjærlighet til oss ved at Kristus døde for oss da vi ennå var syndere. 2 Tim 1:9, Tit 3:4f, 7. Ef 2:4f, 7. Heb 2:9.

Ambrosius (d 372) utla Rom 1:7 slik: "Nåde" fordi vi er løst fra våre synder; "fred" fordi vi - fra å være ugudelige – er blitt forsonet.

Utelukket er menneskets lovrettferdighet fra frelsens grunn. Og omvendt: Guds nåde er utelukket, om et menneske håper på Guds nåde fordi det har levd et ærbart liv, eller gjort så godt det har kunnet. Da stoler man på Guds nåde løsrevet fra Kristi stedfortredende offerdød. Når forkynnelsen bekrefter denne villfarelse, er budskapet «billig nåde».

Rom 11:6 – er det av nåde, er det ikke på grunn av gjerninger. Ellers ville jo nåden ikke være noen nåde.

Guds åpenbaringsord oppfordrer oss ikke noe sted til å forestille oss Guds nåde utenfor og uavhengig av Kristi lidelse, død og oppstandelse. Guds nåde fins ikke utenfor den korsfestede Kristus.

1 Kor 2:2 – jeg hadde bestemt at jeg ikke ville vite av noe annet hos dere enn Jesus Kristus og ham korsfestet.

Guds kirke er i egentlig mening de Kristus-troende, som tror at de har en nådig Gud og et sikkert håp på grunn av Kristi lidende lydighet.

Ef 1:7 – I ham har vi forløsningen som ble vunnet ved hans blod, tilgivelse for syndene. 1 Pet 1:13, 18f.

Guds frelsende nåde er universell.

Gud viste menneskene sin nåde mens vi ennå var døde i våre synder.

Joh 1:18 – Ingen har noen gang sett Gud, men den enbårne, som er Gud, og som er i Faderens favn, han har vist oss kven han er.

Ef 2:4-9 – Gud er rik på miskunn. Fordi han elsket oss med så stor en kjærlighet, gjorde han oss levende med Kristus, vi som var døde på grunn av våre synder. Av nåde er dere frelst. I Kristus Jesus har han reist oss opp fra døden sammen med ham og satt oss i himmelen med ham. Slik ville han i de kommende tider vise sin uendelig rike nåde og sin godhet mot oss i Kristus Jesus. For av nåde er dere frelst, ved tro. Det er ikke deres eget verk, men Guds gave. Det hviler ikke på gjerninger, for at ingen skal rose seg. 1 Joh 5:10. 1 Tim 2:4, Rom 11:32.

Guds nåde har adresse til hvert menneske.

Esek 33:11a – Så sant jeg lever, sier Herren Gud, jeg vil ikke at den ugudelige skal dø, men at han skal vende om fra sin onde ferd og leve. Joh 3:16, 1 Joh 2:2. Tit 2:11. 2 Pet 3:9.

Adressater er også de vantro, som til sist går fortapt.

Mt 23:37 – straffen (skal) komme over dere for alt det uskyldige blod som er utøst på jorden, helt fra drapet på den rettferdige Abel. Rom 14:15, 1 Kor 8:11. 2 Pet 2:1, osv.

Evangeliet proklamerer den universelle forsoning el rettferdiggjørelse, og virker troen hos dem som tar vare på Kristi ord.

Mt 11:28 – Kom til meg, alle dere som strever og bærer tunge byrder, så vil jeg gi dere hvile. Joh 3:16. **Apg 10:43** – Om ham vitner alle profetene og sier at alle som tror på ham, skal få tilgivelse for syndene ved hans navn. 13:39. Rom 3:22, 10:11-13, 11:32. 1 Tim 2:4, osv.

Oppmuntringer til å høre Kristi ord og vende om til ham, belyser Guds nåde "for oss". Eksempler:

Mt 17:5 – «Dette er min Sønn, den elskede, som jeg har behag i. Hør ham!» Lk 11:13. **2 Kor 6:1** – Som (Guds) medarbeidere formaner vi dere nå at dere ikke forgjeves tar imot Guds nåde. /.../ Se, nå er den rette tid, nå er frelsens dag!

Hva Guds tilgivende nåde handler om

Når det i Bibelen er tale om årsaken til synderes frelse, handler det alltid om Guds *tilgivende* nåde. Frelsen gis gratis – av nåde, og består i *syndenes forlatelse*. Det er den barmhjertighet som Gud har lovet "for Kristi skyld". Denne språkbruk er typisk for Skriftens sakralspråk.

Eksempel: Ef 2:4f, 8f. (Se ovf.)

Frelsens årsak fins ikke i mennesket. Årsaken består ikke engang i Åndens gaver – hverken i gjerninger gjort i tro, eller den fornyelse som Kristus virker i de troende. Utelukket er medvirkende årsaker «i oss» eller fra vår side.

Jes 53:6 og 11 – Vi fór alle vill som sauer, vi vendte oss hver sin vei. Men skylden som vi alle hadde, lot Herren ramme ham. /.../ Min rettfærdige tjener skal gjøre de mange rettfærdige når de kjenner ham; for han har båret deres synder.

1 Pet 2:24 – Han bar våre synder på sitt legeme opp på korstreet, så vi skulle dø bort fra synde og leve for rettfærdigheten. Ved hans sår har dere fått legedom. **3:18** – Kristus selv led døden for syndenes skyld, én gang for alle. Den rettfærdige led for urettferdige for å føre dere fram til Gud.

Heb 1:3 – Han er en utstråling av Guds herlighet og bildet av hans vesen, og han bærer alt ved sitt mektige ord. Da han hadde fullført renselsen for våre synder, satte han seg ved Majestetens høyre hånd i det høye.

Rom 3:24-28, 4:25, 5:6, 18, 6:7, 11:6. 2 Kor 5:14, 19. 2 Tim 1:9, osv.

Utelukket er gjerninger gjort i rettfærdighet, eller en kvalitet i oss. Utelukket er endog troen som formildende omstendighet.

Tit 3:5f – han frelste oss ikke på grunn av gjerninger som vi hadde gjort i rettfærdighet, men fordi han er barmhjertig gjennom den nye fødsels bad og fornyelse i Den Hellige Ånd, som han så rikelig har utøst over oss ved Jesus Kristus, vår Frelser.

Frelsens årsak er kun Sønnens lidende lydighet. Han er "Guds velbehag", gitt av nåde til Adams falne ætt, til glede for alt folket (Lk 2:14).

Løftet har adresse til enhver, Mk 16:16, at "den som tror og blir døpt, skal bli salig". På Dommens dag vil Gud motta dem med tilgitte synder, "ikledd" Guds rettfærdighet, Kristus Jesus.

Mt 25:34 – "Kom, dere min Faders velsignede, og arv det rike som er beredt dere fra verdens grunnvoll ble lagt." Rom 8:17, Ef 1:4.

Hva er den tro som Den Hellige Ånd virker i dem som hører evangeliet - når og hvor han vil? Troen har Kristus – Guds rettfærdighet til gave, og mangler ingen ting (Luther). Altså er troen den tro som oppfyller det første bud, og dermed alle Guds bud. Denne tro er Den Hellige Ånds suverene gjerning.

Evangeliet åpenbarer Guds gaverettferdighet i Jesus Kristus, og lar oss kjenne Gud i hans selvhengivende kjærlighet og trofasthet. Med denne kjennskap setter vi all vår lit til Gud og anvender Kristus og hans velgjerninger, enhver på seg selv. Troen lar Gud være åpenbaringsordets Gud, han som frikjenner for sin egen skyld og forbarmer seg over synderen.

Joh 15:4 – Likesom grenen ikke kan bære frukt av seg selv, men bare hvis den blir på vintreet, slik kan heller ikke dere bære frukt hvis dere ikke blir i meg. 6:26. **2 Kor 3:5** – Ikke slik at vi av oss selv er i stand til dette; vi kan ikke tenke ut noe, som kom det fra oss. Det er Gud som har satt oss i stand til det. 2:16. **Fil 2:13** – det er Gud som virker i dere både å ville og å gjøre etter hans gode vilje. 1:6. 1 Kor 1:8f, 1 Tess 5:23f.

Guds nådevirkning (donum) ”i oss”

Guds universelle nåde består, selv om mennesker flest forkaster eller overser den. Hva begrunnelsen enn må være, så gir ikke Guds ord noen forklaring. Gud holder den skjult for oss. Guds visdom til frelse er ikke et tankesystem som fornuften overskuer. Den nytestamentlige tro har en unik begrunnelse, nemlig Guds undergjerninger i en bevitnet Jesus-historie, «slik Skriftene har sagt». Hva vi trenger å vite, har Gud latt oss vite av hans ord.

Guds universelle nåde for Kristi skyld hører sammen med evangeliet om Guds fullbrakte forsoningsverk i Kristi død. Gud kaller dem som hører evangeliet og opplyser vår formørkede forstand. Kall og opplysning omfatter omvendelsen fra syndelivet under djevelens herredømme, til tro på syndenes forlatelse for Kristi skyld og livet under Kristi herredømme. Guds kall og opplysning ved evangeliet skal tas på ramme alvor. Spekulasjoner om skjulte (okkulte) ting skal vi la fare.

Det fins ingen uimotståelig nåde

Mt 23:37 – Jerusalem, Jerusalem, du som slår profetene i hjel og steiner dem som blir sendt til deg! Hvor ofte ville jeg ikke samle dine barn, som en høne samler kyllingene under sine vinger. Men dere ville ikke. Lk 7:30, Joh 3:18. Apg 7:51. 2 Pet 2:1f.

Vi mennesker kan motstå Guds nåde. Det fremgår av tre ting: Kirkens sendelse, Åndens gjerning og menneskers forherdelse.

(a) *Apostlenes sendelse*: Kristus sendte sine utvalgte apostler med løse- og bindemakt fra ham, og ga dem og deres etterfølgere ordren å forkynne i Jesu navn omvendelse og syndenes forlatelse for alle folk. Apostlene la grunnvollen, og senere prester (pastorer) formidler den for at det menighetsbyggende arbeid hviler på den.

Joh 20:23 - De som dere forlater syndene, er forlatt, og de som dere binder i syndene er bundet i dem (jf Mt 18:18). Lk 24:47 – omvendelse og syndenes forlatelse skal forkynnes i Jesu navn for alle folk. Mk 16:15. 2 Kor 5:18f.

(b) *Åndens gjerning*: Den Hellige Ånd vil virke troen hos dem som hører evangeliet, og opprettholde og fullende den påbegynte tro.

Joh 6:29 – Det er Guds gjerning at dere skal tro på den han har utsendt (NO 30). Fil 1:6.

(c) *Menneskers forherdelse*: Når mennesker motsetter seg Helligåndens kall og opplysning ved evangeliet, må de stå til ansvar for Gud.

Apg 7:51 - Stivnakker som dere er, og uomskåret både på hjerte og ører! Alltid står dere Den Hellige Ånd imot: som deres fedre, så også dere. Mt 23:37.

Den allmektige Gud er virksom til frelse, men kjærligheten tvinger ingen. Midlene han bruker er evangeliet og sakramentene, samtidig som han gir frihet til å overse dem eller motstå

dem. Guds tilgivende nåde har adresse til alle, ingen unntatt. Allerede forherdelsen stadfester at så er tilfelle, for Gud lar ikke nådeforakt gå ustraffet hen.

Rom 11:9 – Gud angreir ikke sine nådegaver og sin utvelgelse. Joh 12:40. Mt 13:14, 11:25f, 23:28, osv.

Motstand, avvisning og forakt er mulig så lenge Kristus møter oss i en ringe skikkelse, og når han tilsier sin nåde ved bruk av ytre, uanselige midler. Men denne reaksjonsmåte er umulig når han kommer i utilslørt majestet og herlighet.

Mt 25:31f – når Menneskesønnen kommer i sin herlighet, og alle englene med ham, da skal han sitte på sin trone i herlighet, og alle folkeslag skal samles foran ham. Han skal skille dem fra hverandre; som en gjeter skiller sauene fra geitene. Fil 2:10f. 2 Kor 5:10. 1 Tess 4:16, 2 Tess 1:6f.

Når den allmektige Gud handler i nåde med Ordets hørere, virker han den tro som anvender Guds tilgivende nåde, enhver på seg selv. Guds ord henviser oss til dette faktiske forhold: Den som blir frelst, blir frelst av nåde for Kristi skyld (sola gratia – nåden alene). Den som går fortapt, er skyld i sin egen fortapelse. Noen begripelig kobling fins ikke. Guds universelle nåde er og forblir en trosartikkel, og ingen skueartikkel. (Se nærmere under temaet om utvelgelsen, tredje trosartikkel.)

Fil 1:9 – dette er min bønn, at deres kjærlighet må bli mer og mer rik på innsikt og dømmekraft.

Rom 3:24 – ufortjent og av hans nåde blir de erklært rettferdige på grunn av forløsningen i Kristus Jesus. Ef 2:8f. **Hos 13:9** – Når ulykken kommer, Israel, hvem skal hjelpe deg da? Mk 16:16. **Rom 11:33f** – Å, dyp av rikdom og visdom og innsikt hos Gud! Hvor uransakelige hans dommer er, og hvor ufattelige hans veier! Hvem kjente Herrens tanke, eller hvem var hans rådgiver? 1 Kor 13:12.

EVANGELIETS RELIGION OG DE ANDRE...

Den tro som Gud regner til rettferdighet for seg, står i den skarpeste motsetning til rettferdiggjørelse ved gjerninger. Allerede troens *art* - tillit til Guds løfte, oppfylt i bevitnede kjensgjerninger, slik det står skrevet. Kristentroens begrunnelse er denne viten. Tro og viten hører sammen, så troen er tillit til kjensgjerninger, slik Gud hadde lovt. Denne tillit til Guds trofasthet og handlende allmakt i en dennesidig historie skiller bibelsk kristendom fra alle livsyn og religioner (Pieper). Men avgjørende er *begrunnelsen* – Guds vitnesbyrd, gitt en gang for alle, da Gud reiste Jesus opp fra de døde. Da stadfestet Gud Jesu undervisning i Skriftene om sin persons hemmelighet og det frelsesverk han var sendt for å utføre.

Apg 4:20 – «vi kan ikke la være å tale om det vi har sett og hørt», forklarte Peter og Johannes (2:22-24). Lk 24:19, 39. Joh 3:2. Apg 10:38 1 Joh 1:1-3, 1 Kor 2:9. Jf Mt 28:10, Mk 15:32. Joh 16:16f, 20:20, 25, 29. Osv. Rom 10:9ff. Heb 2:1-4.

Rom 4:25 – Han ble gitt på grunn av våre synder og oppreist på grunn av vår rettferdiggjørelse.

3:28 – et menneske blir erklært rettferdig ved tro uten lovgjerninger. **Lk 18:14** – Tolleren gikk hjem rettferdig for Gud, den andre ikke. 4:5. Ef 2:8f, Gal 2:16, Rom 3:28 osv.

Guds universelle nåde avslører det skille som går gjennom kristenheten: På den ene side de som tror Guds frie nåde, som gis oss ved evangeliet og sakramentene, på den annen side de som søker frelsesvisshet i nådevirkninger. De blir aldri kvalifiserte nok. Avviser man at Gud er meg nådig for Kristi skyld, man avviser troen i betydningen tillit til Guds miskunn (Tridentinum art XII).

Gal 5:4f – Dere som vil bli rettferdige for Gud ved loven, er skilt fra Kristus, dere er falt ut av nåden. Men vi holder oss til troen, og ser ved Ånden fram mot den rettferdighet som er vårt håp.

Det er uforståelig og trist at skillet består. Men Gud kjenner sine. Det må vi tro av flere grunner: evangeliet kommer tross alt til orde når bibeltekster blir opplest i messen, når mennesker blir døpt, når absolusjonen lyder (jeg forlater deg dine synder, i Faderens osv), når Kristi ord lyder over fremsatt brød og vin, og Kristi legemes og blods sakrament blir rakt fram, og til sist når den døende mottar den siste olje og krusifikset holdes frem med spørsmålet: «Tror du at Kristus Jesus er død for dine synder?»

Guds forsoning med verden er fullført i Kristus og ham korsfestet. Gud er en forsonet Gud. Ethvert supplement er overflødig. Guds nådige sinnelag for Kristi skyld lar oss søke *frelsesvisshet* i Guds tilgivende nåde, når evangeliet lyder for ørene, og rekkes frem og mottas med munnen. Ord og Sakrament er sikre tegn og vitnesbyrd om Guds nådige vilje, og derfor kalles de "nådemidler". Der – i Guds løfte, gitt i dåpen, i syndsforlatelsens ord og i alterets sakrament – der er troens rette gledesgrunn i liv og død.

I dag som på reformasjonstiden står kampen om **den nytestamentlige tro**. Kampen gjelder den faste tillit til den sanndrue og trofaste Gud, at han er meg nådig på grunn av Stedfortrederens lidelse, død og oppstandelse, og at evangeliets Gud er å stole på, når vi hører syndsforlatelsen tilsagt og ser Guds gave-rettferdighet rakt fram i sakramentets skikkelser. De som tror slik, har Kristus til gave, kjenner Gud i hans nåde og har evig liv (Joh 3:16, 17:3). Altså er disse hørbare og synlige tegn på Guds nådige sinnelag årsaken til at Guds kirkes lokale nærvær. Guds kirke lar seg lokalisere i menighetens samling om Ord og Sakrament, hvor som helst de blir forvaltet i den apostoliske læretradisjon. (Luther, WA 8, 105f.)

Fra bekjennesskriftene:

Loven åpenbarer Guds vredesdom også i den nye pakt, SA C 3:1-3.

Typisk for hedenskapet, er sonemidler for overtredelser, Apol 12:114f.

Alt hva Gud virker i oss, gjør han ved ytre ordninger, og dit må troen se, CA 5 og 13. Med hensyn til vår frelse, gjelder det muntlige, ytre ord, for Gud gir ingen sin Ånd og nåde uten gjennom eller sammen med det ordet som går foran, SA C 8:3. Kristus gjenföder ved Ordet og sakramentene, Apol 9:2.

I dåpen må troen se til vannet som er innfattet i Ordet, SK Dåpen, 30f. I dåpen har enhver kristen nok med å tro fullt og fast det som dåpen tilsier og gir, samme 41.

Guds nåde og miskunn mot oss er bevitnet i evangeliets løfter, som troen mottar. Vi blir oppreist fordi Kristus er et sonoffer ved troen (Rom 3:25). Apol 4:381f. Ved evangeliet tilbyr og rekker Gud oss Kristi fortjeneste som løsepenge og forsoning, og troen mottar hva Gud lover og gir, samme 49-53. I bruken av sakramentet må troen komme til, for den mottar det som der blir lovet og budt fram, Apol 13:19.

Den rettferdiggjørende tro er ingen kvalitet ved den kristne. Når Gud regner troen som rettferdighet for seg, er årsaken han som troen stoler på - Kristus som har gjort fyllest for alle våre synder. CA 4.

Guds godhet mot menneskene har ingen begripelig forklaring, for Gud skylder ikke oss noe, FC SD 11:58-63.

Om nådelønn:

Gud ærer gode gjerninger med legemlige belønninger. Vi må likevel ikke prise gjerningene slik at de krenker Kristi ære. Apol 4:24.

Vi er unyttige tjenere (Lk 17:10). Gud frelser oss på grunn av sitt løfte – av miskunn, og ikke fordi han skylder å frelse oss på grunn av våre gjerninger. Men om gjerningene er unyttige for Gud, er de nyttige for oss. Apol 4:335, 165, 174. Gode gjerninger gjør oss fortjent – ikke til syndsforlatelse og nåde hos Gud, men til legemlige og åndelige belønninger i dette liv og i det som kommer, samme 194 (1 Kor 3:8), 365-367 (2 Kor 9:6, jf fjerde bud).

De troendes gjerninger (el påbegynte lovoppfyllelse) behager Gud på grunn av troen, som tror rettferdiggjørelsen for Kristi skyld uten verlag. Derfor belønner Gud gjerningene med åndelige og legemlige goder. Men det vil være forskjell på de helliges herlighet. Apol 4:355, 368. Det evige liv kalles "lønn", som Gud gir av sin miskunn - med Kristus som mellommann, en lønn mottatt i tro. Samme 357, 362, 365f.

Gud prøver de hellige og utsetter belønningen. Han vil lære oss å søke Guds vilje fremfor belønningen, Apol 4:198, 364. Vanlige onder blir mildnet ved vår bot og dens frukter, samme 12:174.

GUDS BARNS FRIHET UNDER KRISTI HERRE-DØMME

Gud har befridd menneskene fra livet i den *vredesvirkelighet* som Guds lov åpenbarer.

Gal 3:21f – var det gitt noen lov som kunne gjøre levende, da kom rettferdigheten virkelig av loven, men Skriften har lagt alt inn under synd, for at det som var lovt, skulle ved tro på Jesus Kristus bli gitt dem som tror. Rom 1:26ff, 3:19f.

Ingen trenger å leve under Guds fiendemakters okkupasjon, underlagt syndens og dødens og satans herredømme. Guds forsoningsverk blir den enkelte til del i dåpen til Jesu død (Rom 6:3), med løftet om salighet for hver den som tror (Mk 16:16).

Joh 8:36 – Får Sønnen frigjort dere, da blir dere virkelig fri. **Gal 3:27** – Dere er alle Guds barn ved troen på Kristus Jesus, for dere som er blitt døpt til Kristus, har kledd dere i Kristus. **5:1** – Til frihet har Kristus frigjort oss. Rom 8:21 - .

Hva ha Kristus befridd oss fra?

Oppgave: Hvilket svar gir Luthers forklaring til 2. Trosartikkel. La oss se nærmere på begrunnelsen.

(a) fra forbannelsen,

Gal 3:13f – Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse da han kom under forbannelse for vår skyld. For det står skrevet: Forbannet er enhver som henger på et tre. (5 Mos 21:23) Rom 8:3f. 2 Kor 5:21. Joh 3:14, 8:36.

(b) fra *vreden*,

Rom 5:9 – Når vi nå er blitt rettferdige ved Kristi blod, hvor mye mer skal vi ikke da ved ham bli frelst fra vreden! 3:24-26, 4:5-8, 8:3. 2 Kor 5:21. Apg 20:28, 1 Tess 1:10. Osv.

(c) fra *skylden*,

Kol 2:14 – Gjeldsbrevet som gikk imot oss på grunn av lovens bud, strøk han ut og tok det bort ved å nagle det til korset. Apg 3:19, Ef 2:15, 1 Pet 2:24.

(d) fra syndens herredømme,

Rom 6:14, 18, 22 – Synden skal ikke herske over dere, for dere står ikke under loven, men under nåden /.../. Joh 1:17, 8:32. Gal 5:18. 1 Joh 3:6.

(e) fra dødens herredømme,

Rom 8:11 – Han reiste Jesus opp fra de døde, og dersom hans Ånd bor i dere, skal han som reiste Kristus opp, også gi deres dødelige legeme liv ved den Ånd som bor i dere. Apg 2:24f, 32. Rom 6:4f, 1 Kor 6:14, 2 Kor 4:14, Ef 2:5, Kol 2:13.

(f) fra *djevelens* herredømme.

1 Joh 3:8, 10 – det var for å gjøre ende på djevelens gjerninger at Guds Sønn åpenbarte seg. /.../ Den som ikke lever rett og ikke elsker sin bror, han er ikke av Gud. **Joh 8:44** – Han har vært en morder fra begynnelsen og står ikke i sannheten; det finnes ikke sannhet i ham. Når han lyver, taler han ut fra sitt eget, for han er en løgner og løgnens far. **Ef 6:11** – Ta på Guds fulle rustning, så dere kan holde stand mot djevelens lumske angrep. Heb 2:14.

Eksempel: Israelittenes utfrielse fra trelldommen i Egypten (2 Mos 1-4) - et skyggebilde av Guds barns frihet i den nye pakt, grunnet på Guds forsoningsverk i Kristi offerdød. - Senere kom folket under Guds dom på grunn av frafall til fremmede guder, men gjennom profetene fornyet Gud sitt løfte om frigjøreren, den kommende Messias.

Se Jes 9:2ff, 42:7, 49:8f, 59:20, 61:1-3.

Hva har Kristus befridd oss til?

Oppgave: Hvilket svar gir Luthers forklaring til 2. Trosartikkel?

Ved Kristi oppstandelse fra de døde har Gud proklamert alles frifinnelse i Kristi død, til frelse for hver den som tror. Med evangeliet som middel kunngjør Gud frifinnelsen, og med dåpen som middel gir han den enkelte frelsen «i vannets bad ved ordet», Ef 5:26.

Vi mottar frelsen av nåde, på grunn av Kristi fortjeneste, og mottar den for anvende den, enhver på seg selv. Da lever vi i den *nådesvirkelighet* som evangeliet bringer. Derfor ber vi «*komme ditt rike*» - også her hos oss. Da står Kristus iblant oss med *nåderiket*, virksom i den forsamlede menighet. Han er virksom med de midler han har innstiftet og befalt, og er virksom ved troen i døptes liv.

Da er mann og kvinne fri til å tjene Gud i det liv han har skapt oss til å leve, hver i sitt kall. Hvordan? Med Kristus til *gave*, er følger vi hans *eksempel* i gjerninger som har Guds ord og befaling for seg. Hvorfor? For å bære frukt i *helliggjørelse*, og til sist det evige liv.

Lk 4:17-19 – (Jesus) åpnet bokrullen og fant det stedet der det står skrevet: Herrens Ånd er over meg, for han har salvet meg til å forkynne et gledesbudskap for fattige. Han har sendt meg for å kunngjøre at fanger skal få frihet og blinde få synet igjen, for å sette undertrykte fri og rope ut et nådens år fra Herren (Jes 66:1).

Rom 6:18, 22 – Dere ble frigjort fra synden og er blitt trellet for det som er rett og godt. /.../ (nå er dere) blitt tjenere for Gud, og frukten av det blir helliggjørelse og til slutt det evige liv. Joh 8:32. 15:5. 1 Pet 2:16.

Ingen frihet for den onde menneskenatur

Guds barns frihet under Kristi herredømme er ingen frihet til å gjøre som man selv vil. Kristus gir ikke frihet for enhver til å leve etter sine lyster (etter kjødet).

1 Kor 8:9 – Men se til at den frihet dere her har, ikke fører de svake til fall! **9:21** – For dem som ikke har noen lov, lever jeg som om jeg var uten lov, for å vinne dem, enda jeg ikke er uten lov for Gud, men er bundet av Kristi lov. **Gal 2:4** – noen falske brødre hadde sneket seg inn for å lure på den fri-

het vi har i Kristus Jesus, så de kunne gjøre oss til treller. **5:13** – Dere er kalt til frihet, brødre. La bare ikke friheten bli et påskudd for den syndige natur, men tjen hverandre i kjærlighet. 6:2. 1 Pet 2:16.

De underliggende spørsmål er: Hvem skal ha herredømme over meg? Ærer jeg Gud med dette? (Første tavle.) Gagner dette min neste? (Andre tavle.)

1 Kor 6:12 – Jeg har lov til alt, men ikke alt gagnar. Jeg har lov til alt, men jeg skal ikke la noe få makt over meg.

Kristus har befridd oss fra lovens anklager og tyranni, som den onde menneskenatur er årsak til. Men Kristus har ikke fridd oss fra lovens skyldighet.

Budet er hellig og godt liksom Gud. Men faller jeg for fristelsen til å handle slik at jeg vanærer Gud og skader min neste, da risikerer jeg å miste friheten under Kristi herredømme. Desto viktigere er påminnelsen: - *"dere er et Guds tempel og – Guds Ånd bor i dere. Om noen ødelegger Guds tempel, skal Gud ødelegge ham. Guds tempel er hellig, og det er dere"*, 1 Kor 3:16f, jf v 23. Riktig prioritering lar det som gagnar min neste gå foran mine selvopptatte lyster og behov. Det krever ofte tålmodighet.

1 Kor 10:23f – Jeg har lov til alt, men ikke alt bygger opp. Ingen må søke sitt eget beste, men den andres beste.

Lovoppfyllelsens mulighet

Ved evangeliet skaper og nærer Den Hellige Ånd troen på Kristus, gitt av nåde (= Guds gaverettferdighet). Ved troen på Kristus fornyer han mennesket innenfra, og setter oss i stand til å velge Guds rettferdighet "av hjertet".

Rom 6:17 – Gud være takk! Før var dere slaver under synden, men nå er dere av hjertet blitt lydige mot den lære som ble overgitt til dere (v 15ff).

Ved troen er Kristus virksom med sin livgivende Ånd og virker det nye livet i virkelig frihet. Fri fra Guds fiendemakters herredømme, setter Kristus fri til å elske Gud og sin neste. Den Hellige Ånd skaper *av ingenting* ny vilje, lyst og kraft til å oppfylle Guds gode skapervilje.

Med Kristus til gave, gitt i dåpen, praktiserer vi hva dåpen betyr: forsaker djevelen og alle hans gjerninger, tror Guds tilgivende nåde for Kristi skyld, og med Kristus som gave, følger vi hans eksempel i gjerninger til nytte og gagn for vår neste. Denne frihet eier døpte mennesker ved troen.

Joh 8:34-36 – (Jesu sa) «Hvis dere blir i mitt ord, er dere virkelig mine disipler. Da skal dere kjenne sannheten, og sannheten skal gjøre dere fri.» /.../ Den som gjør synd, er syndens trell /.../ Får Sønnen frigjort dere, da blir dere virkelig fri. **2 Kor 4:5** – Vi forkynner ikke oss selv, men Jesus Kristus som Herre og oss som tjenere for dere – for Jesu skyld. 1 Kor 9:19-23. Se Sakarias' lovsang, Lk 1:67-79.

Frihetens vilkår – syndserkjennelse for Gud

Synd er ingen fare som truer oss utenfra. Den kristnes frihet forutsetter syndserkjennelse for Gud. Hovedsynden er vantroen, som virker alle syndearter. Den onde menneskenatur (arvesynden) lokker, forfører og bedrar med «billig nåde»: Det er ikke farlig å synde, om du bare tror! Den onde lyst i vårt innerste vil binde oss fast til et liv i syndenes tillatelse. Da må enhver spørre seg selv: Bevarer jeg min frihet, hvis jeg gjør dette?

Den onde menneskenatur lar seg tøyse med lover, påbud, regler og frykt for straff, men samtidig vekkes ondt begjær. Loven gjør synden kjent.

Rom 7:5, 8f – Så lenge vi var i vår syndige natur, ble syndene og lidenskapene vakt til live av loven og virket i lemmene våre, så vi gjorde det som fører til død, /.../ Synden benyttet seg av budet og vakte all slags begjær i meg, for uten loven er synden død. Jeg levde en gang uten lov. Da budet kom, fikk synden liv, men jeg døde. **3:20, 23** – Ikke noe menneske blir rettfærdig for Gud på grunn av gjerninger som loven krever. Ved loven lærer vi synden å kjenne. Men nå er Guds rettfærdighet blitt åpenbart uavhengig av loven. Om den vitner Loven og Profetene. Dette er Guds rettfærdighet som gis ved troen på Jesus Kristus, til alle som tror. Her er det ingen forskjell, for alle har syndet, og de har ingen del i Guds herlighet.

Desto viktigere er livet med Kristus i hans nåderike. Gud har oppfylt Messias-løftet, og frelsesverket er fullført i Kristus Jesus – i hans verk «for oss». Kirken er sendt til folkene med evangeliet om en forsonet Gud. Ved evangeliet meddeler han oss vår rettfærdigerklæring (el frifinnelse) på grunn av Kristi lidende lydighet. Guds vitnesbyrd om saken er Kristi oppstandelse fra de døde på den tredje dag, «slik Skriftene har sagt» (1 Kor 15:1-3). Menighetens samling om nådemidlene er i seg selv et vitnesbyrd om Guds nådige sinnelag og en forsonet Gud.

Men kirker som lærer Guds universelle nåde med forbehold om fornyelsen (helliggjørelse), de har opphevet Guds nåde og slått følge med lovreligionene. Det begynte med overtro på menneskets evner for Gud, for *noe* må vi jo kunne bidra med?

Gal 5:4, 7-9 – Dere som vil bli rettfærdige for Gud ved loven, er skilt fra Kristus, dere er falt ut av nåden. /.../ Dere begynte løpet godt. Hvem er det som har hindret dere i å være lydige mot sannheten? Det er ikke han som kalte dere, som overtaler dere til dette. Litt surdeig syrer hele deigen!

OM DØDEN

Gud er Gud. Han er livgiveren som opprettholder livet. Guds skapervilje står fast, og derfor vil den gode Skaperen gjenløse sitt verk fra sine fiendemakters okkupasjon. Derfor handler dette emnet om langt mer enn døden.

Skaperverkets alder vedkommer ikke saken, heller ikke jordens alder og livets fremvekst på denne jord.

Uten syndefallet

ville gudligheten ha gått i arv til Adams ætt, for Guds verk var overmåte godt.

1 Mos 1:31 – Gud så på alt det han hadde gjort, og se, det var overmåte godt.

Døden er ikke Guds verk. Guds skapergjerning utelukker aldring, sykdom, lidelse og død. Vi må gjennomgå denne prosess for syndens skyld.

Rom 7:11, 24 – synden benyttet seg av budet og bedrog og drepte meg med det. /.../ Jeg ulykkelige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme? Gud være takk, ved Jesus Kristus, vår Herre! Så tjener jeg altså Guds lov med mitt sinn, men syndens lov slik jeg er av naturen.

Guds mål er skaperverkets gjenløsning, når Kristus kommer med "en ny himmel og ny jord", Åp 21:1. Da skal livet igjen avbilde Guds skapervilje – uten hindringer - i en eksistens som overgår all forstand. I mellomtiden vil Gud frelse menneskene ved dåpen og troen på syn-

denes forlatelse, som den oppstandne Kristus har fortjent med sitt liv som løsepenge. Slik blir vi løst fra forgjengelighetens okkupasjon.

Rom 8:21 – det skapte skal bli frigjort fra trelldommen under forgjengeligheten og få del i den frihet som Guds barn skal eie i herligheten. 2 Pet 3:13, Åp 21:3.

Livet under syndefallets kår

Med synden kom sykdom, lidelse og død inn i verden. Synden er den gudsmotstand som dro skapningen med seg. Det skjedde ikke frivillig, men ved hans vilje som la den under forgjengeligheten. Vi blir født inn i en virkelighet okkupert av syndens herredømme. Vi kommer «innkrøkt i seg selv» (Luther) og lever bortvendt fra Gud, i frafall og tross. I denne situasjon har Gud grepet med nidkjærhet for sitt verk og gitt oss et levende håp i Kristus Jesus.

Rom 5:12 – Synden kom på grunn av ett menneske, og med den kom døden. Og døden rammet alle mennesker, fordi alle syndet. **8:20** – det som er skapt, ble lagt under forgjengelighet, ikke frivillig, men på grunn av ham som gjorde det slik. Likevel var det håp.

1 Mos 2:17 – treet som gir kunnskap om godt og ondt, må du ikke spise av, for den dagen du spiser av det, skal du dø. **Rom 6:23** – Men nå er dere frigjort fra synden og er blitt tjenere for Gud, og frukten av det blir helliggjørelse og til slutt det evige liv. Jak 1:15.

Så lenge vi er underlagt Guds fiendemakter synd, død og satans velde, er vi utestengt fra det virkelige liv i samfunn med Gud, vår Skaper og Gjenløser. Uten Guds inngripen med evangeliet, er vi "utestengt fra borgerrett i Israel og fremmede for løftepakten, uten håp og uten Gud i verden" (Ef 2:12).

1 Mos 3:23f – Så viste Herren Gud dem ut av hagen i Eden og satte dem til å dyrke jorden, som de var tatt av. Han jaget menneskene ut, og øst for hagen satte han kjerubene og det flammende sverd som svinger fram og tilbake. De skulle vokte veien til livets tre.

Døden skiller

sjelen (ånden) fra dens kroppslige eksistens. Deretter går legemet sin oppløsning i møte. Guds ord kjenner ikke til noen annen død enn den som er dommen over synden. Denne visdom trenger hvert menneske å vite: *jeg er dødens subjekt* (Sal 90:7-12).

1 Mos 2:17, 3:17ff.

Rom 5: 12, 17, 21 – døden rammet alle mennesker, fordi alle syndet. /.../ Døden fikk herredømme på grunn av et eneste menneskes fall. Hvor mye mer skal da ikke de eie livet og få herredømme ved den ene, Jesus Kristus, de som tar imot Guds store nåde og rettferdighetens gave. /.../ Og som synden har hersket der døden var, skal nåden herske gjennom rettferdigheten og gi evig liv ved Jesus Kristus, vår Herre. 6:23.

Andre dødsårsaker er å betrakte som konsekvenser eller indirekte årsaker:

Guds rettferdighet krever den straffende rettferdighet.

Sal 90:7f – Vi går til grunne ved din vrede og rammes av redsel ved din harme. Våre misgjerninger har du for øye, vår skjulte synd blir synlig i ditt åsyns lys.

Djevelen er en forfører og manndraper.

Joh 8:44 – (Djevelen) har vært en morder fra begynnelsen og står ikke i sannheten; det finnes ikke sannhet i ham. Når han lyver, taler han ut fra sitt eget, for han er en løgner og løgnens far.

Den første Adams fall ble tilregnet og overført på verden (alle mennesker), "fordi alle syndet" (Rom 5:12b). Kristus - og ingen annen - har ved sin lidende lydighet fjernet syndens lønn.

Joh 11:25 – JEG ER oppstandelsen og livet, den som tror på meg, skal leve om han enn dør. 2 Tim 1:10, 1 Pet 1:3f, Rom 5:21, osv.

Vantroen - syndens rot

Vantroen skiller mennesket fra Gud, selv om synden er sonet og Gud er en forsonet Gud. Ved evangeliet kaller Gud oss tilbake til livssamfunn med seg og opplyser vår forstand, og gjør oss til det evige livs arvinger ved troen på syndenes forlatelse for Kristi skyld. Som følge av Guds inngripen, har ordet "død" tre betydninger:

- Den åndelige død.

Sal 51:7 – Ja, jeg kom til verden med skyld, med synd ble jeg til i mors liv. 1 Mos 2:16f, 3:3.

Joh 3:6a – Det som er født av kjøtt, er kjøtt. **Ef 2:1** – Dere var en gang døde på grunn av deres misgjerninger og synder. Jf Mt 8:22, Joh 5:25, Rom 5:12, 6:13.

- Den legemlige død. 1 Mos 35:18, Job 11:20, Sal 146:4, Jer 15:9.

Mt 10:28 – Frykt ikke for dem som dreper legemet, men ikke kan drepe sjelen. Frykt heller ham som kan ødelegge både sjel og legeme i Gehenna. (Gehenna: Navnet på søppelplassen utenfor Jerusalem.) 27:50. Lk 12:20. Apg 5:10, Fil 1:21-24, Jak 2:26.

- Den evige død.

Den åndelige død er definitiv og omfatter hele mennesket. Guds vredesdom over sine fiendemakter, medfører evig fordømmelse og straffelidelse for dem som har stilt sjel og legeme i deres tjeneste.

Mt 7:22-23 – Mange skal si til meg på den dag: Herre, Herre! Har vi ikke profetert ved ditt navn, og drevet ut onde ånder ved ditt navn, og gjort mange mektige gjerninger ved ditt navn? Men da skal jeg si dem rett ut: Jeg har aldri kjent dere. Bort fra meg, dere som gjør urett! Lk 13:27. Rom 1:32.

Dan 12:10 – Mange skal bli rensset og tvettet og lutret. Men de ugudelige skal fortsette i sin ugudelighet, og ingen av dem skal skjønne noe. Men de forstandige skal forstå. **Mt 25:29f** – den som har, han skal få, og det i overflod. Men den som ikke har, skal bli fratatt selv det han har. Og kast så denne unyttige tjener ut i mørket utenfor, der de gråter og skjærer tenner. V 41, 46.

Mk 9:44, Joh 5:29. Rom 2:8, 2 Tess 1:9. Jud 13. Åp 2:11, 19:20, 21:18.

Døden er beseiret

i Kristus Jesus, I Guds *nåderike* på jorden tilbyr og rekker han oss frelsen i Ordet og sakramentene. Ved troen griper vi Kristus og har del i Kristi seier. I Guds *herlighetsrike* er døden borte.

Rom 6:9 – Vi vet at når Kristus er oppreist fra de døde, så dør han ikke mer, for døden har ikke lenger makt over ham. **Åp 1:18** – Jeg var død, men se, jeg lever i all evighet og har nøklene til døden og helvetet. (Hades var antikkens navn på de døde sjelers oppbevaringssted. I Bibelen er benevnelsen brukt om Guds fiendemakter, og vi bør oversette med helvete.)

Lk 20:36 – de er lik englene, og fordi de har fått del i oppstandelsen, er de Guds barn. **Åp 21:4f** – (Gud) skal tørke bort hver tåre fra deres øyne, og døden skal ikke være mer, heller ikke sorg eller skrik eller smerte. For det som før var, er borte.

Også de *troendes* død er Guds dom over synden som bor i dem. Likevel er deres døde ingen død i egentlig mening, for dødens årsak er sonet og tatt bort, og de overgir sin ånd til Gud. Deres vei går fra døden til livet – det evige – for Guds åsyn.

Lk 2:29 – Herre, nå lar du din tjener fare herfra i fred, slik du har sagt. **Fil 1:21, 3:20** – for meg er livet Kristus og døden en vinning /.../ Vi har vår borgerrett i himmelen, og derfra venter vi Herren, Je-

sus Kristus, som frelser. **Rom 8:10f** – Dersom Kristus bor i dere, er nok kroppen død på grunn av synden, men døden er levende fordi dere er rettferdige for Gud. Han reiste Jesus opp fra de døde, og dersom hans Ånd bor i dere, skal han som reiste Kristus opp, også gi deres dødelige legeme liv ved den Ånd som bor i dere. Apg 7:58.

Joh 5:24 – Sannelig, sannelig, jeg sier dere: Den som hører mitt ord og tror på ham som har sendt meg, han har evig liv og kommer ikke for dommen, men er gått over fra døden til livet. Mt 24:21f.

Åp 7:14 – Dette er de som kommer ut av den store trengsel, og som har vasket sine klær og gjort dem hvite i Lammets blod. 22:14. **19:9** – Salige er de som er innbudt til Lammets bryllupsmåltid.

Kun Guds tilgivende nåde for Kristi skyld duger mot frykten for Guds vrede. Gud er en forsonet Gud. Gud har forsonet verden med seg selv i Kristus Jesus. Noen annen trøst fins ikke mot døden, bare spekulasjon, virkelighetsflukt og resignasjon. Det finnes ikke noe håp uten en forsonet Gud og hans nådes gave, gitt i dåpen til Jesu død.

2 Kor 5:17 – hvis noen er i Kristus, er han en ny skapning. **Rom 6:3f** – vet dere ikke at alle vi som ble døpt til Kristus Jesus, ble døpt til hans død? Vi ble altså begravet med ham da vi ble døpt med denne dåp til døden, for at vi skal leve det nye livet, likesom Kristus ble reist opp fra de døde ved Faderens veldige kraft. **Åp 20:14** – Så ble døden og helvetet kastet i ildsjøen – og ildsjøen, det er den annen død.

Det bibelske perspektiv på mennesket

Sett i det ytre perspektiv, fødes mennesket "i Adam" - til å leve under syndefallets kår på vredens hav. Tilværelsens jeg-du-struktur holder oss fast i en felles skjebne, bundet til hverandre i gudsopprør og skyld. Overfor Gud, kan vi ikke annet. Og ønsker vi å gjøre vårt gudsforhold godt igjen, så mangler vi evnen til å leve etter Guds gode vilje, i ubrutt samfunn med den levende Gud. Da den rike unge mann hørte det, ble han "dypt bedrøvet", Lk 18:23. Denne erkjennelse deler alle Guds hellige, ifølge apostelordet, **Rom 7:24f** - "Jeg arme menneske, hvem skal fri meg fra dette dødens legeme? Gud være takk, ved Kristus Jesus, vår Herre!" Forholdet til Kristus gjør forskjellen mellom verdens sorg og den sorg som Gud vil.

2 Kor 7:10 – når sorgen er slik Gud vil, fører den til omvendelse og frelse, og det angrer ingen. Men verdens sorg fører til død. **Mt 5:3** – Salige er de som er fattige i seg selv, for himmelriket er deres.

Frelshistorien gir det bibelske perspektiv på mennesket. Gud har oppfylt sitt frelsesløfte i "den andre Adam" i "Jesu lidende lydighet. Rom 5:12ff.

Åpenbaringsordets Gud er skaperen og livgiveren i tidens løp, like til skaperverket gjenløsning. Nå virker han alt godt til livets opphold - i den verden vi sanser og i forholdet mellom mennesker (forkl 1 trosart). Til livets opphold hører menneskenes naturlige forstand og evne til å treffe beslutninger til sin nestes gavn, og "i noen grad å leve ærbart i det ytre".

Guds fiendemakter har en medsamsvoren i vår falne menneskenatur – i "den gamle adam". Derfor er vår beslutningsfrihet er bundet (el begrenset). Derfor evner vi ikke det gode som Gud vil, og bærer døden med oss i våre legemer. Vårt eneste håp er Gud, som ved sitt ord virker en ny fødsel i dåpen «i vannets bad ved ordet» (Ef 5:26) og ga løftet om salighet for hver den som tror (MK 16:16). Dette gjorde han for at vi skal leve som Guds barn, og ved troen ike oss rettferdighetens gave, Jesus Kristus, og vinne det evige liv ved ham.

2 Kor 2:14 – Gud være takk, som i Kristus alltid fører oss med i sitt seierstog og gjennom oss sprer kunnskapen om ham som en duft, på hvert sted. **Gal 3:26f** - dere er alle Guds barn ved troen i Kristus Jesus. Alle dere som er døpt til Kristus, er blitt ikledd Kristus. **Rom 6:13** – still dere selv til tjeneste for Gud, så dere bruker lemmene for ham, som våpen for det som er rett.

HVORDAN FORKYNNE GUDS DOM?

Botsforkynnelse er benevnelsen på Guds lov og evangelium forkynt med Dommens dag for øye. Da er ikke fortapelsens mulighet det drivende motiv, men *frelsens gave*.

Domsforkynnelsen har ingen selvstendig plass i Bibelen. Guds dom – forkynt i nåtid - er alltid forbundet med Guds *universelle* frelsesvilje (Joh 3:16). De hører sammen uten sammenblanding.

1 Tim 2:4-6 – (Gud, vår frelser) vil at alle mennesker skal bli frelst og lære sannheten å kjenne. For det er én Gud og én mellommann mellom Gud og mennesker: mennesket Kristus Jesus, som gav seg selv som løsepenge for alle. Mk 10:45.

Forholdet lov og løfte møter oss gjennom hele Bibelen og lar oss kjenne åpenbaringsordets hellige Gud i hans nidkjærhet og i hans trofaste kjærlighet, større enn hans nidkjærhet. Ingen synder kan komme Gud nær uten Guds inngripen til frelse. Et eksempel er profeten Jesaja under et besøk i Jerusalems tempel:

Jes 6:3, 5-7 – «Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot (overs Allhærs Gud). All jorden er full av hans herlighet.» /.../ «Ve meg! Jeg er fortapt, for jeg er en mann med urene lepper, jeg bor blant et folk med urene lepper, og mine øyne har sett Kongen, Herren Sebaot.» Da fløy en av serafene bort til meg. I hånden hadde han en glo, som han hadde tatt med en tang fra alteret. Med den rørte han ved min munn og sa: «Se, denne har rørt ved dine lepper. Din skyld er tatt bort, din synd er sonet.»

Jf Peter, Lk 5:8, tolleren i templet, Lk 18:3f, vaktstyrkens reaksjon i Getsemane, Joh 18:6 (JEG ER. Jesus presenterte seg med Guds navn).

Gud er rettens Gud i historiens løp

I det bibelske perspektiv på historien er ikke tid og evighet motsetninger (som i platonsk filosofi). Tiden fortsetter i evigheten som tid uten opphør. Den evige Gud er virksom med sitt ord i tidens løp og stiller tiden i sentrum for sin frelsesplan (Ef 1:10, 3:9). Den vitner om Guds brennende iver (el nidkjærhet) for sitt skaperverk. Åpenbaringsordets Gud er Skaperen og Gjenløseren. Derfor formaner apostelen Peter, **1 Pet 4:11** – *Om noen taler, han tale som Guds ord.*

Emnet «Guds dom» handler om langt mer enn Guds endelige dom på Dommens dag. Han fører retten fram gjennom menneskehetens historie. I nåtid er han rettens Gud i det skjulte og i det åpenbare, dels som verdens opprettholder (den skjulte Gud), dels som verdens gjenløser, virksom med sitt ord (den åpenbare Gud), alltid med den endelige dom for øye.

5 Mos 10:18 – Han hjelper farløse og enker til deres rett. **Ord 29:26** – mennesket får sin rett fra Herren. **Sal 89:15** – Rettferd og rett er din trones grunnvoll. **135:14** – Herren skaffer sitt folk rett. Osv.

Eksempel: Jesu lignelse om den utholdende bønn: Enken som tryglet den urettferdige dommeren, som til sist ga etter og lot henne få sin rett. Guds nåderett er kirkens rett. **Lk 18:8** – (Gud) skal sørge for at de får sin rett. Sal 22:3-6, Hab 2:1-4. Åp 6:10.

Guds ord skal bli forkynt med Guds autoritet, uten tilsetninger av vårt eget. Det lar seg vanskelig gjøre uten den erfaring som Gud virker med lov og evangelium. Men denne erfaring er dennesidig. Ingen dødelig har noen erfaring om «*de himmelske ting*» (Joh 3:13f), enn si om den virkelighet som kalles fortapelsen (Gehenna el helvetet). Det finnes en sikker informant: Guds enbårne Sønn i Jesu skikkelse. Han sier i sin øversteprestelige bønn følgende om apostlene sine:

Joh 17:8 – De ord som du ga meg, har jeg gitt dem, og de har tatt imot dem og kjent i sannhet at jeg er utgått fra deg, og de har trodd at du har utsendt meg. **Lk 10:16** – Den som hører dere, hører meg, og den som forkaster dere, forkaster meg, og den som forkaster meg, forkaster ham som sendte meg.

Henvist til apostelordets lære fra himmelen, er vi henvist til overleveringsrekken fra Faderen og Sønnen og Herrens utvalgte apostler, som ga videre til kirken den rett utlagte Skrift fra Sønnen og Faderen. Den Hellige Ånd kaller og opplyser med evangeliet. Her er hjelp å få, men aldri uten den trofaste formidling av apostelordets lære. Den lar oss møte Kristus som Frelseren på Dommens dag, ellers ikke (Fil 3:20). Da Jesus opptrådte første gang i Nasarets synagoge, leste han følgende skriftsted om sin person og sitt verk, det han var sendt for å utføre:

Jes 61:1f – Herrens Ånd er over meg, for Herren Gud har salvet meg. Han har sent meg for å forkynne et gledesbudskap for arme, for å lege dem som har et knust hjerte, rope ut frihet for fanger og frigjøring for dem som er i lenker. Jeg skal rope ut et nådens år fra Herren.

Fortsettelsen lyder: «en dag med gjengjeld og straff fra vår Gud.» Det leste han ikke. Hevnen hører Herren til, men ikke før på Dommens dag.

Guds frelsesplan i tidens løp

Guds frelsesplan arter seg som en rettshistorie under stadig motstand fra fiendemaktene «djevelen, verden og kjødet» (vår onde menneskenatur). Motstanden medfører den dramatik som kjennetegner livet i denne verden på alle nivå, for med synden kom sykdom, lidelse og død. Allerede bibelhistorien handler om utvelgelse og frafall, løftepakter og vantro, lovpakter og ulydighet, men fremfor alt handler den om paktens trofaste Gud, alltid med menneskenes frelse og skaperverkets gjenløsning som mål.

2 Mos 34:6 – Herren er /.../ langmodig og rik på miskunn. **Mt 11:29** – lær av meg, for jeg er tålsom.

2 Pet 3:15 – når Herren i sitt tålmod dryger med å komme, så skal dere se det som en mulighet til frelse.

Samme frelsesmotiv møter oss i evangelistenes Jesus-historie – og senere i Guds kirkes historie på denne jord. Disippelflokken håpet Jesus skulle befri Israel fra den romerske okkupasjonsmakt, og gjenreise det davidiske kongedømme, men nei.

Sorgfulle tok de Jesu legeme ned av korset, gravla ham, rullet steinen for åpningen og gikk skuffet bort. På den tredje dag, da alt så helsvart ut, reiste Gud Jesus opp fra de døde, slik Gud hadde lovt og Jesus sagt. Da stadfestet Gud sitt løfte til fedrene, oppfylt i Kristi død. «Han er ikke her. Han er oppstanden!»

Guds vitnesbyrd på den tredje dag stadfestet Guds proklamasjon under Jesu dåp i Jordan, **Mt 3:17** - «*Dette er min Sønn, den elskede, som jeg har behag i.*» Og mere til: Syndebærerens dåp ble fullført i Jesu korsdød, med vannet og blodet fra hans side. Gud er en forsonet Gud, og Kristus er menneskenes rettferdighet for Gud. Så er de tre, de som vitner – Ånden, vannet og blodet (1 Joh 5:6-8. Jf Mt 3:16, 26:28, Joh 3:32f, 19:34).

Guds vitnesbyrd begrunner kirkens tro og virksomhet, og forklarer hvorfor kirken er det folk «*som følger Lammet, hvor enn det går*», Åp 14:3. De lever av Guds nåderett, grunnet på *nådepakten* i Jesu Kristi, Guds Sønns blod, og gitt den enkelte til del i dåpen til Jesu død.

Vi ble Guds barn av nåde, fikk arverett hos Gud og får komme ham nær som er en fortærende ild mot all urett og synd. Hvorfor? Gud har kjøpt oss til sitt folk – ikke med gull eller sølv,

men med Guds Sønnns hellige blod. Så har kirkens tro og virksomhet en unik begrunnelse. Guds vitnesbyrd er den oppstandne Jesus. Guds vitnesbyrd begrunner kirkens nåderett og skiller kirkens tro fra alle lovreligioner og livssyn med utspring i mennesker.

Følgelig handler kirkens historie om *nåderettens bruk* i den forsamlede menighet, like fra Pinsedagen til Dommens dag. Gud har gitt oss sitt ord og satt oss et evig mål hos seg. Målet nås ikke uten den nåderett som Gud utøver med nådemidlenes bruk. Følgelig kommer dette omfattende tema *lokalt* til uttrykk i menighetens samling om Ord og Sakrament, og i preken-embetets gjerning – offentlig i prekenen og privat i skriftemålet. Det *konkrete* uttrykk er alterets sakrament. Derfor heter det i en takksigelsesbønn under Nattverdets Liturgi:

«Vår Far i himmelen, deg takker vi for alt ditt skaperverk, synlig og usynlig, for ditt løfte til Abraham og for Israels redning, for løftets fornyelse ved profetene og for oppfyllelsen i Sønnen du gav, Adams falne ætt til løsepeng».

Og etter den sakramentale handling:

«- deg takker vi for disse dine underfulle gaver, for barnekår hos deg ved Sønnen du gav, og for arverett med alle dine hellige...»

Joh 1:12f – Alle som tok imot ham, dem gav han rett til å bli Guds barn – de som tror på hans navn. De er ikke født av kjøtt og blod, ikke ved menneskers vilje og ikke ved manns vilje, men av Gud. **Gal 3:26f** – Alle er dere Guds barn ved troen i Kristus Jesus. Dere, så mange som er blitt døpt til Kristus, er blitt ikledd Kristus. **4:5** – i tidens fylde sendte Gud sin Sønn, født av en kvinne og født under loven. Han skulle kjøpe dem fri som stod under loven, så vi kunne få barnekår. **Tit 3:5-7** – han frelste oss, ikke på grunn av de gjerninger som vi hadde gjort i rettferdighet, men på grunn av sin barmhjertighet ved den nye fødsels bad og fornyelse i Den Hellige Ånd /.../ Slik skulle vi stå rettferdige for Gud ved hans nåde og i håpet bli arvinger til evig liv.

Det avgjørende rettsoppgjør har funnet sted

Adam falt for fristelsen å få kunnskap om godt og ondt, og selv avgjøre sin rett. Adam representerer oss alle, liksom budet gjelder oss alle: «*Du skal ikke ha andre guder foruten meg.*» Gud er Gud, menneske er menneske. Den fortjente fordømmelse er døden i absolutt mening – å dø døden, skilt fra livssamfunn med Gud Skaperen. **1 Mos 2:16f**. En stadig påminnelse er livet under syndefallets harde kår, underlagt syndens og dødens og djevelens herredømme.

Men samtidig med Guds fiendemakters okkupasjon, ga Gud sitt løfte – den aller første proklamasjon av evangeliet, **3:15** – Jeg vil sette fiendskap mellom deg og kvinnen, mellom ditt avkom og hennes ætt (i grunnteksten entall hankjønn!). Den skal knuse ditt hode, men du skal hogge dens hæl. – Dette «protoevangelium» var først vagt, men fremtrer tydeligere gjennom bibelhistorien jo nærmere vi kommer oppfyllelsen i Kristus Jesus. Jf 12:1-3, Jes 53.

Det altavgjørende rettsoppgjør har funnet sted i den enbårne Sønnens korsdød. Der holdt Gud holdt dom over sine fiendemakter synd og død og satans rike. Den ene hellige og rettferdige oppfylte Guds lov i alle deler og bar verdens synder i alles sted (2 Kor 2:2, 5:19, 21). Derfor slutter ikke endetiden med Kristus som hærfører i en blodig krig. Den uteblir. Rytteren på den hvite hest heter «Trofast og Sannferdig», og han strider med rettferdighet. Det som gjenstår er for en opprenskningsaksjon å kalle, for han *har* seiret «med sin munns sverd», og hans kirkehær *har* seiret over hans fiender «i kraft av Lammets blod», 12:11. Åp 19:11ff, jf 5:5, 3:21, 15:2, osv. Jf Mt 12:18-21. 1 Kor 15:55, 57. Rom 8:36f.

Dette er Kristi død – frelseshistoriens sentrum og høydepunkt – sett i påskeperspektivet - i ettertid. I likhet med de første kristne, er også kristne i nåtid henvist til *Guds vitnesbyrd*, som reiste Kristus opp fra de døde. «*Jeg vet hvem jeg tror på*», skrev Herrens apostel (2 Tim 1:12). Og lært av Kristus, kunne han i likhet med de andre apostlene stadfeste Jesu person og verk med den rett utlagte Skrift.

Evangeliet forklarer ikke. Det proklamerer Guds forsoning med verden i Jesu Kristi død, og meddeler oss frifinnelsen i den ene uskyldige i alles sted. Et under lar seg ikke forklare. Evangeliet meddeler oss «Guds store nåde og rettferdighetens gave». Vi er henvist til kjensgjerninger og stole på åpenbaringsordets trofaste Gud. Han har elsket sitt trassigfolk med en kjærlighet som overgår all forstand, fordi han er den han er.

Om denne nåderett brukes ordet «*agape*» (Joh 1:16, 3:16, 1 Kor 13). Det er denne underfulle kjærlighet apostelen Paulus beskriver med Adam og Kristus som de to store motpoler i frelseshistorien. Her anvender han en læreoverlevering, i siste omgang fra Jesu undervisning i «Skriftene»:

Rom 5:16f – dommen over en mann førte til fordømmelse, men *nådens gave* førte til frifinnelse, enda det var mange som hadde falt. Døden fikk herredømme på grunn av et eneste menneskes fall. Hvor mye mer skal da ikke de eie livet og få herredømme ved den ene, Jesus Kristus, de som tar imot *Guds store nåde og rettferdighetens gave*. **8:3** – Det som var umulig for loven fordi den var maktesløs på grunn av menneskets onde natur, det gjorde Gud. For syndens skyld sendte han sin egen Sønn i syndige menneskers skikkelse og holdt dom over synden i vår natur.

Her følger noen Jesus-ord om den gjerning han var kommet for å utføre. De lar oss møte den *nåderett* som Herrens Tjener har skaffet oss til veie, den han var sendt for å utøve, og senere prekenembetets utøvere i kraft av Kristi mandat og fullmakter.

Jes 42:1-7 – han skal bringe retten ut til folkene /.../ Med troskap skal han føre retten ut . Han skal ikke bli utmattet og ikke bryte sammen, før han har utvredt retten på jorden. /.../ Jeg, Herren, /.../ har gjort deg til en pakt for folkene, til et lys for folkeslagene. Du skal åpne blindes øyne og føre fanger ut av fengslet... 49:6, 8f, 50:8f, 52:7-10, 53:4-12.

Mt 20:28 – Menneskesønnen (er) kommet for selv å tjene og gi sitt liv til løsepenge for mange (26:28). Mk 10:45, 1 Pet 1:18, 21.

1 Kor 6:20, Fil 2:5ff, 1 Tim 2:6, Heb 9:28, osv. Jf Sal 49:8, Jes 53:10f, Dan 9:24.

Guds dommergjerning i nåtid

Joh 12:31 – Nå felles dommen over denne verden, nå skal denne verdens fyrste kastes ut. Og når jeg blir løftet opp fra jorden, skal jeg dra alle til meg.

Joh 3:19 – dette er dommen, at lyset er kommet til verden, og menneskene elsker mørket høyere enn lyset, fordi deres gjerninger var onde. For den som gjør det onde, hater lyset og vil ikke komme til lyset, for at hans gjerninger ikke skal bli avslørt. **9:39** – Til dom er jeg kommet til denne verden, så de som ikke ser, skal bli seende, og de som ser, skal bli blinde (Mt 13:11ff). **16:11** – dommen er at denne verdens fyrste er dømt. Åp 16:7.

Guds hellige lov krever kjærligheten til Gud og vår neste som oss selv – ikke litt, eller nesten, eller så godt vi kan, men 100% - av hele ditt hjerte, av all din sjel... Da reiser den etiske fordring det spørsmål som Gud besvarer med evangeliet:

Rom 7:14f – hvem skal frelse meg fra dette dødens legeme? Gud være takk, ved Jesus Kristus, vår Herre! **Heb 9:27f** – Likeså visst som det er menneskenes lodd å dø en gang og siden komme for

dommen, slik er også Kristus ofret en gang for å ta bort manges synder, og siden skal han for annen gang komme til syne, ikke for syndens skyld, men for å frelse dem som venter på ham.

Mot denne bakgrunn er det feil å fortie Guds hellighet og nidkjærhet for sitt verk. Fortielsen tilslører Guds kjærlighet, dels ved å alminneliggjøre den, dels ved å utsette Guds nidkjærhet til Dommens dag.

Guds kjærlighet er aldri uten Guds nidkjærhet for sitt verk. Begge er uttrykk for Guds hellighet. Det konkrete uttrykk er krusifikset, som minner oss om to ting: "Kristus og ham korsfestet (1 Kor 2:2) for verdens synder, og dåpen til Jesu død: Husk hvem du tilhører! Husk du er dyrt kjøpt! «Han er min Herre, som har gjenløst meg», osv (forkl 2 trosart, Lille katekisme).

Guds nidkjærhet begrunner Guds kjærlighet i Kristi offerdød, og lar oss møte Gud som en forsonet Gud. Evangeliet stiller oss ikke overfor «den skjulte Gud», men overfor Guds tilsynskomst i hans "egentlige" gjerning – i tjenerskikkelsen (Joh 3:16).

Lov og evangelium hører sammen, liksom himmel og jord. De må hverken skilles eller sammenblandes. Guds lov åpenbarer Guds nidkjærhet uten nåde, så menneskene forsøker å gjemme seg for Gud av redsel for ham. I siste omgang kommer fortvilelsen, for fluktveier fins ikke. Da vet mennesket med seg selv at hevnen hører Gud til, og at det er "*forferdelig å havne i den levende Guds hender*", Heb 10:31. Ved loven gjør Gud sin "*fremmede*" gjerning.

Ingen er kvalifisert til å være et Guds barn, hverken ved føleri, meninger eller prestasjoner. Loven driver til Kristus, og evangeliet lar oss kjenne Gud i hans nådeløfter og leve av dem. Gud er Gud. Hans løfte er det sikre holdepunkt for tid og evighet, **Mk 16:16** - *Den som tror og blir døpt, skal bli frelst*. Troen kjenner Gud i Kristi selvhengivende offerdød, stoler på ham og har frimodighet på Dommens dag.

Fil 1:21, 3:20 – For meg er livet Kristus og døden en vinning. /.../ vi har vår borgerrett i himmelen, og derfra venter vi Herren, Jesus Kristus, som frelser.

Eksempler på troens rettferdighet: Abraham, 1 Mos 15:6, Rom 4:5f, 9, 22ff. Sakkeus, Lk 19:9f. Toleren i templet, Lk 18:9-14.

I nåtid er Gud virksom med lov og evangelium. Han utøver sin dommergjerning i *prekenem-betets gjerning*. Da er vilkåret trofaste forvaltere av «Guds hemmeligheter» - evangeliet og sakramentene, uten menneskepåfunn hjemlet i «menneskelig» rett. Gjennom ytre midler innstiftet av ham, utøver han sin nåderett i den forsamlede menighet, og rekker oss forsoningens goder.

Joh 20:23 De som dere forlater syndene, de er forlatt, og de som dere binder i syndene, er bundet i dem.

Kirkesituasjonen sett innenfra er unik: Den oppstandnes virksomme nærvær, virksom med sitt ord i den forsamlede menighet.

Heb 12:23f - Dere er kommet til en dommer som er alles Gud, /.../ til Jesus, mellommannen for en ny pakt, og til det rensende blod som taler sterkere enn Abels blod. **1 Pet 4:17** – nå er tiden kommet da dommen skal begynne, og den skal begynne med Guds eget folk. Men kommer dommen over oss først, hvordan går det da til slutt med dem som er ulydige mot Guds evangelium? Og er det vanskelig for den rettferdige å bli frelst, hvor skal det da blir av den ugudelige og synderen?

Tiden er kommet allerede, da Gud demonstrer i ord og handling hva Guds kjærlighet innebærer. Gud er kjærlighet i absolutt mening, og må reagere med nidkærhet mot det gudsopprør og den lovløshet som hans fiendemakter virker.

2 Tess 2:9 – Når Den Lovløse kommer, har han sin kraft fra satan, og han opptrer med stor makt og med under og falske tegn. Med all slags urett forfører han dem som går fortapt, fordi de ikke tok imot og elsket sannheten, så de kunne bli frelst. Derfor sender Gud over dem en villfarelse som virker i dem så de tror løgnen. Og slik skal de få sin dom, alle de som ikke trodde på sannheten, men hadde sin glede i uretten.

Guds nidkjære reaksjon utspiller seg for våre øyne i frafallskulturen. Mennesker døpt til Jesu død, vender Kristus ryggen og «avgjør selv sin rett og sin ære» (Hab 1:7).

Som Herren, så hans tjenere i endetidens trengsler. Derfor lyder martyrenes bønnerop for Guds trone: «Hvor lenge vil du vente, hellige og troverdige Herre, før du holder dom og straffer dem som bor på jorden, fordi de har utøst vårt blod?» Åp 6:10 (Sal 79:10).

Joh 12:48 – Den som avviser meg og ikke tar imot mine ord, har likevel en dommer. Det ord jeg har talt, skal dømme ham på den siste dag.

Denne virkelighetsorientering handler ikke om et misforstått gudsbilde, i strid med "kjærlighetens religion". Evangeliet om Guds kjærlighet er ingen idè blant andre idèer, eller en av mange gudsforestillinger begrunnet i tankespinn. Guds kjærlighet er stilt frem for verden i en bevitnet Jesus-historie, den vi bekjenner med ordene i den andre trosartikkel (Apostolicum). Denne historie vet Guds fiende - djevelen, bedre enn noen, og derfor forfører han med under og tegn og forlokkende løgner. Hvorfor? Guds fiende vil ikke at vi skal kjenne Guds innerste hjertelag og ha evig liv i ham gjennom den han utsendte, Jesus Kristus (Joh 17:3).

Joh 3:16 - SÅ har Gud elsket verden at han gav sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv. **1 Joh 4:12** - Kjærlighetens mål med oss er at vi skal ha frimodighet på Dommens dag,

SYND OG NÅDE

Guds lov forkynt uten evangeliet, driver mennesker til mismot og fortvilelse. Er den fullkomne kjærlighet til Gud og min neste frelsens vilkår, hvem kan da bli frelst? (Mt 19:25) Og omvendt: Evangeliet forkynt uten lov, er billig nåde. Den gjør menneskene overmodige (2 Tim 3:2), frekke og selvsikre (2 Pet 2:10), så lovløshet tar overhånd og kjærligheten blir kald (Mt 24:12).

Det frelsesspørsmål som Guds lov reiser, har Gud selv besvart med den gave-rettferdighet han kunngjør med evangeliet. Gud sparte ikke sin egen Sønn, men gav ham for oss alle. Ingenting forkynner Guds lov og evangelium sterkere enn Kristus og ham korsfestet (1 Kor 2:2). Skyldbrevet som gikk oss i mot, ble naglet til korset. Gud er en forsonet Gud, og vi er frikjent. Nåden er fri, gitt enhver i dåpen til Jesu død, til frelse for hver den som tror.

Kristus er vårt frihetsbrev hos Gud. Guds eviggyldige og endegyldige vitnesbyrd er Jesu oppstandelse fra de døde på den tredje dag. Følgelig blir spørsmålet om frelse og fortapelse avgjort med vårt forhold til Jesus Kristus.

Joh 3:15-18, 36 – likesom Moses løftet opp slangen i ørkenen, slik skal også Menneskesønnen løftes opp, for at hver den som tror på ham, skal ha evig liv. For så høyt har Gud elsket verden at han gav sin Sønn den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv.

Gud sendte ikke sin Sønn til verden for å dømme verden, men for at verden skulle bli frelst ved ham. Den som tror på ham, blir ikke dømt. Den som ikke tror, er allerede dømt, fordi han ikke har trodd på Guds enbårne Sønnns navn. /.../ Den som tror på Sønnen, har evig liv. Den som er lydig mot Sønnen, skal ikke se livet, men Guds vrede blir over ham. 14:6. 1 Tim 2:4f.

Guds hellige lov – sammen med evangeliet - driver til syndserkjennelse. «Herre /.../ miskunne deg over oss!» (Mt 20:30) «Gud, vær meg synder nådig!» (Lk 18:3f). «Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme? Gud være takk ved Jesus Kristus, vår Herre!» (Rom 7:24f) Stilt overfor den hellige Gud, må vi erkjenne vår fortapte og fordømte situasjon (Rom 3:20). Men i syndserkjennelsen er det ingen frelse.

Frelsen består kun i den rettferdighet som evangeliet åpenbarer: Guds enbårne Sønn i sin lidende lydighet, stilt fram for verden i Jesus Kristus og ham korsfestet (Rom 1:16f, 1 Kor 2:2). Han er min Herre, bekjenner troen, og har ingen annen gjerning å vise fram for Gud (se forkl 2 trosart). Så er troen denne barnlige tillit til Guds forsoning med verden i Jesus Kristus. Han er min rettferdighet for Gud, og jeg er Guds kjære barn for Jesu Kristi skyld, kun av nåde. (Rom 3:28, 4:5-8)

Mt 5:3 – Salige er de som er fattige i dem selv, for himmelriket er deres. **Lk 19:10** – Menneskesønnen er kommet for å oppsøke det som var fortapt. Jes 57:15, Mt 11:5, Lk 6:20f.

Guds godhet og langmodighet driver oss til omvendelse og til et liv forsonet med ham. Gud er frelsens årsak og troens grunn, gitt den enkelte til del i dåpen til Jesu død.

Mk 16:16 – Den som tror og blir døpt, skal bli salig, men den som ikke tror, skal bli fordømt. **Joh 3:17f** – Gud sendte ikke sin Sønn til verden for å dømme verden, men for at verden skulle bli frelst ved ham. Den som tror på ham, blir ikke dømt. Den som ikke tror, er allerede dømt, for han ikke har trodd på Guds enbårne Sønnns navn.

Med vantro er mennesket årsak til sin egen fortapelse. Gud er Gud. Menneske er menneske. Derfor ga Jesus marsjordren til apostlene og deres etterfølgere i prekenembetet, **Lk 24:47** – *i Jesu navn skal omvendelse og syndenes forlatelse forkynnes for alle folkeslag.*

I dåpen gir Gud den enkelte del i hans frelsesverk. Den som er døpt til Jesu død, kan vite med seg selv at jeg har barnerett hos Gud, med arverett og adgang til ham. (Gal 3:26f, 4:4) Men en ting er kunnskapen om denne gave, noe annet er bruken. Uten bruken er frelsens gave meningsløs.

«Han er min Herre», sier forklaringen (2 trosart), og fortsetter med ordene om *hva* Gud har gjort i Jesus Kristus - og *hvorfor*. Han har med sin lidende lydighet under Guds lov kjøpt oss fri fra livet under syndens og dødens og djevelens herredømme. Hvorfor? For at vi skal leve som Guds kjære barn i Kristi rike, og «*tjene ham i rettferdighet, uskyldighet og salighet, likesom han er stått opp fra de døde*», osv.

Gud er en fortærende ild. Han søker oss med brennende iver, for vi er skapt til å leve nær ham, elsket av ham i Jesus Kristus. **SÅ** dypt måtte han stige ned for vår frelses skyld, og **SÅ** høyt har Gud elsket oss. (Joh 3:16) Gud har kjøpt oss til sitt folk, og betalt en ufattelig pris. Derfor har vi frimodighet til å komme ham nær og tjene ham i takknemlighet, slik han vil, i barnlig frykt og tillit til ham. (Heb 12:28f)

Uten å underslå den mørke bakgrunn og fortapelsens mulighet, skal Guds lov tjene til å avsløre vår fortapte og fordømte situasjon uten Kristus og bevare oss i rettselverkjennelse for ham. Med evangeliet oppmuntrer Gud oss til å vende om, anvende Kristi fortjeneste, enhver

på seg selv, og leve som Guds kjære barn under Kristi nådige herredømme. Å tjene Gud, det er å herske med ham, sier et gammelt ord.

*(P) La oss tre fram for Gud, bekjenne våre synder og be ham om syndenes forlatelse.
Gud være lovet! Vår hjelp er i Herrens Navn,*

(M) han som skapte himmel og jord. Amen.

(P) Jeg sa: «Nå vil jeg bekjenne mine synder for Herren».

*(M) Og du tok bort min syndeskyld. - Jeg bekjenner for deg, min Skaper og Gjenløser,
osv. (Fra Augustana-liturgien 2016.)*

Menneskets naturlige reaksjon

Den naturlige reaksjon er *den egenrettferdiges omvendelse* til en gud skapt i menneskers bilde, som til forveksling ligner mennesket selv og bekrefter dets behov. Den egenrettferdiges omvendelse tar hverken seg selv eller åpenbaringsordets Gud på alvor. Ved å agere sin egen frelser, tar man ikke på alvor «den onde lyst» i menneskets innerste. Ved å gjøre åpenbaringsordets Gud til medhjelper tar man ikke på alvor Guds selvhengivende kjærlighet. Uten Guds nåderett for Kristi skyld, må Guds endelige dom virke skremmende, den man selv er skyld i.

Eksempel: Landshøvdingen Felix. **Apg 24:25** – da (Paulus) snakket om å gjøre det som er rett, om å være avholdende og om den kommende dom, ble Felix skremt og sa: «Det er nok for i dag...»

Uvitende om troens glede, foretrekker man «gladkristendom» fremfor domsforkynnelse, og surrogat-løsninger fremfor ekte saker i Guds sjelesorg. Det faller oss naturlig å plassere skyld og håpløshet et annet sted, bevare fasaden og gjøre våre liv til suksè-historier.

Vi morer oss til døde, er det sagt. Men når gapskratten stilner og festen er over, griner håpløsheten oss i møte. Den lar seg ikke skjule med falske trøstegrinner, ikke engang med trøst i felles skjebne. Den som avviser Guds kjærlighet - så mye større enn Guds nidkjærhet, avviser ham som kan ødelegge sjel og legeme i Gehenna (el helvetet), Mt 10:28.

Den hjelp som Gud gir, er den frifinnelse som evangeliet åpenbarer og tilkjenner den enkelte i dåpen til Jesu død. I dåpen har Gud inngått en løftepakt med den enkelte, **Mk 16:16** - *Den som tror og blir døpt, skal bli frelst, men den som ikke tror skal bli fordømt.* - Guds løfte er syndenes forlatelse for Kristi skyld. Den er vår støttestav, gitt for Kristi skyld til daglig bruk. Det konkrete uttrykt er syndsforlatelsen tilsagt den enkelte i skriftemålet. Guds reisekost gis i alterets sakrament underveis i Lammets spor (Åp 14:3). I Guds sjelesorg gis ekte saker. De finnes ikke noe annet sted enn i den forsamlede menighet.

Avvisningen stiller vår tilværelse på hodet. Det forfinede uttrykk er den religiøse humanisme, som lar den enkelte kristne være sin egen lykkes smed. Man forestiller seg Gud som en bleksottig gudfader, ventende alle med utstrakte armer i en himmel fjernt fra oss, og forestiller seg menneskene som gode på bunnen, underveis på den vei hvor godtfolk går. Hos noen går synlige synder foran dem til dommens dag, hos andre følger de etter (1 Tim 5:24). Slik lever den egenrettferdige som om synden er en fare som truer utenfra. Med titanisk overmøt agerer man Gud under skinn av toleranse, vidsyn og raushet.

Uoppgjort syndeskyld med sjelelige og kroppslige bivirkninger er tegn på syndens kraft. Andre blir involvert med våre unnskyldninger, bagatelliseringer og henvisninger til "de andre". Men Guds målestokk er en annen.

Rom 2:1f – når du dømmes en annen, fordømmer du deg selv. Du gjør jo det samme selv, og vi vet at Guds dom med rette rammer dem som gjør (urett). Men når du dømmes dem som gjør dette, og selv gjør det samme, mener du da at du skal unngå Guds dom? Eller forakter du hans uendelig store godhet, overbærenhet og tålmodighet? Skjønner du ikke at Guds godhet driver deg til omvendelse? Med ditt harde og ubotferdige sinn samler du opp vrede som skal komme over deg på vredens dag, når Gud åpenbarer sin rettfærdige dom. Han skal lønne enhver etter det han har gjort. (Jf v 4-16.)

Håpløshet og tomhet er grunnstemningen i all lov religion. Samme grunnstemning gjennomstrømmer den sekulær-liberale overtro på individet «selv». Man tilslører situasjonen med bekvemme dommer om Gud, menneske og verden, men begrunnelsen mangler. Hvor har man vært? Man meddeler viten om en virkelighet hvor ingen dødelig har vært. Man later som om Kristus ligger i graven og narrer seg selv. Evangeliet begrunnelse er en bevitnet Jesus-historie, slik Skriftene har sagt. Begrunnelsen tatt i betraktning, taler ikke avvisningen til noens fordel på Dommens dag.

Mt 12:2 – Dronningen fra landet i sør skal tre fram i dommen sammen med denne slekt og anklage den. For hun kom helt fra jordens ende for å lytte til Salomos visdom - og her er mer enn Salomo.

Apg 10:42f – (Den oppstandne Kristus) bød at vi skulle forkynne for folket og vitne at han er den som Gud har satt til dommer over levende og døde. Om ham vitner alle profetene og sier at alle som tror på ham, skal få tilgivelse for syndene ved hans navn.

Joh 3:18 – Den som tror på ham, blir ikke dømt, men den som ikke tror, er allerede dømt, fordi han ikke har trodd på Guds enbårne Sønnns navn. **8:31f** - Dersom dere blir i mitt ord, da er dere i sannhet mine disipler og dere skal forstå sannheten, og sannheten skal frigjøre dere. Rom 2:12, 14.

Det er nådetid hvor Guds lov og evangelium blir forkynt

Skjult i evangeliets skikkelser, foregriper Guds Ord og Sakrament Kristi komme på den ytterste dag. Da kommer han synlig for alle i sin Guddoms herlighet og bringer "en ny himmel og en ny jord" (Åp 21:1). Hvor Kristus er virksom med sitt ord, der er han virksom i sitt nåderike. Det er nådetid.

2 Kor 6:2 – Nå er den rette tid, nå er frelsen å finne! **Ef 5:14** – Våk opp, du som sover, og stå opp fra de døde, så skal Kristus opplyse deg! **Joh 5:24** – Den som hører mitt ord og tror på ham som har sendt meg, han har evig liv og kommer ikke for dommen, men er gått over fra døden til livet. **8:16** – Og om jeg dømmes, så er min dom gyldig. For jeg er ikke alene, men han som har sendt meg, er med.

Selv talte han om Guds evige vredesild over sine fiendemakter, og om alternativet - evig liv eller evig død. Han advarte mot fortapelsen når han forkynnte evangeliet om "himlenes rike" og demonstrerte dets nærvær med undergjerninger. Guds trofaste kjærlighet kom til syne for verden i Jesu lidende lydighet. Men uten Jesus, hva er da tilbake? Avguder i uoverskuelige mengder.

Begrunnelsen for den nytestamentlige tro er unik. Den fins bare der hvor frifinnelsen i Kristi død blir forkynt *uten* forbehold, og gitt den enkelte i dåpen med løfte om salighet for hver den som tror. Da er det uforståelig at man kan bruke fortapelsen som argument mot den eneste sanne Gud, nåderettens Gud. Og likeså uforståelig er den usaklige og manipulerende sidestillingen av kristendom, religion og livssyn, for sidestillingen fortier begrunnelsen, stadfestet med Jesu oppstandelse fra de døde. Ubegripelig er det selvforskyldte "utenfor", for den som hører evangeliet, er også kalt.

Guds inngripen til menneskenes frelse henviser oss til "Moses og Profetene" (Lk 16:31). Vi er henvist til Guds løfter, oppfylt i Kristi lidelse, død og oppstandelse. Hvorvidt vi blir frelst i de dødes oppstandelse, beror på vårt forhold til frelsens gave, meddelt oss i evangeliet og rakt frem i sakramentets skikkelser. Gud kaller ved evangeliet og opplyser vår forstand, så vi anvender Kristi fortjeneste, enhver på seg selv. Med Kristus til gave har vi syndenes forlatelse, liv og udødelighet hos Gud. Men den som avviser Guds kall, blir verken opplyst eller frelst i de dødes oppstandelse, men Gud, den Hellige, må avvise ham. «Gå fra meg, dere som er forbannet...» Mt 25:41.

Hvordan unnslippe den fortjente straff?

Rom 1:16f – jeg skammer meg ikke over evangeliet. Det er en Guds kraft til frelse for alle som tror /.../ For i det åpenbares Guds rettferdighet, av tro og til tro, slik det står skrevet: Den rettferdige skal leve ved tro.

Troen anvender Guds rettferdighet i Kristus og har evig liv i ham. Uten Guds Sønnens lidende lydighet, intet håp. I Bibelen består evig liv og evig død ved siden av hverandre som absolutte motsetninger, begge fremstilt som virkeligheter i tid uten opphør. Hvordan uendelighet er å forstå, sier Bibelen ingenting om. I begge sammenhenger står mennesket ansikt til ansikt med Gud, enten som nådens Gud eller som vredens Gud.

Det finnes ingen bru fra vår side, som lar oss overstige avgrunnen mellom det evige "innenfor" eller "utenfor". Håpet er gitt med den éne Hellige og Rettferdige som kom og gav seg selv i alles sted. Han er det levende håp, vår fred og vårt liv med Gud i evighet. Gud står ikke i gjeld til oss, for hva har vi fortjent?

Mt 25:46 – disse skal gå bort til evig straff, men de rettferdige til evig liv. **Joh 3:36** – Den som tror på Sønnen, har evig liv. Den som er ulydig mot Sønnen, skal ikke se livet, men Guds vrede blir over ham. **Lk 16:26** – det er en dyp kløft mellom oss og dere, slik at ingen kan komme herfra og over til dere, om de så ville, og ingen fra dere over til oss.

Svaret følger umiddelbart av evangeliet, som lar alternativet tro eller vantro være avgjort med frelsens gave - barnerett og arverett hos Gud, gitt i dåpen.

Mk 16:16 – Den som tror og blir døpt, skal bli salig, men den som ikke tror, skal bli fordømt. **Rom 7:24f** - Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme? Gud være takk, ved Kristus Jesus, vår Herre.

Vantroen er alle syndearters mor, i opprør mot Gud, vår skaper og gjenløser. Den tro som Gud virker ved evangeliet om Kristi fortjeneste, er Guds verk. Den griper Guds nådetilsagn, anvender Kristi fortjeneste, har syndenes forlatelse, venter Kristus Jesus som frelser på dommens dag og gleder seg i håpet (Fil 3:20). Altså må vi høre Kristi ord – høre oss frelst på dåpens grunn. Det er Guds frelsesorden.

Ef 5:6 – La ingen narre dere med tomme ord! For det er slikt som gjør at Guds vrede rammer de ulydige. **Åp 22:15** – utenfor er /.../ avgudsdyrkerne og alle som elsker løgn og taler løgn. Gal 5:19ff, 1 Kor 6:9ff.

Hvorfor advarer Gud mot fortapelsen?

Hva Guds ord sier om denne virkelighet, skal vekke og advare *Kristi venner* mot vantro og egenrettferdighet, og oppmuntre oss til å praktisere vår dåp i daglig omvendelse og tro. Advarslene er gitt i kjærlighet, for «tvang til tro er dårers tale».

Lk 12:4f – Jeg sier dere, *mine venner*. Vær ikke redde for dem som slår legemet i hjel, men siden ikke kan gjøre mer. Jeg skal vise dere hvem dere skal frykte: Frykt ham som først kan slå i hjel og så

har makt til å kaste i helvete. Ja, jeg sier dere: Det er ham dere skal frykte. **Joh 6:39** – dette er hans vilje som har sendt meg, at jeg ikke skal miste noe av alt det han har gitt meg, men oppreise det på den ytterste dag. 19:42. Mt 23:37. 1 Kor 2:16, 2 Kor 5:10f, 14. Fil 3:19. 2 Tess 1:9.

Det var Guds siktemål døperen Johannes forkynte, **Mt 3:2, 12** - "Omvend dere, for himlenes rike er kommet nær". Guds siktemål ble stadfestet med Kristi ord om seg selv og sitt oppdrag, **4:17** – *Vend om, for himmelriket er nær!* Dette sa han den gang. Det samme sier han nå. Den oppstandne Kristus er til stede i den forsamlede menighet, virksom i sitt nåderike midt iblant oss (Lk 17:21).

Dette nærvær ble den gang stadfestet med undergjerningene han gjorde. Nå stadfester han sitt nærvær med prekenembetets fullmakter og forvalteroppdrag fra den Oppstandne Kristus. Forvaltet på troskapens vilkår, er han virksom i ord og gjerning. **Lk 10:16** – *Den som hører dere, hører meg, og den som forkaster dere, forkaster meg.* Guds siktemål blir stadfestet hver eneste gang apostelordets lære blir forkynt og oppmuntrer mennesker til å vende om. Slik fører Gud retten frem på jorden.

Jes 43:25 – jeg er den som utsletter dine misgjerninger for min skyld; dine synder kommer jeg ikke mer i hu. **44:22** – Jeg stryker dine overtredelser bort som en tåke og dine synder som en sky. Vend om til meg, jeg løser det ut. **Apg 3:19a** - Fatt da et annet sinn og omvend dere, så deres synder kan slettes ut. 2:38, 10:47f, 22:16.

Kol 2:12f – i dåpen ble dere begravet sammen med ham, og i den ble dere også reist opp med ham; ved den tro som Gud virker, han som reiste Kristus opp fra de døde (e Sv Kyrkobibel). Dere var døde på grunn av deres synder, uomskåret som dere var med deres onde natur. Men han gjorde dere levende sammen med Kristus, idet han tilgav oss alle våre synder. Tit 3:5f.

Jf Mt 4:17, 8:11f, 24:48-51, 26:24. Mk 9:43ff. Sal 51:3.

Bibelens sentrum er frelseshistoriens evige høydepunkt og hovedsak: Guds forsoning med verden i Sønnen han gav. Han er Guds gaverettferdighet, som evangeliet åpenbarer av tro til tro. Det stadfestet Gud da han reiste Jesus opp fra de døde den tredje dag. Og kirkens kjenetegn, innstiftet av den Oppstandne, følger kirken i tidens løp og vitner om hans virksomme nærvær.

Det samme sentrum og høydepunkt medbestemmer innholdet i prekenen, også når emnet er Kristi gjenkomst som verdens dommer. Troen anvender hans verk i fortid og venter ham som frelser på Dommens dag. Verdens dommer er verdens forsoner. Da er tiden ute for kall og opplysning ved evangeliet. Da drar han grenselinjen mellom evig liv og evig. Med hvilken målestokk? Med Guds rettferdighet, den han selv er i kraft av sin lidende lydighet.

Nå er Gud å finne, hvor Gud tilbyr og rekker oss sitt frelsesverk – offentlig ved *prekenen* om Guds velgjerninger i Jesus Kristus, og gitt den enkelte til del i *dåpen* til Jesu død.

I *det private skriftemål* blir Guds løftepakt stadfestet for dem som ber om det: «Jeg forlater deg dine synder. I Faderens osv.» I *Herrens Nattverd* styrker han troen med alterets sakrament. Han bevarer oss i den troende kirkes samfunn med Kristi legeme og blod, en gang ofret for verdens synder.

Altså er menighetens samling om Ord og Sakrament en *rettsforsamling*. Her samarbeider menigheten om nåderettens bruk på Kristi vilkår. Uten reservasjoner, holder den Kristi befalinger om nådemidlenes bruk og har samfunn med ham og Guds éne, hellige kirke i himmelen og på jorden.

En gammel regel sier: Er jeg beredt til å motta alterets sakrament, er jeg beredt til å møte Kristus, min frelser på Dommens dag. De kommer ikke til dom, de som går inn i herlighetsriket på den nye jord, for navnene deres er skrevet i Livets bok.

Mt 25:34 – Kom hit, dere min Faders velsignede, og ta det rike i eie som er gjort i stand for dere fra verdens grunnvoll ble lagt.

2 Kor 5:20 - I Kristi sted ber vi: La dere forlike med Gud!

Kristi dommergjerning medbestemmer forkynnelsen

Verdens dommer er gudmennesket Jesus, når han kommer synlig for alle i sin Guddoms makt og majestet.

Åp 1:7 – Se, han kommer i skyene! Hvert øye skal se ham, også de som har gjennomført ham, og alle jordens folk skal bryte ut i klagerop over ham. Lk 17:22-30.

På den ytterste dag skal Dommeren Kristus gjengjelde all ondskap og urett, og befri skaperverket fra lidelse og død. Også da vil han ære Faderen ved å oppfylle hans vilje.

Joh 5:22f, 30 – Faderen dømmer ingen, men han har overgitt all dom til Sønnen, for at alle skal ære Sønnen slik de ærer Faderen. /.../ Jeg kan ikke gjøre noe av meg selv. Jeg hører, og etter det dømmer jeg, og min dom er rettfærdig. For det er ikke min egen vilje jeg vil fremme, men hans vilje som har sendt meg.

Når Kristus kommer på den ytterste dag, bringer han herlighetsriket på den nye jord hvor Guds rettferdighet bor, og ingen lidelse eller ondskap finnes mer. Der skal de salige se Gud i all hans herlighet, og i hans nærhet leve i en fred, hvile og glede som overgår all forstand, og sammen med Guds engleskarer love og takke Gud og Lammet uten ende. For tapelsen følger med konsekvens den gjenstridige vilje.

Åp 21:1-4 – Og jeg så en ny himmel og en ny jord, for den første himmel og den første jord var borte, og havet fantes ikke mer. Og jeg så den hellige by, det nye Jerusalem, stige ned fra himmelen, fra Gud, gjort i stand og pyntet som en brud for sin brudgom. Fra tronen hørte jeg en høy røst som sa: «Se, Guds bolig er hos menneskene. Han skal bo hos dem, og de skal være hans folk, og Gud selv skal være hos dem. Han skal tørke bort hver tåre fra deres øyne, og døden skal ikke være mer, heller ikke sorg eller skrik eller smerte. For det som før var, er borte.» 2 Pet 3:13, osv.)

Den nåderett som Kristus utøver i sin kirke på jorden, den blir siste gang åpenbar for alle på Dommens dag.

Mt 25:34 – Så skal kongen si til dem på sin høyre side: «Kom hit, dere som er velsignet av min Far, og ta det rike i eie som er gjort i stand for dere fra verdens grunnvoll ble lagt. Rom 8:17, Ef 1:4.

Frelsens grunnvoll er lagt en gang for alle, men de som bygger sine liv på grunnvollen, varierer i skrøpeligheter og helliggjørelse. Derfor er nådelønnen hva den er - lønn som gis av nåde og i ulik grad.

1 Kor 3:11-15 – Ingen kan legge en annen grunnvoll enn den som er lagt, Jesus Kristus. Om nå noen bygger på grunnvollen med gull, sølv, edelstener, eller med tre, høy eller halm, så skal det en gang vise seg hva slags arbeid hver enkelt har gjort. Dommens dag skal gjøre det klart, for den åpenbarer seg med ild, og ilden skal prøve hvordan den enkeltes verk er. Om det noen har bygd, blir stående, skal han få sin lønn. Dersom hans verk brenner opp, må han lide tapet. Selv skal han bli frelst, men da som gjennom ild. Mt 5:10-12.

4:5 – Døm derfor ikke før tiden, før Herren kommer. Han skal bringe fram i lyset det som er skjult i mørket, og avsløre alt det menneskene har hatt i sinne. Da skal Gud gi enhver den ros han har fortjent.

Mal 4:1,5. Jes 48:10. 1 Pet 1:7, 4:12. 2 Tess 1:7ff.

Betrakter man fortapelsen som en motsetning til frelsen gitt av nåde, røper man en lovisk betraktningssmåte. Frelsen gitt av nåde, på grunn av Kristi fortjeneste, er virkelig gratis – av nåde. Derfor er risikoen så stor, blir nåden forkynnt med forbehold – hva det enn måtte være.

Heb 2:3 – Hvordan skal da vi slippe unna dersom vi ikke bryr oss om den frelse som er så mye større? **Apg 20:26f, 32** – jeg er uten skyld om noen forspiller sitt liv, for jeg har på ingen måte unnlatt å forkynne hele Guds plan og vilje. /.../ nå overgir jeg dere til Gud og hans nådeord, som kan oppbygge dere og gi dere arven sammen med alle dem som er blitt helliget.

Det himmelske bibliotek må være stort, men en bok skiller seg ut – *Livets Bok*. Poenget i denne billedbruk er klart: Vårt forhold til Guds frelsesverk i Jesus Kristus mens vi lever avgjør vårt forhold til Gud i evigheten – enten får vi se Gud som frelsens Gud og leve ham nær, eller må stå overfor vredens Gud i det evige utenfor og dele skjebne med Guds fiendemakter.

Åp 20:12 – jeg så de døde, både store og små: De stod foran tronen, og bøker ble åpnet. Så ble en annen bok åpnet, Livets Bok. 3:5, 5:2, 13:8 (17:8, 20:15, 21:27),

OM ENDETIDEN

Forut for håpets oppfyllelse går verdens undergang

Verden forgår, men Gud forblir og likeså hans ord.

Lk 21:33 – Himmel og jord skal forgå, men mine ord skal aldri forgå. Mt 5:18. **Heb 1:10-12** – Du, Herre, i begynnelsen grunnla du jorden, og himmelen er et verk av dine hender. De skal gå til grunne, men du forblir. De skal alle eldes som en kledning, du ruller dem sammen som en kappe, de skiftes ut som klær. Men du er den samme, dine år tar aldri slutt. Jf Sal 102:26-28. **Rom 8:21** – for det skapte skal bli frigjort fra trelldommen under forgjengeligheten og få del i den frihet som Guds barn skal eie i herligheten.

Guds ord gir begrenset innsyn i endetidens forløp, men nok til å berede oss til Herrens dag. Tekstene vender våre blikk mot Kristi dommergjerning på Dommens dag. Dommen skal være til salighet for dem som venter Ham, fordi de alt er frikjent ved dåpen og troen. Dommen skal være til fortapelse for dem som avviste Guds forsoningsverk i hans død.

Heb 9:27f – Likeså visst som det er menneskenes lodd å dø én gang og siden komme for dommen, slik er også Kristus ofret én gang for å ta bort manges synder, og siden skal han for annen gang komme til syne, ikke for syndens skyld, men for å frelse dem som venter på ham. 2 Tess 1:7-10.

Endetiden innebærer "den store trengsel" for Guds kirke på jorden. Men Gud bevarer sin troende kirke. Det er hovedsaken.

Mt 24:21f – da skal det bli trengsler så store som det aldri har vært fra verdens begynnelse til i dag, og som det heller aldri mer vil bli. Om den tiden ikke ble forkortet, ville ikke noe menneske bli frelst. Men for de utvalgte skyld skal den tiden forkortes. Åp 7:17.

Noen tekster synes å tale om *Kirkens bortrykkelse* før trengselstiden starter. Eksempler: Lk 24:34-36, 1 Tess 1:10, 5:1-9.

Andre tekster synes å tale om en bortrykkelse før trengslene når sitt klimaks. Eksempler: Mt 24:9ff, Åp 6:11, 7:14, 13:7.

Tegnene før Kristi gjenkomst er unormale tilstander i folkenes liv, i naturen og *i særlig grad i kirken på jorden*.

Mt 24:9-13 – Da skal dere bli utlevert, lide trengsel og bli drept; ja, dere skal hates av alle folkeslag for mitt Navns skyld. På den tiden skal mange falle fra, og de skal angi hverandre og hate hverandre. Mange falske profeter skal stå fram og føre mange vill. Og fordi lovløsheten tar overhånd, skal kjærligheten bli kald hos de fleste. Men den som holder ut helt til slutt, han skal bli frelst. Og evangeliet om Riket skal forkynnes i hele verden til vitnesbyrd for alle folkeslag, og så skal enden komme. Lk 21:7-19. Joh 16:2-4, 2 Tess 2, osv.

Kirkens sendelse til folkene skal fremskynde Herrens dag.

2 Pet 3:11f – Når nå alt skal gå i oppløsning, hvor hellig og gudfryktig bør dere da ikke leve, mens dere venter på at Guds dag skal komme, og fremskynder den.

I interimtiden skal Gud utvelge seg et folk ved evangeliet og dåpen.

Mt 24:14, 28:19f. Mk 13:10. Apg 1:6-8, 15:14.

Når Kristus kommer i sin Guddoms herlighet, synlig for alle i makt og majestet, da skal menneskene gjenkjenne ham på sårmerkene, Apg 1:8, Åp 1:7.

Gud utøver sin dommergjerning gjennom menneskehetens historie med den Dommens dag for øye. Åpenbaringsordets Gud er "en rettens Gud" (Jes 30:18). Han reagerer mot urett i nidkjærhet for sitt skaperverk. Vi ber med Kristi offerbønn «skje din vilje» at han også må være oss nådig og bryte alle onde planer og hindre all ond vilje. Derfor bærer historien vitnesbyrd om Guds hellighet og strenge rettferdighet. Han verner om sitt verk med sikte på sin nåderett i Kristus Jesus. Hab 1:3-17, 2 Tess 1:3ff, Åp 16:5-7.

Eksempler: Urhistorien, 1 Mos 3-11.

Tre katastrofer rammet menneskene og preget deres kår for all ettertid. Syndefallet, 1 Mos 3, jf Rom 5:16 og 18f. Syndfloden, 1 Mos 6-8, 2 Pet 3:6. Tårnbyggingen i Babel, 1 Mos 11:1-9, jf Apg 14:16, Ef 3:3-6.

Det avgjørende vendepunkt: Guds utvelgelse av Abraham og hans ætt, 1 Mos 11:10-12:3.

I endetiden er gudmennesket Kristus virksom i allmaktens rike. Denne gjerning skjer i det skjulte - i folkenes liv og i den enkeltes liv. Vi ser den ikke, men Guds ord lar oss vite at han samvirker alt til det beste for dem som elsker ham, Rom 8:28, og at "*denne tids lidelser er ubetydelige i sammenligning med den herlighet som skal åpenbares på oss*", v 18.

Gud har foregrepet dommen

I Jesu korsdød har Gud avsagt fordømmelsesdommen over djevelen, denne verdens fyrste, Joh 12:31, 16:11, 1 Joh 3:8, Åp 12:10, og likeså over menneskenes synder, Rom 3:25b-26, Apg 13:38f.

Underlig er det at Gud ventet så lenge og lot fordømmelsen ramme sin enbårne Sønn i Jesu skikkelse. Gud mot Gud på forbannelsens tre! Den allmektige Skaperen i avmakt på korset og i graven! Evangeliet er ikke et foredrag for logikken, men konfrontasjon med kjensgjerningen - "**SÅ** har Gud elsket verden". Evangeliet proklamerer Guds kjærlighets mysterium, større enn all hans nidkjærhet: Gud var i Kristus og forsonte verden med seg selv, 2 Kor 5:19.

2 Kor 5:21 – Han som ikke visste av synd, har han gjort til synd for oss, for at vi i ham skulle bli Guds rettferdighet.

Guds åpenbaringsord gir oss biter i det svar som overstiger mennesketankens muligheter. En bit viser til Sønnens lydighet under Guds lov, en annen til Jesu legemlige oppstandelse. I den oppreiste Adam - i den éne som representerte oss alle – har Gud avsagt en rettfærdigklæring (frifinnelsesdom) for enhver av Adams falne ætt. Dette budskap vil Gud ha forkynt og trodd i verden, og derfor er endetiden kirkens misjonstid.

Rom 5:18 – likesom én manns fall ble til fordømmelse for alle mennesker, så fører en manns rettfærdige gjerning tjil frifinnelse og liv for alle. Kol 1:20. Heb 4:16, 9:5. 1 Joh 2:2, 4:10. 1 Kor 4:1.

I Kristi nåderike medvirker Den Hellige Ånd når løse- og bindemaktens embete utøves med lov og evangelium. Da vitner Ånden med Kristi ord i vårt indre – frikjent! - eller fordømt! Rom 8:16f, Apg 2:32-39. Ånden overbeviser Ordets tilhørere om synd, rettfærdighet og dom. Slik bereder han oss til å møte Kristus som vår Frelser på Dommens dag. Joh 16:7-11

Eksempel: De syv sendebrevene til de syv menighetene, Åp 2-3.

Syvtallet representerer helheten – her hele Guds kjempende kirke på jorden. Den oppstandne Kristus går mellom de syv lysestakene. Han er menighetenes visitator. Han stiller diagnosen, forordner legedom, advarer, trøster og oppmuntrer. Åpenbaringsbokens høydepunkt og bokstavelige midtpunkt er synet av paktens ark, tegnet på Guds nådepakt, stående i det himmelske tempel (11:19). Gud lar oss vinne seier ved Jesus Kristus, vår Herre. Det er Guds trøstemotiv, gitt kirken i endetidens trengsler.

Åp 2:10 – Vær tro til døden, så skal jeg gi deg livets krone.